

28. Mednarodni literarni festival

28th International
Literary Festival

Križišča
europske
literature

*Crossroads
of European
Literature*

INSPIRATION
OF BORDERS

Nagrajenka Vilenice 2013 /
Vilenica Prize Winner 2013
Olga Tokarczuk

Slovenski avtor v središču 2013 /
Slovene Author in Focus 2013
Florjan Lipuš

Literarna branja Vilenice 2013 /
Vilenica Literary Readings 2013

Anna Auziņa
Mauro Covacich
Silvija Čoleva
Radka Denemarková
Rodica Draghinescu
Miriam Drev
Katharina Hacker
Ignacy Karpowicz
Vladimir Kopić
Tone Kuntner
Tanja Maljarčuk
Vanja Pegan
Ana Pepelnik
Katja Perat
Milan Rakovac
Martin Solotruk
Brita Steinwendtner

Gostje Vilenice 2013 /
Vilenica Guests 2013

Olli Heikkinen
Brian Henry
Gerry Loose
Alan McMonagle
Zhao Si

Mlada vilenica 2013 /
Young Vilenica Award 2013

Ajda Furlan
Jerneja Rupnik
Eva Salopek

vilenica

28. Mednarodni
literarni festival

28th International
Literary Festival

**NAVDIH
MEJA**

**INSPIRATION
OF BORDERS**

*Križišča
evropske
literature*

*Crossroads
of European
Literature*

28. Mednarodni literarni festival Vilenica /
28th Vilenica International Literary Festival

Vilenica 2013

© Nosilci avtorskih pravic so avtorji sami, če ni navedeno drugače.
© The authors are the copyright holders of the text unless otherwise stated.

Uredili / Edited by
Tanja Petrič, Maja Kavzar Hudej

Založilo in izdalo Društvo slovenskih pisateljev, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Zanj Venó Taufer, predsednik

Issued and published by the Slovene Writers' Association, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Veno Taufer, President

Jezikovni pregled / Proofreading
Jožica Narat, Jason Blake

Grafično oblikovanje / Design
Goran Ivašić

Prelom / Layout
Klemen Ulčakar

Tehnična ureditev in tisk / Technical editing and print
Ulčakar&JK

Naklada / Print run
500 izvodov / 500 copies

Ljubljana, avgust 2013 / August 2013

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije.
Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne
predstavlja stališč Evropske komisije.

This project has been funded with support from the European Commission. This
publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held
responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Culture

Zbornik je izšel s finančno podporo Javne agencije za knjigo Republike Slovenije.
The almanac was published with financial support of the Slovenian Book Agency.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821(4)-82
7.079:82(497.4Vilenica)"2013"

MEDNARODNI literarni festival (28 ; 2013 ; Vilenica)
Vilenica / 28. Mednarodni literarni festival = International
Literary Festival ; [uredili Tanja Petrič, Maja Kavzar Hudej].
- Ljubljana : Društvo slovenskih pisateljev, 2013

ISBN 978-961-6547-76-5
1. Petrič, Tanja, 1981-
268389376

Kazalo / Contents

Nagrajenka Vilenice 2013 / Vilenica Prize Winner 2013

<i>Olga Tokarczuk</i>	6
---------------------------------	---

Slovenski avtor v središču 2013 / Slovene Author in Focus 2013

<i>Florjan Lipuš</i>	80
--------------------------------	----

Literarna branja Vilenice 2013 / Vilenica Literary Readings 2013

<i>Anna Auzina</i>	100
<i>Mauro Covacich</i>	114
<i>Silvija Čoleva</i>	126
<i>Radka Denemarková</i>	140
<i>Rodica Draghinescu</i>	156
<i>Miriam Drev</i>	170
<i>Katharina Hacker</i>	180
<i>Ignacy Karłowicz</i>	192
<i>Vladimir Kopicl</i>	206
<i>Tone Kuntner</i>	218
<i>Tanja Maljarčuk</i>	228
<i>Vanja Pegan</i>	242
<i>Ana Pepelnik</i>	254
<i>Katja Perat</i>	264
<i>Milan Rakovac</i>	272
<i>Martin Solotruk</i>	288
<i>Brita Steinwendtner</i>	302

Gostje Vilenice 2013 / Vilenica Guests 2013

<i>Olli Heikkonen</i>	324
<i>Brian Henry</i>	338
<i>Gerry Loose</i>	346
<i>Alan McMonagle</i>	356
<i>Zhao Si</i>	366

Mlada vilenica 2013 / Young Vilenica Award 2013

<i>Ajda Furlan</i>	382
<i>Jerneja Rupnik</i>	384
<i>Eva Salopek</i>	386

Dosedanji udeleženci in nagrajenci Vilenice /

<i>Previous Participants and Vilenica Prize Winners</i>	390
---	-----

<i>Člani žirije / Jury Members</i>	406
--	-----

<i>Konzultanti / Advisory Panel</i>	407
---	-----

Nagrajenka

Vilenice 2013

Vilenica

Prize Winner 2013

Olga Tokarczuk

Poljska pisateljica, esejistka in scenaristka Olga Tokarczuk se je rodila leta 1962 v Sulechowu. Doštudirala je klinično psihologijo na Varšavski univerzi in po študiju nekaj časa delala kot psihoterapevtka, toda kmalu se je poklicno posvetila pisanju. Debitirala je leta 1979 s kratkimi zgodbami v reviji *Na przelaj*, objavljala je tudi v wroclavski reviji *Mandragora* in v *Życiu Literackem*. Svoj romaneskni prvenec *Podróż ludzi Księgi* (Potovanje ljudi Knjige) je izdala leta 1993 in zanj prejela nagrado Zvezde poljskih založnikov. Vse od takrat se Olga Tokarczuk s svojimi romani in kratkimi zgodbami uvršča v sam vrh moderne poljske proze. Je izjemna pripovednica, ki s svojimi vsebinsko in zvrstno raznolikimi, inovativnimi deli navdušuje tako kritike kot bralce. Doslej je izdala osem romanov, dve zbirki kratkih zgodb in dve esejistični knjigi, za katere je prejela vrsto poljskih in tujih literarnih nagrad. Kar štirikrat je osvojila nagrado Nike po izboru bralcev, leta 2008 pa tudi glavno nagrado Nike za roman *Bieguni* (*Beguni*). Njene knjige so prevedene v večino evropskih jezikov. Na podlagi njenih del je nastalo tudi več odrskih uprizoritev in ekranizacij. Vodi delavnice proze v programih kreativnega pisanja na Jagelonski univerzi v Krakovu in na Opolski univerzi, bila je med pobudniki wroclavskega Mednarodnega festivala kratke zgodbe. Danes živi in ustvarja v Dolnji Šleziji.

The Polish writer, essayist, and scriptwriter Olga Tokarczuk was born in 1962 in Sulechów. She graduated in Clinical Psychology from the University of Warsaw and worked for a while as a psychotherapist after completing her studies, but soon began to focus on writing professionally. She debuted in 1979 with a series of short stories in the *Na przelaj* magazine, and also published her work in the Wroclaw-based *Mandragora* magazine and the *Życie Literackie*. Her debut novel, *Podróż ludzi Księgi* (The Journey of the Book People), was published in 1993 and was awarded the Polish Publishers' Association Prize. Ever since then, Olga Tokarczuk's novels and short stories have ranked her amongst Poland's top writers of contemporary prose. She is an outstanding narrator, who manages to thrill both critics and readers alike with the innovativeness and diversity of her works in regard to content as well as genre. To date she has published eight novels, two books of short prose, and two collections of essays, for which she has received a string of Polish and foreign literary awards. She has won the Nike Readers' Choice Award no less than four times, and in 2008 was awarded the premier Nike Literary Award for the novel *Bieguni* (Runners). Her books have been translated into most European languages. Many of her works have also been adapted for the stage as well as the screen. She conducts seminars on prose fiction as part of the creative writing programmes at the Jagiellonian University in Krakow and at Opole University. She was also one of the initiators of the International Short Story Festival in Wroclaw. Today she lives and works in Lower Silesia.

Nagrade in priznanja

- 1994 Nagrada Zveze poljskih založnikov za najboljši prvenec 1993–1994 za roman *Podróż ludzi Księgi* (Potovanje ljudi Knjige).
- 1996 »Potni list« revije *Polityka* za roman *Prawiek i inne czasy* (*Pravek in drugi časi*).
- 1997 Nagrada Sklada Kościelskich za roman *Prawiek i inne czasy*.
- 1997 Nagrada »Machiner« za *Prawiek i inne czasy*.
- 1997 Nominacija za nagrado Nike; nagrada Nike po izboru bralcev za *Prawiek i inne czasy*.
- 1999 Nominacija za nagrado Nike; nagrada Nike po izboru bralcev za *Dom dzienny, dom nocny* (*Dnevna hiša, nočna hiša*).
- 1999 Literarna nagrada Władysława Reymonta za roman *Dom dzienny, dom nocny*.
- 2001 Nominacija za nagrado Nike; nagrada Nike po izboru bralcev za zbirko *Gra na wielu bębenkach* (Igra na več bobnih).
- 2002 Nagrada »Brücke Berlin« za roman *Taghaus, Nachthaus* (*Dnevna hiša, nočna hiša*).
- 2003 Šlezijaska nagrada za kulturo dežele Spodnje Saške.
- 2004 Nominacija za dublinsko literarno nagrado za *House of Day, House of Night* (*Dnevna hiša, nočna hiša*).
- 2008 Literarna nagrada Nike za *Biegune* (*Begune*); nagrada Nike po izboru bralcev za isto knjigo.
- 2008 Nagrada Samuela Bogumiła Lindeja, Göttingen.
- 2012 Usedomaska literarna nagrada.

Izbrana bibliografija

Poezija

Miasta v lustrach (Mesta v ogledalih), Okolice, Kłodzko 1989.

Romani

Podróż ludzi Księgi (Potovanje ljudi Knjige), Przedświt, Varšava 1993.

E. E., PIW, Varšava 1995.

Prawiek i inne czasy (*Pravek in drugi časi*), WAB, Varšava 1996.

Dom dzienny, dom nocny (*Dnevna hiša, nočna hiša*), Ruta, Wałbrzych 1998.

Ostatnie historie (Zadnje zgodbe), Wydawnictwo Literackie, Krakov 2004.

Anna In w grobowcach świata (Ana In v grobnicah sveta), Znak, Krakov 2006.

Bieguni (*Beguni*), Wydawnictwo Literackie, Krakov 2007.

Prowadź swój plug przez kości umarłych (Pelji svoj plug čez kosti mrtvih), Wydawnictwo Literackie, Krakov 2009.

Zbirke kratkih zgodb

Szafa (Omara), UMCS, Lublin 1997.

Opowieści wigilijne (Božične zgodbe; skupaj z Andrzejem Stasiukom in Jerzyjem Pilchom), Ruta, Wałbrzych 2000.

Gra na wielu bębenkach (Igra na več bobnih), Ruta, Wałbrzych 2001.

Esejistična dela

Lalka i perła (Punčka in biser), Wydawnictwo Literackie, Krakov 2000.

Moment niedźwiedzia (Trenutek medveda), Krytyka Polityczna, Varšava 2012.

Prevodi

Dela Olge Tokarczuk so prevedena v številne jezike, med drugim v angleščino, bolgarščino, estonščino, finščino, francoščino, češčino, ruščino, ukrajinščino, slovaščino, španščino, katalonščino, litovščino, nemščino, danščino, norveščino, švedščino, madžarščino, italijanščino, hrvaščino, slovenščino, srbsščino, makedonščino, romunščino, turščino, nizozemščino, japonščino in kitajščino.

Knjižni prevodi v slovenščino

Pravek in drugi časi, prev. Jasmina Šuler Galos, Študentska založba Litera, Maribor 2005.

Dnevna hiša, nočna hiša, prev. Jana Unuk, Društvo Apokalipsa, Ljubljana 2005.

Beguni, prev. Jana Unuk, Modrijan, Ljubljana 2010.

Prizes and Awards

- 1994 Polish Publishers' Association Prize for best debut book 1993/1994 for the novel *Podróż ludzi Księgi* (The Journey of the Book People).
- 1996 'Passport' of the *Polityka* magazine for the novel *Prawiek i inne czasy* (Primeval and Other Times).
- 1997 Kościelski Foundation Award for the novel *Prawiek i inne czasy* (Primeval and Other Times).
- 1997 Machiner Prize for *Prawiek i inne czasy* (Primeval and Other Times).
- 1997 Nomination for the Nike Literary Award; received the Nike Readers' Choice Award for *Prawiek i inne czasy* (Primeval and Other Times).
- 1999 Nomination for the Nike Literary Award; received the Nike Readers' Choice Award for *Dom dzienny, dom nocny* (House of Day, House of Night).
- 1999 Władysław Reymont Literary Award for the novel *Dom dzienny, dom nocny* (House of Day, House of Night).
- 2001 Nomination for the Nike Literary Award; received the Nike Readers' Choice Award for *Gra na wielu bębenkach* (Playing on Many Drums).
- 2002 Brücke-Berlin-Prize for the novel *Taghaus, Nachthaus* (House of Day, House of Night).
- 2003 Silesian Culture Award of the State of Lower Saxony.
- 2004 Nomination for the Dublin Literary Award for *House of Day, House of Night*.
- 2008 Nike Literary Award and Nike Readers' Choice Award for *Bieguni* (Runners).
- 2008 Samuel Bogumił Linde Prize of the City of Göttingen.
- 2012 Usedom Literary Prize.

Selected Bibliography

Poetry

Miasta w lustrach (Cities in Mirrors), Okolice, Kłodzko 1989.

Novels

Podróż ludzi Księgi (The Journey of the Book People), Przedświt, Warsaw 1993.
E. E., PIW, Warsaw 1995.

Prawiek i inne czasy (Primeval and Other Times), WAB, Warsaw 1996.

Dom dzienny, dom nocny (House of Day, House of Night), Ruta, Wałbrzych 1998.

Ostatnie historie (The Final Stories), Wydawnictwo Literackie, Kraków 2004.

Anna In w grobowcach świata (Anna In in the Tombs of the World), Znak, Kraków 2006.

Bieguni (Runners), Wydawnictwo Literackie, Kraków 2007.

Prowadź swój pług przez kości umarłych (Drive Your Plough over the Bones of the Dead), Wydawnictwo Literackie, Kraków 2009.

Short Fiction

Szafa (The Wardrobe), UMCS, Lublin 1997.

Opowieści wigilijne (Christmas Tales; with Andrzej Stasiuk and Jerzy Pilch), Ruta, Wałbrzych 2000.

Gra na wielu bębenkach (Playing on Many Drums), Ruta, Wałbrzych 2001.

Essays

Lalka i perła (The Doll and the Pearl), Wydawnictwo Literackie, Kraków 2000.

Moment niedźwiedzia (The Moment of the Bear), Krytyka Polityczna, Warsaw 2012.

Translations

Olga Tokarczuk's works have been translated into several languages, among them into Bulgarian, Catalan, Chinese, Croatian, Czech, Danish, Dutch, English, Estonian, Finnish, French, German, Hungarian, Italian, Japanese, Lithuanian, Macedonian, Norwegian, Romanian, Russian, Serbian, Slovak, Slovene, Spanish, Swedish, Turkish, and Ukrainian.

List of Slovene Book Translations

Pravek in drugi časi (*Primeval and Other Times*), trans. Jasmina Šuler Galos, Študentska založba Litera, Maribor 2005.

Dnevna hiša, nočna hiša (*House of Day, House of Night*), trans. Jana Unuk, Društvo Apokalipsa, Ljubljana 2005.

Beguni (Runners), trans. Jana Unuk, Modrijan, Ljubljana 2010.

Olga Tokarczuk

Nagrajenka Vilenice 2013

Jana Unuk

Že od objave svojega prvega romana v zgodnjih 90. letih sodi Olga Tokarczuk v sam vrh poljske proze. Čas njenega literarnega nastopa je zaznamoval premik od političnega angažmaja v literaturi in esejistično naravnane proze k pripovedovanju zgodb in od mitizacije zgodovine k osebnim mitografijam, v poljsko literaturo pa je takrat vstopilo veliko odličnih pisateljev in pisateljic. Doslej je napisala osem romanov, od *Potovanja ljudi Knjige* (1993) preko *E. E.* (1995), *Praveka in drugih časov* (1996), *Dnevne hiše, nočne hiše* (1998), *Zadnjih zgodb* (2004), *Ane In v grobnicah sveta* (2006) in *Begunov* (2007) do *Pelji svoj plug čez kosti mrtvih* (2009), ter dve zbirki kratkih zgodb, *Omaro* (1998) in *Igro na več bobnih* (2002). Objavila je še daljšo esejistično interpretacijo romana *Punčka* Bolesława Prusa z naslovom *Punčka in biser* (2000) in odlično zbirko esejev *Trenutek medveda* (2012).

Romani izpod peresa danes najbolj cenjene sodobne poljske romanopiske so živa, spremenljiva oblika in poligon nenehnega raziskovanja, brez ponavljanja formalnih rešitev, vsebinsko odprta za duha časa in probleme sodobnega sveta. Izvirno preoblikujejo poljsko romaneskno tradicijo in izdajajo pisateljčino strast do pripovedovanja in ustvarjanja novih fikcijskih svetov. Ti svetovi niso samozadostni, saj govorijo o današnjem človeku in njegovi resničnosti, torej na neki način o nas vseh tukaj in zdaj, zato uspešno komunicirajo z bralci, pri čemer se premišljeno prilagajajo fragmentirani zavesti sodobnega človeka in moderni senzibilnosti. Najopaznejša značilnost sloga Olge Tokarczuk je odpoved linearnemu, vzročno-posledičnemu pripovedovanju. Nadomešča ga ustvarjanje za različne interpretacije odprtih prizorov in slik, ki omogočajo sporazumevanje tudi na globlji, psihološki ravni.

Kljub pisateljčini postmodernistični poetiki je pomemben element njene proze iskanje smisla in reda v razdrobljenem, kaotičnem svetu, kakršen se kaže naši percepciji. Potreba po transcendenci, ki bi presegala in s tem osmišljala posamični obstoj, se močno odraža že v *Potovanju ljudi Knjige*, kjer sledimo odpravi v težko dostopen samostan v Pirenejih po sledih knjige, v kateri je razodeta skrivnost življenja. Še v tako paraboličnem tekstu dokončno, brezpogojno hrepenenje nujno ostane nepotešeno in knjiga se konča z ironičnim zasukom.

Izkušnjo, širšo od posamične, posredujejo tudi mitične in mitološke prvine, ki so v delih Olge Tokarczuk prav tako stalno prisotne in vanje vkomponirane bodisi kot nevsiljivo, skrito ogrodje zgodbe ali pa kot vsebinski motivi. Pisateljica se zaveda spoznavne moči mitov kot ponovljivih vzorcev, ki tičijo pod kožo vseh človeških zgodb in so ključ do razumevanja

človeškega sveta. V *Praveku in drugih časih* se srečamo s stvarjenjskim mitom, pravzaprav z ustvarjanjem mita, ki nastaja pred našimi očmi: Pravek je obenem majhna poljska vas v realnem času in mitični kraj »v sredini stvarstva«. Pravek je v celoti domišljajska stvaritev, v *Dnevni hiši, nočni hiši* pa pisateljica mitizacijo palimpsestno nalaga na resnične kraje. Diapazon mitov v delih Olge Tokarczuk sega od arhaičnih in antičnih mitov, ki se pojavljajo tako rekoč v vseh segmentih njenih besedil, do Adama Kadmona in golema iz židovskega kabalističnega izročila v *Begunih* ali literarnega mita, Blakove dežele Ulro, v *Pelji svoj plug čez kosti mrtvih*. Za mednarodno zbirko *Mitov* je Olga Tokarczuk napisala roman *Ana In v grobnicah sveta*, temelječ na sumerskem mitu o nebesni boginji Inani ter njenem sestopu v podzemlje in vrnitvi na svet, najstarejši znani verziji mita o spustu v deželo mrtvih. V romanu je arhaični mit umeščen v futuristični prostor nebotičnega železobetonskega mesta in modernih strojev, s čimer po campbellovsko opozarja na svojo živost in odzven v duševnosti sodobnega človeka. Pisateljica je zanj iznašla izjemen poetični slog in v skladu s poetiko mita vanj uvedla pripovedovalsko polifonijo. Roman vsebuje tudi feministično sporočilo, ko pripoveduje o močni ženski osebnosti, takšni, kakršne so tudi sicer junakinje Olge Tokarczuk.

V svoja dela pastišno vključuje različne romaneskne žanre, od pikaresknega romana, družinske sage, iniciacijskega romana do kriminalke. Vanje vpleta tudi stvarno literaturo in spomine, zlasti v tistih pasajah, kjer da glas svoji prvoosebni pripovedovalki, ki si s pisateljico deli nekatere biografske podatke. Toda najbolj značilna je zanj oblika romana, ki ga sama imenuje »konstelacijski roman«. Ta pisateljska tehnika, ki je izvirni prispevek Olge Tokarczuk k sodobni poljski prozi, na prvi pogled spominja na nekakšno krpanko, kolaž, sestavljen iz krajših zaokroženih ali odprtih tekstov, zgodb, motivnih krogov, razmišljanj, slik ... Na vsebinski ravni omogoča skozi epifanične vpoglede zaobjeti celostnost sveta, kot v *Dnevni hiši, nočni hiši*: dan in noč, sanje in budnost, vsakdanjost in virtualno resničnost, preteklost, prihodnost in sedanjí trenutek, moški in ženski element ter njuno razcepljenost presegajoči element androginega, mladost in starost, telo in duševnost, zdravje in bolezen, življenje in smrt. Poleg oprijemljive stvarnosti v skladu z avtoričinim razširjenim konceptom resničnosti vključuje tudi človekovo psihološko resničnost in sanje. S tem je Olga Tokarczuk radikalizirala splošnejšo težnjo v poljski književnosti k iskanju inovativne, »razširjene« ali »prostornejše« oblike, ki bi se idealno prilegala izraženi vsebini, kakršno lahko opazujemo vsaj od S. I. Witkiewicza do C. Miłosza, T. Różewicza in drugih avtorjev, zato je zanimivo predvsem, kaj specifičnega je s svojo inovacijo vnesla v ta splošnejši tok. Njen namen je, da bi se med seboj na videz nepovezane podobe, fragmenti pripovedi in motivni drobcí sestavili v koherentno celoto šele v bralčevi zavesti, zato konstelacijski roman izraža tako zaupanje v bralca kot vero v spoznavno funkcijo

literature. Zdi se tudi, kot bi pisateljica v tej obliki, ki jo je razvila predvsem v romanih *Pravek*, *Dnevna hiša*, *nočna hiša* in *Beguni*, roman povezala s kratko zgodbo, ki jo v nekem eseu poimenuje za »najpopolnejšo obliko izraza«. Svoje teoretične vpoglede v zvrst pojasnjuje tudi v eseu *Punčka in biser*, kjer med drugim uvede »opazovalca«, ki presega tako avtorja kot pripovedovalca in njuno védenje, to je pripovedno kategorijo, ki jo izvaja iz Jungovega koncepta sebstva. Ta teoretični koncept je izvrstno utelešen na prvih straneh romana *Dnevna hiša*, *nočna hiša*.

Osrednja zbirka kratkih zgodb Olge Tokarczuk *Igra na več bobnih* obsega devetnajst raznolikih pripovedi – od detektivske zgodbe, v katero se vmeša junakinja, razočarana bralka, in spremeni njen potek (*Odpri oči, mrtev si*), avtobiografsko intonirane proze (*Škotski mesec*) pa do zgodb z močno primesjo groteske (*Najgrša ženska sveta*) in fantastike. Slednje nas spominjo na poljsko novelistično tradicijo, na Gombrowiczev *Bakakaj* (*Otok*) ali z grotesknim bohotenjem in razraščanjem opisovane resničnosti na Schulzevo sanjsko, baročno bogato prozo (*Glicinija*).

Roman *Dnevna hiša*, *nočna hiša* je saga krajev, kjer pisateljica živi. Stvarnost Kłodzke kotline v Dolnji Šleziji se prepleta s sanjami in drobci hagiografskih pripovedi o mučenici Kümmeris in njenem hagiografu menihu Paskalu, ki oba čutita nelagodje v lastnem telesu in lastnem spolu. V tem dogajalnem prostoru, na šlezijemskem podeželju, zapuščene hiše ali njihove ruševine še ohranjajo spomin na nekdanje nemške lastnike, zato so med njimi tudi pripovedi o trudoma vzpostavljanem sožitju med ljudmi, ki jih je vsakega na svoj način prizadela vojna. Globoko se nam vtisne v spomin prizor velike selitve pregnancev, ki so se dolge dneve vozili z vlakom iz Ukrajine, da bi se zaradi po jaltski konferenci premaknjenih mej naselili na zahodu povojne Poljske. Tukaj zgodovine ne opazujemo na velikem platnu epohalnih zgodovinskih dogodkov, ampak skozi življenja navadnih ljudi, na primer v opisu prisilnega sožitja prišlekov z vzhoda in dveh Nemk, ki se jima ni posrečilo pravi čas oditi in s katerima si delijo kuhinjo in ju krivijo za vojno, ki jih je pregnala z doma. Ali v zgodbi o Petru Dieterju, starejšem Nemcu, ki bi rad ženi pokazal domače kraje in mu odpove srce, potem ko mu je bilo dano ponovno uzreti ozarjeno lepoto rodne pokrajine.

V romanesknem opusu Olge Tokarczuk se vzdržuje intenzivna napetost med zakoreninjenostjo, človeško potrebo po domu in varnosti, in izkoreninjenostjo, tudi metafizično, sodobnih ljudi. Potovanja, ki so motivna stalnica njenega pisanja, so metafora, pisana na kožo modernemu subjektu, ki se ne zna ali noče opreti na nič trdnega. Še posebej to velja za kompleksne, iz popotnih vtisov, dnevniških zapiskov in zgodb številnih popotnikov sestavljene *Begune*, v katerih so simbol modernih nomadov, državljanov velikih »letaliških držav«, naslovni beguni, sekta ruskih starovercev, ki so verjeli, da se lahko pred zlom in hudičem, ki preži iz sleherne navezanosti, obranijo samo z nenehnim gibanjem in begom. Kakor nekoč

begune nemir, pogosto nepojasnen celo njim samim, žene na pot fiktivne junake romana, nesojenega lovca na kite Erika, Moskovčanko Anuško, ki beži od moža, prizadetega v afganistanski vojni, in invalidnega sina, ženo Kunickega, ki se izgubi neznano kam na Visu. Drug motivni krog romana je potovanje za mislijo v globine človeškega telesa, povezano z obiski muzejev anatomije, zgodbami anatomov in preparatorjev od 17. stoletja do danes in v skrajni instanci s človekovo željo po nesmrtnosti.

Po motivu potovanj se v prizorišče proze Olge Tokarczuk spreminja ves svet, od njenih domačih krajev do hrvaške obale ali eksotičnih krajev na oddaljenih kontinentih. Z veliko iskrenosti in poguma vanjo vpisuje aktualno družbeno problematiko in etična vprašanja, kot so odnos do drugega in drugačnosti, tabuizacija starosti, umiranja in smrti, evtanazija, filozofija telesa, kloniranje, ekologija in boj proti mučenju živali. Bolj od tekmovalnosti, ki vse prepogosto obvladuje svet in diskurz o njem, ceni vpogled in empatijo. Roman *Pelji svoj plug čez kosti mrtvih* v celoti raste iz protesta proti temu, da ljudje ubijajo živali zaradi lastne zabave ali koristi, ta osrednja problematika pa je večče vkomponirana v kriminalko, ki prerašča v jedko družbenokritično satiro. Proza Olge Tokarczuk nas že dolgo ne pušča v udobni iluziji, da je čas angažirane literature minil. Esej *Kako si izmisliti heterotipijo – Družabna igra iz Trenutka medveda* izraža vero, da je svet tudi odraz naših predstav o njem, da ga je mogoče spreminjati in da ga lahko spremenimo na boljše s pomočjo domišljije, v kateri se rodi vsaka vizija boljšega sveta.

Olga Tokarczuk

The 2013 Vilenica Prize Winner

Jana Unuk

Ever since the publication of her first novel in the early 1990s, Olga Tokarczuk has been a major voice in Polish prose. The time of her literary debut, marked by a shift from politically committed literature and essayistic prose to storytelling, from the mythisation of history to personal mythographies, witnessed the emergence of numerous brilliant Polish authors. She has written eight novels: *The Journey of the Book People* (*Podróż ludzi Księgi*, 1993), *E. E.* (1995), *Primeval and Other Times* (*Prawiek i inne czasy*, 1996), *House of Day, House of Night* (*Dom dzienny, dom nocny*, 1998), *The Final Stories* (*Ostatnie historie*, 2004), *Anna In in the Tombs of the World* (*Anna In w grobowcach świata*, 2006), *Runners* (*Bieguni*, 2007), and *Drive Your Plough over the Bones of the Dead* (*Prowadź swój pług przez kości umarłych*, 2009). Her other works include two short story collections – *The Wardrobe* (*Szafa*, 1998) and *Playing on Many Drums* (*Gra na wielu bębenkach*, 2002) – as well as a book-length essay on Bolesław Prus' novel *The Doll* (*Lalka*), titled *The Doll and the Pearl* (*Lalka i perła*, 2000), and a splendid essay collection, *The Moment of the Bear* (*Moment niedźwiedzia*, 2012).

The novels by the most eminent Polish woman novelist of today are a living, changing form, a field for ceaseless investigation with no repetition of the formal techniques, while their contents are open to the *zeitgeist* and problems of the contemporary world. As original reshaping of the Polish novelistic tradition, they reveal the author's passion for storytelling and for creating new fictional worlds. Yet these worlds are not self-sufficient: describing the contemporary man and his reality, and thus applicable to all of us living here and now, they successfully communicate with their readers, purposefully adapting to the fragmented contemporary consciousness and modern sensibilities. The most striking feature of Olga Tokarczuk's style is her renunciation of linear, causal narrative, replaced by scenes and tableaux which lend themselves to various interpretations and enable communication at a deeper, psychological level.

Despite the author's Postmodernist poetics, a major element of her prose is the search for meaning and order in the fragmented, chaotic world of our perception. A need for transcendence which would surpass the individual existence and thus endow it with meaning is manifested already in *The Journey of the Book People*, the chronicle of an expedition to a remote monastery in the Pyrenees on the trail of a book which reveals the mystery of life. But even in this highly parabolical text, the ultimate, unconditional longing necessarily remains unsatisfied, and the book ends with an ironic twist.

A larger-than-individual experience is likewise communicated through mythic and mythological elements, which run throughout Olga Tokarczuk's works either as unobtrusive, hidden story frames or as motifs. The author is aware of the cognitive power of myths as repeatable patterns underlying all human stories, a key to understanding the human world. Her *Primeval and Other Times* presents the creation myth, or, better yet, the creation of a myth emerging before the reader's very eyes: Primeval is both a Polish hamlet in real time and a mythic place "in the centre of Creation". But while Primeval is entirely fictional, the mythisation in *House of Day, House of Night* is applied in palimpsest-like layers to actually existing places. The myths in Olga Tokarczuk's works range from the archaic and classical myths occurring in practically all segments of her texts to Adam Kadmon and the golem of the Jewish Kabbalah tradition in *Runners*, or to the literary myth of Blake's Land of Ulro in *Drive Your Plough over the Bones of the Dead*. To the international *Myths* series, Olga Tokarczuk has contributed the novel *Anna In in the Tombs of the World*, based on the Sumerian myth of the celestial goddess Inanna, her descent into the underworld and return to the land of the living – the oldest known version of the descent into the land of the dead. The ancient myth is set in a futuristic skyscraper city of reinforced concrete and modern machinery, thus highlighting in a Campbellian manner its own vitality and resonance in the modern psyche. The novel has prompted the invention of an extraordinary poetic style and the introduction of a narrative polyphony in consonance with the poetics of the myth. Moreover, the story about a strong female personality, such as are many of Tokarczuk's heroines, conveys a feminist message.

Tokarczuk's works include a pastiche of various novelistic genres, ranging from the picaresque novel to the family saga, initiation novel, crime novel. They are interwoven with nonfiction and memoirs, particularly in the passages giving voice to the first-person narrator, who shares some biographic facts with the author. However, her most typical novel form is what she terms the "constellation novel". This technique, an original contribution of Olga Tokarczuk to contemporary Polish prose, recalls at first glance a patchwork or collage of short texts (rounded-off or open-ended): stories, motif cycles, reflections, tableaux, etc. At the content level, it enables a grasp of the world's totality through epiphanies, as in *House of Day, House of Night*: of day and night, dreams and waking, everyday and virtual reality; of the past, the future, and the present moment; of the masculine, the feminine, and the androgynous element transcending the split between them; of youth and old age, body and psyche, health and illness, life and death. In accordance with the author's enlarged concept of reality, the "constellation novel" complements tangible reality with human psychological reality and dreams. Since Olga Tokarczuk thus radicalises the more general Polish quest for an innovative, "enlarged" or "more

capacious" literary form ideally suited to the content (a quest traceable at least from S. I. Witkiewicz to C. Miłosz, T. Różewicz and others), the most relevant question is the unique contribution of her innovation to this more general stream. Her aim is to make seemingly disconnected images, fragments of narrative and motif, assemble themselves into a coherent whole only on entering the reader's consciousness. As such, her constellation novel expresses her faith both in the reader and in the cognitive function of literature. This form, most fully developed in her novels *Primeval and Other Times*, *House of Day*, *House of Night*, and *Runners*, also appears to link the novel to the short story, which is described in one of her essays as "the consummate form of expression". Her theoretical insights into the genre are likewise expounded in her essay *The Doll and the Pearl*, where she introduces an "observer" transcending both author and narrator with their knowledge, that is, a narrative category derived from Jung's concept of selfhood. This theoretical concept is brilliantly embodied in the opening pages of her novel *House of Day*, *House of Night*.

Olga Tokarczuk's major short story collection, *Playing on Many Drums*, contains nineteen diverse narratives, ranging from a detective story whose course is tampered with and altered by the heroine – a disappointed reader ("Open Your Eyes, You Are Dead") – to autobiographically coloured prose ("The Scottish Month") and tales with strong undertones of the grotesque ("The Ugliest Woman in the World") and fantasy. The last are reminiscent of the Polish novelistic tradition, of Gombrowicz's *Bacacay* ("The Island") or – in the grotesque burgeoning of the reality decried – of Schulz's dreamlike, baroquely lavish prose ("The Wisteria").

The novel *House of Day*, *House of Night* is a saga of the places in the author's life. The reality of the Kłodzko Valley in Lower Silesia intertwines with dreams and fragments of hagiographic narratives about the martyr Kummernis and her hagiographer, the monk Paschalis, both of whom feel uneasy with their bodies and their sex. In the setting of the Silesian countryside, the deserted houses or their ruins still preserve the memory of their quondam German owners and tell the tales of a painstakingly established symbiosis between people who had been damaged by the war in different ways. Deeply etched on our memory is the great migration of the exiles, who travelled by train from Ukraine for days on end to settle in the west of the postwar, post-Yalta-Conference Poland. History is not seen on the big screen of epoch-making historical events but through the lives of ordinary people, as in the forced symbiosis between eastern newcomers and two German women who have remained behind: the former have to share the latter's kitchen while blaming them for the war which had driven them from their homes. Or in the story of Peter Dieter, an elderly German who wants to show his wife his native place and dies of heart failure after being granted another view of the radiant beauty of his native land.

Olga Tokarczuk's novels maintain a vibrant tension between rootedness, the human craving for a home and security, and the uprootedness (metaphysical as well) of mankind today. Journey, a constant motif of her writing, is a metaphor perfectly suited to the modern subject, who cannot, or will not, lean on anything solid. This applies particularly to the complex book *Runners*, which consists of travel impressions, diary entries, and many travellers' stories. The runners of the title are a symbol of the modern nomads, citizens of the vast "airport states": the word denotes a Russian sect who believed that evil and the devil preying from every attachment could be fended off only by constant migration and flight. Like these runners of old, the novel's protagonists are driven abroad by an unrest often inexplicable even to themselves: they include the not-to-be whaler, Eryk; Annuszka from Moscow, who is fleeing from her husband damaged in the Afghanistan war and her handicapped son, and the wife of Kunicki, who wanders off on the island of Vis. Another motif cycle is the pursuit of thought into the depths of the human body, related to visits to anatomy museums, stories of anatomists and preparators from the 17th century to the present, and ultimately to the human longing for immortality.

The journey motif transforms the whole world into a setting for Olga Tokarczuk's prose, from her home place to the Croatian coast or the exotic destinations on far-off continents. With great sincerity and courage she inscribes into it such topical social and ethical issues as the attitude to the other and to otherness, the tabooisation of old age, of dying and of death, euthanasia, the philosophy of the body, cloning, ecology, and prevention of cruelty to animals. Rather than competitiveness, which all too often dominates the world and our discourse about it, she values insight and empathy. The novel *Drive Your Plough over the Bones of the Dead* springs entirely from her protest against the killing of animals for entertainment or profit, but this central issue is deftly embedded in a crime novel overflowing into an acid social satire. The comfortable illusion that the era of committed literature is over was shattered by Olga Tokarczuk's prose long ago. The essay "How to Invent Heterotypy – A Social Game" from *The Moment of the Bear* expresses her belief that the world is partly a reflection of how we conceive it, that it is open to change, and that it may be changed for the better through the imagination, which is the source of any vision of a better world.

Translated by Nada Grošelj

Najbrzydsza kobieta świata

Ożenił się z najbrzydszą kobietą świata. Specjalnie pojechał po nią do Wiednia. Wcale nie działał z premedytacją, przedtem nie przyszło mu do głowy, że mógłby ją wziąć za żonę. Ale gdy ją zobaczył, gdy zniósł pierwsze uderzenie zdumienia, potem już nie mógł od niej oderwać wzroku. Miała wielką głowę pełną narośli i wybrzuszeń. Tuż pod niskim pobrużdżonym czołem tkwiły małe, wiecznie wilgotne oczy. Z daleka wyglądały jak szparki. Nos wydawał się złamany w wielu miejscach, a jego czubek był siny i porośnięty rzadką szczecinią. I ogromne nabrzmiałe usta, zawsze rozchyłone, mokre, a w nich ostro zakończone zęby. A na dodatek, jakby tego było jeszcze mało, jej twarz porastał długi, rzadki jedwabisty włos.

Gdy ją ujrzał po raz pierwszy, wyszła zza tekturowej dekoracji objazdowego cyrku, żeby pokazać się widzom. Okrzyk zdziwienia i obrzydzenia przeturłał się nad głowami zebranych i upadł do jej stóp. Chyba się uśmiechnęła, ale wyglądało to jak smutny grymas. Stała bez ruchu, świadoma tego, że wpatrują się w nią dziesiątki oczu, że chciwie spijają każdy szczegół, by potem opowiadać tę twarz znajomym, sąsiadom albo własnym dzieciom, by go sobie przywoływać, porównując w lustrze ze swoją twarzą. I potem oddychać z ulgą. Stała cierpliwie, chyba z wyższością. Patrzyła ponad głowami, na dachy domów.

Po dłuższej, nabrzmiałej zdumieniem chwili, ktoś wreszcie krzyknął:

– Opowiedz coś!

Spojrzała w tłum, w miejsce, skąd wydobył się głos. Szukała tego, kto to powiedział, ale wtedy zza tekturowych kulis wybiegła tęga konferansjerka i odpowiedziała za Najbrzydszą Kobietę Świata:

– Ona nie mówi.

– To ty opowiedz jej historię – ponowił swe żądanie głos, więc konferansjerka chrząknęła i zaczęła mówić.

Gdy potem – już jako znany cyrkowy impresario – pił z nią herbatę przy blaszanym piecyku, który nagrzewał wnętrze cyrkowego wozu, pomyślał, że nie jest wcale głupia. Oczywiście, że mówiła, i to mówiła do rzeczy. Patrzył na nią badawczo, walcząc z własną fascynacją tym wybrykiem natury. Przejrzała go. Powiedziała:

– Spodziewał się, że moje słowa będą równie dziwaczne i odrażające jak moja twarz, czy tak?

Zamilkł.

Piła herbatę na sposób rosyjski – nalewała ją z samowara do bezuchych czarek i przegryzała każdy łyk bryłką cukru.

Zauważył dość szybko, że mówiła w wielu językach, ale – zdaje się – w żadnym dobrze. Co chwila przechodziła z jednego na drugi. To nie powinno

było dziwić – od dziecka wychowywała się w cyrku, w międzynarodowej ekipie wszelkiej maści dziwolągów. Nigdy w tym samym miejscu dwa razy.

– Wiem, o czym pan myśli – powiedziała znowu, patrząc na niego tymi spuchniętymi, małąkami oczyma zwierzęcia.

Po chwili milczenia dodała:

– Ten, kto nie miał matki, nie ma macierzystego języka.

Posługuję się wieloma, ale żaden z nich nie jest moim.

Nie śmiał się odezwać. Nagle zaczęła go denerwować – nie wiedział, dlaczego. Mądrzyła się, była jakaś zwarta, konkretna, nie tego się spodziewał. Pożegnał się zatem, a ona – ku jego zaskoczeniu – podała mu dłoń bardzo kobiecym gestem. Gestem damy. Całkiem ładną dłoń. Pochylił się ku niej, lecz nawet nie dotknął jej ustami.

Myślał o niej, leżąc na wznak w hotelowym łóżku. Patrzył wprost w wilgotną, nie wietrzoną hotelową ciemność. Taka gęsta przestrzeń sprzyjała jego wyobraźni. Leżał i zastanawiał się, jak to jest być kimś takim jak ona. Jak to się czuje od środka. Jak widzi się świat oczami podobnymi do oczu świni, jak wdycha się powietrze zniekształconym nosem, czy czuje się te same zapachy? I jak to jest, gdy dotyka się codziennie siebie, przy myciu, drapaniu się, przy okazji tych wszystkich, drobnych nieistotnych gestów? Ani razu nie było mu jej żal. Gdyby jej współczuł, nie myślałby, żeby ją wziąć za żonę.

Niektórzy potem już opowiadali tę historię jako historię nieszczęśliwej miłości. Że patrzył sercem w jej serce, że pokochał w niej łagodnego anioła o odrażającej twarzy. Nic takiego. Tej pierwszej nocy po spotkaniu wyobrażał sobie po prostu, jak to jest kochać się z taką istotą, całować się z nią, ściągać z niej ubranie.

Kręcił się wokół tego cyrku jeszcze kilka tygodni. Wyjeżdżał i znowu wracał. Zdobył zaufanie dyrektora. Załatwił im kontrakt w Brnie, gdzie z nimi pojechał i gdzie został uznany przez cyrk za swojego człowieka. Pozwolili mu sprzedawać bilety, a potem zastępował grubą konferansjerkę – i trzeba przyznać, robił to dobrze. Rozgrzewał publiczność przed odsłonięciem się malowanej byle jak kurtyнки.

Zamknijcie oczy – krzyczał. – Zwłaszcza kobiety i dzieci, bowiem brzydota tej istoty trudna jest do zniesienia dla wrażliwych oczu. Kto raz zobaczy ten wybryk natury, nie będzie już mógł zasnąć spokojnie, będzie się budził z przerażeniem. Być może utraci zaufanie do Stwórcy... – Zawieszał teraz głos i zdanie wyglądało na niedokończone, choć nim w istocie nie było – nie wiedział, co powiedzieć więcej. Wydawało mu się, że samo słowo „Stwórca” ustawi wszystko we właściwym świetle. Naprawdę myślał zaś, że ten Stwórca, do którego inni mieli stracić zaufanie, wyróżnił go, darując mu taką okazję. Najbrzydsza Kobieta Świata. Głupcy zabijali się o

najpiękniejsze, strzelali do siebie w pojedynkach. Idioci wydawali majątki na zachcianki kobiet. A on odwrotnie – Najbrzydsza sama garnęła się do niego jak smutne oswojone zwierzę. Była inna niż wszystkie. I jeszcze dawała okazję zarobić. Byłby wyróżniony, biorąc ją za żonę, byłby szczególnie. Miałby coś, czego inni nie mają.

Kupował jej kwiaty, ale nie jakieś specjalne bukiety, tylko po prostu tanie wiązanki, z kokardką z białej bibułki, zawinięte w cynfolię. Kretonową apaszkę. Połyskliwą wstążkę. Pudełko pralinek. Potem patrzył zahipnotyzowany, jak wiązała sobie tę wstążkę przy czole, a jaskrawa kokarda zamiast upiększać, szokowała. I patrzył, jak rozgniatała czekoladkę swoim zbyt dużym, spęczniałym językiem i brunatna ślina spływała jej między rzadkimi zębami wprost na pokrytą szczecina brodę.

Lubił na nią patrzeć, gdy ona nie była świadoma jego wzroku. Znikał z rana, chował się za namiot, za wóz, odchodził, żeby zacząć się gdzieś i obserwować ją godzinami, choćby przez szpary między deskami ogrodzenia. Grzała się na słońcu i wtedy też długo, powoli, jakby w transie, czesała swoje rzadkie włosy, zaplatała je w cienkie warkoczki i zaraz rozplatała. Albo dziergała. Druty błyszczały w słońcu, dźgały wypełnione cyrkowym gwarem powietrze. Albo w luźnej koszuli, z nagimi ramionami prała w balii swoje ubrania. Jej skóra na ramionach i dekolcie pokryta jasną sierścią wyglądała ładnie. Miękką jak u zwierzęcia.

To podglądanie było mu potrzebne, bo dzień po dniu jego obrzydzenie malało, roztopiało się w słońcu, znikało w oczach jak kałuża w upalny dzień. Jego wzrok oswajał się powoli z męczącą asymetrią, ze złamanymi proporcjami, z brakiem i nadmiarem. Czasami wydawała mu się zwyczajna.

Gdy zaczynał robić się niespokojny, mówił im wszystkim, że wyjeżdża w ważnych interesach, że ma spotkanie z tym czy tamtym – tu wymieniał jakieś obce lub przeciwnie, dobrze znane nazwiska – że załatwia kontakty, prowadzi rozmowy. Glansował swoje wysokie buty, prał najlepszą koszulę i ruszał przed siebie. Nigdy nie odchodził daleko. Zatrzymywał się w sąsiednim miasteczku, kradł komuś portfel i pił. Ale i wtedy nie był od niej wolny, bo zaczynał o niej opowiadać, jakby się nie mógł bez niej obyć, nawet podczas tych ucieczek.

I było to dziwne, bo ona stała się jego najcenniejszym dobrem. Mógł płacić za wino jej brzydotą. Mało tego, opisem jej twarzy mesmerizował młode, piękne kobiety, które kazały sobie mówić o niej nawet wtedy, gdy potem już nagie pod nim leżały.

Kiedy wracał, miał już na podorędziu nową historię jej brzydoty, pamiętając o tym, że żadna rzecz nie istnieje od początku do końca, dopóki nie ma swojej historii. Najpierw kazał jej uczyć się ich na pamięć, ale wkrótce stwierdził, że Najbrzydsza nie umiała opowiadać, mówiła monotonicznie i w końcu wybuchała płaczem, więc opowiadał jej historię za nią samą. Stawał z boku, podnosił ku niej wskazując dłoń i recytował:

– Matka tej nieszczęsnej istoty, którą widzicie przed sobą i której wygląd trudny jest do wytrzymania dla waszych niewinnych oczu, mieszkała na wsi, na skraju Schwarzwaldy. I oto pewnego letniego dnia, gdy zbierała w lesie jagody, wytropił ją najdzikszy wieprz, który rozgrzany zwierzęcą bezrozumną chucią napadł ją i posiadał.

W tym momencie słyszał nieodmiennie pełne grozy stłumione okrzyki, niektóre kobiety chciały już odejść, ciągnąc za rękaw swoich opierających się mężczyzn.

Miał także jeszcze kilka innych wersji.

– Kobieta ta pochodzi z miejsca doświadczonego przez Boga. Jest potomkinią złych ludzi o małym sercu, którzy nie mieli litości nad chorym żebrakiem, za co Pan nasz ukarał całą ich wieś tą straszną dziedziczną szpetotą.

Albo:

– Taki oto los spotyka dzieci kobiet lekkich obyczajów. Oto żniwo syfilisu, strasznej choroby, która karze nieczystość do piątego pokolenia.

Nie czuł się winny. Każda wersja mogła być prawdziwa.

– Nie znam swoich rodziców – powtarzała Najbrzydsza. – Zawsze taka byłam. Jako niemowlę znalazłam się w cyrku. Nikt już nie pamięta, jak to było.

Gdy kończył się ich wspólny pierwszy sezon i leniwym łukiem cyrk wracał do Wiednia na coroczne zimowanie, oświadczył się jej. Oblała się rumieńcem, drżała. Cicho powiedziała „dobrze”, a potem delikatnie położyła głowę na jego ramieniu. Poczuł jej zapach – mydlany, miękki. Wytrzymał tę chwilę, a potem odsunął się. Podniecony zaczął snuć przed nią plany ich wspólnego życia. Pojadą tu, pojadą tam. Podążała za nim wzrokiem, gdy chodził po całym pokoju, milcząca, smutna. Na sam koniec wzięła go za rękę i powiedziała, że chciałaby dokładnie na odwrót – żeby osiedli gdzieś w głuszy, żeby nigdzie nie musieli jeździć, z nikim się widywać. Że ona gotowałaby, że mieliby dzieci, że ogród.

– Nie wytrzymałabyś – oburzył się. – Wychowałeś się w cyrku. Chcesz, potrzebujesz, żeby na ciebie patrzono. Umarłabyś bez wzroku ludzi.

Nic nie powiedziała.

Wzięli ślub na Boże Narodzenie, w małym kościółku. Ksiądz, który im go dawał, o mało nie zemdlał. Drżał mu głos. Gośćmi byli ludzie z cyrku, bo on powiedział jej, że nie ma rodziny, że jest tak samo samotny jak ona. Gdy wszyscy chwiali się na krzesłach, gdy opróżniono już wszystkie butelki i przyszła pora pójścia do łóżka (nawet ona podchmielona ciągnęła go za rękaw), on zatrzymywał ich, posyłał po wino. Nie mógł się upić, choć chciał. Coś w nim trwało w gotowości, napiętej jak struna. Nie mógł się nawet przygarbić, nie mógł założyć nogi na nogę. Siedział wyprostowany, z zaróżowionymi policzkami, z błyszczącymi oczami.

– Chodźmy już, kochany – szeptała mu do ucha.

A on jakby się trzymał krawędzi stołu, jakby przyszpilony był doń niewidzialnymi pinezkami. Więc ci uważniejsi mogliby pomyśleć, że boi się nagiej intymności z nią, przymusowej poślubnej bliskości. Czy tak właśnie było?

– Dotknij mojej twarzy – prosiła potem w ciemnościach, ale nie zrobił tego. Uniósł się nad nią na rękach tak, że widział tylko zarys jej sylwetki, jaśniejszej niż mrok w pokoju, mdłą plamę, bez wyraźnych granic. A potem zamknął oczy – tego już nie mogła zobaczyć – i posiadał ją, jak każdą inną kobietę, bez żadnej myśli, jak zwykle.

Następny sezon zaczęli już na własną rękę. Kazał jej zrobić kilka zdjęć i rozsyłał je teraz po całym świecie. Odpowiedzi przychodziły telegraficznie. Mieli mnóstwo występów. Podróżowali pierwszą klasą. Ona nigdy nie ściągała kapelusza z szarą, gęstą woalką i to zza niej zobaczyła Rzym i Wenecję, i Pola Elizejskie. Kupił jej kilka sukien; sam sznurował jej gorset, więc gdy tak szli ludnymi ulicami miast Europy, wyglądali jak ludzka para. Ale i wtedy – w tych najlepszych dla nich czasach – on także musiał uciekać. Taki już był, wieczny uciekinier. Wzbierała w nim z nagłą jakaś panika, jakiś tupot nie do wytrzymania, zaczynał się pocić, dusić, więc brał plik banknotów, chwycił kapelusz i zbiegał ze schodów, bezbłędnie znajdując kierunek ku portowym melinom. Tu nagle miękł, jego twarz flaczała, jego włos mierzwił się i ukrywana pod wybrylantowanymi pasmami włosów łysina beczelnie dobywała się na świat. Pił radośnie, niewinnie i pozwalał sobie coś bełkotać, a potem bić po rękach przez jakąś zacietrzewioną prostytutkę.

Kiedy Najbrzydsza pierwszy raz zrobiła mu wyrzuty, uderzył ją w brzuch, bo nawet w ten sposób bał się dotknąć jej twarzy.

Nie opowiadał już o syfilisie i o wieprzu w lesie. Dostał list od profesora medycyny z Wiednia i teraz przedstawiał swoją żonę naukowym językiem. – Proszę państwa, oto wybryk natury, oto mutant, błąd ewolucji, zagubione ogniwo. Osobniki takie pojawiają się bardzo rzadko. Prawdopodobieństwo jest tak małe, jak to, że w tej chwili spadnie tutaj meteoryt. Oto macie państwo okazję oglądać mutację na żywo.

Oczywiście przychodzili na uniwersytet do profesora. Tam pozowali do zdjęć razem – ona siedziała, on stał za nią i trzymał dłoń na jej ramieniu.

Raz, gdy ją mierzyli, profesor zamienił z nim kilka słów.

– Ciekawe – powiedział – czy ta mutacja jest dziedziczna. Czy nie myśleliście państwo o dziecku? Czy próbowaliście? Czy pańska małżonka...? Czy państwo w ogóle...?

Nie za długo potem, jakby bez związku z tą dyskretną wymianą zdań z profesorem, powiedziała mu, że jest w ciąży. Od tej chwili stał się podwójny. Chciał, żeby urodziła dziecko takie samo jak ona – mieliby wtedy jeszcze więcej kontaktów, jeszcze więcej zaproszeń. W razie czego byłby ubezpieczony na długie życie, nawet gdyby jej coś się stało. Może stałby się słynny?

Ale zaraz potem przychodziła paniczna myśl, że dziecko będzie potworem. Że najchętniej⁹ wyrwałby je z jej brzucha, żeby je ochronić od jej zatrutej, niosącej złe cechy krwi. I śnił, że to on jest tym synem w jej brzuchu, uwięziony tam, zdany na jej mroczną łaskę. I ona więząc go tam, powoli zamienia mu twarz. Albo jeszcze inaczej – śnił, że to on jest tym leśnym wieprzem, który gwałci niewinną dziewczynę. Po przebudzeniu, spocony, modlił się, żeby poroniła.

Jej brzuch ośmielał widzów. Łatwiej wybaczała jej potworną brzydotę. Zadawali jej teraz pytania, na które ona, zawstydzona, odpowiadała cicho i bez przekonania. Bliżsi znajomi zaczęli robić zakłady – jakie urodzi się dziecko i jakiej płci. Przyjmowała to łagodnie. Wieczorami szyła kaftaniki. – Wiesz – mówiła, zastygając na chwilę bez ruchu, fiksując oczy w jakimś jednym odległym punkcie – ludzie są tacy krusi, tacy samotni. Żal mi ich, gdy siedzą przede mną wpatrzeni w moją twarz. Jakby sami byli puści, jakby musieli się na coś napatrzeć, czymś wypełnić. Czasami myślę, że mi zazdroszczą. Ja jestem przynajmniej jakaś. A oni – tacy bez niczego wyjątkowego, bez właściwości.

Skrzywił się, gdy to mówiła.

Urodziła w nocy, bez kłopotów, po cichu, jak zwierzę. Położna przyszła tylko po to, żeby odciąć pępowinę. Dał jej plik banknotów, żeby nie rozpowiadała o niczym za wcześniej. Zaraz zapalił wszystkie światła, żeby móc się przyjrzeć dokładnie. Waliło mu serce. Dziecko było straszne, jeszcze gorsze niż matka. Musiał zamknąć oczy, bo żołądek podszedł mu do gardła. Dopiero potem, po dłuższej chwili upewnił się, że – tak jak mówiła – ten noworodek jest dziewczynką.

No więc tak: poszedł w ciemne miasto, to był Wiedeń albo Berlin. Sypał drobny, mokry śnieg. Jego buty kłaskały żałośnie po bruku. Znowu był podwójny – cieszył się i rozpaczał.

Pił i pozostawał trzeźwy. Marzył i bał się. Gdy wrócił po kilku dniach, miał już gotowe pomysły, co do trasy i promocji. Napisał list do profesora. Zamówił wizytę fotografa, który trzęsącymi się rękami co chwilę eksplodował magnesją i utrzymywał w potężnym blasku potworną brzydotę obu istnień.

Niech tylko skończy się zima, niech zakwitną forsycje, niech przeschną bruki wielkich miast. Petersburg, Bukareszt, Praga, Warszawa, i dalej, dalej, aż w końcu Nowy Jork i Buenos Aires... Niech no tylko niebo napnie się nad ziemią jak wielki błękitny żagiel. Cały świat zachwyci się brzydotą jego żony i córki, padnie przed nimi na kolana.

W tym mniej więcej czasie, po raz pierwszy pocałował ją w twarz. Nie w usta, nie, nie, ale w czoło. Spojrzała na niego wzrokiem rozjaśnionym, innym, prawie ludzkim. To wtedy pojawiło mu się w głowie pytanie, którego nie mógł jej zadać. „Kim ty jesteś?” „Kim ty jesteś? Kim ty jesteś?”, powtarzał sobie i nawet nie spostrzegł, kiedy zaczął je w myślach zadawać innym, a nawet samemu sobie, przed lustrem, przy goleniu. Było tak, jakby odkrył

jakaś tajemnicę – że wszyscy są przebrani. Że te ludzkie twarze są maskami, jakby się całe życie było na wielkim weneckim balu. Fantazjował czasami po pijanemu – bo na trzeźwo nie dopuszczał do siebie takich bzdur – że zdejmuje te maski, a one z lekkim trzaskiem przyklejonego papieru odslaniają – co? Nie wiedział. Męczyło go to tak bardzo, że nie mógł wytrzymać z nią i z dzieckiem w domu. Bał się, że uległby dziwacznej pokusie i zacząłby któregoś dnia zdrapywać z jej twarzy tę brzydotę. Szukałby palcami ukrytych krawędzi, troczków, miejsca sklejenia. Gmerałby jej we włosach. Cichcem wychodził, żeby się napić i wtedy obmyślał następną trasę, projektował już plakaty, układał depesze.

Ale wczesną wiosną przyszła ta straszna epidemia hiszpanki i obie zachorowały. Leżały obok siebie rozpalone, ciężko dysząc. Od czasu do czasu w jakimś panicznym odruchu przygarniała dziecko do siebie. W malignie próbowała je karmić, nie rozumiejąc, że dziecko nie ma siły ssać. Że umiera. A gdy w końcu umarło, on delikatnie zabrał je i położył na skraju łóżka. Zapalił cygaro.

Tej nocy Najbrzydsza oprzytomniała na chwilę, ale tylko po to, żeby zanieść się rozpaczliwym skowytom. Nie mógł tego znieść – to był głos nocy, ciemności, czarnej gęstwiny. Zatykał uszy, aż w końcu chwycił kapelusz i wybiegł z domu, ale nie odszedł daleko. Chodził do rana pod oknami własnego mieszkania i w ten sposób pomagał umrzeć i jej. Stało się to szybciej, niż mógł się spodziewać.

Zamknął się w ich sypialni i patrzył na oba ciała nagle jakieś ciężkie, jakieś kłopotliwe, nieoczekiwanie materialne. Ze zdziwieniem zauważył, jak bardzo wyginały materac. Zupełnie nie wiedział, co ma teraz ze sobą począć, więc zawiadomił tylko profesora i, popijając wprost z butelki, był świadkiem, jak zmrok zaciera kontury obu nieruchomych kształtów na łóżku.

– Niech je pan uratuje – błagał bełkotliwie, gdy profesor przyjechał i robił fachowe oględziny zwłok.

– Czyś pan zwariował? Przecież one nie żyją – powiedział tamten z irytacją. Potem profesor podsunął mu jakiś papier, a on podpisał go prawą ręką, zaś lewą wziął pieniądze.

Zanim jeszcze tego samego dnia zniknął gdzieś w portach, pomógł profesorowi przewieźć ciała dorożką do uniwersyteckiej kliniki. Tam po jakimś czasie zostały w tajemnicy wypchane.

Długo, prawie dwadzieścia lat, stały w chłodnych podziemiach budynku, aż przyszedł lepszy czas i dołączyły do większej kolekcji – żydowskich i słowiańskich czaszek, dwugłowych niemowląt, zrosłaków wszelkiej maści. Można je i teraz zobaczyć w magazynach Patologisches Museum – matka i córka, zastygłe, w pełnej dostojeństwa pozie, szklanookie, jak nieudany początek nowego gatunku.

Najgrša ženska sveta

Oženil se je z najgršo žensko sveta. Posebej se je odpeljal ponjo na Dunaj. Sploh ni delal s premislekom, predtem mu ni prišlo na misel, da bi jo lahko vzel za ženo. Toda potem ko jo je zagledal, ko je prebredel prvi naval osuplosti, ni več mogel odtrgati oči od nje. Imela je veliko glavo, polno izrastkov in izboklin. Tik pod nizkim, razbrazdanim čelom so tičale majhne, večno vlažne oči. Od daleč so bile videti kot reže. Nos se je dozdeval zlomljen na več mestih, njegov konec pa je bil višnjevin in porasel z redkimi kocinami. In ogromna, nabrekla usta, vedno razprta, mokra, v njih pa ostro zašiljeni zobje. Za povrhu pa je bil njen obraz, kot da to še ne bi bilo dovolj, porasel z dolgimi, redkimi svilenimi dlakami.

Ko jo je prvič zagledal, je ravno stopila izza lepenkaste dekoracije potujočega cirkusa, da bi se pokazala gledalcem. Vzklik začudenja in gnusa se je zakotrljal nad glavami gledalcev in padel k njenim nogam. Najbrž se je nasmehnila, toda to je bilo videti kot žalostna spaka. Stala je negibno, zavedala se je, da se vanjo vpija na desetine oči, da željno vsrkavajo vsako podrobnost, da bodo potem ta obraz lahko opisali znancem, sosedom ali lastnim otrokom, da si ga bodo priklicevali v spomin in ga v ogledalu primerjali s svojim obrazom. In si potem globoko oddahnili. Stala je potrpežljivo, najbrž vzvišeno. Gledala je nad glavami, na strehe hiš.

Po daljšem času, prekipevajočem od osuplosti, je nazadnje nekdo zakričal: »Povej kaj!«

Pogledala je v množico, na kraj, od koder je prišel glas. Iskala je tistega, ki je to rekel, toda takrat je izza lepenkastih kulis pritekla okrogla konferansjerka in odgovorila namesto Najgrše ženske sveta:

»Ona ne govori.«

»Potem pa ti povej njeno zgodbo,« je glas ponovil svojo željo, zato se je konferansjerka odkašljala in začela pripovedovati.

Ko je potem – že kot znan cirkuški impresarij – pil z njo čaj pri pločevinasti pečki, ki je ogrevala notranjost cirkuškega voza, je pomislil, da sploh ni neumna. Seveda je govorila, in govorila je razumno. Gledal jo je zvedavo, boril se je z lastno očaranostjo nad to norčijo narave. Spregledala ga je. Rekla je:

»Ste mislil, da bodo moje besede enako čudaške in odvrtné kot moj obraz, kajne?«

Umolknil je.

Čaj je pila po rusko – iz samovarja ga je nalivala v skodelice brez ročev in ob vsakem požirku sesala kocko sladkorja.

Precej hitro je opazil, da je govorila v veliko jezikih, toda – kot se je zdelo – v nobenem dobro. Vsak hip je prehajala iz enega v drugega. To ni bilo nič presenetljivega – od malih nog je odrasčala v cirkusu, v mednarodni ekipi čudnih patronov vseh baž. Nikdar dvakrat na istem kraju.

»Vem, na kaj mislite,« je spet rekla in ga gledala s tistimi oteklimi, malimi očmi živali.

Po kratkem premolku je dodala:

»Kdor ni imel matere, nima materinega jezika. Uporabljam jih veliko, toda nobeden od njih ni moj.«

Ni si upal niti črhniti. Na lepem mu je začela iti na živce – ni vedel zakaj. Duhovičila je, bila je nekako jedrnata, konkretna, tega ni pričakoval.

Zato se je poslovil, ona pa mu je – na njegovo presenečenje – podala dlan z zelo žensko kretnjo. S kretnjo dame. Povsem lepo dlan. Sklonil se je nad njo, vendar se je ni niti dotaknil z ustnicami.

Mislil je nanjo, ko je na hrbtu ležal v hotelski postelji. Zrl je naravnost v vlažno, neprezračeno hotelsko temo. Takšen gost prostor je spodbujal njegovo domišljijo. Ležal je in premišljeval, kako je, če si takšen kot ona. Kako to občutiš od znotraj. Kako vidiš svet z očmi, podobnimi očem svinje, kako vdihuješ zrak z razobličnim nosom, ali duhaš iste vonje? In kako je, kadar se vsak dan dotikaš samega sebe, pri umivanju, praskanju, ob vseh teh drobnih, nepomembnih gibih?

Niti enkrat se mu ni zasmilila. Če bi z njo sočustvoval, potem ne bi mislil na to, da bi jo vzel za ženo.

Nekateri so pozneje to zgodbo pripovedovali kot zgodbo o nesrečni ljubezni. Da je s srcem gledal v njeno srce, da je v njej vzljubil milega angela z odvrtnim obrazom. Sploh ne. To prvo noč po srečanju si je preprosto predstavljal, kako se je ljubiti s takšnim bitjem, se z njo poljubljati, jo slačiti.

Še par tednov se je vrtel okrog tega cirkusa. Odhajal je in se spet vračal. Pridobil si je zaupanje ravnatelja. Priskrbel jim je pogodbo v Brnu, kamor je odpotoval z njimi in kjer ga je cirkus vzel za svojega. Dovolili so mu prodajati vstopnice, pozneje pa je nadomeščal debelo konferansjerko – in treba je priznati, da je to počel dobro. Ogrevaj je občinstvo, preden se je dvignila zanikrno poslikana zavesa.

»Zaprte oči,« je kričal, »zlasti ženske in otroci, kajti občutljive oči težko prenesejo grdoto tega bitja. Kdor enkrat vidi ta izrodek narave, ne bo več mogel mirno zaspiti, se bo prebujal z grozo. Morda bo izgubil zaupanje v Stvarnika ...«

Zdaj je premolknil, in zdelo se je, da je stavek ostal nedokončan, čeprav v resnici ni bil tak – ni vedel, kaj bi še rekel. Zdelo se mu je, da bo že sama beseda »Stvarnik« vse pokazala v pravi luči. V resnici pa je mislil, da ga je ta Stvarnik, v katerega naj bi drugi izgubili zaupanje, odlikoval, ko mu je podaril takšno priložnost. Najgrša ženska sveta. Norci so se ubijali zaradi najlepših, streljali so drug na drugega v dvobojih. Idioti so zapravljali premoženja za ženske muhe. On pa ravno obratno – Najgrša je sama rinila za njim kakor žalostna udomačena žival. Bila je drugačna od vseh drugih. Pa

še zaslužiti se je dalo z njo. Odlikoval bi se, če bi jo vzel za ženo, bil bi nekaj posebnega. Imel bi nekaj, česar drugi nimajo.

Kupoval ji je rože, vendar ne kakšnih imenitnih aranžmajev, samo preproste, poceni šopke, zavite v celofan, s trakom iz navadnega svilenega papirja. Kretonasto rutko. Lesketav trak. Bonboniero. Potem je hipnotiziran gledal, kako si veže ta trak čez čelo, kričéča pentlja pa je, namesto da bi jo polepšala, šokirala. In gledal jo je, kako s svojim prevelikim, otečenim jezikom melje čokoladni bonbon in kako se ji rjava slina cedi skozi redke zobe naravnost na s kocinami poraslo brado.

Rad jo je gledal, kadar se ni zavedala njegovega pogleda. Zjutraj je izginil, se skril za šotor, za voz, odhajal je, da je lahko kje prežal in jo cele ure opazoval, vsaj skozi špranje med deskami v plotu. Grela se je na soncu in takrat je dolgo, počasi, kakor v zamaknjenosti česala svoje redke lase, spleta jih je v tanke kitke in jih takoj spet razpletala. Ali pa je pletla. Pletilke so se bleščale v soncu, prebadale zrak, napolnjen s cirkuškim truščem. Ali pa je v ohlapni srajci, z golimi rokami, v čeburu prala svoja oblačila. Koža na njenih rokah in dekolteju, poraščena s svetlo dlako, je bila videti lepa. Mehka kot pri živali.

To oprezanje mu je bilo potrebno, kajti iz dneva v dan se je njegov gnus manjšal, kopnel je na soncu, izginjal pred njegovimi očmi kakor luža na vroč dan. Njegov pogled se je počasi privajal na mučno nesimetričnost, na prekršene proporce, na primanjkljaje in viške. Včasih se mu je zdela povsem običajna.

Kadar ga je pograbil nemir, je vsem rekel, da mora odpotovati zaradi pomembnih poslov, da je dogovorjen za srečanje s tem ali onim – tukaj je omenjal kakšna tuja ali, nasprotno, dobro znana imena – da išče stike, sklepa dogovore. Zloščil je svoje visoke čevlje, si opral najboljšo srajco in se odpravil. Nikoli ni odšel daleč. Ustavil se je v sosednjem mestecu, ukradel komu denarnico in pil. Toda niti takrat se je ni osvobodil, ker je začel o njej pripovedovati, kot da niti med temi pobegi ne bi mogel brez nje.

In to je bilo čudno, postala je namreč njegovo najdragocenejše premoženje. Z njeno grdoto je lahko plačeval za vino. Kaj to, z opisom njenega obraza je hipnotiziral mlade, lepe ženske, ki so ga prosile, naj jim pripoveduje o njej celo potem, ko so že nage ležale pod njim.

Ko se je vrnil, je že imel v rokavu novo zgodbo o njeni grdoti, saj ni pozabil, da nobena stvar ne obstaja od začetka do kraja, dokler nima svoje zgodbe. Najprej jo je silil, naj se jih uči na pamet, toda kmalu je ugotovil, da Najgrša ne zna pripovedovati, govorila je enolično in nazadnje bruhnila v jok, zato je začel sam pripovedovati njeno zgodbo namesto nje. Postavil se je na stran, dvignil roko, z dlanjo pokazal nanjo in začel deklamirati:

»Mati tega nesrečnega bitja, ki ga vidite pred seboj in katerega videz težko prenesejo vaše nedolžne oči, je živela na vasi, na obronkih Schwarzwalda. In pogledjte, nekega poletnega dne, ko je v gozdu nabirala borovnice, jo je

zavohal najbolj divji merjasec, ki jo je, razvnet od brezumne zverske pohote, napadel in se je polastil.«

V tem trenutku je stalno zaslišal pridušene krike, polne groze, nekatere ženske so že hotele oditi, vleklo so za rokav svoje upirajoče se moške.

Imel je pripravljenih še nekaj drugih verzij.

»Ta ženska prihaja iz kraja, ki ga je doletela Božja kazen. Je potomka hudobnih, brezsrčnih ljudi, ki se niso usmili bolnega berača, zaradi česar je naš Gospod vso vas kaznoval s to strašno dedno grdoto.«

Ali:

»Poglejte, takšna usoda doleti otroke lahkih žensk. To je žetev sifilisa, strašne bolezni, ki kaznuje nečistost do petega kolena.«

Ni se počutil krivega. Vsaka verzija bi lahko bila resnična.

»Ne poznam svojih staršev,« je ponavljala Najgrša. »Vedno sem bila takšna. Kot dojenčka so me našli v cirkusu. Nihče se več ne spominja, kako je bilo s tem.«

Ko je šla njuna prva skupna sezona h kraju in se je cirkus v lenobnem loku vračal na vsakoletno prezimovanje na Dunaj, jo je zasnubil. Oblila jo je rdečica, zadržela je. Tiho je rekla »prav«, potem pa nežno odložila glavo na njegovo ramo. Zaduhal je njen vonj – milnat, mehek. Zdržal je trenutek, potem pa se je odmaknil. Vznemirjen je začel pred njo razpredati načrte za njuno skupno življenje. Šla bosta sem, šla tja. Sledila mu je s pogledom, medtem ko je hodil sem ter tja po sobi, molčeča, otožna. Čisto na koncu ga je prišla za roko in rekla, da bi sama rada ravno nasprotno – da bi se naselila kje na pustoti, da jima ne bi bilo treba nikamor hoditi, nikogar videvati. Da bi ona kuhala, da bi imela otroke, vrt.

»Ne bi zdržala,« se je razburil. »Odrasla si v cirkusu. Hočeš, potrebuješ, da te ves čas gledajo. Umrla bi brez človeških pogledov.«

Nič ni rekla.

Poročila sta se za božič, v majhni cerkvi. Duhovnik, ki ju je poročal, toliko da ni omedlel. Tresel se mu je glas. Gostje so bili ljudje iz cirkusa, kajti rekel ji je, da nima družine, da je enako sam kot ona.

Ko so se že vsi majali na stoli, ko so izpraznili že vse steklenice in je napočil čas za odhod v posteljo (vlekla ga je za rokav, celo ona v rožicah), jih je zadrževal, pošiljal po vino. Ni se mogel napiti, čeprav se je hotel. Nekaj v njem je vztrajalo v pripravljenosti, napeti ko struna. Ni se mogel niti sključiti, ni mogel prekrizati nog. Sedel je vzravn, z zardelimi lici, z bleščečimi očmi.

»Pojdiva že, ljubček,« mu je šepetala na uho.

On pa, kot bi se oklepal roba mize, kot bi bil pripet nanjo z nevidnimi risalnimi žeblički. Torej bi tisti pozornejši utegnili pomisliti, da se boji gole intimnosti z njo, prisilne poporočne bližine. Ali je bilo res tako?

»Dotakni se mojega obraza,« ga je potem prosila v temi, vendar tega ni naredil. Dvignil se je nadnje na rokah, tako da je videl samo obris njene silhuete, svetlejšo kakor tema v sobi, medlo liso brez izrazitih meja. Potem pa je zaprl oči – tega ni več mogla videti – in si jo vzel, kakor vsako drugo žensko, brez kakršne koli misli, kot po navadi.

Naslednjo sezono sta začela že na lastno pest. Dal ji je narediti nekaj slik in zdaj jih je razpošiljal po vsem svetu. Odgovori so prihajali telegrafsko. Imela sta množico nastopov. Potovala sta v prvem razredu. Nikoli ni snemala klobuka s sivo, gosto tančico in izza nje je videla Rim in Benetke, in Elizejske poljane. Kupil ji je nekaj oblek; sam ji je vezal steznik, torej sta, ko sta tako hodila po gosto obljudenih ulicah evropskih mest, izgledala kot človeški par. Toda celo takrat – v teh zanju najboljših časih – je moral bežati. Takšen je pač bil, večni ubežnik. Nanagloma ga je pograbila nekakšna panika, nekakšen nevzdržen cepet, začel se je potiti, dušiti, torej je vzel sveženj bankovcev, zgrabil klobuk in stekel po stopnicah, brežhibno je našel smer k obalnim beznicam. Tu se je nenadoma omehčal, njegov obraz je postal mlahav, lasje so se mu skuštrali in na dan je brezsravno pokukala pleša, ki jo je skrival pod prameni las, namazanimi z briljantino. Veselo, nedolžno je pil in si dopuščal, da je kaj blebetal, potem pa še, da ga je tolkla po rokah kakšna razjarjena prostitutka.

Ko mu je Najgrša prvič nekaj očitala, jo je udaril v trebuh, ker se je celo na ta način bal dotakniti se njenega obraza.

Ni več pripovedoval o sifilisu in o merjascu v gozdu. Dobil je pismo od profesorja medicine z Dunaja in zdaj je svojo ženo predstavljal v znanstvenem jeziku.

»Gospe in gospodje, poglejte norčijo narave, poglejte mutantko, pomoto evolucije, izgubljeni člen. Takšni osebki se pojavijo zelo redko. Verjetnost je tako majhna kot to, da bi v tem hipu semle padel meteorit. Gospe in gospodje, priložnost imate, da si v živo ogledate mutacijo.«

Seveda sta hodila k profesorju na univerzo. Tam sta skupaj pozirala za fotografije – ona je sedela, on pa je stal za njo in držal dlan na njenem ramenu. Nekoč, ko so jo merili, je profesor z njim izmenjal nekaj besed.

»Kdo ve,« je rekel, »ali je ta mutacija dedna. Ali sta kaj razmišljala o otroku? Ali sta poskusila? Ali vaša žena ...? Ali vidva sploh ...?«

Kmalu zatem, na videz brez zveze s to diskretno izmenjavo mnenj s profesorjem, mu je povedala, da je noseča. Od tistega trenutka je bil razdvojen. Rad bi, da bi rodila enakega otroka, kot je bila sama – potem bi imela še več stikov, še več povabil. Za vsak slučaj bi bil preskrbljen za dolgo življenje, celo če bi se njej kaj zgodilo. Mogoče bi postal slaven? Toda takoj potem ga je obšla panična misel, da bo otrok pošast. Da bi ji ga najraje iztrgal

iz trebuha, zato da bi ga obvaroval pred to zastrupljeno krvjo, ki prenaša slabe lastnosti. In sanjalo se mu je, da je on sam ta sin v njenem trebuhu, zaprt vanj, prepuščen njenemu mračnemu usmiljenju. Ona pa mu, medtem ko ga drži tam ujetega, počasi spreminja obraz. Ali še drugače – sanjalo se mu je, da je on sam tisti gozdni merjasec, ki pošiljuje nedolžno dekle. Ko se je prepoten zbudil, je molil, da bi splavila.

Njen trebuh je gledalcem vlival pogum. Lažje so ji odpuščali njeno pošastno grdoto. Zdaj so ji zastavljali vprašanja, na katera je, v zadregi, odgovarjala tiho in brez navdušenja. Bližnji znanci so začeli sklepati stave – kakšen otrok se bo rodil in katerega spola. To je sprejemala krotko.

Ob večerih je šivala srajčke.

»Veš,« mu je govorila, potem ko je za hip negibno otrpnila in nepremično zapičila oči v kakšno oddaljeno točko, »ljudje so tako krhki, tako osamljeni. Smilijo se mi, ko sedijo pred mano in strmijo v moj obraz. Kot da bi bili sami prazni, kot da bi se morali česa nagledati, se s čim izpolniti. Včasih mislim, da mi zavidajo. Jaz sem vsaj nekakšna. Oni pa – brez česar koli izjemnega, brez posebnosti.«

Namrgodil se je, ko je to govorila.

Rodila je ponoči, brez težav, potihoma, kakor žival. Babica je prišla samo toliko, da je prerezala popkovino. Dal ji je sveženj bankovcev, da ne bi o ničemer govorila naokrog prežgodaj. Takoj je prižgal vse luči, da bi si otroka lahko natančno ogledal. Srce mu je razbijalo. Otrok je bil strašen, še grši od matere. Moral je zapreti oči, ker se mu je obrnil želodec. Šele potem, čez nekaj časa, se je prepričal, da je novorojenček – tako, kot je rekla – deklica.

In bilo je tako: šel je v temno mesto, to je bil Dunaj ali Berlin. Naletaval je droben, moker sneg. Njegovi čevlji so žalostno tleskali po tlaku. Spet je bil razdvojen – veselil se je in obupoval.

Pil je in ostajal trezen. Sanjaril je in se bal. Ko se je čez nekaj dni vrnil, je imel že izgotovljene zamisli o trasi in reklami. Napisal je pismo profesorju. Naročil je obisk fotografa, ki je s tresočimi se rokami sprožal zaporedne eksplozije magnezija in z mogočno bleščavo fiksiral pošastno grdoto obeh bitij.

Naj se samo konča zima, naj zacvetijo forzicije, naj se osuši tlak velikih mest. Petersburg, Bukarešta, Praga, Varšava, in naprej, naprej, vse do New Yorka in Buenos Airesa ... Naj se samo nebo napne nad zemljo kakor veliko sinje jadro. Ves svet bo vzhičen nad grdoto njegove žene in hčerke, padel bo prednjo na kolena.

Približno v tem času jo je prvič poljubil na obraz. Ne na usta, ne, ne, ampak na čelo. Pogledala ga je z razsvetljenim, drugačnim, skoraj človeškim pogledom. Prav takrat mu je v glavi vzniknilo vprašanje, ki ji ga ni mogel zastaviti. »Kdo si?« »Kdo si? Kdo si?« si je ponavljal in ni niti opazil, kdaj ga je začel v mislih zastavljati drugim, pa celo samemu sebi, pred ogledalom, med britjem. Bilo je tako, kot da bi odkril neko skrivnost – da so vsi

preoblečeni. Da so ti človeški obrazi maske, kot da bi vse življenje prebili na beneškem karnevalu. Včasih je v pijanosti fantaziral – ker si trezen ni dopuščal takšnih traparij – da snema te maske, one pa z rahlim reskom prilepljenega papirja odstirajo – kaj? Ni vedel. To ga je tako hudo mučilo, da ni mogel zdržati doma z njo in otrokom. Bal se je, da ne bi podlegel čudaški skušnjavi in lepega dne začel praskati te grdote z njenega obraza. S prsti bi iskal skrite robove, trakce, zlepljena mesta. Šaril bi ji po laseh. Potihoma je odhajal ven, da bi se napil, in takrat si je izmišljal naslednjo traso, že je načrtoval plakate, sestavljal telegrame.

Toda zgodaj spomladi je prišla tista strašna epidemija španske gripe in obe sta zboleli. Razbeljeni sta ležali druga poleg druge in težko sopli. Od časa do časa je v nekakšnem paničnem vzgibu stisnila otroka k sebi. V bledežu ga je poskušala podojiti, ne da bi dojela, da otrok nima moči, da bi sesal. Da umira. In ko je naposled umrl, ji ga je nežno vzel in položil na rob postelje. Prižgal si je cigaro.

Tisto noč se je Najgrša za hip ovedela, vendar samo toliko, da je začela obupano ječati. Tega ni mogel prenesti – to je bil glas noči, teme, črne goščave. Mašil si je ušesa, dokler ni nazadnje pograbil klobuka in stekel iz hiše, toda ni odšel daleč. Do jutra je hodil pod okni lastnega stanovanja in tako pomagal umreti še njej. To se je zgodilo hitreje, kot je mogel pričakovati. Zaprl se je v njuno spalnico in gledal obe telesi, na lepem nekam težki, nekam nadležni, presenetljivo snovni. Z začudenjem je opazil, kako zelo se je upogibala žimnica pod njima. Sploh ni vedel, kaj naj si zdaj začne, zato je samo obvestil profesorja, in medtem ko je pil naravnost iz steklenice, je bil priča tega, kako se obrisi obeh negibnih gmot na postelji razblinjajo v temi.

»Rešite ju,« je blebetaje rotil profesorja, potem ko je ta prišel in opravljal uradni mrliški ogled.

»Ali ste znoreli? Saj sta vendar mrtvi,« je razdraženo rekel profesor.

Potem mu je pomolil neki papir in z desnico ga je podpisal, z levico pa vzel denar.

Preden se je še istega dne izgubil nekje v pristanišču, je profesorju pomagal s fijkarjem prepeljati trupli na univerzitetno kliniko. Tam so ju čez čas na skrivaj nagačili.

Dolgo, skoraj dvajset let, sta stali v hladni kleti poslopja, dokler niso prišli boljši časi in sta se pridružili večji zbirki – židovskih in slovanskih lobanj, dvoglavih dojenčkov, siamskih dvojčkov vseh baž. Še zdaj ju je mogoče videti v skladiščih Patologisches Museum – mati in hči, otrpli, v pozi, polni dostojanstva, steklenooki, kakor ponesrečen začetek nove vrste.

The Ugliest Woman in the World

He married the ugliest woman in the world. As a known circus impresario, he made a special trip to Vienna to see her. It wasn't a premeditated act at all – it never occurred to him beforehand that he might make her his wife. But once he had seen her, once he had weathered the first shock of astonishment, he couldn't tear his eyes away from her. She had a large head covered in growths and lumps. Her small, ever running eyes were set close under her low, furrowed brow. From a distance they looked like narrow chinks. Her nose looked as if it were broken in many places, and its tip was a livid blue, covered in sparse bristles. Her mouth was huge and swollen, always hanging open, always wet, with some sharply pointed teeth inside it. To cap it all, as if that were not enough, her face sprouted long, straggling, silken hairs.

The first time he saw her she had emerged from behind the cardboard scenery of a traveling circus to show herself to the audience. A cry of surprise and disgust went rolling over the heads of the crowd and fell at her feet. She may have been smiling, but it looked like a woeful grimace. She stood very still, conscious of the fact that dozens of eyes were staring at her, avidly drinking in every detail, in order to describe that face to their friends and neighbors later on, or to their own children, to be able to summon it up again, as they compared it with their own faces in the mirror – and then breathe a sigh of relief. She stood patiently, perhaps with a sense of superiority, as she gazed over their heads towards the roofs of the houses beyond.

After a lengthy silence, swollen with astonishment, someone finally shouted: "Tell us about yourself!"

She peered into the crowd, to the spot where the voice had come from. She was searching for the person who had said it, but just then a stout lady compère ran out from behind the cardboard wings and answered for the Ugliest Woman in the World: "She doesn't talk."

"Then you tell us her story," the voice repeated its request, so the compère cleared her throat and started speaking.

Afterwards, as he drank a cup of tea with her by the little tin stove that heated the inside of the circus caravan, he found her to be not at all stupid. Of course she could speak, and with perfect sense too. The whole time he observed her closely, wrestling with his own fascination with this freak of nature. She could see right through him.

"You thought my speech would be just as bizarre and repulsive as my face, didn't you?" she said.

He didn't answer.

She drank her tea in the Russian manner, pouring it from a samovar into small cups with no handles, and nibbled at a sugar lump between each sip.

He quite soon noticed that she spoke many languages, but apparently none of them well. Now and then she shifted from one language into another. It was no cause for surprise – since early childhood she had grown up in the circus, in an international troupe full of grotesques of every possible shade of skin, never in the same place twice.

“I know what you’re thinking,” she said again, looking at him with those puffy little animal eyes. After a short silence she added: “Anyone who hasn’t got a mother has no mother tongue either. I use many languages, but none of them is my own.”

He didn’t dare reply. Suddenly she had begun to get on his nerves, though he wasn’t sure why. She was making witty remarks, she was coherent and specific – not what he’d been expecting.

So he bid her farewell, and to his astonishment she gave him her hand with a very feminine gesture. The gesture of a lady, and a perfectly pretty hand it was, too. He bowed down towards it, but didn’t even touch it with his lips.

As he lay on his back in the hotel bed he was still thinking about her. He stared ahead into the damp, stuffy hotel darkness, the sort of deep void that gave fire to his imagination. He lay there wondering what it must be like to be her, what it felt like from inside, how the world might look through eyes like a pig’s eyes, what it must be like to breathe in air through such a misshapen nose – would it be aware of the same smells? And what would it be like to touch yourself every day while washing, or scratching, while doing all the usual little things?

Never once did he feel sorry for her. If he had sympathized with her, he never would have thought of making her his wife.

Some people used to tell this story afterwards as the tale of an unhappy love affair, saying that his heart gazed into hers and that he fell in love with the sweet-natured angel inside her, in spite of her repulsive face. Nothing of the kind – that first night after meeting her he simply imagined what it would be like to make love to such a creature, to kiss her and undress her.

He hovered around the circus for the next few weeks. He would leave, and come back again. He gained the trust of the manager, and negotiated a contract for them in Brno, where he went with them and where the circus people regarded him as one of their own. They let him sell the tickets, then later he took over from the fat lady compère – and it has to be said he did it well, warming up the audience before the shoddily painted curtain was raised.

“Close your eyes,” he cried. “Especially the women and children, because the ugliness of this creature is hard for sensitive eyes to bear. No one who has seen this freak of nature is ever able to fall asleep in peace again, but keeps waking up with a shock. Some people have even lost their faith in the Creator...”

At this point he hung his head, and the sentence seemed to be incomplete, though in fact it wasn't – he didn't know what else to say. He reckoned the very word "Creator" put everything in its proper light. But what he actually thought was that the Creator, in whom some people were supposed to lose their faith, had singled him out by bestowing this opportunity on him. The Ugliest Woman in the World. Some fools fought duels and killed each other over the most beautiful women. Some idiots gave away their entire property at the whim of a woman. But he was the exact opposite – the Ugliest Woman sought his affection like a sad, domesticated animal. She was different from all other women, and she even provided a money-earning opportunity into the bargain. If he made her his wife he'd be distinguished, he'd be special. He'd have something other people didn't have.

He started buying her flowers, not special bouquets, but just cheap little bunches wrapped in foil with a flimsy tissue paper bow, or he'd give her a cotton neckerchief, a glossy ribbon or a small box of pralines. Then he'd watch, hypnotized, as she tied the ribbon round her forehead, and instead of being an adornment, the colorful bow would look shocking. And he'd watch as she crushed the chocolates with her oversized, bulging tongue, causing brown saliva to form between her wide-spaced teeth and dribble down her bristle-coated chin.

He liked to look at her when she didn't know he was watching. He'd disappear in the morning and hide behind the tent or the caravan, he'd go off merely in order to lurk nearby and watch her for hours on end, even through the cracks in the wooden fence. She used to sunbathe, and while she did she'd spend ages very slowly combing her straggly hair, as if in trance, plaiting it into skinny braids and immediately undoing it again. Or else she would crochet, the needles glittering in the sunlight as they stabbed at the noisy air of the circus. Or in a loose shirt, with her arms bare, she would launder her clothes in a washtub. The skin on her arms and upper chest was covered in pale fur and looked pretty. Soft, like an animal's.

He needed this spying, because day by day his disgust was lessening, melting in the sun, disappearing from sight like a puddle on a torrid afternoon. Gradually his eyes were growing used to the painful asymmetry, the broken proportions, the shortcomings and the excesses. Sometimes he thought she looked ordinary.

Whenever he began to feel uneasy, he told them all he was going away on important business, that he had a meeting with so and so – here he'd mention a stranger, or by contrast, a well-known name – that he was doing deals and holding talks. He'd polish his boots, launder his best shirt and set off on his way. He never went far. He'd stop in the nearest town, steal someone's wallet and drink. But even then he was never free of her, because he'd start talking about her, as if he couldn't do without her, even during these escapades.

And the strange thing was, she had become his most valuable possession. He could even pay for wine with her ugliness – more than that, by describing her face he could mesmerize beautiful young women, who told him to go on talking about her even later on, when they were lying beneath him naked.

When he got back he would always have a new story about her ugliness ready, mindful of the fact that no thing fully exists until it has its own special story. At first he told her to learn them by heart, but he soon realized that the Ugliest Woman wasn't good at telling stories; she spoke monotonously and burst into tears at the end, so he started telling them for her. He'd stand to one side, point his hand towards her and recite: "The mother of the unfortunate creature whom you see before you, whose appearance is so hard for your innocent eyes to bear, lived in a village on the edge of the Black Forest. And there one summer's day, as she was picking berries in the woods, she was hunted down by a savage wild boar who attacked her in a frenzy of mad, bestial lust and possessed her."

At this point he invariably heard muffled, horror-stricken cries, and some of the women, wanting to leave already, would start tugging at their reluctant husbands' sleeves.

He had several other versions too.

"This woman comes from a place that is severely tried by God. She is the descendant of some evil, heartless people who showed no mercy to a sickly pauper, for which Our Lord punished their entire village with this terrible hereditary ugliness."

Or: "This is the fate that befalls the children of women of loose morals. Here you see the harvest of syphilis, a terrible illness that punishes impurity into the fifth generation."

He never felt guilty. Any version could have been true.

"I don't know who my parents were," the Ugliest Woman told him. "I've always been like this. I was found at the circus as a baby. No one can remember what happened."

When their first season together was at an end and the circus was traveling in an idle curve back to Vienna for its annual hibernation, he proposed to her. She blushed to the roots and trembled. Then she quietly said "all right," and gently rested her head on his arm. He could smell her fragrance – it was soft and soapy. He endured this moment, then drew back and excitedly began to tell her his plans for their life together, listing all the places they would visit. As he paced about the room she kept her eyes fixed on him, but was sad and silent. Right at the end she took him by the hand and said she'd like the exact opposite – for them to settle somewhere in the sticks, and never have to go anywhere or see anyone. And that she would cook, they'd have children and a garden.

"You'd never be able to cope with it," he retorted indignantly. "You grew up in the circus. You want, you need to be looked at. You'd die without people's eyes on you."

She didn't answer.

They were married at Christmas, in a tiny little church. The priest who conducted the ceremony almost fainted, and his voice was trembling. The guests were people from the circus, because he told her he didn't have any family and was just as alone in the world as she was.

When they were all swaying in their seats, when all the bottles were empty and it was time to go to bed (even she was tipsily tugging at his sleeve), he held them all back and sent for more wine. He couldn't get drunk, though he tried. Something inside him remained at the ready, tensed like a string. He couldn't even relax his shoulders or cross his legs, but sat bolt upright, his cheeks flushed and his eyes glittering.

"Let's go now, my love," she whispered in his ear.

But he seemed to cling to the edge of the table, as if pinned to it by invisible tacks. So the more attentive guests might have thought he was afraid of being close to her naked, afraid of the obligatory post-nuptial intimacy. Was that in fact the case?

"Touch my face," she asked him in the darkness, but he didn't do it. He raised himself above her on his hands so that all he could see was the outline of her silhouette, a little lighter than the obscurity of the room, a faint patch with no distinct edges. Then he closed his eyes – she couldn't see that – and possessed her, like any other woman, as usual, without a single thought.

They began the next season on their own. He had some photographs of her taken and distributed them worldwide. The answers came by telegraph. They had numerous appearances and traveled first class. She always wore a hat with a heavy, gray veil, from behind which she saw Rome, Venice, and the Champs Elysées. He bought her several dresses, and laced up her corset himself, so as they walked about the crowded streets of the cities of Europe they looked like a proper human couple. But even then, in the best times they ever had, he still had to escape. That's the type he was, the eternal runaway. A sort of panic would suddenly rise in him, an unbearable case of the jitters, then he'd start sweating and choking, so he'd take a wad of banknotes, grab his hat and run down the stairs, unerringly finding his way to the drinking dives near the port. Here he'd at once relax, his face would go flabby, his hair would get ruffled and the bald patch hidden under his slicked-down strands would insolently emerge in public. Joyfully and innocently he would sit and drink, letting himself ramble on, then be slapped on the wrists by a persistent prostitute.

The first time the Ugliest Woman reproached him, he punched her in the stomach, because even this way he was afraid to touch her face.

He no longer told stories about syphilis or the boar in the woods. He had received a letter from a professor of medicine in Vienna, and nowadays he presented his wife in scientific terms.

“Ladies and gentlemen, here we have a freak of nature, a mutant, an error of evolution, the real missing link. Specimens of this kind are very rare. The probability is as small as the likelihood of a meteor hitting this spot right now. So here you have the opportunity of viewing a living mutant.”

Of course they used to come and see the professor at the university. There they posed for some photographs together, she sitting and he standing behind her, with his hand on her shoulder.

Once, while she was being measured, the professor had a word with him.

“I wonder if this mutation is hereditary?” he said. “Have you not thought about a child? Have you tried? Does your wife...er...? Do you in fact...er...”

Not long after, as if unconnected with this discreet exchange with the professor, she told him she was pregnant. From then on he was split in two. He wanted her to have a child just like herself – then they’d have even more contacts, even more invitations. If the need arose he’d be guaranteed a long living, even if something happened to her. Perhaps he’d become famous? But then at once he’d have the panic-stricken thought that the child would be a monster, and that he’d really prefer to rip it from her belly, to protect it from her poisonous, defect-infested blood. And he had dreams that he was that son in her belly, imprisoned there, doomed to her dismal mercy, and that by confining him in there she was gradually changing his face. Or else he’d dream he was the wild boar in the forest, violating an innocent girl. He’d wake up in a sweat and pray for her to miscarry.

Her belly gave the audience courage, and made it easier for them to forgive her monstrous ugliness. They started asking her questions, which she would shyly answer in a quiet, unconvincing way. Their closer acquaintances began to make bets on what sort of child she’d have and of what gender. She took it all as meekly as a lamb.

In the evenings she sewed baby clothes.

“You know,” she would say, stopping still for a moment, and fixing her eyes on a single faraway spot, “people are so fragile, so alone. I feel sorry for them as they sit there in front of me, staring at my face. It’s as if they themselves are empty, as if they have to take a good look at something, fill themselves up with something. Sometimes I think they envy me. At least I’m something. But they’re so lacking in anything exceptional, so lacking in special attributes.”

As she said it he winced.

She gave birth in the night, without any fuss, quietly, like an animal. The midwife only came to cut the umbilical cord. He gave her a wad of notes to make sure she didn't spread any stories too early. His heart thumping, he lit all the lamps at once, to be able to give it a close inspection. The child was horrible, even worse than the mother. He had to close his eyes because his stomach was rising to his throat. Only much later did he satisfy himself that the newborn child was a girl, as she said it was.

So here's what happened: he went into the dark city, it was Vienna, or maybe Berlin. Light, wet snow was falling. His shoes trailed pitifully over the cobblestones. He was split inside again – he felt happy, but at the same time desperate.

He drank and remained sober. He daydreamed and felt afraid. When he came back several days later, he had ideas for the itinerary and promotion all ready. He wrote to the professor, and arranged for a photographer to call, who with shaking hands and flash after flash of magnesium recorded the monstrous ugliness of both creatures.

As soon as winter ends, as soon as the forsythia blooms, as soon as the cobblestones of the great cities are dry, he thought. Petersburg, Bucharest, Prague, Warsaw, further and further, all the way to New York and Buenos Aires... As soon as the sky stretched tight above the earth like an enormous azure sail, the whole world would be bewitched by the ugliness of his wife and daughter, and would fall before them on its knees.

At more or less this point he kissed her on the face for the first time ever. Not on the lips, no, no, but on the brow. She looked at him with a brightened, different gaze, almost human. That was when the question arose in his head that he could never ask her. "Who are you? Who are you? Who are you?", he kept repeating to himself, failing even to notice when he started mentally putting it to others, even himself in the mirror while shaving. It was just as if he had discovered a secret – that everyone is in disguise, that human faces are just masks, as if the whole of life were one big Venetian ball. Sometimes he drunkenly fantasized – because he never allowed himself this sort of nonsense when sober – that he was removing the masks, and with a gentle crackle of glued-on paper they were revealing – what? He didn't know. It began to bother him so much that he couldn't bear to be at home with her and the child. He was afraid that one day he'd give in to a bizarre temptation and start trying to scratch the ugliness off her face. His fingers would rummage in her hair, seeking out the hidden edges, the straps and the strips of glue. So he'd slip out for a drink and then think up the next itinerary, design the posters and draft the telegrams.

But in early spring came the terrible epidemic of Spanish flu, and mother and child fell ill. They lay beside each other in a fever, breathing heavily. From time to time out of some panic-stricken instinct she would cuddle

the child to her, trying to feed it in her delirium, not understanding that it had no strength left to suck and was dying. And when it finally died, he gently took it and laid it on the edge of the bed, then lit a cigar.

That night the Ugliest Woman briefly regained consciousness, but only to start sobbing and whining in desperation. It was more than he could bear – it was the voice of the night, the sound of darkness, straight from the black abyss. He blocked his ears, until finally he grabbed his hat and ran from the house, but he didn't go far. He walked up and down beneath the windows of his own apartment until morning, and in this way he helped her to die too. It happened quicker than he could have expected.

He shut himself in their bedroom and gazed at both bodies; suddenly they seemed heavy, troublesome and oddly material somehow. He was surprised how much the mattress appeared to be sagging. He had no idea what to do now, so he told no one but the professor; drinking straight from the bottle, he sat and watched as the twilight gradually effaced the contours of both the motionless shapes on the bed.

"Save them," he pleaded incoherently once the professor was there, performing a post mortem.

"Have you gone mad? They're no longer alive," he snapped.

Afterwards the professor handed him a piece of paper and he signed it with his right hand, while taking the money with his left.

But that same day before vanishing into the port, he helped the professor to convey the bodies by droshky to the university clinic, where soon after they were secretly stuffed.

For a long time, almost twenty years, they stood in the chilly basement of the building, until better times came and they went to join the main collection, including Jewish and Slavonic skulls, two-headed babies and conjoined twins of every possible race and color. They can still be seen today in the storerooms of the Patologisches Museum – a glass-eyed mother and daughter, frozen still in a perfectly dignified pose, like the unsuccessful start of a brand new species.

Translated by Antonia Lloyd-Jones

Skoczek

Najpierw ona szarpała się z zamkami, ale najwidoczniej nie działały symetrycznie, bo gdy udało jej się przekręcić klucz w jednym, drugi pozostawał zamknięty. I odwrotnie. Od morza wiał porywisty wiatr i motał jej wełniany szalik wokół twarzy. W końcu on postawił obie torby na podjeździe i niecierpliwie wyjął jej z dłoni klucze. Jemu udało się od razu.

Domek, który wynajmowali zawsze do tej pory, stał nad samym morzem w otoczeniu podobnych sobie letnich chat, latem gwarnych, otwartych na przeciągi, otoczonych parasolami i plastikowymi krzesłami, i stolikami z radiem, i gazetami – teraz zamkniętymi na trzy spusty, pograżonymi w zimowej komie. Ten był jednak trochę okazalszy – miał kominek i wielki taras, który wychodził prosto na plażę. Na tarasie było pełno piasku i ona, zaraz jak tylko weszli, zajęła się tym piaskiem – zmiatała go miotłą.

– Po co to robisz? Przecież nie będziemy o tej porze roku siedzieć na tarasie. Wypakowywał jedzenie z torby i układał w lodówce. Potem włączył telewizor. Zaprotestowała.

– Och, nie, błagam, nie telewizor.

Chciała coś dodać, ale powstrzymała się.

Była z nimi suka, foksterier – ruchliwa, niespokojna, niesforna. Gdy on rozpałał w kominku, wyciągała z kosza kawałki drewna, podrzucała je i łapała, gdy spadały.

Krzyknął na nią.

– Jest jej zimno, robi to, żeby się rozgrzać – powiedziała ona.

– Jasne. A ja będę to sprzątał.

– Przecież to tylko pies.

Denerwuje mnie ten „tylko pies”. Cały czas jest w ruchu. Ona jest nadpobudliwa. Może trzeba jej wsypywać coś do jedzenia? Brom, luminal, coś z tych rzeczy?

– Kiedyś cię nie denerwowała.

– A teraz denerwuje.

Zaniosła swoją torbę na górę, do małej, lodowatej sypialni. Usiadła na przykrytym kocem łóżku. Renata, „ten pies”, przybiegła za nią i wskoczyła na koc. Spojrzała suce w brązowe, błyszczące oczy. Ściśnięcie gardła. Nagła bolesność w całym ciele. Krótki przeszywający ból.

Coś niedobrego działo się z czasem, myślała, rozklejał się i rozwarstwiał. Dwie wielkie płyty tektoniczne czasu .z ponurym grzmotem odsuwały się od siebie, tworząc już na następne miliony lat podział na „kiedyś” i „teraz”. „Teraz” było szorstkie, kanciaste i milczące – w nocy ciężki sen, resztki gniewu po przebudzeniu, jakby we śnie prowadziło się wojny. „Kiedyś” wydawało się stąd ciągle i rytmiczne, dźwięk lekkiej piłeczki pingpongowej, kiedy uderza o gładki stół, wzorzysta tkanina chwil, w której każda była częścią innej.

Uprzytomniła sobie, że najłatwiej było zaczynać rozmowę od „Pamiętasz, jak...”, bo było w tym coś mechanicznego, jak ruch ręki, który uspokaja dziecko, jak włączenie radiowej stacji, która nadaje tylko uspokajającą muzykę – te wszystkie śpiewy wielorybów, odgłosy wodospadów, ptasie trele. „Pamiętasz, jak...” sprowadzało ich znowu w jedno miejsce, razem. Był to moment zawsze wzruszający, jak wtedy, gdy zaprasza się do tańca, a ta druga osoba odpowiada błyskiem w oku. Tak, zatańczmy. Stało się jasne, że opowiadają sobie już dawno ustaloną wersję przeszłości, relację dobrze znaną, wiele razy już przywoływaną, absolutnie bezpieczną. Przeszłość jest ustalona i nie da jej się zmienić. Przeszłość – wyuczona na pamięć mantra, fundament pamięci, na którym ułoży się małe anegdoty wspomnień. Na przykład opowieść o tym, jak on łupał dla niej orzechy i zostawiał je na liściach w ogrodzie. Albo – gdy kupili sobie oboje takie same białe dzinsy – było to dawno, dzinsy byłyby teraz o dwa, trzy numery za małe. Albo jej rude włosy, modna wtedy strzępiasta fryzura. Albo to, jak gonił pociąg, gdy wyjeżdżał od niej. Im dawniejsze były te historie, tym było ich więcej, widocznie tracili z czasem właściwość mitologizowania drobnych zdarzeń, skazując rzeczywistość na banał i trywialność.

Gdy kominek już zapłonął, wzięli się do przygotowywania kolacji – jak zgrany duet – ona kroїła czosnek, on mył sałatę i robił sos. Nakryła do stołu, on otworzył butelkę wina – przypominało to taniec, taniec perfekcyjny, w którym ruchy partnera są już tak bardzo znane, że przestaje się je zauważać. W takim tańcu znika partner, tańczy się samemu ze sobą.

Potem Renata spała przy kominku, po jej kędzierzawej sierści pełzały pomarańczowe odblaski ognia. Rozległość wieczoru wydała im się nagle nie do przewyciężenia, ciężka jak obfite jedzenie tuż przed snem. Jego wzrok powędrował niechcący do telewizora, jej zachciało się nagle wymoczyć w wannie, ale ponieważ był to szczególny, pierwszy wieczór, mieli jeszcze całe nienaruszone zapasy dobrej woli. A jednak on był nieuważny.

– Otworzyć jeszcze wino? – zapytał, ale od razu zdał sobie sprawę, że jeszcze jedna butelka wina mogłaby zburzyć krzepnący powoli porządek, że po jej wypiciu pojawiłoby się to dobrze znane zniechęcenie, poczucie ciężkości, duchoty, bezsensu ludzkiej mowy, pragnienie ucieczki. Potrzeba rozmowy, która po kilku zdaniach traci sens, ponieważ należałoby jeszcze raz od początku zdefiniować wszystkie używane słowa. Jakby oddzieliły się nawet ich języki.

– Może wystarczy? – odpowiedziała nienaturalnie wesoło.

Więc on wyciągnął szachy. Z ulgą dostrzegł je wśród kilku starych książek stojących na półce przy telewizorze. Szachy należały bowiem także do zbioru mantr „Pamiętasz, jak”.

Grywali zawsze w milczeniu, z rozmysłem, bez pośpiechu, przeciągając partie na kilka dni. On wiał czarne – zawsze grał czarnymi, ona zapaliła papierosa i wtedy poczuł ostre jak igła ukłucie gniewu; nienawidził, jak paliła w domu. Nic nie powiedział. Nic się nie stało.

Otwarcie; pierwsza gra z przyzwyczajenia, mechaniczna, z jasną wiedzą, jaki będzie następny ruch. Pomyślała, że wie, w jaki sposób on myśli i to ją przeraziło. Poczula lekkie mdłości – wino było bardzo wytrawne, cierpkie. Dała mu wygrać i on wiedział, że ona dała mu wygrać. Ziewnął.

– Spróbujmy jeszcze raz, ale tak porządnie, w skupieniu. Pamiętasz, jak graliśmy kiedyś przez tydzień? – zapytała układając pionki.

– W pierwsze Boże Narodzenie, na feriiach u twoich rodziców. Nie mogliśmy wtedy wyjechać, bo spadł ogromny śnieg i wszystko było zasypane.

Przypomniawszy jej zapach zimnego pokoju, gdzie matka trzymała świąteczne ciasta przykryte ściereczkami.

Zrobili po dwa ruchy i gra zatrzymała się. Teraz był jego ruch, więc ona wyszła na taras zapalić. Widział przez szybę jej drobne plecy przykryte wełnianą chustką. Nie poruszył się, gdy wróciła.

– Może dajmy spokój na dziś? – powiedziała. Zgodził się.

– Idziemy spać?

Poczuł znowu nienaturalność w tym pytaniu, jakby zależało jej, żeby nie zabrzmiało zbyt obojętnie.

– Sprawdzę pogodę na jutro, a potem pościelę.

Włączył telewizor, zrobiło się jakoś zwyczajnie. Napięcie spadało, gdy każdy z nich robiło swoje. Otworzył jeszcze puszkę piwa. Przeskakiwał po programach. Zniknął.

Ona poszła się myć.

Elektryczny piecyk szybko nagrzewał małą łazienkę. Postawiła na półeczce pod lustrem kilka kosmetyków. Zbliżyła twarz do lusterka i przyglądała się uważnie czerwonym delikatnym żyłkom na policzkach. Potem dokładnie obejrzała skórę na szyi i dekolcie. Patrząc sobie w oczy, zmyła wacikiem makijaż. Dopiero gdy się rozebrała, uświadomiła sobie, że przecież tutaj nie ma wanny, wanna została w mieście, tutaj jest tylko nieprzyjemny prysznic oddzielony od reszty łazienki plastikową zasłoną w muszle. Zachciało jej się płakać i zła na siebie pomyślała, że to histeria. Nie płacze się z powodu braku wanny.

Poszła cicho do sypialni i zobaczyła, że pościel nie była obleczone, że poszwy leżały na krześle schludnie ułożone, zimne, śliskie. Szmer z telewizji na dole. Z wściekłością rosnącą jak lawina zaczęła tę pościel oblekać, szarpała się z rogami i wysilek fizyczny odpowiadał jej gniewowi – śpiewały na dwa głosy. Wydawało jej się, że to jest gniew ogólny, bezprzedmiotowy jak furia, ale nagle, ku jej zaskoczeniu, w jednym momencie stał się ostrzem – jak na rysunkowym filmie – skierowanym w dół ku fotelowi, gdzie siedział mężczyzna z puszką piwa, i jak rój wściekłych pszczoł runął po drewnianych schodach do salonu. Stała w drzwiach i zobaczyła głowę mężczyzny – siedział zwrócony do niej profilem – i przez chwilę miała wrażenie, że ta zmaterializowana złość uderzy go w skroń z całym impetem, a mężczyzna najpierw znieruchomieje, a potem osunie się bezwładnie na oparcie. Martwy.

- Hej, mógłbyś mi pomóc? – krzyknęła z góry.
- Już idę – odpowiedział i wstał z ociąganiem, patrząc wciąż w ekran.
- Zanim doszedł na górę, już się uspokoiła. Wzięła głęboki oddech.
- Nie będziesz się mył? – zapytała całkiem spokojnie.
- Kapałem się przed wyjazdem.

Leżała na wznak w nieprzyjemnej zimnej pościeli, która wydawała się wilgotna. On poszedł pogasić światła. Słyszała, jak zamykał drzwi na taras, zakładał foliowy worek do kosza na śmieci. Potem rozebrał się i położył po swojej stronie łóżka. Leżeli tak przez chwilę obok siebie, a potem ona przysunęła się i położyła głowę na jego piersi. Poglądził ją po nagim ramieniu z ojcowską czułością, ale za drugim dotknięciem ta czułość zupełnie zniknęła – dotyk był po prostu dotykiem, niczym więcej. Odwrócił się na brzuch, a ona położyła mu rękę na plecach, jakby go przytrzymywała. Tak zasypiali od lat. Renata ze stęknieniem ułożyła się im w nogach.

Wstał pierwszy, żeby wypuścić psa. Do saloniku wdarł się podmuch mroźnego powietrza. Patrzył, jak pies pobiegł w kierunku morza, przegonił dwie mewy, załatwił się i wrócił. Wiało od morza gwałtownymi zrywami. Nastawił wodę na kawę i czekał, aż się zagotuje. Rzucił okiem na rozłożone szachy, sprawdził, czy w kominku zostało trochę żaru, ale ogień wygasł zupełnie. Zalał kawę, dodał mleka i cukru – dla niej. Wrócił z kubkami na górę i wszedł w ciepłą pościel. Pił na siedząco, oparty o wezgłowie.

– Śnił mi się samolot pełen ciastek, napoleonek – powiedziała szorstkim od snu głosem. – Był już śnieg, ale jakiś różowy.

Nie wiedział, co odpowiedzieć. Jemu rzadko się coś śniło, a jeżeli już, to i tak zawsze było to nie do opowiedzenia. Brakowało mu słów.

Po śniadaniu wyciągnął swój aparat, przetarł oba obiektywy – mieli iść na spacer.

Włożyli na siebie wszystkie ciepłe rzeczy, jakie ze sobą mieli – polary, wysokie buty, szaliki i rękawiczki. Ruszyli plażą w stronę wydmy, tam gdzie znikwały drewniane domki, a zaczynało się królestwo drżących na wietrze traw. Przykucnął i zrobił zdjęcie kupce patyków wyrzuconych przez morze – wyglądały jak kości jakiegoś zwierzęcia. Potem patrzył przez obiektyw, obracając się wokół siebie. Wyprzedziła go i szła teraz samym brzegiem morza, jej ślady zostawiały miękkie wgłębienia, które zaraz niszczyła woda. Renata przynosiła jakieś kije i szturchała ją nimi w nogi. Gdy sięgała po kij, Renata warczała i nie chciała go oddać.

– Jak mam ci rzucać, kiedy nie chcesz go puścić, głupi psie – powiedziała do niej.

Renata oddała zdobycz. Kij poszybował wysoko i zaraz wrócił w zębach psa.

Kobieta zdała sobie sprawę, że patrzy na nią okragłe oko obiektywu. Przez krótką chwilę ujrzała siebie taką, jaką widzi ją mężczyzna – małą

ciemną figurkę na tle odmian bieli i szarości, kanciastą postać o wyraźnych konturach. Przyłapywał ją na gorącym uczynku. Czy zrobiła coś złego? Mężczyzna ukrył twarz za aparatem i celował w nią jak z rewolweru. Powinna się już była przyzwyczaić – zawsze robił jej zdjęcia, ale teraz znowu, jak wczoraj przy pościeli, poczuła tę samą złość. Odwróciła się. Dogonił ją i szli w milczeniu. Wiatr rozgrzeszał z tego milczenia – wdzierał się w usta, kazał mrużyć oczy. Im dłużej milczeli, tym mniej słów pozostawało do powiedzenia, tym większą ulgę niosło takie milczenie. Jego myśli odbiegały gdzieś w lewo, ku morzu, leciały nad łupinami kutrów rybackich i lądowały na wyspach, w obcych krajach, gdziekolwiek. Jej – wracały do domu, do szuflad i wnętrza torebek, rzucały okiem na kalendarz, podliczały rachunki. Milczenie nie było bolesne, dobrze mieć kogoś do milczenia. Z jakimś uniesieniem pomyślała: „To sztuka tak milczeć”, i powtórzyła to zdanie w myślach kilka razy. Spodobało się jej.

– Popatrz – powiedział do niej i pokazał jej ciemną chmurę, która pędziła wzdłuż łądu tak nisko, że prawie zaczepiała o czubki sosen. Nagle zapragnął mieć takie zdjęcie, tę chmurę i kobietę – obie naburmuszone, nabrzmiałe jakimś gromem, który się nigdy nie odezwie, nie zamieni w błyskawicę.

– Stań tam – krzyknął do niej, a sam cofnął się do linii wody i spojrzał przez aparat ze zbyt bliska.

Ujrzał tylko skrzywioną od wiatru twarz kobiety z pionową zmarszczką wzdłuż czoła, posiniałe z zimna usta. Wiatr przykleił jej włosy do twarzy, próbowała odgarnąć je niezdarnie, zrobić coś z twarzą, ale już było za późno. Aparat kliknął. Odwróciła się niezadowolona.

– Poczekaj jeszcze chwilę. Teraz jest pięknie – cofnął się jeszcze kilka kroków, aż woda zachlupotała mu w bucie.

Była zła na siebie, że próbuje się jakoś upozować, że zależy jej, żeby ładnie wyjść. Z aparatem przy twarzy zyskiwał nad nią jakąś niesprawiedliwą przewagę, wydawało się jej, że ją mierzy i ocenia, umniejsza i uprzedmiotawia. W gruncie rzeczy nigdy nie lubiła, gdy robił jej zdjęcia – wobec tego szklanego oka, które sobie przystawiał jak maskę, stawiała się bezbronna, miała poczucie, że jest widziana przez niego na wskroś, że obiecuje jej coś w rodzaju nieśmiertelności, uwiecznia ją, ale przez to ona traci siłę i jeszcze bardziej mu się poddaje. Dziwiła się tym kobietom, które pracują jako modelki, tym wszystkim młodym dziewczynom, które wydymały usta, gdy on je fotografował, odchylały głowę świadome, że mają coś na sprzedaż, nie że kimś są, ale że mają coś do sprzedania, jak przekupki. Towar. Nic dziwnego, że z nimi sypiał. Czy on wiedział, jaką ma władzę dzięki temu aparatowi? Tylko wtedy jego twarz wydawała się żywsza. W myśli ujrzała go znowu z piwem, przed telewizorem – wtedy na jego twarzy pojawiała się pustka, jakby tam w środku nikogo nie było.

– Nie rób mi zdjęć – powiedziała ponuro. Wtedy on bez słowa skierował aparat na Renatę i przez chwilę biegł za nią; pies wymykał się z kadru, biegł zygzakiem, kluczył.

Poczuł się dotknięty. Czasem potrafiła wypowiedzieć kilka całkiem neutralnych słów, ale w taki sposób, jakby go uderzyła w twarz. Jak to robiła? Czuł się przy niej jak chłopiec, jak dziecko. Nigdy nie wiedział, kiedy go zrani. Nauczył się tylko jednej skutecznej kontry – ukryć swojego króla za innymi pionkami, a ją, tę nieobliczalną kobietę, zignorować, pominąć, aktywnie nie zauważać, nie odzywać się, nie patrzeć, omijać, porzucać, olewać ją, odsunąć na odległość jak do zdjęcia i tak ją trzymać w szachu – kanciąstą figurkę na tle wszelkich odmian szarości. Wtedy następował niezrozumiały zwrot z jej strony – oddawała się w jego ręce, malała, stawiała się samotną bezradną dziewczynką z siwiejącymi włosami, słabła, spuszczała z tonu, leciała przez ręce. Łasiła się jak Renata.

Pobiegł za psem. Renata znalazła spory kij, ścisnęła go w zębach, dopraszała się. Chwycił jeden koniec kija i podniósł psa uwieszonego na nim. Renata знаła tę zabawę. Zabawa w szczękoscisk. W upór. Zaczął się kręcić dookoła z psem uwieszonym na kiju, pies frunął na wysokości jego pasa. Wtedy usłyszał krzyk i zobaczył, że ona biegnie do niego. Zwolnił i Renata wylądowała bezpiecznie na piasku. Kobieta podbiegła do niego z twarzą wykrzywioną wściekłością.

– Co ty wyprawiasz? Zwariowałeś? Przecież zrobisz jej krzywdę! Czy ty nie masz wyobraźni? Czy jesteś głupi, głupi? – krzyczała. – Odbiło ci, ty pierdolony palancie?

Zatkało go to przekleństwo. Myślał, że go uderzy. Renata wciąż z kijem w pysku lekko się zataczała.

– Odwal się, wariatko – powiedział cicho i zaczął iść w stronę domu.

Zachciało mu się płakać. Jakiś pełen oburzenia szloch nabrzmiewał mu we wnętrzościach jak coś, co trzeba odkaszklnąć. Pomyślał, że wróci do domu, spakuje się i odjedzie. Albo nie spakuje się, niech to wszystko zostanie. Zabierze samochód i odjedzie. Wróci do miasta. To już koniec. Ona poradzi sobie bez niego. Jest jeszcze młoda, niech znajdzie sobie innego, niech robi co chce. Pomyślał, że się starał i to go poruszyło. Starał się.

Gdy wróciła do domku, on siedział przed telewizorem i pił piwo. Rozebrała się i nastawiła wodę.

– Chcesz herbaty? – zapytała.

– Nie – mruknął.

– Przepraszam – powiedziała i nagle poczuła się słaba, jakby szła po piasku, jakby grzęzły jej nogi. Nigdy, nigdy nie przeprosił jej pierwszy. Zapaliła papierosa.

– Czy mogłabyś tu nie palić? – powiedział.

Wyszła na taras. Czajnik zagwizdał, nie słyszała. Wstał i wyłączył gaz. W telewizji leciał program o rolnictwie. Renata wyciągała z kosza szczapki drewna, podrzucała je i łapała w powietrzu.

– Jak myślisz, jak to się skończy? – zapytała i usiadła na sąsiednim fotelu.

– Co się skończy?

– To wszystko, z nami.

Wzruszył ramionami. Podniósł na nią wzrok, ale nie wytrzymał widoku jej pytającej, natrętniej twarzy.

– Rozpalę w kominku.

Gniótł gazety i układał je w kupkę, potem położył patyczki. Podała mu zapalki. Czuł, że chce mu coś powiedzieć, ale się nie odezwała. Chciał coś od niej usłyszeć, ale bał się równocześnie, że znowu słowa wymkną się spod kontroli. Wiedział, jak ją ukarać, i zrobił to – poszedł na górę i położył się na nie zaścielonym łóżku, próbując czytać jakiś stary magazyn. Z ulgą znalazł artykuł o komputerach, ale niewiele z tego rozumiał. Potem rzucił okiem na reklamę wakacji w Turcji i przypomniał mu się ich ostatni wspólny wyjazd do Grecji – wszystko prześwietlone, nieostre jak nieudane zdjęcia. Jej zbrązowiałe prawie nagie ciało. Miłość w hotelowym pokoju – ich ostatni raz. Zaskoczenie własnym zażenowaniem. Zdał sobie sprawę, że nie pamięta jej innej, że te wakacje kilka miesięcy temu są jego najwcześniejszym wspomnieniem. Że w powtarzanych „Pamiętasz, jak” widzi zupełnie obcych ludzi. Usnął zdziwiony.

Kiedy się obudził, jej już nie było. Nie było też psa, więc pomyślał, że pewnie poszła z nim na wydmy. Sprawdził jednak, czy jest samochód. Był. Włączył telewizor i nieuważnie słuchał wiadomości. Na dworze szarzało. Zrobił sobie jajecznicę i zjadł ją prosto z patelni przed telewizorem. Potem otworzył piwo i odsłuchiwał wiadomości nagrane na komórkę. Nic ciekawego. Zobaczył ją, jak weszła – zaczerwieniona od wiatru. Renata rzuciła się na niego do powitania, jakby nie widzieli się od roku. Kobieta spojrzała na pustą patelnię.

– Jadłeś już? – zapytała z nieprzyjemnym zdziwieniem. – Jadłeś?

Zdał sobie sprawę, że powinien na nią zaczekać.

–Tylko przekąsiłem. Może pojedziemy do chińczyka w miasteczku?

– Nie jestem głodna – powiedziała i powiesiła kurtkę.

„To dlaczego pytasz?”, zapytał ją ze złością w myślach. Wiedział dlaczego. Żeby mieć powód się obrazić. „Teraz będą dąsy. Nie jedz sobie, jak nie chcesz. Mam cię gdzieś”, powiedział do niej w myślach. Taki wyobrażony dialog sprawiał mu przyjemność. Przełączył program, ale bardzo śnieżyło, więc próbował znaleźć coś innego. Były tylko dwa programy. Nie było dokąd uciekać.

Wróciła za chwilę z łazienki – uczesana, chyba z poprawionym makijażem. Czuć było od niej świeżym dymem z papierosa – pewnie paliła w toalecie, jak uczennica.

– Dokończymy partyjkę? – spytała.

Zgodził się. Widok idealnej symetrii szachownicy przyjemnie go uspokoił. Radość z istnienia reguł. Słodka możliwość przemyślenia każdego ruchu. Przewidywalność niespodzianek. Poczucie kontroli jak subtelna

intelektualna pieszczota. Podłożył jeszcze do kominka, a wtedy ona powiedziała:

– Hej, nie ma białego skoczka.

Oboje schylili się pod stół, potem odsunęli fotele, przeszukali szpary w fotelach. Zajrzał do kosza z drewnem.

– Renata. To ona ściągnęła – odezwała się. – Zobacz w jej posłaniu.

Wytrzepała kocyk psa – wypadło z niego kilka drewnienek i gumowy korek do zlewu, ale figurki nie było.

– Może wyniosła do sieni? – zapytał z nadzieją.

Zaczęli szukać systematycznie. Zajrzał do śmieci, ona wyszła na taras. Odsunęli stół.

– Jak wychodziłaś, to był?

Nie pamiętała.

– Co zrobiłaś z laufrem, ty głupia suko? – pochyliła się nad psem.

– Może pogryzła.

Nalał piwa do dwóch szklanek. Usiedli nad bezużyteczną szachownicą. Po chwili wymyślił, że figurkę może udawać kawałek drewna – odłamał kawałek i położył na czarne pole. Wahala się.

– Nie będę grać drewnem.

– To ja wezmę białe.

– Ale wtedy musimy zacząć od początku. Tak?

– Nie. Nie chcę już grać.

Pomyślała, że najlepiej byłoby, gdyby teraz wstali, zebrali swoje rzeczy i wrócili do domu, ale nie odważyła się tego powiedzieć. Pomyślała też, że to on zabrał figurkę. Albo że ją niechcący stracił. Nic nie powiedziała – ciężko oparła się o poduszki na kanapie.

Wiedziała, że on teraz odejdzie, opuści ją – utonie wzrokiem w telewizji albo pójdzie na górę i znowu będzie spał, albo zacznie grzebać coś przy aparacie (chwała Bogu, było już za ciemno na robienie zdjęć), albo zacznie czytać, albo dzwonić albo śłać esemesy do wszystkich – i że to jest nieuniknione. Jego niebieska kraciasta koszula – chciałyby się do niej przytulić, ale nie miała siły podnieść się z kanapy. Jego dłonie zbierały szachy do pudełka. Drobne ciemne włoski.

Spojrzał na nią.

– Dlaczego płaczesz? Przez te szachy, przez tego skoczka?

Usiadł przy niej i objął ją jedną ręką. Druga wahala się przez chwilę, ale w końcu została tam, gdzie była – na oparciu kanapy.

– Lepiej być porzuconym niż porzucić – odezwała się nagle. – Bycie porzuconym dodaje siły.

– Chyba odwrotnie – powiedział.

– Nie rozumiesz.

– Nigdy nic nie rozumiem.

Wstał i poszedł do kuchni. Zapytał o wino, czy nie napiliby się wina. Powiedziała, że tak.

Miała w głowie wszystko, co teraz powie. Zdanie po zdaniu i uzasadnienie każdego zdania. I jeszcze komentarz do każdego zdania. Będzie musiał coś odpowiedzieć. Nie da się zepchnąć w milczenie. Kiedy wrócił, podał jej kieliszek i usiadł na kanapie. Chyba wiedział, co ona myśli. Że będą rozmawiać i skończy się, jak zwykle, awanturą. Wtedy Renata, ten pies opatrznosciowy, zaczęła skomleć pod drzwiami. Wstał, żeby ją wypuścić.

– Idź sobie, ty głupi psie – powiedział. – Co zrobiłaś ze skoczkiem?

Renata wyskoczyła z ujadaniem w ciemność. Przez otwarte drzwi ostry podmuch wiatru wciął smużkę piasku. Usłyszał za plecami głos telewizora i poczuł ulgę. Więc włączyła telewizor.

– Szkoda, że nie mamy programu. Może będzie jakiś film – odezwał się.

Dolała do kieliszków wina, chociaż nie były jeszcze puste. Nagle ogarnęło ją zmęczenie.

Tak samo jak on wyciągnęła nogi i oparła stopy o niski stolik. Siedzieli tak obok siebie, sącząc wino, aż skończył się zabawny, stary kryminał, w którym starsza pani mordowała arszenikiem swoich wrogów. Zatoczyła się lekko, gdy szła na górę.

– Zaraz też idę – powiedział, ale wiedziała, że nie przyjdzie. Będzie siedział, jak tyle razy, do rana. Skąpany w upiornym świetle ekranu, nieobecny, wpatrzonego w migające obrazki jak kot, bo zawsze wyłączał dźwięk. Wiedziała, jak będzie, i to była dobra wiedza. Spokojna. Doskonała okrągła pewność. Gładka szklana kulka w dłoni. Obsunęła się bezwładnie w sen.

Położył się na niej jak na trawie, całym ciałem, ciężko. Poczuł jej znajomy zapach, jej swojską miękkość. Westchnęła. Jego ciało nawykowo zareagowało pożądaniem. Objęła go, jakby się go przytrzymała. Coś powiedziała, ale nie zrozumiał co. Sunął dłonią po jej biodrze.

Ciężko – szepnęła.

Zawahał się. Zatrzymał. Zrozumiał, że ma pod sobą nie kobietę, nie żonę, nie kobiece ciało, ale człowieka, że nie leży na kobiecie, lecz na drugim osobniku swojego gatunku, jakimś drugim kimś, konkretnym, osobnym, nieprzekraczalnym. To ktoś, kto ma jasno zakreślone granice, lecz za nimi pozostaje kruchy i podatny na zniszczenie, delikatny jak rzeżucha, jak cieniutki wafelek. Zniknęła płeć, przestało być ważne, że jest kobietą i jego żoną – była jak brat, towarzysz w bólu, kompan w cierpieniu, sąsiad w nadciągającym skądś zagrożeniu. Ktoś obcy, ale bliski zarazem. Ktoś, kto jest obok, kto stoi i przygląda się przez płot, ktoś, komu macha się, wracając do domu.

To odkrycie było tak nieoczekiwane, że się zawstydził. Pożądanie odpłynęło. Zsunął się z niej i położył obok. Przyciągnął ją do siebie za ramię, podciągnął na niej koldrę. Płakała. Powiedziała coś o skoczku, że zginął. Pomyślał, że się upiła.

Bolała ją głowa. Wstała cicho, zeszła na dół wypuścić Renatę. On spał zawinięty z głową jak w kokonie, daleko od niej, na samym skraju łóżka. Wzięła garść witamin i aspirynę. Czuła się nieświeża, wymięta. Najpierw długo myła zęby, wygniecione snem włosy sterczały na wszystkie strony. Podpuchnięte oczy. Płakała? Płakała. Histeria. Uszczypnęła się mocno w skórę na brzuchu. Ból sprawił jej ulgę, otworzył służę kojącej nienawiści do siebie. W dzieciństwie słyszała, że od szczypiania wdaje się w ciało rak. Tak powiedział jakiś dorosły, nie pamiętała kto, gdy chłopcy szczypali dziewczynki w piersi.

Kiedy zeszła, siedział na kanapie w samej koszuli, bez spodni i czytał gazetę. Zrobił jej kawę.

– Cześć – powiedziała.

– Cześć – odpowiedział.

– Co będziemy dzisiaj robić?

– A czy musimy?

– Po południu trzeba się zbierać.

Przewrócił stronę.

– Jak się czujesz? – zapytała.

– Dobrze – odpowiedział.

Po chwili dodał:

– A ty?

Nie chciało jej się już nic mówić. Zaczęła przeglądać jakiś magazyn. Nagle niebo przetarło się i do pokoju wlało się całe morze oślepiającego światła. Wzięła papierosa i wyszła na taras, chociaż na myśl o paleniu czuła mdłości. Zmusiła się. Widziała z daleka psa. Renata, wariatka, rzucała się w wodę przy brzegu i usiłowała gryźć fale. „Co za głupi pies”, pomyślała. Drżała z zimna.

Poszedł na górę włożyć spodnie. Najchętniej zacząłby się już pakować do wyjazdu. Tyle pilnych spraw. Poczul ożywienie. Przechodząc koło łóżka, zobaczył jej piżamę z misiem na piersiach i przez krótką chwilę, chwilę cieńszą niż listopadowy lód na kałuży, odnalazł w sobie tamtą czułość, kiedy sypiał z jej nocną koszulą, gdy wyjeżdżała z domu. Czułość, tak samo jak tamto pożądanie w nocy, też przychodziła nawykowo. Potrząsnął głową. Przecież go zdradziła. Gniew, fala gniewu, którą znał już tak dobrze, spowolnił mu ruchy. Robił się teraz zwierzęciem gotowym do walki, uważnym, spiętym. Włożył spodnie i mocno zacisnął pasek. Teraz już nie chodziło o nią, niech sobie robi, co chce, chodziło o niego – nigdy, przenigdy nie da się już zranić. Przypomniawszy sobie tamten ból, ale teraz czuł się dzięki niemu jakiś silniejszy, jakby poszedł na wojnę i wrócił z niej szczęśliwie. Schodząc zobaczył ją z góry – skuloną na kanapie, bez makijażu z podpuchniętymi oczami. Dziwna myśl pojawiła mu się w głowie: „Życzyłem jej śmierci, dlatego tak zbrzydła”.

– Idę trochę popstrykać – powiedział.

Powiedziała, że pójdzie z nim. Czekał na tarasie, aż się ubierze. Poszli w przeciwną stronę niż wczoraj.

– Zobacz – krzyknęła do niego przez wiatr i pokazała ręką to, co sam już widział: biały pas nieba nad granatowym morzem i białe grzbiety fal, jakby namalowane ręką chińskiego malarza. Potem krótki błysk słońca jak błyskawica.

– W nocy musiał być sztorm – powiedziała.

Na plaży leżało mnóstwo śmieci: pas glonów, gałęzi, patyków, przetykanych od czasu do czasu nadspodziewanie kolorowym plastikiem. Szła za nim i myślała, że on z tyłu wygląda tak jak kiedyś, ale wiedziała, że to złudzenie. Nic nie da się przywrócić. To, co się raz stało, nigdy nie może już stać się ponownie. Nigdy. Nagle poczuła się ogłuszona znaczeniem tego banalnego zdania: to, co już było, nigdy się nie powtórzy. Nic nie da się z tym zrobić. Przez chwilę miała ochotę podbiec do niego i pociągnąć go za kurtkę, odwrócić do siebie i wtedy okazałoby się, że co? Co by się okazało? Zwolniła, a on szedł szybko przodem, oddalał się z psem i tym aparatem, więc nie goniła go już, tylko usiadła na piasku. Z trudem, odwracając się od wiatru, udało jej się zapalić papierosa i teraz siedziała i z rozpaczą, systematycznie wyliczała w myślach wszystko to, co już się nigdy nie zdarzy: dotknięcia dłońmi, elektryzujące, te przypadkowe i te łapczywe, wyczekane; podniecenie zapachem, wtulanie się w ten zapach; porozumiewawcze spojrzenia, którymi można wejść w myśli drugiego; te same myśli w tym samym momencie; spokojna, pewna siebie bliskość; dłoń w dłoni – jakby to było ich jedyne i naturalne miejsce; zachwyt z powodu kształtu ucha; nocne roślinne lgnięcie do drugiego ciała, traktowanie go, jakby było fute-
ralem na własne. Jakiś długi poranek. Jedzenie czerwonego barszczu z tego samego talerza. Przyływ pożądania na spacerze w parku... W walizce, z którą przychodzi się na świat, są rzeczy, których można użyć tylko raz, jak sztucznych ogni. Jak czar w bajkach. Gdy rozbłyszną, gdy się wypalą, nie da się ich pozbierać z popiołów. To już koniec.

Pomyślała, że mu o tym powie, gdy on wróci, ale kiedy już szli do domu, zdała sobie sprawę, że to jest odkrycie banalne, że wstyd byłoby się dzielić czymś takim. On tylko by się uśmiechnął, bo to wyglądałoby tak, jakby mu zaśpiewała słowa jakiegoś szlagieru. Nic więcej. Tak, cała jej rozpacz była tylko banalna, widocznie rozpacz też można przeżyć tylko raz. Wszystkie następne będą tylko odbitkami kserograficznymi. I może jest jakiś tajemniczy punkt w życiu, który przekracza się bezwiednie i od którego wszystko staje się tylko byle jakim odgrywaniem tego, co już się stało, co już zaistniało kiedyś jako świeże i nowe, a teraz może pojawić się tylko jako pastisz, marna parafraza. Może ten graniczny punkt, od którego życie biegnie już tylko w dół, jest nawet tutaj, dziś, na tej plaży, i odtąd, od tej chwili będą w nim brały udział zamazane kopie, niedokładne reprodukcje, ordynarne podróbki, nie najlepszej jakości Ersatz.

Wracali do domu w milczeniu, z którego tak samo jak wczoraj rozgrzeszał ich wiatr. On przodem z Renatą, ona z tyłu z twarzą zarumienioną od wiatru.

Renata próbowała wejść do domu z czymś w pysku. Zatrzymał ją nogą.

– Co tam masz, paskudna suko? Co znalazłaś? Śmierdzącą kość? Zdechłą rybę?

Otworzył jej pysk siłą i wyciągnął kawałek obtoczonego jasnego drewna.

Dopiero po chwili zdał sobie sprawę, co to jest.

– Zobacz, co ona przyniosła – krzyknął zdziwiony.

Podeszła, wzięła z jego dłoni mokrą obślinioną figurkę i wytarła ją w dywanik. To był konik szachowy, biały skoczek, ale nie ten z ich kompletu.

Ten był mniejszy, szlachetniejszy, bardziej pękaty, może ręcznie rzeźbiony.

Otwarty pyszczek miał zadarty do góry. Był pęknięty na całej wysokości.

– To niemożliwe – powiedział. – Renata, skąd to wzięłaś?

– To jest z morza – powiedziała kobieta. – To wyrzuciło morze.

– To nie jest możliwe – powtórzył i spojrzał na nią przelotem, płochliwie, tak żeby nie zatrzymać na niej wzroku. – Skąd w wodzie mógłby się znaleźć taki konik? I to biały, taki jak nam zginął? To nieprawdopodobne.

Oboje podeszli do kranu w kuchni. Myła go delikatnie, a potem osuszyła ściereczką.

Postawili go na stole i oglądali jak rzadkiego owada. Renata też; wyglądała na zadowoloną z siebie. Potem on położył go na puste pole, tam, gdzie wciąż leżał jeszcze niechciany kawałek drewnienka. Skoczek wyglądał dziwnie przy innych figurach – jak mutant.

– Zagramy? zapytał.

– Teraz? Przecież mamy już jechać – odpowiedziała, ale zdjęła kurtkę i usiadła niepewnie.

– A czyj był ruch?

Nie wiedziała. Siedzieli jeszcze przez chwilę nad rozłożoną szachownicą, a potem on powiedział, nie patrząc na nią:

– Żartowałem.

Skakač

Najprej se je s ključavnicama spopadla ona, toda očitno nista bili usklajeni, kajti ko se ji je posrečilo obrniti ključ v eni, je druga ostala zaklenjena. In obratno. Od morja je pihal sunkovit veter in ji ovijal volneni šal okoli obraza. Nazadnje je postavil obe torbi na dovoz in ji nestrpno potegnil ključ iz rok. Njemu se je takoj posrečilo.

Hiška, ki sta jo vedno najemala, je stala tik ob morju in obdajale so jo podobne letne kočice, poleti živahne, odprte prepihu, obdane s sončniki in plastičnimi stoli, pa z mizicami z radiem in časopisi – zdaj dvakrat zaklenjene, pogreznjene v zimsko komo. Ta je bila kljub vsemu nekoliko solidnejša – imela je kamin in veliko teraso, ki je gledala naravnost na plažo. Na terasi je bilo polno peska, zato se je, brž ko sta vstopila, lotila tega peska – pometala ga je z metlo.

»Zakaj to delaš? Saj v tem letnem času ne bova sedela na terasi.«

Jemal je hrano iz torbe in jo zlagal v hladilnik. Potem je prižgal televizijo. Protestirala je.

»Oh, ne, lepo te prosim, ne televizije.«

Hotela je nekaj dodati, ampak se je ugriznila v jezik.

Z njima je bila psica, foksterierka – živahna, nemirna, neposlušna. Medtem ko je kuril v kaminu, je vlekla trske iz košare, jih metala v zrak in lovila, ko so padale.

Zakričal je nanjo.

»Zebe jo, to dela zato, da bi se segrela,« je rekla ona.

»Seveda. Jaz bom pa to pospravljala.«

»To je vendar samo pes.«

»Ta ,samo pes‘ me živcira. Ves čas skače. Hiperaktivna je. Mogoče bi ji morala kaj nasipati v hrano? Brom, luminal, kaj takega?«

»Včasih te ni živcirala.«

»Zdaj pa me živcira.«

Odnesla je svojo torbo gor, v malo, ledeno spalnico. Usedla se je na posteljo, pregrnjeno z deko. Renata, »ta pes«, je pritekla za njo in skočila na deko. Zazrla se je psici v rjave, bleščeče oči. Krč v grlu. Nenadna razbolelost v vsem telesu. Kratka, predirljiva bolečina.

Nekaj slabega se dogaja s časom, je pomislila, razlepljal se je in razslojeval. Dve veliki tektonski plošči časa sta se s turbnim grmenjem razmikali naražen in tako za naslednje milijone let ustvarjali delitev na »nekoč« in »zdaj«.

»Zdaj« je bil raskav, oglat in molčeč – ponoči hude sanje, preostanki jeze po prebujenju, kot da bi v spancu bojeval vojne. »Nekoč« se je od tod zdel povezan in ritmičen, zvok lahke pinkponk žogice, ki udarja ob gladko mizo, vzorčasta tkanina trenutkov, v kateri je bil vsak trenutek del drugega. Zavedela se je, da je pogovor najlažje začeti s »Se spomniš, kako ...«, ker je v tem nekaj mehničnega, kakor gib roke, ki pomirja otroka, kot vključitev

radijske postaje, ki oddaja samo pomirjujočo glasbo – vse tiste speve kitov, odmeve slapov, ptičje žgolenje. »Se spomniš, kako ...« ju je vedno pripeljal na isti kraj, skupaj. To je bil zmeraj ganljiv trenutek, kot takrat, ko koga prosiš za ples, ta druga oseba pa odgovori z iskro v očeh. Da, zaplešiva. Postalo je jasno, da si pripovedujeta že zdavnaj dogovorjeno verzijo preteklosti, dobro znano zgodbo, že velikokrat priklicano, popolnoma varno. Preteklost je določena in ni je mogoče spremeniti. Preteklost – na pamet naučena mantra, temelj spomina, na katerega bodo postavljene male anekdote spominjanj. Na primer zgodba o tem, kako je trl orehe zanjo in jih pušchal na listih na vrtu. Ali – ko sta si oba kupila enake bele kavbojke – to je bilo že zdavnaj, kavbojke bi bile zdaj za dve, tri številke premajhne. Ali njeni rdeči lasje, takrat moderna resasta frizura. Ali to, kako je tekel za vlakom, ko je odhajal od nje. Čim starejše so bile te zgodbe, tem več jih je bilo, očitno sta s časom izgubljala zmožnost mitologiziranja drobnih dogodkov, s čimer sta resničnost obsojala na banalnost in trivialnost.

Ko je v kaminu že zagorelo, sta začela pripravljati večerjo – kot uigran duet – ona je sekljala česen, on je pral solato in pripravljaval preliv. Pogrnila je mizo, on je odprl buteljko vina – to je spominjalo na ples, perfekcionističen ples, v katerem so ti partnerjevi gibi že tako zelo znani, da jih več ne opazaš. V takšnem plesu partner izgine, plešeš sam s sabo.

Potem je Renata spala pri kaminu, po njeni kodrasti dlaki so polzeli oranžni odsevi ognja. Prostranost večera se jima je na lepem zazdela nepremagljiva, težka kakor obilen obrok tik pred spanjem. Njegov pogled je nehote zataval k televiziji, njej se je nenadoma zahotelo namočiti se v banji, toda ker je bil to poseben, prvi večer, sta imela še celo, nenačeto zalogo dobre volje. Pa vendar je bil on nepreviden.

»Naj odprem še vina?« je vprašal, toda takoj se je zavedel, da bi še ena buteljka vina lahko porušila počasi vzpostavljajoči se red, da bi se, če bi jo izpila, pojavila tista dobro znana naveličanost, občutek teže, zadušljivosti, nesmiselnosti človeškega govora, želja po pobegu. Potreba po pogovoru, ki po nekaj stavkih izgubi smisel, ker bi bilo treba še enkrat od začetka definirati vse uporabljene besede. Kot da bi se ločila celo njuna jezika.

»Mogoče bo dovolj?« mu je odvrnila nenaravno veselo.

Torej je potegnil ven šah. Z olajšanjem ga je opazil med starimi knjigami, ki so stale na polici poleg televizije. Tudi šah je namreč spadal v zbirko mantr »Se spomniš, kako«.

Igrala sta vedno molče, premišljeno, brez hitenja, partijo sta razvlekla na več dni. On je vzel črne – zmeraj je igral s črnimi, ona je prižgala cigareto, in takrat je začutil kot igla oster zbodljaj jeze; sovražil je, če je kadila v hiši. Nič ni rekel. Saj ni bilo nič narobe.

Odprtje; prva igra privajena, mehanična, z jasno zavestjo, katera poteza bo naslednja. Pomislila je, da ve, na kakšen način on razmišlja, in zgrozila se je nad tem. Začutila je rahlo slabost – vino je bilo zelo suho, trpko. Prepustila mu je zmago in on je vedel, da mu jo je prepustila. Zazehal je.

»Poskusiva še enkrat, ampak tokrat pošteno, zbrano. Se spomniš, kako sva nekoč igrala cel teden?« ga je vprašala, medtem ko je razpostavljala figure. »Za prvi božič, na počitnicah pri tvojih starših. Takrat nisva mogla odpotovati, ker je zapadlo ogromno snega in je bilo vse zasipano.«

Spomnila se je vonja mrzle sobe, v kateri je mati hranila praznično pecivo, prekrito s kuhinjskimi krpami.

Povlekla sta vsak po dve potezi in igra se je zaustavila. Zdaj je bil na potezi on, zato je odšla na teraso prižgat cigareto. Skozi šipo je videl njen drobn hrbet, ogrnjen z volneno ruto. Ni se zganil, ko je prišla nazaj.

»Mogoče nehajva za danes?« je rekla.

Pristal je.

»Greva spat?«

Spet je začutil nenaravnost tega vprašanja, kot da bi se trudila, da ne bi zvenelo preveč ravnodušno.

»Preveril bom vreme za jutri, potem pa bom postal posteljor.«

Prižgal je televizijo, postalo je nekam običajno. Napetost se je zmanjšala, kadar je vsak od njiju počel svoje. Odprl je še eno pločevinko piva. Preskakoval je s programa na program. Izginil je.

Ona se je šla umiti.

Električna pečka je hitro segrevala malo kopalnico. Na poličko pod ogledalom je postavila nekaj kozmetike. Približala je obraz k ogledalu in si pozorno ogledovala drobne rdeče žilice na licih. Potem si je natančno ogledala kožo na vratu in dekolteju. Gledala si je v oči in si z vato zmila ličila. Šele ko se je slekla, se je zavedela, da tukaj vendar ni banje, banja je ostala v mestu, tukaj je samo neudoben tuš, ločen od preostale kopalnice s plastično zaveso s školjkami. Šlo ji je na jok in jezna nase je pomislila, da je to histerija. Ne jočeš zato, ker ni banje.

Tiho je odšla v spalnico in videla, da posteljnina ni oblečena, da prevleke ležijo na stolu skrbno zložene, hladne, gladke. Zvoki iz televizije od spodaj. Z besom, ki je naraščal kot plaz, je začela oblačiti to posteljnino, spopadala se je z vogali in telesni napor je odgovarjal njeni jezi – pela sta dvoglasno. Zdelo se ji je, da je to splošna jeza, slepa ko furija, toda nenadoma je, na njeno presenečenje, postala rezilo – kakor v risanki – usmerjeno navzdol k naslonjaču, na katerem je sedel moški s pločevinko piva, in kakor roj zbesnelih čebel zgrmela po lesenih stopnicah v dnevno sobo. Ustavila se je med vrati in zagledala glavo moškega – sedel je s profilom obrnjen k njej – in za hip se ji je zazdelo, da ga bo ta materializirana jeza z vso silo udarila v sence, in moški bo najprej otrpnil, potem pa se nemočno zvalil na naslonjalo. Mrtev.

»Hej, bi mi lahko pomagal?« je zakričala od zgoraj.

»Že grem,« ji je odgovoril in zavlačevaje vstal, še zmeraj je strmel v ekran. Preden je prišel gor, se je že pomirila. Globoko je vdihnila.

»Se ne boš umil?« ga je vprašala čisto mirno.

»Pred odhodom sem se kopal.«

Ležala je na hrbtu v neprijetni, hladni posteljnini, ki se ji je dozdevala vlažna. On je šel pogasiti luči. Slišala je, kako zapira vrata na teraso, vlaga polivinilasto vrečko v koš za smeti. Potem se je slekel in se ulegel na svojo stran postelje. Tako sta nekaj časa ležala drug ob drugem, potem pa se je ona primaknila in mu položila glavo na prsi. Z očetovsko nežnostjo jo je pogladil po goli roki, toda ob drugem dotiku je ta nežnost povsem izpuhtela – dotik je bil enostavno dotik, in nič več. Obrnil se je na trebuh, ona pa mu je položila roko na hrbet, kot da bi ga pridrževala. Že leta sta običajno zaspala tako. Renata se jima je ulegla k nogam in zastokala.

Vstal je prvi, da je spustil ven psa. V malo dnevno sobo je vdrl piš hladnega zraka. Gledal je, kako je pes stekel proti morju, pregnal je dva galeba, se olajšal in se vrnil. Od morja je pihalo v močnih sunkih. Pristavil je vodo za kavo in čakal, da bo zavrela. Z očesom je ošinil razpostavljene šahovske figure, preveril, ali je v kaminu ostalo kaj žerjavice, toda ogenj je popolnoma ugasnil. Prelil je kavo s kropom, dodal mleko in sladkor – zanjo. Z lončkoma se je vrnil gor in zlezel v toplo posteljnino. Pil je sede, naslonjen ob vzglavje.

»Sanjalo se mi je o letalu, polnem slaščic, kremnih rezin,« je rekla z glasom, zamolklim od spanca. »Bil je že sneg, toda nekam rožnat.«

Ni vedel, kaj odgovoriti. Njemu se je redko kaj sanjalo, če pa se mu je že, tega itak ni bilo nikoli mogoče opisati. Manjkalo mu je besed.

Po zajtrku je vzel svoj fotoaparatus, obrisal je oba objektiv – šla naj bi na sprehod.

Oblekla sta si vsa topla oblačila, kar sta jih imela s seboj – jakni iz flisa, visoke čevlje, šal in rokavice. Odpravila sta se po plaži proti sipinam, tja, kjer so izginjale lesene hiške in se je začejalo kraljestvo v vetru trepetajočih trav. Počepnil je in slikal kupček trsk, ki jih je naplavilo morje – izgledale so kot kosti kakšne živali. Potem je gledal skozi objektiv in se vrtel okrog svoje osi. Prehitela ga je in zdaj je stopala tik ob morski obali, njene stopinje so puščale za sabo mehke vdolbine, ki jih je takoj izpirala voda. Renata je prinašala nekakšne palice in jo z njimi suvala v noge. Kadar je segla po palici, je Renata zarenčala in je ni hotela dati.

»Kako naj ti jo mečem, če je nočeš izpustiti, trapasti pes?« ji je rekla.

Renata je prepustila plen. Palica je zletela visoko in se takoj vrnila v pasjih zobeh.

Ženska se je zavedela, da jo motri okroglo oko objektiv. Za kratek hip se je ugledala takšno, kakršno jo vidi moški – malo temno figurico na ozadju odtenkov beline in sivine, oglato postavo z jasnimi obrisi. Ujel jo je pri dejanju. Ali je naredila kaj slabega? Moški je skril obraz za fotoaparatus in meril vanjo kakor z revolverjem. Morala bi se že privaditi – vedno jo je fotografiral, toda zdaj je spet začutila enako jezo kot včeraj pri posteljnini. Obrnila se je stran. Dohitel jo je in naprej sta šla molče. Veter jima je

dajal odvezo za ta molk – prodiral je v usta, ju prisiljeval, da sta pripirala oči. Čim dlje sta molčala, tem manj besed je še bilo mogoče izreči, tem večje olajšanje je prinašal ta molk. Njegove misli so uhajale nekam na levo, proti morju, letele nad lupinami ribiških kuterjev in pristajale na otokih, v tujih deželah, kjer koli. Njene – so se vračale domov, k predalom in notranjščinam torbic, z očesom so ošinile koledar, seštevale račune. Molk ni bil boleč, dobro je imeti koga, s komer molčiš. Z nekakšnim zanosom je pomislila: »Umetnost je takole molčati,« in ta stavek nekajkrat ponovila v mislih. Bil ji je všeč.

»Poglej,« ji je rekel in ji pokazal temen oblak, ki je hitel vzdolž obale tako nizko, da se je skoraj zadeval ob vrhove borov. Nenadoma si je zaželel imeti takšno sliko, ta oblak in žensko – oba namrgodena, nabrekla od nekega groma, ki se ne bo nikdar oglasil, ne bo se spremenil v blisk.

»Ostani tam!« ji je zaklical, sam pa se je umaknil do črte vodne gladine in od preblizu pogledal skozi fotoaparatus.

Ugledal je samo od vetra spačeni obraz ženske z navpično gubo čez čelo, od mraza pomodrele ustnice. Veter ji je pilepil lase na obraz, nespretno jih je poskušala odgrniti, kaj narediti z obrazom, toda bilo je že prepozno. Fotoaparatus je šklocnil. Nezadovoljna se je obrnila stran.

»Počakaj še malo. Zdaj je lepo.« Pomaknil se je še za par korakov nazaj, dokler mu ni v čevlju zaklokotala voda.

Bila je jezna nase, ker se poskuša nastaviti v nekakšno pozo, ker bi rada lepo izpadla. S fotoaparatom pred obrazom je dobil nad njo nekakšno krivično premoč, zdelo se ji je, da jo meri in ocenjuje, pomanjšuje in spreminja v predmet. Pravzaprav ni nikdar marala, da jo fotografira – pred tem steklenim očesom, ki si ga je pristavljala kot masko, je bila nemočna, imela je občutek, da jo vidi skozinsko, da ji obljublja nekakšno nesmrtnost, jo ovekovečuje, toda sama zaradi tega izgublja moč in se mu še bolj podreja. Čudila se je tistim ženskam, ki delajo kot fotomodeli, vsem tem mladim dekletom, ki so šobila ustnice, medtem ko jih je fotografiral, nagibala glavo, ker so se zavedala, da imajo nekaj na prodaj, ne, da so nekdo, ampak da imajo kaj prodati, kot branjevke. Roba. Nič čudnega, da je spal z njimi. Ali je vedel, kakšno oblast ima po zaslugi tega fotoaparata? Samo takrat se je njegov obraz zazdel živahnejši. V mislih ga je spet zagledala s pivom, pred televizijo – tedaj se je na njegovem obrazu pojavila praznina, kot da tam notri ne bi bilo nikogar.

»Ne fotografiraj me,« je mrko rekla. Takrat je brez besed preusmeril fotoaparatus na Renato in nekaj časa tekla za njo; pes se je izmikal iz kadra, tekla v cikcaku, vijugal.

Bil je prizadet. Včasih je znala izreči par čisto nevtrálnih besed, toda na tak način, kot da bi ga udarila v obraz. Kako je to naredila? Poleg nje se je počutil kot deček, kot otrok. Nikoli ni vedel, kdaj ga bo ranila. Naučil se je samo enega uspešnega protiudarca – da skrije svojega kralja za drugimi

figurami, njo pa, to nepredvidljivo žensko, ignorira, spregleduje, je aktivno ne opaža, ne govori z njo, je ne gleda, se ji izogiba, jo zapušča, omalovažuje, se umika na razdaljo kakor za fotografitanje in jo tako drži v šahu – oglati figurico na ozadju vseh odtenkov sivine. Takrat je pri njej prišlo do nepričakovanega preobrata – predala se je v njegove roke, se manjšala, postajala je osamljena, neobgljena punčka s sivečimi lasmi, slabela je ter postajala pohlevna in mlahava. Dobrikala se je kakor Renata.

Stekel je za psom. Renata je našla večjo palico, tiščala jo je med zobmi, prosila je. Zgrabil je en konec palice in dvignil psa, obešenega nanjo. Renata je poznala to igro. Igra prijema čeljusti. Vztrajnosti. Začel se je vrteti naokrog s psom, obešenim na palici, pes je letal na višini njegovega pasu. Takrat je zaslišal krik in jo videl, kako teče proti njemu. Upočasnil je in Renata je varno pristala na pesku. Ženska je pritekla k njemu z obrazom, spačenim od besa.

»Kaj se pa greš? Si znorel? Saj ji boš še kaj naredil! Nimaš nobene domišljije? Si neumen, si čisto neumen?« je kričala. »Se ti je strgalo, ti kreten zafukani?«

Ta psotka mu je vzela dih. Mislil je, da ga bo udarila. Renato, še vedno s palico v gobcu, je rahlo zanašalo.

»Odjebi, trapa,« je rekel tiho in se napotil proti domu.

Šlo mu je na jok. Nekakšno ogorčeno ihtenje se mu je nabiralo v notranjosti kakor nekaj, kar bi moral izkašljati. Pomislil je, da se bo vrnil v hiško, se spakiral in odpeljal. Ali pa se ne bo spakiral, naj vse to ostane tu. Vzel bo avto in se odpeljal. Vrnil se bo v mesto. Konec je. Se bo že znašla brez njega. Mlada je še, naj si najde drugega, naj dela, kar hoče. Pomislil je, da se je trudil, in to ga je ganilo. Trudil se je.

Ko se je vrnila v hiško, je sedel pred televizijo in pil pivo. Slekla se je in postavila vodo.

»Boš čaj?« je vprašala.

»Ne,« je zagodrnjal.

»Oprosti,« je rekla in se nenadoma počutila slabotno, kot da bi hodila po pesku, kot da bi se ji ugrezale noge. Nikoli, nikoli se ji ni opravičil prvi. Prižgala je cigareto.

»Ali lahko ne bi kadila tukaj?« je rekel.

Šla je ven na teraso. Čajnik je zapiskal, ni ga slišala. Vstal je in ugasnil plin. Po televiziji so vrteli oddajo o kmetijstvu. Renata je vlekla iz košare trske, jih metala kvišku in lovila v zraku.

»Kaj misliš, kako se bo to končalo?« je vprašala in se usedla na sosednji stol.

»Kaj se bo končalo?«

»Vse to, z nama.«

Skomignil je z rameni. Dvignil je oči k njej, vendar ni zdržal pogleda na njen vprašujoči, vsiljivi obraz.

»Zanetil bom v kaminu.«

Mečkal je časopise in jih zlagal na kup, potem je naložil trske. Podala mu je vžigalice. Čutil je, da bi mu rada nekaj rekla, vendar ni spregovorila. Rad bi kaj slišal od nje, toda hkrati se je bal, da se bodo besede spet izmuznile izpod nadzora. Vedel je, kako jo lahko kaznuje, in naredil je to – šel je gor in se ulegel na nepostlano posteljo, poskušal je brati kakšno staro revijo. Začutil je olajšanje, ko je naletel na članek o računalnikih, vendar ni razumel veliko od tega. Potem je z očesom ošinil reklamo za počitnice v Turčiji in spomnil se je njunega zadnjega skupnega potovanja v Grčijo – vse presvetljeno, neizostreno kot ponesrečene fotografije. Njeno porjavelo, skoraj golo telo. Ljubljenje v hotelski sobi – njuno zadnje. Presenečenje nad lastno zadrego. Zavedel se je, da se je ne spominja drugačne, da so te počitnice izpred nekaj mesecev njegov najzgodnejši spomin. Da v ponavljanih »Se spomniš, kako ...« vidi popolna tujca. Zaspal je začuden.

Ko se je zbudil, je že ni bilo več. Tudi psa ni bilo, zato je pomislil, da je gotovo odšla z njim na sipine. Vendar je preveril, ali je avto tam. Bil je. Prižgal je televizijo in raztreseno poslušal poročila. Zunaj se je mračilo. Spekel si je stepena jajca in jih pojedel kar iz ponve pred televizijo. Potem je odprl pivo in poslušal sporočila, posneta na mobilnem telefonu. Nič zanimivega. Zagledal jo je, ko je vstopila – zardela od vetra. Renata je planila nanj, da bi ga pozdravila, kot da se ne bi videli že celo leto. Ženska je pogledala prazno ponev.

»Si že jedel?« je vprašala neprijetno presenečena. »Jedel si?«

Zavedel se je, da bi moral počakati nanjo.

»Samo prigriznil sem. Kaj če bi šla v kitajsko restavracijo v mestu?«

»Nisem lačna,« je rekla in obesila jakno.

»Zakaj potem sprašuješ?« jo je jezno vprašal v mislih. Vedel je zakaj. Da bi imela razlog, da je užaljena. »Zdaj bo kujanje. Pa ne jej, če nočeš. Poln kufer te imam,« ji je rekel v mislih. Tak izmišljen dialog mu je bil v zadovoljstvo. Zamenjal je program, vendar je zelo snežilo, zato je poskušal najti kaj drugega. Bila sta samo dva programa. Ni bilo kam pobegniti.

Takoj zatem se je vrnila iz kopalnice – počesana, verjetno si je popravila ličila. Od nje je prihajal vonj po svežem cigaretnem dimu – gotovo je kadila v stranišču kakor dijakinja.

»Bi dokončala partijo?« je vprašala.

Pristal je. Pogled na idealno simetričnost šahovnice ga je prijetno pomiril. Veselje nad obstojem pravil. Sladka možnost premisleka o vsaki potezi. Predvidljivost presenečenj. Občutek nadzora kakor subtilna intelektualna nežnost. Naložil je še drv v kamin, takrat pa je rekla:

»Hej, ni belega skakača.«

Oba sta se sklonila pod mizo, potem sta odmaknila naslonjača, preiskala reže v naslonjačih. Pogledal je v košaro z drvi.

»Renata. Ona ga je odnesla,« se je oglasila. »Poglej na njenem ležišču.«

Stresla je pasjo dekico – z nje je padlo nekaj trščic in gumijasti zamašek za pomivalno korito, toda figurice ni bilo.

»Mogoče ga je odnesla v vežo?« je z upanjem vprašal.

Začela sta sistematično iskati. Pogledal je v smeti, ona je šla na teraso. Odmaknila sta mizo.

»Je še bil, ko si šla ven?«

Ni se spomnila.

»Kaj si naredila z lavferjem, ti neumna psica?« Sklonila se je nad psa.

»Mogoče ga je zgrizla.«

Nalil je pivo v dva kozarca. Usedla sta se nad neuporabno šahovnico. Čez čas se je domislil, da lahko figurico nadomesti košček lesa – odkrhnil je košček in ga položil na črno polje. Omahovala je.

»Ne bom igrala z lesom.«

»Potem bom jaz vzel bele.«

»Ampak potem morava začeti od začetka. Prav?«

»Ne. Nočem več igrati.«

Pomisliła je, da bi bilo najboljšo, če bi zdaj oba vstala, pobrala svoje stvari in se vrnila domov, vendar si tega ni upala reči. Pomislila je, da je on sam vzel figurico. Ali da jo je nehote sklatil. Nič ni rekla – težko je omahnila na blazine na kavču.

Vedela je, da bo zdaj odšel, jo zapustil – in s pogledom utonil v televiziji ali pa bo šel gor in bo spet spal, ali pa bo začel kaj brkljati pri fotoaparatu (bilo je, hvala Bogu, že pretemno za fotografiranje), ali bo začel brati, ali telefonirati, ali pošiljati sms-e vsem – in da je to neizogibno. Njegova modra karirasta srajca – rada bi se stisnila k njej, toda ni imela moči, da bi vstala s kavča. Njegove dlani so zbirale šahovske figure v škatlo. Drobne temne dlačice.

Pogledal jo je.

»Zakaj jočeš? Zaradi tega šaha, zaradi tega skakača?«

Usedel se je k njej in jo z eno roko objel. Druga je za hip omahovala, vendar je nazadnje ostala tam, kjer je bila – na naslonjalu kavča.

»Bolje je biti zapuščen kot zapustiti,« je iznenada spregovorila. »To, da si zapuščen, ti daje moč.«

»Najbrž obratno,« je rekel.

»Ne razumeš.«

»Nikoli nič ne razumem.«

Vstal je in šel v kuhinjo. Vprašal je, kaj pa vino, ali ne bi skupaj popila malo vina. Rekla je, da bi.

Imela je v glavi vse, kar bo zdaj rekla. Stavke za stavkom in utemeljitev vsakega stavka. In še komentar k vsakemu stavku. Moral bo kaj odgovoriti. Ne bo se pustila potisniti v molk. Ko se je vrnil, ji je podal kozarec in se usedel na kavč. Najbrž je vedel, kaj misli. Da se bosta pogovarjala in se bo končalo, kot ponavadi, s prepirom. Takrat je Renata, ta pes, ki ga je poslala

sama previdnost, začela cviliti pred vrati. Vstal je, da bi jo spustil ven.

»Kar pojdi, ti neumni pes,« je rekel. »Kaj si naredila s skakačem?«

Renata je bevsakajoč stekla v temo. Skozi odprta vrata je oster sunek vetra nasipal prgišče peska. Za hrbtom je zaslišal glas televizije in začutil olajšanje. Potemtakem je prižgala televizijo.

»Škoda, da nimava programa. Mogoče bo kak film,« je rekel.

Dolila je vina v kozarca, čeprav še nista bila prazna. Na lepem jo je popadla utrujenost.

Enako kot on je iztegnila noge in oprla stopala ob nizko mizico. Sedela sta tako drug ob drugem in srkala vino, dokler se ni končala smešna stara kriminalka, v kateri je starejša ženska z arzenikom ubijala svoje sovražnike. Rahlo se je opotekla, ko je šla gor.

»Takoј pridem za tabo,« je rekel, vendar je vedela, da ga ne bo. Sedel bo, kot tolikokrat, do jutra. Pogreznjen v pošastno svetlobo ekrana, odsoten, zagledan v migetajoče sličice kakor mačka, kajti vedno je izključil zvok. Vedela je, kako bo, in to je bila dobra zavest. Mirna. Popolna, okrogla gotovost. Gladka steklena kroglica v dlani. Nemočno je zdrsnila v spanec.

Ulegel se je nanjo kakor na travo, z vsem telesom, težko. Zavohal je njen znani vonj, začutil njeno domačno mehkobo. Zavzdihnila je. Njegovo telo se je mehanično odzvalo s poželenjem. Objela ga je, kot bi se pridrževala obenj. Nekaj je rekla, toda ni razumel kaj. Z dlanjo je drsel po njenem boku.

»Težko,« je šepnila.

Omahoval je. Se zaustavil. Dojel je, da pod sabo nima ženske, ne žene, ne ženskega telesa, pač pa človeka, da ne leži na ženski, temveč na drugem posamezniku svoje vrste, nekem drugem nekom, konkretnem, posebnem, nedostopnem. To je nekdo, ki ima jasno določene meje, vendar za njimi ostaja krhek in dovzeten za uničenje, občutljiv ko kreša, ko tancen oblat. Izginil je spol, ni bilo več važno, da je ženska in njegova žena – bila je kot brat, prijatelj v bolečini, tovariš v trpljenju, sosed v nevarnosti, ki se zgrinja od nekod. Nekdo tuj, toda hkrati bližnji. Nekdo, ki je poleg, ki stoji in opazuje čez plot, nekdo, ki mu mahaš, ko se vračaš domov.

To odkritje je bilo tako nepričakovano, da je začutil sram. Poželenje je odteklo. Zvalil se je z nje in se ulegel poleg. Za ramo jo je pritegnil k sebi, povlekel je nanjo odejo. Jokala je. Rekla je nekaj o skakaču, da je izginil. Pomislil je, da se je napila.

Bolela jo je glava. Tiho je vstala in šla dol izpustit Renato. On je spal z zavito glavo kakor v kokonu, daleč od nje, čisto na robu postelje. Vzela je prgišče vitaminov in aspirin. Počutila se je uvelo in pomečkano. Najprej si je dolgo umivala zobe, od spanja razmršeni lasje so ji štrleli na vse strani. Zabuhle oči. Je jokala? Jokala je. Histerija. Močno se je uščipnila v kožo na

trebuhu. Bolečina ji je prinesla olajšanje, odprla je zapornico tolažilnega sovraštva do same sebe. V otroštvu je slišala, da se od ščipanja v telo ugnezdi rak. Tako je rekel neki odrasli, ni se spominjala kdo, ko so dečki ščipali deklice v prsi.

Ko je prišla dol, je sedel na kavču v sami srajci, brez hlač, in bral časopis. Naredil ji je kavo.

»Živijo,« je rekla.

»Živijo,« ji je odzdravil.

»Kaj bova danes delala?«

»Ali morava kaj?«

»Popoldne se bo treba odpraviti.«

Obrnil je list.

»Kako se počutiš?« je vprašala.

»Dobro,« je odgovoril.

Čez hip je dodal:

»Pa ti?«

Ni se ji več ljubilo govoriti. Začela je listati neko revijo. Na lepem se je nebo zvedrilo in v sobo se je zlilo celo morje oslepljujoče svetlobe. Vzela je cigareto in šla ven na teraso, čeprav je že ob misli na kajenje občutila slabost. Prisilila se je. Od daleč je videla psa. Renata, tepka, se je metala v vodo ob obali in poskušala gristi valove. »Kako neumen pes,« je pomislila. Drgetala je od mraza.

Šel je gor obleč hlače. Najraje bi se že začel pakirati za odhod. Toliko nujnih zadev. Oživel je. Ko je šel mimo postelje, je zagledal njeno pižamo z medvedkom na prsih in za kratek hip, za hip, tanjši od novembrskega leda na luži, spet našel v sebi tisto nežnost kot takrat, ko je spal z njeno spalno srajco, kadar je odpotovala od doma. Tudi nežnost je, kot tisto poželenje ponoči, prišla mehanično. Stresel je z glavo. Saj ga je vendar prevarala. Bes, val besa, ki ga je že tako dobro poznal, mu je upočasnil gibe. Zdaj se je spreminjal v žival, pripravljeno za boj, oprezno, napeto. Oblekel si je hlače in močno zategnil pas. Zdaj ni več šlo zanjo, naj počne, kar hoče, šlo je zanj – nikdar, nikoli več se ne bo pustil raniti. Spomnil se je tiste bolečine, toda zdaj se je zaradi nje počutil nekako močnejšega, kot da bi šel na vojno in se srečno vrnil iz nje. Ko se je spuščal, jo je videl od zgoraj – sključeno na kavču, brez ličil in z zabuhlimi očmi. V glavi se mu je pojavila čudna misel: »Želel sem ji smrt, zato se je tako pogršala.«

»Grem malo pošklomat,« je rekel.

Rekla je, da gre z njim. Na terasi je počakal, da se je oblekla. Šla sta v nasprotno smer kot prejšnji dan.

»Poglej!« mu je zaklicala skozi veter in z roko pokazala to, kar je videl že sam: beli pas neba nad temno modrim morjem in bele grive valov, kot bi jih naslikala roka kitajskega slikarja. Potem kratek pobliisk sonca, kot strela.

»Ponoči je morala biti nevihta,« je rekla.

Na plaži je ležalo ogromno smeti: pas halog, vej, trsk, od časa do časa nepričakovano pretaknjenih z barvasto plastiko. Šla je za njim in premisljevala, da od zadaj izgleda takšen kakor nekoč, toda vedela je, da je to utvara. Ničesar se ne da povrniti. To, kar se je enkrat zgodilo, se ne more nikoli več ponovno zgoditi. Nikoli. Nenadoma se je počutila omoteno od pomena tega banalnega stavka: to, kar je že bilo, se ne bo nikoli ponovilo. S tem ni mogoče ničesar narediti. Za hip si je zaželela steči k njemu in ga pocukati za jakno, ga obrniti k sebi, in takrat bi se izkazalo, da kaj? Kaj bi se izkazalo? Upočasnila je korak, on pa je hitro stopal spredaj, oddaljeval se je s psom in s tem fotoaparatom, zato ga ni več poskušala dohiteti, pač pa se je usedla na pesek. Trudoma se ji je, potem ko se je obrnila stran od vetra, posrečilo prižgati cigareto in zdaj je sedela ter obupano, sistematično v mislih naštevala vse tisto, kar se ne bo nikoli več zgodilo: dotiki z dlanmi, elektrizirajoči, tisti naključni in oni hlastni, težko dočakani; vznemirjenost od vonja, pogreznjenost v ta vonj; pomenljivi pogledi, s katerimi je mogoče vstopiti v misli drugega; iste misli v istem trenutku; mirna, gotova bližina; dlan v dlani – kot bi bilo to njuno edino in naravno mesto; vznemirjenost nad obliko ušesa; nočno rastlinsko privijanje k drugemu telesu, ki ga obravnavaš, kot bi bilo etui za tvoje lastno. Neko dolgo jutro. Rdeči boršč, ki sta ga jedla iz istega krožnika. Plima poželenja na sprehodu v parku ... V kovčku, s katerim pridemo na svet, so reči, ki jih je mogoče uporabiti samo enkrat, kakor ognjemet. Kakor čarovnijo v pravljicah. Potem ko zažarijo, potem ko zgorijo, jih ni več mogoče pobrati iz pepela. Takrat je že konec. Pomislila je, da mu bo to povedala, ko se bo vrnil, toda ko sta že šla proti domu, se je zavedela, da je to banalno odkritje, da bi se sramovala zaupati mu kaj takega. Samo nasmehnil bi se, saj bi bilo to enako, kot če bi mu zapela besedilo kakšnega šlagerja. Nič več. Da, ves njen obup je bil zgolj banalen, očitno je tudi obup mogoče preživeti samo enkrat. Vsi naslednji bodo samo fotokopije. In mogoče je v življenju kakšna skrivnostna točka, ki jo prestopiš ponevedoma in od katere naprej se vse spremeni v zanikrno odigravanje tistega, kar se je že zgodilo, kar je nekoč že zaživel kot sveže in novo, zdaj pa se lahko pojavi samo še kot pastiš, bedna parafraza. Mogoče je ta mejna točka, od katere teče življenje samo še navzdol, celo tukaj, danes, na tej plaži, in se ga bodo odslej, od tega trenutka, udeleževale zabrisane kopije, nenatančne reprodukcije, banalni ponaredki, nadomestki klavrne kakovosti.

Vračala sta se domov med molčanjem, za katero jima je enako kot prejšnjega dne dajal odvezo veter. On spredaj z Renato, ona zadaj z obrazom, zardelim od vetra.

Renata je poskušala vstopiti v hišo z nečim v gobcu. Zadržal jo je z nogo.

»Kaj imaš to, zoprna kuzla? Kaj si našla? Smrdečo kost? Crknjeno ribo?«

Na silo ji je razklenil gobec in potegnil ven košček ostruženega svetlega lesa. Šele čez hip je ugotovil, kaj je to.

»Poglej, kaj je prinesla!« je začuden vzkliknil.

Stopila je zraven, vzela z njegove dlani mokro, poslinjeno figurico in jo obrisala v malo preprogo. To je bil šahovski konjiček, beli skakač, toda ne tisti iz njunega kompleta. Ta je bil manjši, finejši, bolj okrogel, mogoče izrezljan ročno. Odprti gobček je imel obrnjen navzgor. Po vsej dolžini je bil počen.

»To ni mogoče,« je rekel. »Renata, od kod si to vzela?«

»To je iz morja,« je rekla ženska. »To je naplavilo morje.«

»To ni mogoče,« je ponovil in jo bežno, plašno ošinil, tako da se mu pogled ne bi zaustavil na njej. »Od kod bi se lahko v vodi znašel takle konjiček? In to beli, takšen, kakršnega sva midva izgubila? To je neverjetno.«

Oba sta stopila k pipi v kuhinji. Nežno ga je oprala, potem pa posušila s kuhinjsko krpo.

Postavila sta ga na mizo in si ga ogledovala kot redko žuželko. Z njima tudi Renata; izgledala je zadovoljna sama s sabo. Potem ga je on položil na prazno polje, tja, kjer je še zmeraj ležal nezaželeni košček lesa. Skakač je med drugimi figurami izgledal čudaško – kakor mutant.

»Bova zaigrala?« je vprašal.

»Zdaj? Saj morava vendar že iti,« mu je odvrnila, toda slekla je jakno in se negotovo usedla.

»Kdo pa je bil na potezi?«

Ni vedela. Še kak hip sta sedela nad razloženo šahovnico, potem pa je rekel, ne da bi jo pogledal:

»Šalil sem se.«

Prevedla Jana Unuk

The Knight

At first she tried struggling with the locks, but they were obviously not in sync, because when she managed to turn the key in one of them, the other stayed locked – and vice versa. The wind came in gusts off the sea, winding her wool scarf around her face. Finally he set down both bags in the driveway and snatched the keys out of her hand. *He* managed to get the door open immediately.

The cottage they had always rented was right on the sea, amongst holiday cabins that all looked alike, that were bustling and noisy in the summers, open to let the air through, surrounded by parasols and plastic chairs, and little tables with radios and newspapers – now they were all boarded up, tight as a drum, sunk deep into a winter coma. This one was a little more opulent, though – it had a fireplace and a large deck that looked out over the beach. The deck was covered with sand, so as soon as they got inside she took up a broom and began to sweep it away.

“Why are you doing that?” he said. “It’s not like we’re going to be sitting out on the deck at this time of year.”

He unloaded the food from one of the bags and put it in the refrigerator. Then he turned on the TV. She protested.

“No, *please*, no television.”

She wanted to say something else, too, but she restrained herself.

There was a dog with them, a fox terrier – lively, restless, and unruly. As he was making a fire in the hearth, the dog dragged several pieces of wood out of the basket, tossed them into the air and caught them as they fell.

He yelled at her.

“She’s cold. She’s just doing it to warm up,” she said.

“Yeah, sure, and I get to clean it up.”

“She’s just a dog.”

“She gets on my nerves, ‘just a dog’ or not, I mean she never quits. She’s hyperactive. Maybe we ought to slip a little something into her food. Bromine, Luminal, something along those lines?”

“She didn’t use to get on your nerves.”

“Well she does now.”

She carried her bag upstairs, to the small, icy bedroom. She sat down on the bed, which was covered with a blanket. Renata, “that dog,” bounded after her and leaped up on to the blanket. She looked into the dog’s gleaming brown eyes. She felt a lump come to her throat, and a sudden pain, all over her body – a momentary, piercing pain.

Something was happening with time, she thought, something not good. It was coming unglued, peeling apart. Two great tectonic plates of time were falling away from each other with a bleak rumble, casting a chasm between “then” and “now” for the next several million years. “Now” was

silent, with jagged edges – deep sleep at night, and remnants of anger on waking, as if a war were being waged in that sleep. “Then” seemed constant and rhythmic from this vantage point, the light sound of a ping-pong ball striking a smooth table, a cloth of moments in which each thread was part of a larger pattern.

She realized that the easiest way to begin a conversation was with “Remember when...” because there was something mechanical in this, like the movement of a hand soothing a baby, like turning on a radio station that plays only soothing music – all those sounds of songbirds, waterfalls, whales. “Remember when” took them back to one place, together. It was always an emotional moment, like when you ask someone to dance, and they answer with a gleam in their eye. Yes, let’s dance. It was clear they were telling each other long-established versions of the past, a very familiar narrative, already recalled many times before, absolutely safe. The past is established. It can’t be changed. The past is a mantra learned by heart, the foundations of memory that are tiled over with funny little stories of recollection. Like the one about how he used to shell nuts for her and set them out on leaves in the garden. Or when they both bought the same pair of white jeans – that was a long time ago, now they would be two or three sizes too small. Or her red hair, that layered cut that was fashionable then. Or when he used to have to run after his train when he was going away from her. The farther back you went the more stories there were – evidently with time they’d lost the ability to mythologize the little things in life, sentencing reality to the commonplace and the trivial.

Once the fire was burning, they started making dinner, like a well-synchronized duet, she dicing up the garlic, he washing lettuce and making dressing. She set the table, he opened a bottle of wine – it was like a dance, a perfect dance in which your partner’s movements are so familiar that you cease to notice them, and then your partner disappears, and you’re left to dance with yourself.

Then Renata slept by the hearth, the orange glow of the fire drifting over her frizzy coat. The expanse of the evening ahead suddenly seemed unbearable, heavy as a filling meal just before bed. His gaze wandered involuntarily to the TV, and she had a sudden urge to take a long bath, but since this was a special night, their first, they still had untapped reserves of good will. But he was careless.

“Shall I open another bottle?” he asked, but he realized immediately that more wine could ruin the order of things that had gradually been falling into place, that after drinking more wine there would be the familiar sense of discouragement, the feeling of being weighed down, the oppressive atmosphere, the senselessness of human speech, the desire to escape. The need for a conversation that would stop making sense after a few

sentences, since they would have to then define all the words they had used over again. As if even their languages diverged.

"I think I'm okay for now," she answered in an artificially cheery tone.

So he took out the chessboard. He felt relieved to find it, amongst some old books standing on a shelf by the TV. Chess, too, belonged to their collection of "Remember when's."

They always played in silence, in cold blood, unhurriedly, making the games last several days. He took black – he always took black – and she lit a cigarette. He felt a needle-sharp pang of anger: he hated it when she smoked indoors. He said nothing. There was nothing wrong.

Opening; the first game out of habit, automatic, both of them knowing what every next move would be. It occurred to her that she knew how he thought, and this shocked her. She felt faintly nauseous – the wine had been very dry, bitter. She let him win, and he knew she had let him win. He yawned.

"Let's play again," she said, arranging the pawns. "But this time we have to really try, really focus. Remember the time we played for a week?"

"That first Christmas, at your parents'. We couldn't leave because of all that snow that'd fallen, everything was just covered in it."

She remembered the smell of the cold room where her mother kept all the things she baked every holiday, covered in dishtowels.

They made two moves, and the game stopped. It was his move, so she went out onto the deck to smoke. Through the glass he could see her petite shoulders, draped in a wool scarf. He hadn't made his move by the time she came back.

"Shall we give it a rest for today?" she asked.

He nodded.

"Are you ready for bed?"

He felt again all the artificiality of this question, as if it really mattered to her that she didn't sound indifferent.

"I'm just going to check the forecast, and then I'll make the bed."

He turned on the TV, and things became more ordinary, somehow. The tension between them diminished when each of them went about their own lives. He opened another can of beer. He flipped through the channels, and he was gone.

She went to wash up.

The electric heater warmed up the little bathroom quickly. She set a few toiletries on the shelf below the mirror. She leaned toward the shaving mirror and examined the faint red veins on her cheeks. Then she made a thorough inspection of the skin on her neck and chest. Looking herself in the eye, she removed her makeup with a cotton pad. Only once she had undressed did she remember that there was no bathtub here, the bathtub was back in town, here there was just that unpleasant shower separated

from the rest of the bathroom by a plastic shell-print curtain. She felt like crying, and she was furious with herself when she realized she was clearly overreacting, that you simply do not cry for lack of a bathtub.

When she crept into the bedroom, she saw that the bed had not been made, and that the linens were lying on the chair, neatly folded, cold and slick. There was a hum from the TV downstairs. Her rage gathering strength like an avalanche, she began to make the bed, struggling with the corners of the sheets, her physical exertion matching her anger – it was like they were singing a round. It seemed to her that this anger was a general one, an aimless fury, but then, out of the blue and to her great surprise, all at once it became a blade – like in a cartoon – pointed downstairs toward the sofa where there was a man sitting with a can of beer, and like a swarm of enraged bees it plummeted down the wooden steps and into the living room. She stood at the doorway and saw the man's head – he was sitting in profile – and for a moment she thought that materialized malice would pierce him through at the temple, at full speed, and the man would just stop moving and then slump slackly against the back of his chair. Dead.

“Hey, could you give me a hand?” she shouted from upstairs.

“Coming,” he said and stood reluctantly, still gazing at the TV screen.

By the time he made it upstairs, she'd already calmed down. She took a deep breath.

“Aren't you going to wash up?” she asked calmly.

“I took a bath before we left,” he said.

She lay on her back between the unpleasant, cold sheets, which felt damp. He went to turn out the lights. She heard him shut the door to the deck and put a trash bag in the bin. Then he got undressed and lay down on his side of the bed. They stayed like that for a while, next to each other, but then she drew closer to him and laid her head on his chest. He ran his hand along her bare arm with paternal tenderness, but by the next time he touched her, that tenderness had completely vanished – it was just touching, nothing more. He rolled over onto his stomach, and she put her hand on his back as if to restrain him. They'd been falling asleep that way for years. Whimpering, Renata settled at their feet.

He got up first, to let the dog out. A gust of icy wind tore into the small living room. He watched the dog run off toward the sea, chase away two seagulls, relieve herself, and return. Gusts of wind were surging in from the sea. He put the water on for coffee and waited for it to boil. He cast a glance at the open chessboard and checked to see if there were still any live embers in the hearth, but the fire had gone out completely. He poured the coffee, added milk and sugar – for her. He went back upstairs with the mugs and slipped back in between the warm sheets. He sat up as he drank, leaning against the headboard.

"I had a dream about a plane full of napoleon cakes," she said, her voice hoarse from sleep. "There was already snow on the ground, but it was sort of pink."

He didn't know how to respond. He rarely had dreams, and when he did, it was never anything he could describe. He could never find the right words.

After breakfast he took out his camera and wiped off both lenses – they were supposed to be going for a walk.

They put on all the warm things they had with them – fleeces, boots, scarves, and gloves. They headed down along the beach, towards the dunes, to the point where the wooden cottages disappeared, and there began the kingdom of grasses quivering in the wind. He crouched down and took a picture of a heap of driftwood tossed up by the sea – it looked like the bones of an animal. Then he looked through the lens, turning around and around. She left him behind and walked right along the edge of the sea, her footprints leaving slight indentations in the sand that were instantly destroyed by the water. Renata kept bringing her sticks and nudging her legs with them, but whenever she reached for one, Renata would growl and refuse to give it up.

"How am I supposed to throw it for you if you won't let go, you stupid dog?" she said.

Renata gave up the stick she'd plundered – it soared high and came right back to its spot between her teeth.

The woman realized she was under observation, that the round eye of the lens was trained on her. Briefly she saw herself as the man saw her – a small, dark figure against a background of shades of white and gray, an angular shape with clear contours. He'd caught her red-handed. Had she done something wrong? He was hiding his face behind the camera and aiming at her – like he was holding a gun. She should have been used to it by now – he had always taken pictures of her, but again she felt that same infuriation that had taken hold of her the day before, over the bed. She turned away. He caught up with her, and they walked on in silence. The wind absolved them of this silence, breached their lips and forced them to squint. The longer they were silent the less there was to say, and the more relief there was in that silence. His thoughts wandered off to the left somewhere, toward the sea, flew above the hulls of the fishing boats, and alighted on islands, in foreign countries, wherever. Hers went home again, into drawers and inside handbags, cast a glance at the calendar, and figured up bills. It wasn't a painful silence. It was nice to have someone to be silent with. With a kind of elation she thought, "This sort of silence is an art," and she repeated this sentence to herself several times. She liked it.

"Look," he said to her, pointing out a dark cloud that was racing along the land so low that the tips of the pine trees nearly snared it. He suddenly

felt the urge to take this picture, this cloud and woman, both sullen, both swollen with a thunder that would never sound, lightning bolts that would never strike.

"Stay there," he shouted, stepping back to the waterline and looking through the lens from too close.

All he could see was the woman's face, distorted by the wind, a wrinkle down her forehead, lips livid from the cold. The wind fixed her hair to her face; she made *maladroit* stabs at brushing it aside, at doing something with her face, but it was all in vain. The shutter clicked. She turned away displeased.

"Wait a minute," he said. "Everything looks great now." He stepped a little farther back, until the water was squelching in his boots.

She was infuriated with herself for trying to pose, for caring whether or not it turned out well. With a camera held to his face he gained a kind of unjust advantage over her, and it seemed to her that he was sizing her up, evaluating her, reducing and objectifying. She'd never really liked him taking pictures of her – she was defenseless against that glass eye he donned like a mask; she sometimes got the impression he could see right through her, that he was promising her something along the lines of eternity, that he was immortalizing her, but that for all that he was sapping her strength. She surrendered more and more to him. She was always astonished by those women who worked as models, by all those young girls who would pout as he photographed them, throw back their heads, fully aware that they were putting something up for sale, not that they were someone, but that they had something to sell, like eager little saleswomen. Just merchandise. No wonder he slept with them. Did he know how much power he had thanks to that camera? His face was full of life then, but only then. She saw him again in her mind's eye, with a beer, in front of the TV – and then his face was a blank, as if there were simply nothing there.

"Don't take pictures of me," she said, dourly. Without a word he redirected the camera at Renata and ran after her for a while; the dog kept slipping out of the frame, zigzagging, trying to throw him off the scent.

He felt wounded. Sometimes she could utter the most neutral words, and it would feel like she had just punched him in the face. How did she do it? He felt like a little boy around her, like a child. He never knew when she was going to hurt him. He has mastered only one effective counterattack: hiding his king behind the other pawns, and when it came to her, that incalculable woman, he would simply ignore her, sidestep her, actively not notice her, not respond, not look, disregard, evade, keep her at a distance like in a photograph, and in so doing keep her in check – an angular figure against a background of shades of gray. There would follow, then, an incomprehensible turnaround on her side – she would fall into his arms,

shrink and become a lonely, helpless little girl with graying hair, she would weaken, subside, surrender. She would grovel, just like Renata.

He ran after the dog. Renata had found a good-sized stick, clenched it in her teeth, and was now begging. He seized one end of the stick and lifted up the dog, who was hanging onto it. Renata knew this game. This was the lockjaw game. The resistance game. He began to spin around and around with the dog hanging from the stick, flying at waist-level. Then he heard a shout and saw her running towards him. He slowed down, and Renata landed safely in the sand. The woman ran up to him, her face distorted by rage.

“What do you think you’re doing? Are you insane? You’re going to hurt her! Do you just have no idea? Why are you so stupid, stupid?” she shouted. “Have you just completely lost it, you fucking asshole?”

He was thunderstruck. He thought she was going to hit him. Renata – stick still in her mouth – was swaying slightly.

“Fuck off, you crazy bitch,” he said quietly and started walking home.

He felt like crying. A sort of outraged sob was welling up in his insides like something you had to cough up. He’d go home, he thought, pack up and take off. Or not pack up, just leave everything there. He’d take the car and take off. Go back to town. That was it, it was over. She could manage just fine without him. She was still young, let her find somebody else, let her do whatever she wanted. He thought how he had tried his best, and this he found moving. He had tried his best.

When she got home, he was sitting in front of the TV drinking beer. She took off her coat and put the water on.

“Tea?” she asked.

“No,” he muttered.

“I’m sorry,” she said and suddenly felt very weak as if she were walking in the sand, as if she were getting bogged down, feet sinking. Never, never did he apologize to her first. She lit a cigarette.

“Could you not smoke in here?” he said.

She went out onto the deck. The kettle whistled; she didn’t hear it. He got up and turned off the stove. There was a program on TV about farming. Renata kept dragging the tinder out of the basket, tossing it up and catching it in the air.

“What do you think, how’s it going to end?” she asked and sat down in the armchair next to his.

“What’s going to end?”

“All this, us.”

He shrugged. He looked up at her, but he couldn’t bear the sight of her insistent, searching eyes.

“I’ll get a fire started,” he said.

He crumpled some newspaper and set it in a pile, and then he laid down some twigs. She handed him the matches. He could sense that she wanted to tell him something, but he didn't make a sound. He wanted her to say something, but at the same time he was afraid that her words would slip out of control again. He knew how to penalize her, and he did – he went upstairs and lay down on the unmade bed, trying to read some old magazine. He was relieved to find an article on computers, but he didn't understand very much of it. Then he noticed an ad for a vacation in Turkey, which reminded him of their last trip together, to Greece – everything blurred, overexposed, like pictures that hadn't turned out. Her tanned, almost naked body. Making love in the hotel room – their last time. The shock of his own embarrassment. He realized he couldn't remember her any other way, and that this vacation several months ago was his earliest memory of her. That in the repeated "Remember when's" the people he saw were complete strangers. He fell asleep in astonishment.

When he woke up, she was gone. The dog was gone, too, so he thought she must have taken her to the dunes. Still, he checked to see if the car was still there. It was. He turned on the TV and half listened to the news. It was getting dark out. He made himself some scrambled eggs and ate them straight from the pan in front of the TV. Then he opened a beer and listened to the messages on his cell phone. Nothing interesting. He saw her come in, face flushed from the wind. Renata rushed at him in greeting, as if it had been years since they'd seen each other. The woman looked at the empty pan.

"You've already eaten?" she asked with some dismay. "You ate?"

He realized he ought to have waited for her.

"Just a snack," he said. "We could go to the Chinese place in town."

"I'm not hungry," she said and hung up her jacket.

Then why are you asking, he thought furiously. He knew why. So that she would have a reason to get upset. "Temper tantrum next. Don't eat anything if you don't want to. I don't give a shit," he told her in his head. He took pleasure in this kind of imagined conversation. He changed the channel, but the next one was fuzzy, so he tried to find something else, but there were only two. There was no escape.

She came back from the bathroom after a little while, hair combed, make-up probably retouched. He could smell fresh cigarette smoke on her – she had obviously been smoking in the bathroom like a schoolgirl.

"Shall we finish the game?" she asked.

He agreed. Seeing the perfect symmetry of the chessboard was soothing. The joy of the existence of rules. The sweet possibility of thinking over every move. The predictability of surprises. The feeling of control like a gentle, cerebral caress. He was adding wood to the fire when she said, "Hey, the white knight's gone."

They leaned under the table, pushed back the chairs, and searched the cracks between the cushions. He peered into the basket of wood.

"Renata. She must have run off with it," she said. "Look in her bed."

She shook out the dog's blanket – several pieces of kindling and the plastic stopper from the sink fell out, but there was no chess piece.

"Maybe she took it out into the hall?" he asked hopefully.

They started a systematic search. He went through the trash; she went out onto the deck. They pushed back the table.

"Was it still there when you went out?"

She couldn't remember.

"What did you do with the knight, you stupid dog?" she said, leaning over her.

"She probably chewed it up," he said.

He poured two glasses of beer. They sat down at the useless chessboard. Then he came up with the idea of using a small piece of wood as a playing piece – he broke off a piece and laid it on the vacant black square. She hesitated.

"I'm not playing with kindling," she said.

"Then I'll take white."

"But we'll have to start all over again. Won't we?"

"No," he said. "I don't want to play anymore."

She thought it would be best if they got up right now, got their things together, and went home, but she didn't have the courage to say so. It also occurred to her that he was the one who had taken the chess piece. Or that he had somehow knocked it off. She didn't say anything – she just slumped back into the couch cushions.

She knew he would go away now, abandon her – be absorbed by the TV or go upstairs and sleep again, or start to fiddle with his camera (thank God it was too dark now to take pictures) or start to read, or call people, or send them all text messages – and she knew that this was inevitable. She wanted to cuddle up to his blue-checked shirt, but she didn't have the strength to get off the couch. His hands were busy putting the chess pieces back into the box. Fine dark hairs.

He glanced at her.

"Why are you crying?" he said. "Over chess, over that knight?"

He sat down next to her and put one arm around her. The other arm hesitated for a moment, staying in the end where it was, on the armrest of the sofa.

"It's better to be left than to leave someone," she said suddenly. "Being left gives you strength."

"I'd say the opposite," he said.

"You don't understand."

"I never understand anything."

He got up and went into the kitchen. He asked about wine – shouldn't they have a little drop? She said yes.

She had everything she'd say now already in her head. Sentence by sentence, and the justification for every sentence. And notes on every sentence. He would have to respond somehow. It would be impossible to sink back into silence. When he came back he handed her a glass and sat down on the sofa. He must have known what she was thinking. That they would talk, and it would end, as usual, in a fight. Then Renata, that providential dog, began to whine at the door. He got up to let her out.

"Go on, you stupid dog," he said. "What did you do with the knight?"

Renata leaped out into the darkness with a yelp. A sharp gust of wind blew a thin trail of sand through the open door. He heard the voice of the television behind his back and felt relieved. So she'd turned on the TV.

"It's too bad we don't have the guide. There might be a movie," he said.

She refilled their glasses, although they weren't empty yet. She was suddenly overwhelmed by exhaustion.

She stretched her legs out just like him and propped her feet on the low coffee table. There they sat, side by side, sipping wine until the movie ended, an amusing old mystery about an older lady who killed off her enemies with arsenic. She was reeling a little as she went up the stairs.

"I'll be there in a second," he said, but she knew he wouldn't be. He would sit there, as he often did, until morning. Plunged into the ghostly light of the screen, absent, glued to those flashing pictures like a cat – he always turned off the sound. She knew what would happen, and it was good to know. Soothing. Perfect, fully rounded certainty. A smooth glass ball in her palm. She sank heavily into sleep.

He lay down on top of her as if on grass, with his whole body, his whole weight. There was her familiar smell, her special softness. She sighed. His body responded by habit, with desire. She embraced him, as if she were holding on to him. She said something, but he couldn't understand her. He slid a hand across her hips.

"I can't breathe," she whispered.

He hesitated. He stopped. He realized that underneath him was not a woman, not a wife, not a woman's body, but a person, that he wasn't lying on top of a woman, but on top of another human being, another someone, specific, individual, inviolable. Someone with clearly defined boundaries but who beyond these was fragile and prone to ruin, delicate as watercress, like the thinnest wafer. Her sex had vanished – it had ceased to be important to him that she was a woman and his wife – she was like a brother, a comrade in suffering, a companion in pain, a neighbor facing the same looming, unidentified threat. A stranger who was at the same time extremely close to him. Someone who is nearby, who stands there and looks across the fence, someone you wave to on your way home.

This discovery was so unexpected that he felt ashamed. The sense of desire that had welled up within him now ebbed away. He rolled off her and lay down beside her. He drew her towards him, by the arm, and pulled the blanket over her. She was crying. She said something about the knight, about the knight having been lost. It occurred to him that she'd had too much to drink.

Her head was hurting. She got up quietly and went downstairs to let Renata out. He was curled up asleep, cocooned in the blanket, far from her, at the very edge of the bed. She took a handful of vitamins and aspirin. She felt worn out, wrung out. First she spent a long time brushing her teeth; her hair was mussed up from the night before and sticking out all over the place. Eyes swollen. Had she been crying? Yes. Overreacting. She gave the skin on her stomach a hard pinch. This pain was a relief, it opened the floodgates of a mollifying self-hatred. As a child she'd heard that you could catch cancer from pinching. Some adult had told her that, she didn't remember who, when boys were pinching girls' breasts.

When she came down, he was sitting on the sofa, in just a shirt and no pants, reading the paper. He'd made her coffee.

"Hi," she said.

"Hi," he said back.

"What are we going to do today?"

"Is there anything we have to do?"

"We'll have to get our stuff together this afternoon."

He turned the page.

"How do you feel?"

"Fine," he said.

After a pause he added, "You?"

She didn't feel like talking anymore. She started to leaf through a magazine. Suddenly the clouds parted, and a whole sea of blinding light flooded the room. She took a cigarette and went out onto the deck, although the very idea of smoking made her feel sick. She forced herself. She saw Renata at a distance. The crazy dog was throwing herself into the water, trying to bite the waves. Stupid animal, she thought. She was shivering with cold.

He went upstairs to put on his pants. He would have been very happy to start packing now. He had so many urgent things to do. He felt reinvigorated. As he passed the bed he saw her pajamas with the teddy bear on the front and for an instant, an instant finer than the layer of November ice on a puddle, he found the same tenderness in himself that he had felt sleeping with her nightshirt while she'd been away. This tenderness, like the desire he'd felt that night, was a habit. He shook his head. After all, she had cheated on him. Anger, a wave of anger he knew well by now, arrested his movements. He became an animal ready for battle, tense, attentive. He

put on his pants and tightened his belt. It wasn't even about her anymore – let her do whatever she wants – it was about him: never, ever again would he let himself get hurt like that. He remembered that agony, but thanks to it he felt stronger now somehow, as if he had gone to war and come home safely. On his way down he saw her from the stairs huddled on the sofa, no makeup, eyes swollen. A strange thought occurred to him. I wanted her to die, he thought, and that's why she's gotten so ugly.

"I'm going to go take a couple of pictures," he said.

She said she'd go with him. He waited on the deck for her to get dressed. They went in the direction opposite that they'd gone the day before.

"Look," she shouted to him over the wind and pointed to something he'd already seen: a white band of sky over a navy-blue sea and whitecaps that looked like they'd been painted there by a Chinese artist. Then a flash of sunshine like lightning.

"There must have been a storm last night," she said.

There was a lot of trash on the beach: strips of algae, tree branches, sticks, interspersed now and then with unexpectedly colorful plastic things. She walked behind him and thought that from behind he looked the same as he had looked back then, but she knew it was just an illusion. Nothing could be restored. What's happened once can never happen again. Never. Lightning never strikes twice. She was suddenly struck by the significance of that cliché. There was nothing to be done about it. For a moment she wanted to bound after him and tug on his jacket, turn him around to face her, and then it would turn out that – what? What would it turn out? She slowed down, while he walked quickly up ahead, he and the dog and the camera getting farther and farther away, so she didn't try to catch up with him now, she just sat down on the sand. With some effort, turning her back to the wind, she managed to light a cigarette, and then she sat there in despair, thinking systematically of everything that would never happen again: their hands touching, that spark, sometimes accidental and sometimes greedy, eagerly awaited; the excitement of his scent, and of nestling into that scent; the knowing glances, each reading the other's mind; the same thoughts at the same moment; the calm, confident closeness; hand in hand, as if this were their natural and only position; delight in the shape of an ear; the nightly vine-like clinging to each other's body, treating it as a kind of case for one's own. A long morning. Drinking beetroot soup from the same bowl. The surge of desire on a walk in the park... The suitcase you take into the world with you contains things you can only use once, like those magic charms in fairy tales, like fireworks. Once they go off, once they go out, there's nothing you can scrape back up out of the ashes. That's it.

She thought she would tell him all this when he got back, but as they were walking home she realized that it was banal, that she would be ashamed to share something like this. He would just smile, because it would be as

if she had sung him the words of some popular song. Nothing more. Yes, all her despair was simply banal – evidently despair was another thing you could only experience once. All subsequent despair would just be a Xerox copy. And maybe there is some mysterious line in life that you cross unknowingly, unintentionally, and from then on everything is just a lousy replay of what's come before it, which once had come into being fresh and new, but which can now only occur as pastiche, a second-rate paraphrase. Maybe that dividing line from which life only flows downhill was actually right here, today, on this beach, and from here on out, from this day forward, there would be blurred copies of them taking part in their lives, fuzzy reproductions, ordinary forgeries, poor-quality fakes.

They went home in silence, and the wind absolved them of it just as it had done the day before. He walked ahead with Renata and she behind, her face flushed from the wind.

Renata tried to go inside with something in her mouth. He blocked her path with his foot.

"What do you have, you rotten dog? What'd you find? A smelly old bone? A dead fish?"

He forced her mouth open and took out a piece of pale, polished wood. It took him a minute to realize what it was.

"Look what she's found!" he cried out in surprise.

She walked up, took the saliva-wet figurine from his hand and wiped it off on the mat. It was a chess horse, a white knight, but not the one from their set. This one was smaller, nobler, stouter, probably hand-carved. Its little open mouth was turned up, and a crack ran along the whole length of it.

"I don't believe it!" he said. "Renata, where did you get this?"

"It's from the sea," she said. "That washed up from the sea."

"I can't believe it," he repeated and glanced at her quickly, timidly, to avoid keeping his eyes on her. "How could a little horse like that have ended up in the water? And white, just like the one we lost? What are the odds?"

They both went up to the kitchen sink. She washed it off carefully and then dried it with a tea towel.

They set it on the table and examined it as if it were a rare insect. Renata too – she seemed pleased with herself. Then he put it on the empty square where the little unwanted piece of wood was still lying. The knight looked out of place amongst the other pieces, like a mutant.

"Shall we play?" he asked.

"Now? We have to go now," she replied, but she took off her jacket and sat down uncertainly.

"Whose move was it?"

She didn't know. They sat for a moment longer over the open chessboard, and then he said, without looking at her, "I was just kidding."

**Slovenski avtor
v središču 2013**

***Slovene Author
in Focus 2013***

Foto © Marko Lipuš

Florjan Lipuš

Florjan Lipuš se je rodil leta 1937 v Lobniku pri Železni Kapli na avstrijskem Koroškem. Obiskoval je humanistično gimnazijo v škofijskem semenišču na Plešivcu (Tanzenberg), kjer je maturiral leta 1958. Nato je štiri leta študiral bogoslovje v Celovcu in kasneje zaključil učiteljsko. Do upokojitve leta 1998 je poučeval na dvojezičnih osnovnih šolah v Remšeniku, Lepeni in Šentlipšu pri Ženeku. Florjan Lipuš je eden osrednjih slovenskih prozaistov, piše pa tudi eseje in dramska dela. Dvajset let je bil izdajatelj in urednik literarne revije *Mladje* (1960–1981). Leta 1985 je postal zunanji dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU), vrsto let je tudi član Društva slovenskih pisateljev. Z družino živi na Selah pri Žitari vasi.

Avtor piše izključno v slovenskem materinem jeziku. Vsebinsko jedro njegovega pisanja, predvsem proze, je sicer še vedno slovenska koroška zamejska problematika, ki pa je ne vidi tradicionalno in je ne rešuje z narodnoobrambnimi in narodnovzpodbudnimi besedili. Lipuš se skoraj bolj kot s ponemčevanjem ukvarja s slovensko politično, kulturno in duhovno majhnostjo, celo mizerijo in poniglavostjo. Odpor proti nemškemu raznarodovanju in odklanjanje problematičnih strani koroške slovenske stvarnosti sta zanj osnovna pogoja za ohranitev naroda in posameznika. S svojimi izrazito modernističnimi literarnimi deli je odprl pot modernim literarnim tokovom tudi v matični domovini.

Florjan Lipuš was born in 1937 in Lobnik near Bad Eisenkappel in the Austrian State of Carinthia. He went to the Upper Secondary School for the Humanities at the Plešivec/Tanzenberg Diocesan Seminary, which he graduated from in 1958. Afterwards he studied theology in Klagenfurt and later graduated from teachers' college. He taught at bilingual primary and middle schools in Remšnik, Lepena, and Šentlipš near Ženek, until retiring in 1998. Florjan Lipuš is one of the leading writers of Slovene prose fiction who also writes essays and dramatic texts. He published and edited the literary journal *Mladje* for twenty years (1960–1981). He was appointed Corresponding Member of the Slovenian Academy of Sciences and Arts (SASA) in 1985 and has also been a member of the Slovene Writers' Association for a number of years. He lives with his family in Sele near Žitara vas.

The author writes exclusively in his native language of Slovene. The core content of his writing, particularly his works of prose, are, in fact, still the Carinthian-Slovene cross-border issues. He does not see these issues in traditional terms, nor does he attempt to resolve them with texts emphasizing ethnic preservation or strident patriotism. Lipuš is almost more concerned with the minuteness of the Slovene nation in regard to politics, culture, and spirit, or even with its misery and cringing, than he is with Germanisation. He regards the resistance against German-led de-ethnification and against the problematic aspects of the Carinthian Slovene reality as the basic prerequisites for the preservation of the nation and the individual. He was also instrumental in paving the way for modern literary movements in his home country through his distinctly modernist literary works.

Nagrade in priznanja

- 1972 Nagrada zlata ptica.
1975 Nagrada Prešernovega sklada.
1982 Podporna nagrada za literaturo Zveznega ministrstva za pouk in umetnost.
1987 Letna štipendija iz jubilejnega fonda Literar-Mechana.
1988 Državna štipendija za literaturo Zveznega ministrstva za pouk, umetnost in šport.
1995 Koroška deželna kulturna nagrada za literaturo.
1997/98 Projektna štipendija Urada zveznega kanclerja za literaturo.
2002 Častni križ za znanost in umetnost.
2004 Nominacija za nagrado kresnik za najboljši slovenski roman (*Boštjanov let*).
2004 Prešernova nagrada za življenjsko delo.
2005 Avstrijska častna nagrada za književnost.
2011 Petrarkova nagrada.

Izbrana bibliografija

Kratka proza

- Črtice mimogrede*, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1964.
Zgodbe o čuših, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1973.
Izjava. Dve prozni skici, Literarni klub, Kulturna skupnost, Slovenj Gradec 1978.
Jalov pelin, Drava - Založništvo tržaškega tiska, Celovec - Trst 1985.
Prošnji dan, Wieser, Celovec 1987.
Sršeni (izbor kratke proze), Wieser, Celovec 1997.

Romani

- Zmote dijaka Tjaža*, Založba Obzorja, Maribor 1972.
Škorenj (izbor proze), uredil in spremno besedo napisal Boris Paternu, avtobiografski zaznamek Florjan Lipuš, Mladinska knjiga, Ljubljana 1976.
Odstranitev moje vasi, Drava - Založništvo tržaškega tiska, Celovec - Trst 1983.
Srčne pege, Wieser, Celovec 1991.
Stesnitev. Neogibni, a sumljivi opravi z zmedo, Wieser, Celovec - Salzburg 1995.
Boštjanov let, Litera, Maribor 2003.
Poizvedovanje za imenom, Litera, Maribor 2013.

Dramska dela

- Mrtvo oznanilo*, v: Mladje, št. 5, 1963, uprizorjeno na odru v Koncertni hiši v Celovcu.
Ekstremist Matija Gubec. Dramatični prizori za politično vzgojo. Agitka, v soavtorstvu z Jankom Messnerjem, v: Mladje, št. 15, 1974.

Prevodi

Der Zögling Tjaž, v nemščino prevedla Peter Handke in Helga Mračnikar, Residenz Verlag, Salzburg - Dunaj 1981.

L'élève Tjaz, v francoščino prevedla Anne Gaudu, Gallimard, Pariz 1987.

Die Verweigerung der Wehmut, v nemščino prevedel Fabjan Hafner, Residenz Verlag, Salzburg - Dunaj 1989.

Die Beseitigung meines Dorfes, v nemščino prevedel Fabjan Hafner, Wieser, Celovec 1997.

Verdächtiger Umgang mit dem Chaos, v nemščino prevedel Johann Strutz, Wieser, Celovec 1997.

Herzflecken, v nemščino prevedel Johann Strutz, Wieser, Celovec - Dunaj - Ljubljana - Sarajevo 1999/2000.

Boštjans Flug, v nemščino prevedel Johann Strutz, Wieser, Celovec 2005; ponatis Suhrkamp Verlag, Berlin 2012.

Die Regenprozession und andere Prosa (izbor proze), v nemščino prevedel Johann Strutz, Wieser, Celovec 2007.

L'educazione del giovane Tjaž, v italijanščino prevedel Miha Obit, Zandonai, Rovereto 2011.

The Errors of Young Tjaž, v angleščino prevedel Michael Biggins, Dalkey Archive Press, Champaign, Illinois 2013.

Prizes and Awards

- 1972 Golden Bird Award.
- 1975 Prešeren Foundation Award.
- 1982 Literary Advancement Award of the Federal Ministry for Education, Arts and Culture.
- 1987 One-year Grant of the Literar-Mechana Anniversary Fund.
- 1988 State Literary Grant of the Federal Ministry for Education, Arts and Culture.
- 1995 State of Carinthia Culture Award for Literature.
- 1997/98 Federal Chancellery Project Grant for Literature.
- 2002 Honorary Cross for Science and Art.
- 2004 Nomination for the Kresnik Prize for best Slovene novel of the year (Boštjan's Flight).
- 2004 Prešeren Lifetime Achievement Award.
- 2005 Grand Austrian State Prize for Literature.
- 2011 Petrarca Award.

Selected Bibliography

Short Fiction

- Črtice mimogrede* (Sketches in Passing), Državna založba Slovenije, Ljubljana 1964.
- Zgodbe o čuših* (Stories about the Tschusch), Državna založba Slovenije, Ljubljana 1973.
- Izjava*. Dve prozni skici (Statement. Two prose sketches), Literarni klub, Kulturna skupnost, Slovenj Gradec 1978.
- Jalov pelin* (Barren Juniper), Drava/Založništvo tržaškega tiska, Klagenfurt/Trieste 1985.
- Prošnji dan* (Rogation Day), Wieser, Klagenfurt 1987.
- Sršeni*, izbor kratke proze, (Hornets, selected short prose), Wieser, Klagenfurt 1997.

Novels

- Zmote dijaka Tjaža* (*The Errors of Young Tjaž*), Založba Obzorja, Maribor 1972.
- Škorenj*, izbor proze, (The Boot, selected prose); edited and foreword written by Boris Paternu; autobiographical note by Florjan Lipuš; Mladinska knjiga, Ljubljana 1976.
- Odstranitev moje vasi* (The Removal of my Village), Drava/Založništvo tržaškega tiska, Klagenfurt/Trieste 1983.
- Srčne pege* (Heart Spots), Wieser, Klagenfurt 1991.
- Stesnitev. Neogibni, a sumljivi opravki z zmedo*, (Anxiety. Inevitable, yet Suspicious Dealings with Confusion), Wieser, Klagenfurt/Salzburg 1995.
- Boštjanov let* (Boštjan's Flight), Litera, Maribor 2003.
- Poizvedovanje za imenom* (Inquiring about a Name), Litera, Maribor 2013.

Plays

Mrtvo oznanilo (Dead Propagation), In: *Mladje*, Nr. 5, 1963; staged at the Klagenfurt Concert Hall.

Ekstremist Matija Gubec. Dramatični prizori za politično vzgojo. (Matija Gubec – The Extremist. Acted Scenes for Political Education Purposes.) Agit-prop playlet; co- authored with Janko Messner; In: *Mladje*, Nr. 15, 1974.

Translations

Der Zögling Tjaž, German translation by Peter Handke and Helga Mračnikar, Residenz Verlag, Salzburg/Vienna 1981.

L' élève Tjaz, French translation by Anne Gaudu, Gallimard, Paris 1987.

Die Verweigerung der Wehmut, German translation by Fabjan Hafner, Residenz Verlag, Salzburg/Vienna 1989.

Die Beseitigung meines Dorfes, German translation by Fabjan Hafner, Wieser, Klagenfurt 1997.

Verdächtiger Umgang mit dem Chaos, German translation by Johann Strutz, Wieser, Klagenfurt 1997.

Herzflecken, German translation by Johann Strutz, Wieser, Klagenfurt/Vienna/Ljubljana/Sarajevo: 1999/2000.

Boštjans Flug, German translation by Johann Strutz, Wieser, Klagenfurt 2005; reprinted by Suhrkamp Verlag, Berlin 2012.

Die Regenprozession und andere Prosa (selected prose), German translation by Johann Strutz, Wieser, Klagenfurt 2007.

L'educazione del giovane Tjaž, Italian translation by Miha Obič, Zandonai, Rovereto 2011.

The Errors of Young Tjaž, English translation by Michael Biggins, Dalkey Archive Press, Champaign, Illinois 2013.

Boštjanov let

(odlomek)

Res je Boštjan prevalil pot pred tem že neštete barti, a nikoli prej je ni prevalil tako polahkoma, tako nezamenljivo izjemoma ko takrat, tako da jo je v resnici opravil vsega pravzaprav en sam pot, takrat namreč, ko se mu je v pravi čas in v živo pripetila Lina, ki bi se mu takrat pripetila tudi, če bi se mu ne bi bila kajpak že lep čas prej križala po glavi. Natančno vzeto je zaresno opravil pot takrat, ko sta se dotaknili njuni krivulji, od blizu zadeli obse in zazveneli ko napeta loka, se pripognili, priličili druga drugi, po tistem pa se spet umaknili vsaka v svojo lastno lokasto napetost. Ni bilo druge poti skoz Tesen, odcepi in ovinki, njene ožine in peči, njene naravne značilnosti zdaj na desni, zdaj na levi, kakor jih ima svoje vsaka pot, so se mu bili zdevali v pamet in tam zadobili trde obrise, delovali sami od sebe, Boštjan sam jih ni jemal v misel. Tudi mesto, kjer se je Otavarjeva steza pritiskala v pot, je bilo dotlej mesto kakor vsako drugo v tej, vsakih nekaj korakov se spreminjajoči pokrajini. Tej stezi doslej ni odmerjal kake večje pozornosti, in če mu je kdaj kaj obrnilo oko vanjo, potem njena izredna temačnost, ki se je nenadoma zlila z gostim smrekovim mladovjem. Pozneje, ko se je naprezal, da bi predrl čim dlje v temo, se mu je brez vidnega vzroka začelo dozdevati, da se mu ta tema vsipa iz roga pod korak, se zapleta, se navija okrog nog, in ko brodi skoz to sipasto zapreko, da ga zanaša in ga steza zavira, nekako hromi, s silo zadržuje na vplivnem področju, tako da je v tem prepletanju nehote pospešil korake in bil hvaležen, če so v tem trenutku iz nasprotne strani, kjer je bila krčma, prodrli kaki odrešilni glasovi in pregnali grabljivo navijanje okoli golen. Skoz Tesen je šel neštetobart in najbrž ni bilo krpice pri poti, ki bi se je kdaj ne dotaknila noga, a vselej je šel površno in brezbrizno, samodejno, hodil skozi nem in prazen ali zatopljen v kako stvar, dokler se ta pot na vsem čudnem ni preobrazila in ga ošvrknila ko blisk z jasnega. In samo takrat, ko se mu je prigodila ona, je hodil v resnici skoz Tesen, hodil skozi prvič, resno in resnobno, druge barti pa kakor da ni hodil. Tisto ensambart se je hoja oddvignila iz vseh drugih hoi, izničila vse prejšnje, namesto njih obveljala za nepozabno, za edino vredno tega imena, prevzela dragocenost in veljavo za vse druge.

Takrat je bil Boštjan že mimo mesta, kjer se Otavarjeva steza priklene v pot, ko je na njej zaslišal, prej uganil, ko zaslišal, šume. Upočasn timerke, obotavljivo in le toliko da je le še premikal noge, vlekel na ušesa, kdaj se bojo šumi zatrkljali s steze. Ne ve se, kdo prihaja, morda je gozdar, morda kdo odraslih, morda ona. Lina je neslišno stopala po mehki temi potke, vdajajoči se korakom in umikajoči se v stlačeno igličje, in če bi Boštjan ne bil utišal svojih stopinj in ne napenjal ušes, ko se je po mačje in boječ se upov muzal mimo steznega stitiščeca, bi ne bil zasledil šumov, saj jih je mladi divji gozd vse sproti vpiljal. Na voglu, ob plotu, ki je zadrževal gozd,

da ni potlačil krompirišča, obrobljenega z mahovnatim travnikovim pašom, je Lina zavila s potke, iz teme gozda je stopila v svetlobo odprte poti, podrsala po kamenju in zvoženih kolesnicah.

Boštjan je videval Lino ob nedeljah, ko so ljudje počivali v cerkvenih klopeh od garanja, zgodaj se mu je narajmala, se mu zamotala na oči in vsake toliko bolj ga je vlekle k njej. Stojte na deški strani, se naslanjajoč na cerkveni stol, na steber ali vpet v gnečo, se je po svoje dotikal Line, ki je stala v šopu deklet na ženski strani, oddaljena več vrst in še hodnik je bil vmes po sredi. Pošev skoz cerkveno ladjo ji je pošiljal sporočila, mimo glav ji je vtrinjil vesele in bridkostne in nihče ni posumil, da ima pomenke na daljavo z njo, zemeljske pomenke z deklico ob nedostojnem času in na prepovedanem kraju. Ta skrivnost je imela svojo vrednost in je dobro dela duši, še več, držala jo je v valovanju, od vznemirjenosti je vse plalo v njem, povrhu pa se je Boštjan tako izmikal vaškemu nadzorstvu. Povsod navzoča in vseidna vas, žnergava in žnedrava, je vse in vsakega nadzirala, krotila otroške bedarije, pregledovala doraščanje, druženja in navezave, gnana od skrbi vlekla v nos izhlapine greha, vedno na preži za pohujšanjem, da se je imela ob čem zgražati, se ob koga spotikati. Boljši vaščani so uvodoma postajali pred cerkvijo, se na videz porazgovarjali o tem in onem in pri tem ogledovali osumljene, izbirali vsak svoje, in česar niso odkrili pri zbiranju pred mašo, so odkrivali potem v cerkvi sami. Ni se dalo skriti, kdo koga zalezuje in kdo se spogleduje s kom, in v tem redu, dekleta dobro zastražena in fantje dobro zastrašeni, ni ostalo nič prikrito. Boštjan se ni samo izvil tej vaški vsemogočnosti, se izmuznil zagrenjevalcem veselja in pestrnam trpljenja, tem vsegavednim pravičnicam in pravičnežem, temveč je tudi nekoliko vznemiril, nevede zamajal njene temelje.

To sporočanje iz ozadja, iz predela cerkve pošev v drugega, to zatekanje po tolažbo, to skrito klicanje na pomaganje pa kljub prikritju ni zdrvelo prek ladje neopazno, tako močno premočrtno bliskanje nad glavami seve ni moglo ostati neopaženo. Tankočutne vaščanke so sprejemale to nemirno poželenje, to nenavadno pretakanje nad seboj in najbolj vnete med njimi so se ga celo dotikale s svojimi antenčicami, seve ne da bi se ga mogele trdneje oprijeti. Nekaj je bilo v zraku, morda v mehurčastem kadilu, morda v glasno nažebnanem nitastem pletivu, leno pretegujočem se nad glavami, morda v izparevanju svetosti, česar bi ne smelo biti in kar je motilo njihove pobožne, proti rebrastemu svodu se dvigajoče krogce, izpuhe, okroglaste pramene izparin, ki jih je nekaj le vrelo proti stropu, prodiralo skoz strešni skril, bilo na poti naravnost v nebo. Podvizale so se in lovile to neslišno šviganje na svoje strune, prestrezale to šviganje nad glavami in si ga privijale iz zraka, pa niso bile kos pretrdemu orehu, niso prodrle stvari do stržena, le glave so zamikale in trzale z očmi. Niso pogruntale, s kom se on peča in s čim. Tudi varuhi čednosti, gorečni v leta, da so svetnikom pogrizli nohte na nogah; tudi pripravniki čistosti, ki so že dojenčkom rokce

v bogca skleпали, so zbegani vihali nosove in špičili ušesa, ker niso vedeli, koga naj zabadajo z očmi. Ko bi le videli Boštjanu pod kožo in odkrili tam sramotna čustva, zgubljen bi bil za večne čase in ne bi ga samo z besedo pohodili in nič nak ne bi mu pomagalo, v tajo se spustiti. Tako pa je sredi njih koval načrte in na tihem premotrival, kako bi se z dekletom zvadil in kaj naj postavi na začetek. Pa kar je tehtal, izkazalo se je za šibko, pa kar je vzel v misel, pripravno ni bilo. Prihajale so nedelje in spet odhajale in nič koristnega se ni utrnilo od nikoder.

Tudi davi, ko je zvonilo k dnevu, ni bilo podobe, da mu bo dan še k dobremu. Zdaj, ko je prevalil pot v ravnem, preden se spusti v robe, in se je od pričakovanja obotavljal mimo steze, mimo teh strašljivih vrat nebeških, hkrati tega začetka njegovega veselja, zdaj je stal tam, polit in majhen, spak iz lavretanske litanije, in ni se ganil z mesta, za lučaj oddaljen od zdaj žive Rože skrivnostne, od resnične Zgodnje danice, od Line, ki je stopila raz stezo in jo ubrala, tudi ona presenečena, v njegovo smer. Ni dvoma, ga je spreletelo po životu in ohromilo, prišel bi na kraj sam le nekaj obotavljaev prezgodaj ali le nekaj zamahov prepozno in zgrešila bi se za dolgo ali kar za vselej. Res je, da je spretno ravnal z nogami in malo pripomagal naključju do naključja, malček dalj drsal po tečinah, cestarju podobno preverjal stanje ceste, kolesa so jo bila razgnecala in je kazala izprane, zvožene udrtine, čeprav so s peskom zasipali kolesnice; vsekakor drži, da je povsem odveč in posili drsal po grbavi napetini, vendar je bilo to umetno brzdanje korakov, to odmerjanje ugodne razdalje, zanemarljiva veličina: že da jo je naravnaval k sebi, vendar Lina sama se mu je lovila na ušesa, se mu približevala skoz gozdovo gostoto, kakor bi se odzivala. Ni izbiral, ker je že izbral, njo, ki mu je namenjena, in zdaj prepustil njej, da se mu nameri; doprinesel je svoj del in čakal, da se mu bo drugi del navrgel. In navrgel se je, navržek je presegel vsa pričakovanja, bil je nadzemski namig, pražnje darilo, nesumljiva sreča, srečna sapa jo je izbezala iz gozda. Malček je zacuknil čas, nekoliko je nategnil in zavlekel pot, bezal s konico obutve po prodnatem tlaku, to že, malo je pripomagal sreči na noge, ko pa se je vlekla doslej po tleh za njim, se nemirno prekucevala po vseh štirih in iz njega norce brila. Dovolj časa je začakal, preden sta na trdo in zanesljivo trčila drug v drugega, malo jo je podprl in kratko popeljal pod pazduho, to ubožico srečo, ko pa se je reva tako bogo, tako abotno pobirala, spotikala za njim, dočim je Lina hodila nedolžno in nič sluteč, brez skrite misli svojo pot navzdol po ključih in po mehkem ravnem, in če je tudi predolgo otemala krilo s štrclja, kamor se je nabadlo, ko je lezla čez prelaz; če je tudi tekla po strmini in se obirala na položini ali dolgo stala pri miru spodaj na ravnici, da ne splaši verice s steze, čas ji je potekal nenamerno in nič ni slutila, da ob izteku nekdo napeljuje k sebi njene šume. Ni se dalo tajiti, da mu jo je usoda gnala naproti, ne da bi kdaj prej posebej mencoritil okoli nje, če odmislimo ono omreževanje in skrito obletavanje v cerkvi, nevidno premikanje cerkvenega

prahu po Boštjanovih potezah, ono tiho prejo, ki je delalo na svetem kraju čisto zemeljske preglavice, in kajpak ni vedela, da jo ta nekdo pričakuje že vse čase in sprejema z medom.

Njena svita je posejana z rožkami, z veselo knoflico zapeta, podlahti so gole, temni lasje, počesani v rep, zlahtnijo obrazne poteze, in Boštjan mora od nevajene bližine in dražljivosti brzdati oči. Ne skriva veselja nad srečo, ki se mu je ujela, imenitno se mu stori, ker se mu je naklonila. Ni v njegovi naravi, razdirati debele ali se prodajati na drobno. V njem je sklop nezasluženega uslišanja, strjenega v bulo, ki je še ni utegnilo razgnati, in že težko čaka, kdaj jo bo. Danes ta dan je vse mogoče, kmalu se bo razburkanost poglela, ohromelost se sprostila. Taki blagri ne padajo z neba vsak dan. Spomni se, da je tak dan že videl pred seboj, a ga ni znal ciljno postaviti ne v čas in ne v okolje. In še malo ni takšen, kakršen se je prikazoval nasladnežu vseskozi. Svoje dni Boštjan še ni živel tako, kakor zaživi te hipe, in mu je, da bi segel z roko v kolesje te dobre ure in ustavil čas, zadržal in izločil dan iz drugih dni. Na trnih je, izmamil je Lino iz hoste brez žleht misli in zdaj ona mami njega in podobno je, da vso okolico. Iz trenutka v drugega se kraj spreminja, izrisuje se lepota dneva, ali pa je Lina tista, komaj se premakne, ki lepoto sproti ustvarja in jo razkošno razsipava z golimi rokami: kako da svetloba nabreka in se ojačuje, svetlikasto se usipa s skal, barve se odzrcalajo na tleh in sence se pocejajo od drevja, vse v en mah se začenjajo odpenjati od njega, lezejo iz svoje kože, se osamosvajajo, in zgoraj na robu zadaj, po vrhu lijaka, skale drgajo ob skale. Linini koraki, pričakani, prelisičeni, pretihotapljeni mimo vaškega licemerja, skozi cerkveno folkloro vse konce tedna, malo prej utišani pred njim, zdaj obrnjeni v njegovo smer, poživljajo njegove, jih navdihujejo. Lepota odstopa od nje in preleze nanj, priplapola iz čistega veselja, priplapola iz vesele čistosti. Težnost beži iz telesa, odpada od skal, pot, ki se pritiska h kerovju, se uglaja in odpira, rastlinje trepetajo, nogo zasrbi v podplatih, in ko čevelj podrsa ob oviri, radostno odmevno kamenje na poti. Oblaki se vzamejo izza vrha, se pomude kratko nad lijakom in za ovinkom gori potok umakne svoje šume globlje v olšje. Boštjanu je, ko da ni več sposoben za med pametne ljudi.

Na mostu se ustavi in se prepusti šumom vode, se predajata z vodno paro premešanemu pišu ter šumečemu odmevanju med skalami. Čemu razločevati sanjsko in resnično? Preden voda doseže most, se skokoma premeta čez kamenje in škropi na vse strani, a na oni, dolnji strani pohlevno žuborčka naprej po strugi. Most, ta menderavi presnavljalik ob izteku skal, je brez ograje, le po obeh robovih sta položeni težki bruni čez macesnove mostnice. Je, ko da bruni drgetata in da stoka v mostnicah. Se trese zemlja ali se samo grmadi zrak v kotlu, ki maje in rahlja ležaje? Voda se zagrizuje v skalo, obla, izpodjeda stene. Most je mlin, katerega kolesje, katerega stope in lopate so ukrotili njeno razdiralno silo, katerega kamni so zdrobili njeno trmo. Na mostu se je bil zastajal vsakobart, kar ustavilo ga je, ker

se je premikalo pod njim in ga samega vleklo v premikanje, ga poganjalo v dir, dočim je vse ostalo naokoli mirovalo. Voda ga je vlekla k izviru, k domu, kjer se je izlegel, njegova voda ga je spremljala na poti skozi Tesen, njegova draga, ki je priskakljala po hribu in tekla tesno mimo hiše, je po svojem času zadela most, dosegla graben in odžuborela skozi trg v daljni svet. Nekoč je hotel videti pretakajoči se obrok vode, ga izločiti iz teka, zaznamoval ga je, mu vtisnil svoj žig, svoje znamenje, pri hiši je položil javorov list na poskakujoči curek, videl, kako ga je voda zgrabila, priklenila k sebi in kako se je list sam oklenil zajete vode pod seboj. Tekel je v dolino, kar so ga nesle noge, ves čas oči pri tleh, da se ni spotaknil, vso pot jemaje strmali v skokih, v svesti si, da se list prekucuje sporedno z njim čez kaskade, in v strahu, da se ne zatakne v kaki rogovili ali ga ne vrže frlinec na kako nasipino. Tekel je za življenje, zadihan dosegel most, se zleknil po mostnicah, pogled uprt v valove, in pričakal, da je list priplaval mimo; Boštjan je prepričan, da je priplaval na istem zajetku vode, se na taistem prgišču odgugal mimo njega. Pod mostom, na tem buččem krotišču, se presnavljajo škropeče vode s klancev; izpod mostu dalje se potok, pretlačen skozi mostovo uho, ne zaganja več naprej v skokih in ne trga več rastlinja z bregov, ne puli in spodmika več kamnov izpod vozne poti, temveč razpotejuje strugo v šir in od tod mirno prede proti trgu.

Spustita se v napetino, v hriber, mimo zagrmascene, zapleveljene koče tik ob poti, mimo odcepov k domačijam in samošnim kmetijam, ki se otepajo nasilnosti divjine, mimo takih, ki čim več imajo, po čim več zijajo, pa takih, ki so njega dni bolje gospodarili in danes nimajo kaj dejati v usta. Bodiče je zapletlo grmovje mestoma v nepredirno goščavo. Vštric stopata, vsak v svoji kolesnici, potokov zrak jima dobro storeva, njuni sledi se kdaj križata, kdaj združita, sled ustavita ob kaki pripotni zanimivosti. Boštjanu se sproti zapisuje, kako blizu čudežem se giblje; ona mu odmika danost in jo razveljavlja, presnavlja resničnost, povzdiguje hojo, mu brez besed odpira čute. Boštjan se je nalezal Line, sliši in videva, česar prej še ni nikoli. Res posega z roko v kolesje ure, ga presukava, preskakuje dobe, sega v neznane in tvegane prostore in nahaja tam času se izmikajoče preobražanje: poseben dan je danes, treba samo, da se gospodinja spravi basat v trg ali da gospodar vrže karte v krčmi, kamor že nekaj časa hodi poganjat po gobah imovino; treba samo, da opravlja potrebo in se malo zasedi od ugodja, še treniti ne utegne, ko se vrne, in smrekovje že zajame stezo, že se ovijalke obešajo po deblih. Gozdovi se razpredajo po ležah, kjer se je pravkar pasla še živina, prepredajo travnike in njive, komaj jim puste, pa vrtove in gorice. Preden gozdovi poskočijo, se kajpa najprej gozdovi znanilci polastijo travnikovih robov, jih prevlečejo z mahom in črničjem in praprotjo, pripravijo in obdelajo teren, da je treba gozdu le še udariti po domu, in nekega jutra, ko vse še spi, pognati mladike iz zemlje vsekrižem in skrižema vse hkrati. Težka je takrat vkup zvoniti, kajti mladi smrekovci

že pokrivajo travnik in pod rušo se razpreda in utrjuje mreža korenin, ki se otipavajo in ovohavajo, preden zavrti vsaka v svojo smer. Preden se kmet predrami in odkrije z mladjem pokrite površine, se gozd zavsema usidra, tako da se mu človek sam umakne, ker sega tudi že po orodju, po poslih, in jih prevlačuje z lišajem, s smolo in iglicami. Treba samo danes, da se zabliska v jasnem ali da se iz preduha v skali, iz katerega meče vodo, razpase vihar; treba samo še, da naraste rjavica, ki priteka iz razpoke! Sosedu so prepoznali, popotniki prerediti, okoliški kmetje preveč mudni, da bi zaznali, kdaj so izginile domačije v nočni gozdni akciji, v nahitroma vzbesnelem viharju, pod nasutimi ledenkami, v nahodoma prihrumeli odplaki, kajti malokdaj kdo pride k hiši, končno imajo vsi obiske za prazno postajanje in motnjo, za postopaštvo, pogovore za zapravljanje časa in za odvrčanje od dela, razen tisto malega, ko govorijo drug čez drugega. Predolgo traja, preden zadnji zve, da tega kraja ni več.

Boštjan's Flight

(excerpt)

Though Boštjan had walked down this trail countless times before, he had never walked it so lightly and in such an irreplicably exceptional way as he did this time, so that truly all told he walked the trail just one single time – the time when, at just the right moment and in the flesh, Lina chanced on him, and would have done so even if she hadn't already been rambling through his head for a quite a long time before that. In a strict sense the only time he really walked the trail was that time when their two arcs touched, collided from up close and resonated like taut bows, bending and accommodating each other, then retreated again, each back into its own bowlike tautness. There was no other way through the Gorge, its turns and forks, its narrows and cliffs, its natural features first on the right, then on the left, no different from those of any other trail, had long since imprinted themselves on his mind and acquired sharp outlines there, so that each registered of its own accord, without his having to take particular note of them. Even the place where Otavar's path pushed into the trail had been, until then, a place like any other in this landscape that changed every so many paces. He had never paid any particular attention to that path before, but if anything ever did draw his eye to it, then it was its extreme darkness which suddenly merged with a thick new growth of pines. Later, when he strained to penetrate its darkness as far as he could, he began to sense without any visible cause that the darkness was welling up out of some pitch at his feet, sticking to them and ensnaring his legs, and – as he waded through its obstacular grit – that the path was slowing him down and causing him to drift off course, that it was paralyzing him somehow, forcibly restraining him in its sphere of influence, so he instinctively quickened his steps and was grateful when at that moment from across the way, where there was a tavern, some voices came to the rescue, scaring off whatever it was that had clung onto his shins. He had gone through the Gorge countless times and there probably wasn't a single patch of the way that his foot hadn't touched at some point, but he had always gone through it superficially, casually, automatically, walking silently and vacantly or immersed in some business, until one day this path was suddenly transformed and struck him like a bolt from the blue. And it was only after she happened upon him that he really walked through the Gorge, walked through it for the first time, truly and seriously, as though he had never walked through it any other time. This one and only time the walk rose above all other walks, obliterating its predecessors and in their place assuming the role of ineffable, the only walk worthy of the name, taking on worth and validity for all of the others.

That time Boštjan had already passed the place where Otavar's path hooked into the trail when he heard – or more precisely sensed – some sound from it. He slowed down, hesitantly and just to the point where he was barely still moving his feet, and he strained his ears for the moment when the sounds would come rolling off of the path. He had no idea who was coming, perhaps it was the forester, perhaps one of the grown-ups, or perhaps it was her. Lina was stepping inaudibly through the path's soft darkness, which gave way underfoot and subsided into the dense carpet of pine needles, and if Boštjan hadn't already silenced his footsteps and pricked up his ears as he sneaked – catlike, fearful of getting his hopes up – past the junction of the path with the trail, he wouldn't have picked up the sounds, since the young, wild forest was constantly soaking all of them up. At the corner, following a fence that held back the forest to keep it from crushing a potato patch surrounded by mossy strips of grass, Lina came off of the path, she stepped out of the forest's darkness into the light of the open trail, gliding over the gravel and tire ruts.

Boštjan would see Lina on Sundays, when people rested in church pews from a week of hard labor, early on she got caught, entangled in his field of vision and each time after that he felt even more drawn to her. Standing on the men's side, leaning on a chair, on a pillar, or wedged into the crowd, he would find some way to touch Lina, who stood amid a bunch of girls on the women's side, several rows away and with the aisle between them, no less. He would send messages to her across the church nave obliquely, signaling both cheerful and afflicted ones to her past all of the heads, and no one suspected that he was having long-distance conversations with her, worldly conversations with a girl at an inappropriate time and in a forbidden place. This secret had its value and was good for the soul, and not just that, it kept things billowing, everything inside him surged in excitement, and on top of that it was a way for Boštjan to elude the village's oversight. The omnipresent and all-seeing village, crotchety and on the lookout for gossip, kept watch over everything and everyone, reining in childish excesses, keeping an eye on the young folks' friendships and liaisons, driven by worry that it would sniff out traces of sin and always on the lookout for scandal, so it would have something to be shocked at and someone to clash with. The better villagers would gather beforehand in front of the church and appear to be chatting about one thing and another, all the while looking over the suspects, each of them picking out a few for himself, and whatever they didn't discover when they gathered before mass they would discover inside the church later. It was impossible to hide who was pursuing whom, who was trading glances with whom, and given this arrangement, with the girls well guarded and the boys well cowed, nothing remained hidden. Boštjan not only wriggled free of this village omnipotence and slipped past the wreckers of joy and administrators of suffering,

righteous know-it-alls to a man and woman, but he also managed to upset somewhat, to unknowingly shake their foundations.

And yet, despite the concealment, this sending of messages out of the background, from one section of the church catty-corner into the other, this running for comfort, this secret calling for help did not race across the nave of the church unobserved, such powerful, direct flashes over their heads could not of course remain undetected. The highly attuned women of the village picked up this anxious desire, this unusual circulation above them, and the most attuned among them even touched it with their little antennae, without of course being able to latch onto it more firmly. There was something in the air – perhaps in the billowy incense, perhaps in the balls of yarn that had been noisily prayed up and were now lazily stretching over their heads, perhaps in the evaporation of holiness – something that shouldn't have been there and that got in the way of their pious bubbles as they strove to ascend to the ribbed vault, their exhaust, their round beams of fumes, some of which did actually bubble up toward the ceiling, pierce through the slate roof and keeping on straight up to heaven. They kept getting up and trying to capture that inaudible darting in their strings, they would intercept it over their heads and rechannel it down out of the air, but they were no match for this hard a nut, they couldn't pierce through to the heart of the thing, they just kept poking their heads up and twitching their eyes. Even the male contingent of the guardians of virtue, so zealous in their advancing years that they practically gnawed the toenails off saints, even the preparers of purity, who clasped infants' little hands together in prayer, all started sniffing and pricked up their ears in alarm, because they had no idea whom to pierce with their eyes. If only they could have seen under Boštjan's skin and uncovered the shameful feelings there, he would have been lost for all eternity and it wouldn't be just words they would have worked him over with, and it wouldn't have helped even the tiniest little bit if he tried to deny it. But as it was, he kept making his plans in their midst and silently trying to figure out how to meet up with the girl and what should come first. But whatever he weighed turned out to be fragile and whatever plan he devised was ill-suited. Sundays came and went and still a usable plan refused to take shape.

Again that morning, as the bells rang day in, there was no indication this one would be of any more use to him. Now, after he had covered the level part of the trail before heading down over the edges and lingering in anticipation beside the path, beside that terrifying heavenly gate that was also the beginning of his joy, now he stood there, small and pathetic, a gargoyle from the Liturgy of Loreto, riveted to the spot, just a stone's throw away from the Flower of Mystery herself, from the true Morning Star, from Lina, as she stepped off one path and embarked on the other, looking as surprised as he was and moving in his direction. No doubt

about it, the thought coursed through his body and paralyzed him, if he had reached this spot just a few arm swings too early or a few hesitations too late, they would have missed each other for a long time to come, and maybe forever. It's true, he had been nimble-footed and thus helped blind chance find its way, the boy slid farther down the ruts, like a member of a road crew he checked the state of the roads, wheels had churned it up so it displayed its washed-out, well-worn indentations, though someone had poured sand in the ruts. In any event, his sliding down the gnarled slope was entirely forced and unnecessary, but this artificial bridling of his steps, this calculation of a suitable distance turned out to be a negligible factor. Though he may already have had her aligned in his direction, it was Lina herself who got caught in his hearing, who was approaching him through the density of forest as if in response. He wouldn't be choosing, because he had already chosen, her, the one intended for him, and now he left it to her to happen upon him. He had contributed his share and was waiting for the remaining share to be pledged. And pledged it was, a pledge that exceeded all expectations, a heavenly hint, a holiday gift, unquestionable luck, as a lucky breeze wafted her out of the forest. The boy had tugged at time, he had prolonged and extended the way just a bit, drawing circles in the gravel with the toe of his shoe, to be sure, he had helped luck to its feet, but until now it had been lagging behind him, anxiously doing somersaults and making a fool of him. He had waited long enough for them to collide with each other, firmly and dependably, his poor little luck and him, he had to support it, take it by the arm and guide it, if the poor thing was otherwise going to have to stumble and make its way behind him for as long as Lina walked innocently, unsuspectingly, with no ulterior motives, down the switch-backs and over the soft level stretches, and if she did take too long to free her skirt off a tree stump that snagged it as she climbed over a pass; if she did run up the steep slopes and then slow down on the gentle ones or come to a complete stop for a long time down on a flat stretch to keep from scaring a squirrel off the path, time flowed for her with no ulterior motives and she had no inkling that at the end of it someone would be directing her sounds toward himself. There was no concealing the fact that fate was driving her toward him without his ever having particularly danced around her, if we discount that weaving of webs, that covert darting around in the church, the imperceptible movement of church dust over Boštjan's features, that silent thread that caused so much worldly commotion in a holy place, and it's certain she didn't know that someone had already been expecting her all this time and would greet her with honey.

Her dress is sown with little flowers and fastened with a bright little button, her forearms are bare, her dark hair brushed back in a pony tail ennobles her features, and Boštjan has to rein in his eyes from the excitement

of this unaccustomed proximity. He doesn't conceal his joy at the luck he has captured, he feels splendid for having been favored by it. It's not in his nature to demolish things wholesale or to sell himself retail. Inside him there is a knot of unearned attention that has hardened into a boil that so far he has been unable to dissolve, but now he can barely wait for when he can. Such gifts don't fall from heaven every day. He recalls that he has witnessed a day like this once before, but he didn't know how to make sense of it in the context of his time and surroundings. And there has certainly never been one that he perceived as he does this one now, a sensualist through and through. In all his days Boštjan hasn't lived the way he comes to life in these moments, and he wishes he could reach his hand into the clockworks of this beneficent hour and stop time, restrain and extract this day from the sequence of days. It's as though he's on pins and needles, he's drawn Lina out of the thicket without a wrong thought, and now she's entranced him and all their surroundings, it seems. From one instant to the next the landscape changes, the day's latest beauty etched out, or perhaps it is Lina who, barely moving, creates all this beauty continually, lavishly bestowing it with her bare hands: the way the light swells, sharpens and drizzles brightly off the rock faces of mountains, the way the colors reflect off the ground and shadows are strained through the trees, all of them suddenly cutting loose from them, crawling out of their skins and asserting themselves, and way up high in the distant background, at the top of the crater, the sheer faces of the cliffs grating against each other. Lina's footsteps, awaited, outfoxed, smuggled past the hypocrisy of the village, through the churchly folklore of all those Sundays, just a short while ago silenced in front of him, and now turned in his direction, give life to his and inspire them. The beauty steps away from her and crawls onto him, comes fluttering at him in pure delight, comes fluttering in delightful purity. Weight flees from the body, drops away from the cliffs, and the trail pressing against the underbrush smooths out, opens up, the foliage shudders, his feet itch on their soles, and when his shoe slides into an obstacle, the trail's gravel emits a joyous echo. Clouds rise up from behind the mountaintop, lingering briefly over the crater and around a corner up ahead, the sounds of a stream retreat deeper into the alders. Boštjan feels as though he's no longer fit to be among intelligent people.

They stop on a bridge and surrender to the sounds of the water, yield to the gusts of air mixed with vapor and the noisy echoing off the rocks. Why bother to distinguish dream from reality? Before the water reaches the bridge, it jumps and bounces over the rocks, spraying in all directions, but once on the other, lower side it babbles meekly on, staying within the confines of its river bed. The bridge, that ramshackle metabolizer at the entrance to the gorge, has no rails, just two heavy logs that have been laid along both sides over the maple planks. It's as though the logs are grinding

and the bridge planks moaning. Is there an earthquake, or is the air just building inside the basin, shifting and loosening the bearings? The water bites into the rock, round, it eats away at the cliffs. The bridge is a mill whose gears, wheels and blades have tamed its destructive force, whose rocks have crushed its stubbornness. He used to pause on the bridge every time, it stopped him outright, because it would move underneath him and induce him to move, incite him to run, while everything else around remained motionless. The water drew him to the source, to the home where he was hatched, his water followed him on their way through the Gorge, his dearest, which would come bouncing down the mountainside and flow close by his house, eventually to collide with the bridge, reach the canal and flow on past the village square into the wider world. Once he wanted to see a segment of flowing water and isolate it from its flow, so he marked it, he put his stamp on it, his brand, and near his house he put a maple leaf onto a leaping stream and watched as the water grabbed it, latched onto it, and as the leaf itself clasped onto the water trapped underneath it. He ran down into the valley as fast as his legs would take him, the whole time with his eyes fixed on the ground so he wouldn't trip, the whole way taking each steep stretch at a leap, because he was sure that the leaf was tumbling abreast of him over the rapids, and in fear that it might get caught in some driftwood or that some eddy might toss it up on some silt. He ran for his life, reached the bridge out of breath, stretched out on the bridge planks with his eyes fixed on the waves, and waited for the leaf to float past. Boštjan is certain that it arrives on the same segment of water and goes rocking off past him affixed to the very same clump. Under the bridge, in that raucous taming zone, is where the spraying waters from the mountainsides are transformed. From there on the stream, squeezed through the ear of the bridge, no longer rushes forward in leaps, no longer rips the plants off the banks, and no longer tugs at and undermines stones from the roadbed, but stretches its current out wide and from that point on purrs peacefully toward the market.

They climb down the slopes, down the hillsides, past overgrown, weed-ridden cabins right up by the trail, past forks in the road leading to homesteads and solitary farms trying to shake off what wild nature is forcing on them, past the kind where the more they have the more they reach for, as well as the kind that have farmed better days and now have nothing left to put in their mouths. In some places thorn vines have lashed the undergrowth into an impenetrable thicket. They keep walking ahead, each in his own wheel rut, the air of the stream does them good, their tracks alternately cross and unite and then pause at every roadside attraction. Boštjan keeps continually registering how close to miracles he's moving, while she keeps removing all givens out of his reach and invalidating them, transforming reality, elevating their walk, exposing his senses without

saying a word. Boštjan has come down with Lina, and it causes him to hear and see things as never before. He really does reach his hand into the clockworks and spin them around, leaping over whole periods, he intrudes on unfamiliar and daring places and discovers transformations there that elude time. Today is a special day, all that's needed is for some housewife to shove her way into the market, or for some husband to gamble at cards in the tavern where he's been going for ages to squander his wealth, all that's needed is for him to heed nature's call and then stay sitting a short while more in contentment, and before he even blinks an eye, when he goes back, the pines will have swallowed the path up again, and vines will already be entwining the tree trunks. The forests are already spreading into the spots where livestock were just grazing, they're covering the meadows and fields, and barely have these yielded, when it's the turn of the gardens and vineyards. But first, before the forests leap, the forest harbingers latch onto the meadows' edges, covering them with moss and brambles and ferns, they soften up and prepare the terrain, so that all the forest needs to do is strike at a house, and one morning, while everyone is still sleeping, send its young growth shooting out of the ground all at once this way and that. By then it's hard to sound the alarm, because the young pines have already covered the pastures and under the sod their network of roots is spreading and consolidating, sniffing and probing each other before each one drills on in its own direction. Before the farmer wakes up and discovers his surfaces covered with saplings, the forest has dropped anchor for good, and all he can do is surrender, because it has also reached for his work tools, his chores, and wrapped them in lichen, resin and pine needles. All that's needed today is for lightning to strike in broad sunlight, or for a storm to brew out of some shaft in a rockface with water gushing out of it. And then all that's needed is for the rusty water trickling out of some crevice to surge! The neighbors are too late, the travelers too few, the nearby farmers in too much of a hurry to notice when a homestead vanishes in the course of one of these nighttime operations, in a precipitously raging storm, beneath an attack of jelly fungus, or in a sudden onrush of run-off, because people hardly ever stop by, since everyone considers visits to be just pointless standing around and a nuisance, no better than loafing, and neighborly chats a complete waste of time and a distraction from work, except for those few things they say past each other. And it takes too long for the last one to realize that this place has ceased to exist.

Translated by Michael Biggins

**Literarna branja
Vilenice 2013**

*Vilenica Literary
Readings 2013*

Foto © Inga Jurova

Anna Auziņa

Anna Auziņa se je rodila leta 1975 v Rigi v Latviji. Leta 2001 je diplomirala na Oddelku za slikarstvo na umetnostni akademiji Latvijas Mākslas akadēmija v Rigi. Pesnica, slikarka, esejistka in literarna kritičarka je odrasla v pisateljski družini in začela pesniti že leta 1990. Pet let je delala na področju oglaševalstva kot avtorica reklamnih sloganov. Njena poezija je bila objavljena v različnih latvijskih literarnih revijah, kot je npr. *Draugs*, in časopisih, kot je *Nakts*. Doslej je objavila tri pesniške zbirke: *Atšķirtie dārzi* (Osamljeni vrtovi, 1995), ki je izšla potem, ko je prejela nagrado Zinaide Lazde, ki jo podeljuje Združenje Latvijcev, živčih v ZDA, ter nagrado Klāvs Elsbergsa (1994); *Slēpotāji bučojas sniegā* (Smučarji se poljubljajo v snegu, 2001) ter *Es izskatījos laimīga* (Zdela sem se srečna, 2010), ki je bila v ožjem izboru za latvijsko nagrado za književnost. Njena poezija je bila objavljena tudi v dvojezični latvijsko-angleški antologiji *Six Latvian Poets* (Šest latvijskih pesnikov, 2011). Leta 1996 je bila gostujoča pisateljica v okviru mednarodnega pisateljskega programa Univerze v Iowi.

Anna Auziņa was born in Riga, Latvia, in 1975. She studied at the Department for Painting at the Latvijas Mākslas akadēmija Art academy in Riga and graduated in 2001. The poet, painter, essayist, and literary critic grew up in a family of writers and began to publish her own poetry as early as 1990. She worked in advertising as a copywriter for five years. Her poetry has been featured in various Latvian literary magazines, such as *Draugs*, and newspapers, such as *Nakts*. To date she has published three collections of poetry: *Atšķirtie dārzi* (Isolated Gardens, 1995); which was published after she was honoured with the Zinaida Lazda Award commissioned by the US-based Association of Latvians Abroad (1993) and the Klāvs Elsbergs Prize (1994); *Slēpotāji bučojas sniegā* (Skiers Kissing in the Snow, 2001), and *Es izskatījos laimīga* (I Looked Happy, 2010), which was shortlisted for the annual Latvian Literature Prize. Her poetry was also featured in the bilingual Latvian-English anthology *Six Latvian Poets* (2011). She was a writer-in-residence in the International Writing Program of the University of Iowa in 1996.

* * *

Naktī mēs braucām
uz Sauku, uz ezeru. Tumšas un grūtas ir tava brāļa acis,
varbūt mēs pelnījuši
šīs sūrmes krūkas pilnās un šīs milzīgo suņu acis pieplūdušās
mūžam līdzī?

Mani mīļie, dzeja nemaz nav tā, kas jums liekas. Tā ir vilnis, filma,
miljons sīku radību, elpu cērt ciet, un prātā pulsējoši viedi vārdi. Kā
reizēm tā izlien no miglas, mozaīkas tad maigas, kaķa ķepiņu pelēksārtas,
kā saule rāmi no dūmakas izpeld, silti ceļi un silti ceļgali peļķēs.

Bet te tā asiem kliegzieniem
un pretstatos savos virzībā,
mežonīgā ātrumā mēs braucām uz Sauku,
nežēlīgi ritmi un negaisi, gaisma svītārās, propelleri un čuksti karsti, un
mātes aizmirst, cik viņām gadu, laimīga ir viņu zeme, kur ap ezeriem
birzīs takas un dziesmas jūdžēm tālu.

Taču ziniet, es reiz mīlēju kādu dzejnieku,
pēcāk nekad vairs nespēju atmist esmi savu,
ne aizmirst, ne atdot.

Mēs braucām uz Sauku,
katrs ar savu sāpi ļāvāties ceļam un satikām zilbaltu pūci,
miers lai ir ar zemessargiem Susējas pagriezienā un pāri
tukšajiem laukumiem nakts,
nekādu pamestību tie nepauž, šie vispiepildītākie,
kuros nejēdzīgā skaistumā dzeja skaidra strāvo
vai staro tavas acis
visgaišākās.
Un varbūt es palikšu tajās.

* * *

Mana sieviete ar ugunscura matiem

André Breton

Mans vīrietis ar jūras acīm rietā
Ar viņu acīm
Aiz dūmakas plakstiņiem
Ar neona skatieniem
Mans vīrietis vienu aci piemiedzis
Mans vīrietis ar leduslāča dvēseli
Viņa krastos ir aļģes
Viņa fjordos grūti izkuģot
Mans vīrietis
kura pierē ir aisbergs
Gar kura pieri peld mākoņi
Kura pierē plaukst sniegpulksteņi
Mans vīrietis ar pusdienlaika matiem
Ar matiem pūpolvītoliem
Ar matiem kas atritinās kā zīda baķis
Kura vaigi ir pļauti lauki
Kur čūskas lodā
Un braukā traktoriņi
Mans vīrietis
kura kakls ir negaiss
Un kura deguns ir tvaikonītis
Kura vēders kūp kā pavasara augsne
Mans vīrietis
Kura krūtis ir stikla kalni
Kura krūtis ir raudu mūris
Kura pleci ir senmeža koku saknes
Un pils pakāpieni
Mans vīrietis ar Islandes ķērpjiem padusēs
Viņa lāpstiņas ir klintis
Viņa viduklis ir stirna
Un pirmais sniegs
Viņa mugura ir slēpošanas trase
Viņa dibens ir futbolbumba un vakardienas bulciņas
Viņa kājas ir ūdenstorni
Viņa rokas ir kaijas un ligzda vienlaikus
Viņa pēdas ir līdakas
Un viņa delnas ir laši

Viņa delnās deg kūla
Viņa pirksti ir ultraīsviļņi
Un niedru stabulītes
Viņa nagi ir ledenes
Un veci gliemežvāki
Mans vīrietis
Kura cirkšņi ir laipas
Kura klēpī ir grantsbedres
Kura daikts ir lāsteka
Kura pauti ir jūras oļi
Un zaļi tomātiņi
Mans vīrietis
kura bērni piedzimstot smaržoja tik mīļi
Kuram pašam ir zīdaiņa mute
Troļļa mute pie krūtsgala
Klusēšanas zvēresta mute
Kapenes ausis
Mans vīrietis elpu aizturējis
Mans vīrietis novērsies
Mans vīrietis dzelme dārzs un aizvējš
Mans vīrietis ceļos noņemties
Bijībā

* * *

ko tu dari
kad tu esi mikēniete
virs pavarda tava nav jumta
tur ielīst lietūs
kļūst tavs pavards kā baseins?
vai tu mazgā tur matus
peldini savus bērnus
un kā dūņās to kājas grimst pelnos?
lieti šeit laikam ir silti
bet ko gan jūs tad ēdat
vai iebriduši pavardā
tu un tavs mīļais vien krītošās debesis dzerat?
saki — kad tu esi mikēniete
ko dari kad pavardā tavā līst lietūs?

* * *

Kad es, naktī pārnākusi,
pieēju viņai sakārtot segu,
reizēm viņa klusējot
maigi glāsta man seju.

Viņa nesaka, ka es smirdu,
un neprasa, kur es biju,
tikai glāsta manu seju
maziem pirkstiņiem.

* * *

Ponoči smo se peljali
v Sauko, k jezeru. Temne in težke so oči tvojega brata,
mar si zasluŹimo,
da so do roba polni vrči in motne oči velikanskih psov
vedno z nami?

Dragi moji, poezija sploh ni to, kar mislite. To je val, film, milijon
drobnih bitij, ki vas napolnjujejo, in modrih besed, ki vam utripajo v
moŹganih. Ko se včasih priplazi iz megle, so mozaiki nežni, roŹnato sivi
kot mačje tačke, in ko sonce tiho pokuka skozi meglico, so poti tople in
topla kolena v luŹah.

Tu pa ostri kriki,
ki jih vodijo lastna protislovja,
drveli smo v Sauko,
neusmiljeni ritmi in nevihte, svetlobne proge, propelerji in vroča
šepetanja in matere, ki pozabijo, koliko so stare, srečna je njihova deŹela,
kjer okoli jezer vodijo stezice in se razlegajo pesmi milje daleč.

Ampak veste, nekoč sem ljubila pesnika,
in pozneje se nikoli nisem mogla odreči svojemu obstoju,
niti pozabiti niti se predati.

Peljali smo se v Sauko,
vsak s svojo bolečino smo se prepuščali cesti in srečali modro-belo sovo,
naj počiva v miru vojska pri izhodu za Susējo in noč,
ki lega na prazne parcele,
nobene zapuščенosti ne kaŹejo, tisti najbolj izpolnjeni,
v katerih nesmiselno lepa poezija jasno teče
in se tvoje oči svetijo
najsvetleje.
In morda bom ostala v njih.

* * *

Moja Źenska z ognjeno priĉesko
Andr  Breton

Moj moŹ z oĉmi morja ob sonĉnem zahodu
In oĉmi plavajoĉega ledu
Za meglenimi vekami
Z neonskimi pogledi
Moj moŹ Źkili na eno oko
Moj moŹ z duŹo polarnega medveda
Na njegovih obalah so alge
TeŹko je jadrati skozi njegove fjarde
Moj moŹ
njegovo ĉelo je ledena gora
Ĉez katero plujejo oblaki
Na njegovem ĉelu cvetijo sneŹinke
Moj moŹ z opoldanskimi lasmi
Z vrbovimi lasmi
Z lasmi ki se razprostrejo kot bale svile
Njegova lica so pokoŹena polja
Po njih se plazijo kaĉe
In ropotajo traktorji
Moj moŹ
ĉigar vrat je nevihta
In ĉigar nos je parnik
Iz trebuha mu puhti para kot iz pomladanskih tal
Moj moŹ
Ĉigar prsi so steklena gora
Ĉigar prsi so zid objokovanja
Ĉigar ramena so korenine starodavnega gozda
In grajsko stopniŹĉe
Moj moŹ z islandskim liŹajem pod pazduho
Njegove lopatice so ĉeri
Njegov pas je srna
In prvi sneg
Njegov hrbet je smuĉiŹĉe
Njegova zadnjica je nogometna Źoga in vĉerajŹnja Źemljica
Njegove noge so vodovodni stolpi
Njegove roke so galebi in hkrati njihova gnezda
Njegove noge so Źĉuke
Njegove dlani so lososi

Lanska trava mu gori v dlaneh
Njegovi prsti so ultrakratki valovi
In trstne piščali
Njegovi nohti so lizike
In stare školjke
Moj mož
Čigar dimlje so mostovi
Čigar naročje je gramoznica
Čigar penis je ledena sveča
Čigar jajca so morski kamenčki
In zeleni paradižniki
Moj mož
čigar otroci so tako lepo dišali ob rojstvu
Ki ima sam usta dojenčka
Trolja usta ob bradavički
Usta prisege molčečnosti
Ušesa grobnice
Moj mož ki zadržuje sapo
Moj mož se je obrnil proč
Moj mož globina vrt in zavetje
Moj mož kleči
V strahu

* * *

kaj počneš
ko si Mikenka
ko ni strehe nad tvojim ognjiščem
ko noter kaplja dež
in tvoje ognjišče postane bazen?
ali si tam umivaš lase
koplješ svoje otroke
da se jim noge ugrezajo v pepelu kot v blatu?
dež mora biti tukaj topel
toda kaj potem jeste
ali ti in tvoj ljubimec zlezeta na ognjišče
da bi pila iz padajočega neba?
povej mi – kaj počneš ko si Mikenka
in dežuje na tvoje ognjišče?

* * *

Ko se ponoči vrnem domov,
ji grem popraviti odejo,
včasih mi tiho
in nežno boža obraz.

Ona ne pravi, da smrdim,
in ne sprašuje, kje sem bila,
samo boža mi obraz
s svojimi drobnimi prstki.

Prevedel Klemen Pisk

* * *

In the middle of the night we went
to Sauka, to the lake. Dark and heavy are your brother's eyes,
perhaps we deserve
these overflowing flasks and these brimming eyes of huge dogs
always along?

Poetry, my dears, is not at all what you think. It is a wave, a film, millions
of tiny creatures choking you up and wise words pulsing in the brain.
How it sometimes crawls out of the fog, mosaics are gentle then, rosy
gray like cat's paws, how the sun quietly comes out of the mist, warm
roads and warm knees in the puddles.

Whereas here shouting sharply
directed by its contradictions,
we speeded wildly to Sauka,
merciless rhythms and thunderstorms, light in streaks, propellers and hot
whispers, and mothers forget their years, happy their land, with paths in
groves around lakes and songs heard from miles afar.

Yet you must know, I once loved a poet
and later could never give up my being,
could not forget, could not give back.

We drove to Sauka,
each with their own pain we yielded to the road and met a blue-white owl,
peace be with the home-guard at the exit to Susēja and over
vacant lots there's night,
there is no abandonment in the most fulfilled ones,
in whom poetry flows clear
or your eyes radiate
at their brightest.
And in them I just may remain.

* * *

Ma Femme à la chevelure de feu de bois

André Breton

My man with eyes of sea at sunset
With ice floe eyes
Behind eyelids of mist
With neon glances
My man squinting with one eye
My man with a polar bear's soul
Seaweed on his shores
Difficult to sail through his fjords
My man
whose forehead is an iceberg
Along whose forehead clouds float
On whose forehead snowdrops bloom
My man with hair of noon
With pussy-willow hair
With hair that unfolds like a piece of silk
Whose cheeks are mown fields
With snakes crawling
And tractors chugging
My man
whose neck is a thunderstorm
And whose nose is a steamboat
Whose belly steams like soil in spring
My man
Whose chest is a mountain of glass
Whose chest is the wailing wall
Whose shoulders are roots of an ancient forest
And castle steps
My man with Icelandic moss in his armpits
His shoulder blades are cliffs
His waist is a deer
And the first snow
His back is a ski run
His ass is a football and yesterday's rolls
His legs are water towers
His arms are both seagulls and their nest
His feet are pike
His hands are salmon

Last year's grass burns in his hands
 His fingers are ultra-shortwave
 And reed flutes
 His nails are bonbons
 And old seashells
 My man
 Whose groins are bridges
 Whose lap has gravel pits
 Whose dick is an icicle
 Whose balls are sea pebbles
 And green tomatoes
 My man
 whose children being born smelled so sweet
 Who himself has a baby's mouth
 Troll's mouth at a nipple
 Mouth of an oath of silence
 Ears of a vault
 My man holding his breath
 My man turned away
 My man the deep the garden the shelter
 My man on his knees
 In awe

* * *

what do you do
 when you are a Mycenaean
 there is no roof over your hearth
 rain pours in
 your hearth turns into a pool?
 do you wash your hair there
 bathe your children
 so their feet stick in the ash as in sludge?
 rains must be warm here
 but what do you eat then
 or do you and your lover wade into the hearth
 to drink from the falling sky?
 tell me, when you are a Mycenaean,
 what do you do when it rains in your hearth?

* * *

When home late at night
I go to tuck her in,
sometimes, without a word,
she gently caresses my face.

She doesn't say that I stink,
she does not ask where I've been,
just caresses my face
with those tiny fingers of hers.

Translated by Ieva Lešinska

Foto © Daniela Zedda

Mauro Covacich

Mauro Covacich se je rodil leta 1965 v Trstu v Italiji. Njegov prvenec, dokumentarni roman z naslovom *Storia di pazzi e di normali* (Zgodba o uravnovešenih in norih ljudeh), je izšel leta 1993. Leta 1999 je prejel nagrado in štipendijo Abrahama Woursella in nekaj mesecev bival kot gostujoči pisatelj na številnih evropskih in ameriških akademskih ustanovah. Leta 2000 je postal poklicni pisatelj. Njegovo najpomembnejše delo je zbirka v petih delih s skupnim naslovom *Ciclo delle stelle* (Zvezdni cikel). Sestavljena je iz štirih romanov: *A perdifiato* (Z vratolomno hitrostjo, 2003), *Fiona* (2005), *Prima di sparire* (Pred izginotjem, 2008), *A nome tuo* (V tvojem imenu, 2011) in iz video instalacije *L'umiliazione delle stelle* (Ponižanje zvezd, 2010). Med njegova dela sodita tudi zbirka kratke proze *Trieste sottosopra* (2006), ki je leta 2011 izšla pri založbi LUD Literatura v slovenskem prevodu Vasje Bratine z naslovom *Trst, obrnjen na glavo*, ter roman *L'esperimento* (Eksperiment, 2013). Njegov roman *A nome tuo* (V tvojem imenu, 2011) je bil navdih za celovečerec Valerie Golino *Miele* (Med), ki je bil predvajan v sklopu 66. filmskega festivala v Cannesu (2013).

Mauro Covacich was born in 1965 in Trieste, Italy. His debut work, a non-fiction novel entitled *Storia di pazzi e di normali* (A Story of Normal and Mad People), was published in 1993. He won the Abraham Woursell Award and fellowship in 1999 and spent a few months as a writer-in-residence with many European and American Academic Institutions. He became a full-time writer in 2000. His most important work is a five-part serial under the collective title of *Ciclo delle stelle* (Star Series). It consists of four novels: *A perdifiato* (At Breakneck Speed, 2003), *Fiona* (2005), *Prima di sparire* (Before Disappearing, 2008), *A nome tuo* (In Your Name, 2011), and the video-installation *L'umiliazione delle stelle* (The Humiliation of the Stars, 2010). His works also include the collection of short prose *Trieste sottosopra* (2006), which was translated into Slovene by Vasja Bratina as *Trst, obrnjen na glavo* (Trieste Turned Upside Down) and published by the LUD Literatura Publishing House in 2011, and the novel *L'esperimento* (The Experiment, 2013). His novel *A nome tuo* (In Your Name, 2011) inspired Valeria Golino's movie *Miele* (Honey), which was presented at the 66th Cannes Film Festival (2013).

L'esperimento

(estratto)

1.

Sono in due. Il primo, più alto, pochi ricci crespi tirati indietro col gel, è arrivato con un suv verniciato in nero opaco, secondo lo stile dei film alla *Terminator*. Il secondo li ha raggiunti a piedi cercando di camuffare la corporatura tozza con un passo molleggiato e l'accoppiata raggamuffin pantaloni flosci più berretto. La regina elargisce le solite strette di mano da riunione di lavoro. Porta a tracolla la sacca da piscina. Stavolta si è tolta il casco, lasciando che il raggi del sole intridano il suo voluminoso manto ramato. Se ne andranno col suv.

Il re ricorda l'ultimo giro di mail.

Da Ziggy Stardust a Alcesti: Se vuoi posso portare il mio amico Branciforte42 oppure cerca tu qualcun altro. Per me non è un problema.

Da Alcesti a Ziggy Stardust: Branciforte42 andrà bene. Non lo conosco ma sono sicura che faremo amicizia.

Li osserva parlare seduto in macchina. È troppo lontano per sentire cosa dicono, i gesti però non tradiscono alcun impaccio. Anche lei si è concessa presto un atteggiamento meno professionale. Si appoggia sull'anca, in quella posizione di riposo che assume sempre a casa quando vuole che il re parli, un vezzo maieutico rimastole nelle gambe dai tempi dell'asilo e che qui non può che risultare invitante. Sono rilassati, lo spilungone dà una spintarella scherzosa all'altro e Alcesti ride. C'è un'intesa fra i tre, l'urgenza palpabile di un progetto comune, e lui ne è escluso. Non sa chi dei due sia Branciforte42 e chi Ziggy Stardust. Sa senza ombra di dubbio che lo spilungone è una torre e l'altro un cavallo.

Salgono in macchina e prendono il largo con insospettata cautela. La torre procede piano, segnala ogni svolta con la freccia, sembra un adescamento o una lezione di scuola guida. Il re si tiene a tre quattro auto di distanza, ma poi ci ripensa, è una prudenza inutile, Alcesti lo crede a spasso tra i balocchi della campagna, o peggio, a letto, nel loro bel letto nuziale. Potrebbe anche affiancarli che nessuno sospetterebbe niente. E' una certezza che gli fa quasi chiudere gli occhi, come quella pecora, laggiù, il giorno del dialogo col pastore errante, martoriata dalla mastite. Sono diretti a sud, dove si trovano i quartieri più forniti quanto all'offerta SDD (Singles Deep Dating): alberghi a ore, centri relax gestiti da cinesi, stanzette subaffittate dai trans e una miriade di altre opzioni che suppurano in mezzo ai cantieri permanenti dell'edilizia popolare. Ma la torre non prende in considerazione nessuna delle destinazioni individuate dal re, guida più spedito ora sulla larga bretella sopraelevata che conduce all'aeroporto. Ampie distese erbose lasciate a maggese. Sentieri interrotti dalle mura perimetrali di nuove villette in costruzione. Una betoniera immobile,

regredita alla sua natura giurassica. Gruppi di lecci su alture sbiancate dal sole eccessivo di mezzogiorno. Enormi invasi foderati di nylon nero sulla cui lucentezza corvi e gabbiani volteggiano ipnotizzati.

Quando sembrano ormai diretti al terminal delle partenze, e il re per un attimo teme di non aver capito nulla e si maledice per ciò che ha pensato – magari si tratta di un viaggio di lavoro fuori programma o un esilio forzato o un ricatto ai danni della regina – il suv prende l'ultima uscita utile e d'un tratto eccoli nella ridente vallata che osservavano dall'alto.

La torre avanza lentamente lungo un viale di eucalipti interrotto da numerose traverse sterrate, all'incrocio delle quali nigeriane di grossa taglia aspettano ingrignite coi deretani già scoperti. I tre si infilano nella prima traversa non piantonata. Il re parcheggia e li segue a piedi. Appena si fermano, si acquatta dietro l'albero più vicino alla fiancata del suv. Pensa alla possibilità che uno dei due rivali scenda a sgranchirsi o che qualcuna delle nigeriane s'inoltri con un cliente nella profondità della boscaglia, ma non succede, il guardone può agire indisturbato. La torre abbassa i finestrini anteriori di una buona spanna, mostra al cavallo come si spinge avanti il sedile, poi passano entrambi sull'ampio divano posteriore dove Alcesti, toltasi anfi e giubbotto, li sta invitando umettandosi le labbra.

2.

Quando inizia la tragedia è già stato deciso tutto. Alcesti è nelle mani delle ancelle, dolci unguenti la preparano al trapasso. Il coro preannuncia il corteo funebre, sudditi vestiti di nero, prefiche, cavalli dai crini tosati.

Le dita scorrono le pagine in fretta. Quanto tempo era che non prendeva in mano un libro? Il re salta il prologo, si ricorda bene il mito: grazie all'intercessione di Apollo, Admeto può evitare la Morte nel caso trovi qualcuno disposto a sacrificarsi per lui. Allo spettatore viene risparmiata la serie penosa delle suppliche di Admeto – agli amici, alla madre, al padre – e gli umilianti dinieghi ricevuti; viene risparmiato anche il momento in cui l'amata Alcesti acconsente.

Euripide apre direttamente con Thanatos, figlio della Notte e fratello del Sonno, che si presenta a prelevare Alcesti come uno zelante corriere della Ups. E il re sfoglia veloce per arrivare presto all'ultimo incontro tra marito e moglie, perché proprio non riesce a immaginarsi cosa possano dirsi dopo quello che lui ha chiesto e lei accettato. Gli pare impossibile che Admeto abbia anche solo il coraggio di andarla a salutare nei suoi appartamenti, là dove i servi approntano con essenze profumate la bella cassa in legno di cedro. Invece i due si parlano con la complicità di sempre, lei esalando sul talamo gli ultimi respiri, lui a sorreggerla e abbracciarla come non fosse il responsabile di questo abominio.

Eppure, che cosa c'è di abominevole nell'amare la vita più di chi si ama? In fondo, Admeto ha solo assecondato la sua insopprimibile fame biologica,

l'istinto alla sopravvivenza che scava con le unghiette da roditore ovunque trovi un terreno abbastanza morbido per avanzare. Admeto ama moltissimo Alcesti, ma ama un po' di più la luce del giorno. Lei lo sa. Solo lei che lo adora può capirlo. Non si sente sminuita dalla richiesta di Admeto, anzi, ne è quasi lusingata. E' l'unica davvero in grado di sacrificarsi per lui, l'unica a conoscerlo così bene, l'unica che soffrirebbe di più a vederlo morire. Per Alcesti andarsene sarà meglio che rimanere portando il lutto di quell'uomo così attaccato al mondo da chiederle di morire al posto suo. Per questo sono complici: la morte di lei è per entrambi la migliore delle scelte possibili.

L'incredulità del re diminuisce di verso in verso. Lo strazio di Admeto è autentico. Non ancora esanime, Alcesti lo consola. Gli dice che ci sarà un'altra madre per i loro figli, una giovane moglie che saprà confortarlo e lenire il suo dolore fino a guarirlo del tutto. Ma Admeto non trova requie. Il re riascolta nella testa i versi come se a recitarli fosse la declamatrice. Non ricordava un simile rovesciamento: è Alcesti ad alleviare la pena del marito. Proprio lei, che si immola a nome suo, lo consola per la privazione che lui, lo sfortunato-tropo-fortunato Admeto, deve sopportare. La donna lo accarezza con le ultime forze, negli occhi non c'è traccia di rancore. Non è una vittima, non è l'agnello sacrificale. Tra qualche giorno uscirà dalla cassa di cedro e passerà in compagnia di Proserpina per le grotte sgocciolanti dell'Ade, che il re ha sempre associato al tunnel della metropolitana – lunghe curve nel buio intercalate ogni cento metri dal luore selenico di una plafoniera. Sarà distante e quieta come solo i morti sanno essere. I treni attraverseranno il suo petto senza danno alcuno. Forse un giorno, laggiù, sapendo Admeto di nuovo in grado di sorridere, canticchierà con la dea un motivetto orfico.

Non è così che finisce questa storia, il re si alza dalla poltrona e ripone con stizza il libro nello scaffale prima che la tragedia assuma una coloritura farsesca. La vita non l'ha scritta Euripide, non la sua almeno. Tra un attimo rientrerà la regina e lui deve raccogliere le forze per gridarglielo in faccia.

Eksperiment

(odlomek)

1.

Dva sta. Prvi izmed njiju, višji, nekaj zvrtničeno kodrastih čopov na glavi, z gelom počesanih nazaj, se je pripeljal s terencem medlo črne barve v stilu filmov *Terminator*. Drugi ju je dohitel peš in skuša prikriti čokato postavo s pozibavajočo hojo in opravo à la raggamuffin; oblečen je v mlahave hlače s športno čepico na glavi. Kraljica¹ pokroviteljsko stiska roke, kakor bi bila na delovnem sestanku. Čez ramo nosi malho za bazen. Tokrat si je snela čelado in pusti, da ji sončni žarki napajajo goste bakrenasto rdeče lase. Odpeljali se bojo s terencem.

Kralj se domisli zadnjih mejlov.

Ziggy Stardust Alkestidi: Če hočeš, lahko pripeljem svojega prijatelja Branciforte42 ali pa poišči ti koga drugega. Zame ni problemov.

Alkestida Ziggyju Stardustu: Branciforte42 bo čisto v redu. Ne poznam ga, a gotovo vem, da se bova spoprijateljila.

Iz avta opazuje, kako se pogovarjajo. Predaleč je, da bi slišal, kaj si pravijo, kretnje pa ne razodevajo nobene zadrege. Kaj kmalu si tudi ona privošči neprisiljeno držo. Roko upre v bok kot doma, ko počiva in sili kralja, da ji govori; z roko, uprto v bok, izvablja besede, to ima že iz časov, ko je hodila v vrtec, in tudi zdaj je vabljiva. Sproščeni so, dolgin za šalo rahlo sune drugega in Alkestida se zasmije. Razumejo se, očitno je, da imajo skupni načrt, iz katerega je on izključen. Ne ve, kdo izmed dveh je Branciforte42 in kdo Ziggy. Brez dvoma pa ve, da je dolgin trdnjava in oni drugi konj.

Vstopijo v vozilo in se oddaljijo z nenadejano previdnostjo. Trdnjava vozi počasi, prižiga smernik vsakič, ko zavije, kot bi hotela koga zvabiti ali kot bi izvajala vadbo varne vožnje. Kralj vozi za njimi, tri ali štiri vozila nazaj, se potem premisli, takšna previdnost je odveč, Alkestida je prepričana, da se kratkocasi kje na podeželju, ali še slabše, da je doma v postelji, v njuni lepi zakonski postelji. Lahko bi zapeljal tudi vstric, pa ne bi nihče ničesar posumil. Tako zanesljivo to ve, da bi skoraj zatisnil oči, kot tista ovca, ki jo je mučilo vnetje dojke, tam doli, ko se je razgovarjal z blodnim pastirjem. Namenjeni so proti jugu, proti mestnim četrtm, kjer dobiš najboljše ponudbe SDD (Singles Deep Dating): erotične hotele, relaksacijske klube, ki jih upravljajo Kitajci, sobe, ki jih v podnajem dajejo transseksualci, in neskončno število alternativ, razpadajočih med nikoli končanimi gradbišči ljudskih stanovanj. Ampak trdnjava se ne zmeni za nobenega od krajev, ki jih ima v mislih kralj, še hitreje vozi po široki nadvoznici v smeri letališča. Prostrane zatravljene površine počivajo v prahi. Zunanji

¹ Kraljica oziroma dama, pisatelj uporablja imena šahovskih figur: kralj, kraljica, trdnjava (ali top) in konj (ali skakač), (op. prev.).

zidovi nedokončanih hišic prekinjajo stezice. Negiben betonski mešalnik se zdi povrnjen v svojo jursko dobo. Skupine črnih rastejo na vzpetinah, pobeljenih od premočnega opoldanskega sonca. Ogromni sadilni jarki so prekriti s črnim poliamidnim vlaknom, ki s svojim bleskom hipnotično vabi vrane in galebe.

Ko se že zdi, da so namenjeni k letališkemu terminalu, in se kralj za trenutek zboji, da ni ničesar razumel, se preklinja, da mu je kaj takega sploh prišlo na misel – morda pa gre za izredno službeno potovanje ali za prisilni izgon ali izsiljevanje v škodo kraljice – terenec zavije proti zadnjemu izhodu na obvoznici in že se peljejo skozi veselo dolino, ki so jo prej gledali od zgoraj.

Trdnjava vozi počasi skozi drevored evkaliptov, ki ga prekinjajo številne netlakovane prečne ulice, na križiščih stojijo obilne Nigerijke, čakajo namrščene, z razkritimi zadnjicami. Trojica zavije v prvo nezastraženo ulico. Kralj parkira in jim sledi peš. Čim se ustavijo, se prihuli za najbližje drevo ob boku terenca. Pomisli, da bi lahko kdo izmed njegovih tekmecev izstopil in si razgibal noge ali da bi se kaka Nigerijka oddaljila s klientom v bližnje grmičevje, a nič se ne zgodi, gleduh lahko nemoteno deluje. Trdnjava za ped odpre prednje avtomobilsko okno, pokaže konju, kako se potisne sedež naprej, potem oba sedeta na prostorni zadnji sedež, kamor ju Alkestida, ki si je že slekla jakno in sezula gležnarje, vabi in si vlaži ustnice.

2.

Ko se tragedija začne, je že vse odločeno. Alkestido čuvajo skrbne služabnice, z nežnimi mazili jo pripravljajo na smrt. Zbor naznanja pogrebni sprevod, v črnilo oblečene meščane, žalovalke, konje s postrizženimi grivami.

Kralj naglo lista po straneh. Koliko časa že ni vzel kakšne knjige v roke? Preskoči prolog, mita se dobro spominja: po Apolonovem posredovanju se Admet lahko izogne Smrti, a dobiti mora nekoga, ki bi umrl namesto njega. Gledalcu ni treba poslušati vseh Admetovih mučnih prošenj – prijateljem, materi in očetu –, tudi ne ponižujočih zavrnitev; prav tako mu pisec prizanese z opisom trenutka, ko Alkestida privoli v žrtvovanje.

Evripid začne s Tanatosom, sinom Noči in bratom Sna, ki pride, da bi odpeljal Alkestido kot kak prizadeven Upsov sel. Kralj v naglici obrača strani, da bi prišel do prizora o poslednjem snidenju med možem in ženo; prav res si ne more predstavljati, kaj neki si lahko še povesta, potem ko si jo je on drznil prositi in je ona privolila. Nemogoče se mu zdi, da bi Admet lahko zbral dovolj poguma in jo šel pozdravit v njene sobane, kjer služabniki že polagajo dehteče dišave v lepo krsto iz cedrovine. Vendar ne, zakonca se z vajeno zaupljivostjo razgovarjata: na zakonskem ležišču je ona v zadnjih zdihljajih, on pa jo podpira in objema, kot da ne bi bil odgovoren za to ogabnost.

Ampak kaj je ogabnega v tem, da kdo bolj ljubi življenje kot osebo, ki jo ljubi? Končno je Admet samo zadostil neukrotljivi biološki lakoti, nagonu po preživetju, ki dolbe kot glodalec z ošiljenimi nohti povsod, kjer najde mehko snov, da lahko vanjo rije. Admet ljubi Alkestido, zelo jo ljubi, a še bolj ljubi dnevno svetlobo. In to ona ve. Samo ona, ki ga obožuje, ga lahko razume. Admetova prošnja je ne žali, ne čuti se manjvredne, nasprotno, nekako počaščena je. Edino ona se lahko zanj žrtvuje: edino ona ga resnično pozna in bi bolj trpela, če bi ga videla umreti. Za Alkestido je bolje, da premine, kot da bi preživela in žalovala za človekom, ki jo v svoji navezanosti na življenje celo prosi, da bi umrla namesto njega. Zato takšna zaupljivost med njima: njena smrt je za oba najboljša izmed možnih izbir.

Osuplost kralja upada ob vsakem verzu. Admetova muka je resnična. V zadnjih zdihljajih ga Alkestida tolaži. Pravi mu, da bo druga mati skrbela za njune otroke, da ga bo mlada žena tolažila in mu blažila bolečino, dokler ga ne bo povsem ozdravila. Admet pa je nepotolažljiv.

Kralj vnovič posluša verze, ki mu zvenijo v glavi, kot da bi jih recitirala deklamatorka. Nima v spominu takšnega preobrata: Alkestida lajša sorogu bolečino. Prav ona, ki se zanj žrtvuje, ga tolaži za izgubo, ki jo mora nesrečni – preveč srečni Admet prenesti. Z zadnjimi močmi ga poboža, v njenih očeh ni zagrenjenosti. Ni žrtev, ni žrtveno jagnje. Čez nekaj dni bo stopila iz cedrove krste in se s Prozerpino sprehodila po Hadovih vlažnih votlinah, ki jih je kralj vedno povezoval s tunelom podzemске železnice – z dolgimi zavoji v temi, ki jih na stometske presledke osvetljujejo selenske stropne luči. Daljna bo in mirna, kot znajo biti samo umrli. Vlaki drviijo čez njene prsi, a je ne poškodujejo. Mogoče bo nekega dne tam doli, ko bo izvedela, da se je Admetu povrnil nasmeh, z boginjo tiho zapela kako orfejsko melodijo.

A ta zgodba se tako ne konča, kralj vstane iz naslanjača, razdraženo spravi knjigo na knjižno polico, preden bi se tragedija prelila v farso. Življenja ni zapisal Evripid, vsaj njegovega ne. Čez hip se bo kraljica vrnila in on mora zbrati moči, da ji zabrusi resnico v obraz.

Prevedla Veronika Breclj

The Experiment

(excerpt)

1.

There are two of them. The first one, the taller of the two, with curly hair held back with gel, arrived in a *Terminator* style matt black SUV. The second one joined them on foot, trying to hide his stocky build with a springy gait and a raggamuffin combination of baggy trousers and cap. As usual the Queen generously shook hands with them as if to begin a business meeting. She is carrying a shoulder swim bag. This time she has taken off the helmet letting her voluminous copper-coloured hair be soaked by the sun. They will leave in the SUV.

The King recalls the last exchange of emails.

From Ziggy Stardust to Alcestis: If you want I can bring my friend Branciforte42, otherwise you may look for someone else. For me it's no problem. From Alcestis to Ziggy Stardust: Branciforte42 will be fine. I don't know him, but I'm sure we'll become friends.

Seated in the car, he follows the conversation. He is too far away to hear what they are saying, but their gestures reveal no embarrassment. She too has soon allowed herself a less professional pose. She leans on her hip, assuming the resting position that she always takes at home when she wants the King to speak, a maieutic trick which her legs have been capable of since her time at the kindergarten and which cannot be but attractive here. They are relaxed, the beanpole pushes the other one in jest and Alcestis laughs. There is a mutual understanding between the three of them, a palpable need of a shared project, from which he is excluded. He does not know which one of the two is Branciforte42 and which one is Ziggy Stardust. Without a shadow of a doubt he knows that the beanpole is a rook and the other one a knight.

They get into the car and set off with unexpected caution. The Rook proceeds slowly, indicating at every turn; it is like an alluring gesture or a driving lesson. The King keeps at a distance of three or four cars behind, but then he reconsiders: this is unnecessary cautiousness, Alcestis thinks he is killing his time walking in the countryside or, worse than that, he is in bed, in their beautiful bridal bed. He could as well draw up alongside and nobody would suspect anything. It is a certainty which makes him nearly close his eyes, like that sheep over there, on the day of his dialogue with the wandering shepherd, when she was tortured with mastitis. They head southwards, to the best supplied premises in terms of SDD (Singles Deep Dating) offer: by-the-hour hotels, relaxation centres run by Chinese, little rooms sublet by transsexuals and a multitude of other options which suppurate in the midst of the social housing permanently under construction. But the Rook does not take into consideration any destination picked out by the King, now driving faster on the raised slip road leading to the

airport. There are large stretches of grass left fallow. Pathways interrupted by walls surrounding new detached houses under construction. An immobile cement mixer fallen back to its Jurassic nature. Holm oaks on the heights whitened by excessive exposure to the sun. Enormous landfill tips lined with black plastic over whose shining surface crows and seagulls fly in a state of hypnosis.

When they seem finally directed towards the departure terminal, the King fears for a moment not to have understood anything and he curses himself for the thought which comes to him – maybe it is an unplanned business trip or a forced exile or blackmail plot against the Queen – the SUV turns off at the last usable exit and in no time they are there: in the charming valley they spied from above.

The Rook advances slowly along a road lined by eucalyptus trees interrupted by numerous dug-out side streets, on whose crossings oversized Nigerian women are waiting with pouting lips, their behinds already bared. The three turn into the first unsupervised side road. The King parks and follows them on foot. As soon as they stop, he crouches down behind the nearest tree by the side of the SUV. He thinks about the option that one of the two rivals may get off to stretch his legs or that one of the Nigerians may advance with a client into the depths of the scrub, but it does not happen, the voyeur may proceed undisturbed. The Rook lowers the rear windows by more than a hand's breadth, shows the Knight how to push forward the seat, then they both move onto the large back seat where Alcestis, after having taken off her heavy boots and jacket, invites them, moistening her lips.

2.

When the tragedy begins everything has already been decided. Alcestis is in the hands of the handmaids, she is being prepared for departure with sweet ointments. The choir foreshadows the funeral procession, servants dressed in black, mourners, horses with shaved manes.

His fingers flick through the pages in haste. For how long has he not taken a book in his hands? The King skips the prologue, he remembers the myth well: thanks to Apollo's intercession, Admetus can avoid Death in case he finds someone prepared to sacrifice themselves for him. The onlooker is saved from the painful series of Admetus' entreaties – to his friends, to his mother, to his father – and from the humiliating refusals received. They are also saved from the moment in which the beloved Alcestis gives her consent.

Euripides begins directly with Thanatos, the son of Night and brother of Sleep, who comes to take Alcestis like an over-efficient UPS employee. And the King leafs through quickly so as to arrive soon at the last encounter between the husband and wife, for in no way can he imagine what they can say to each other after what he has asked and she has accepted. He finds

it impossible for Admetus to even have the courage to go to say good-bye to her in her apartments, where the servants are preparing the beautiful cedar-wood coffin. Instead of that, the two of them are talking, as always, like allies; she breathes out her last breaths, while he is supporting her and embracing her as if he was not even responsible for this abominable act.

But after all, what is abominable in loving one's life more than one's beloved? In actual fact, Admetus has only obeyed his insuppressible biological hunger, the survival instinct which digs with rodent-like nails into whatever ground which is soft enough to present no obstacle to advancement. Admetus loves Alcestis very much, but he loves a bit more the light of day. She knows that. Only she who adores him can understand him. She does not feel belittled with Admetus' request; on the contrary, she is nearly flattered by it. She is the only one who is able to sacrifice herself for him, the only one who knows him so well, the only one who would suffer more if she saw him die. For Alcestis, it will be better to depart than to stay and wear mourning dress for the man so attached to the world as to ask her to die in his stead. For this reason they are allies: her death is for both of them the best possible choice.

The King's incredulity decreases from line to line. Admetus' agony is genuine. Not quite lifeless yet, Alcestis comforts him. She says there will be another mother for their children, a young wife who will know how to comfort him and alleviate his pain to the point of making him recover from it completely. But Admetus finds no rest.

In his head, the King listens again to the lines as if they were being recited by a declaimer. He could not remember a similar turnaround: it is Alcestis who soothes her husband's pain. It is she who immolates herself on his behalf and comforts him for the loss which he, the unlucky-too-lucky Admetus, has to endure. The woman caresses him with the last strength in her body, in her eyes there is no hint of a grudge. She is not a victim, she is not a sacrificial lamb. After a couple of days she will climb out of the cedar-wood coffin and go for a walk together with Proserpina in the dank caves of Hades, which the King has always associated with the Underground tunnel: long curves in the dark with the lunar brightness of a ceiling light breaking it up every hundred metres. She will be distant and quiet just as only the dead can be. The trains will go through her breast with no damage at all. Maybe one day, down here, when she knows that Admetus can smile again, she will chant with the goddess a short motif of an Orphic chant.

This is not how the story ends; the King stands up from the easy chair and puts the book back onto the shelf with irritation, before the tragedy takes on a farcical tone. The life has not been presented by Euripides, at least not his. In a moment the Queen will be back and he has to muster up his strength to shout it into her face.

Silvija Čoleva

Silvija Čoleva se je rodila leta 1959 v Sofiji v Bolgariji. Diplomirala je iz bolgarske filologije na Univerzi sv. Klimenta Ohridskega. Je urednica programa Hristo Botev na bolgarskem državnem radiu, kjer vodi oddajo o kulturi *Artefir*. Bila je tudi urednica revije za bolgarsko literaturo *Sezon* in glavna urednica revije za spole, jezik in kulturo *alter*. Je pesnica, pisateljica in novinarka. Izdala je sedem pesniških zbirk: *Детето на глухонемите* (Otrok gluhonemih, 1993), za katero je prejela nagrado južna pomlad za najboljši literarni prvenec (1993), *Вход* (Vhod, 1996), *Отиване Връщане* (Odhajanje Vračanje, 1997), *Зими и лета* (Zime in poletja, 2001), *Внимателно* (Pozorno, 2001), *Картички* (Razglednice, 2007) in *Писма* (Pisma, 2007). Za zadnje tri navedene zbirke je prejela nacionalno nagrado Ivana Nikolova za poezijo, leta 2007 nagrado H. G. Danova za promocijo bolgarske knjige, leta 2008 pa še naziv vitezinja knjige. Napisala je tudi scenarij za kratkometražni film *Майка ми* (Moja mati, 2005) režiserke Svetle Cocorkove, leta 2010 pa je objavila roman *Зелено и златно* (Zeleno in zlato).

Sylvia Choleva was born in 1959 in Sofia, Bulgaria. She obtained a degree in Bulgarian Philology from the St. Clement of Ohrid University of Sofia. She is the editor of the Khristo Botev programme at the Bulgarian national radio, where she is the lead anchor of the *Artefir* programme on culture. She also edited the Bulgarian literature journal *Sezon* and worked as editor-in-chief for the gender, language and culture magazine *alter*. She is a poet, writer, and journalist. She has published seven books of poetry: *Детето на глухонемите* (A Child of the Deaf and Dumb, 1993), for which she won the Southern Spring award for best debut book (1993), *Вход* (Entrance, 1996), *Отиване Връщане* (Departure-Arrival, 1997) *Зими и лета* (Winters and Summers, 2001), *Внимателно* (Attentive, 2001), *Картички* (Postcards, 2007), and *Писма* (Letters, 2007). The last three of these resulted in her receiving the Ivan Nikolov National Award for Poetry. She received the H. G. Danov Prize for promoting Bulgarian literature in 2007 and was also honoured as a "Knight of the Book" in 2008. She wrote the script for the short film *Майка ми* (My Mother, 2005), directed by Svetla Tsotsorkova, and the novel *Зелено и златно* (Green and Gold) in 2010.

* * *

не помръдва нищо през тази нощ
топлината ѝ отпускането
масата под звездите
котката пред малкия прозорец
пердето отместено
виждам го как мие чинията от салатата
подаръците на лятото
сърцето което ги приема

къде в картината да сложа майка си
с болките в кръста в гърба
ден и нощ ден и нощ ден и нощ

баща и майка

всяка есен
всеки път
когато напускаш тази къща
с глухи прозорци
с тъга по покрива
всеки път чувството за вина
изоставяне на близък
безпомощен сам
преди да завали
последен дъжд преди снега

ледена епоха

ще се събудиш една сутрин
и зимата ще е тук
катедрала зад прозореца
смразяваща тишина
белите пера на ангелите
върху теб
статуя от камък

преди да заспим

Пейзаж с падането на Икар
Питър Брьогел

как можа
не знаеше ли
за свойствата на восъка
за тежестта на тялото
и точния размер на крилата
как не избра поне
подходящо време на годината
място за полет
видя ли че от близкия кораб
не хвърлят спасителен пояс
помисли ли
докато падаше към водата
колко работа има
а ти си играеш на птица
сега кой ще засее
нивата на баща ти
овцете му кой ще дои
кой ще целува
хладната рибешка плът на момичето
за което рибарят лови
орачът оре
слънцето грее
как жалки
краката стърчат над водата
а от перата ти няма и помен
така ти се пада
въздухар такъв

да сме благодарни на зимата

за изгладените ръбове
охладената страст
замразените чувства
да сме благодарни на болката
за топлата тъмна стая
оградена с възглавници
завита с юргани
опакована
да не проникне никой
да не погледне в дълбокото
какво ще намери
любов моя какво

* * *

„и тук може да се живее”
Ева Липска

и така може да се живее
на студено
на тъмно
на гладно
между зъбите
само с възглавницата на думите

неделя

да отидем когато неделята
е в разгара си
супата прелива върху покривката
трохите падат
с гръм и трясък на пода
хранене храносмилане на любов
после следобедното
отпускане по възглавниците
шумоленето на вестника
неподвижният въздух
въздишката в съня
с тези невинни белези на семейство
да отидем
там

* * *

nocoj je vse nepremično
toplina in sproščenost
miza pod zvezdami
mačka ob malem oknu
odstrta zavesa
vidim ga kako pomiva skledo za solato
darovi poletja
srce ki jih sprejema

kam naj v to sliko postavim mater
z bolečinami v križu
noč in dan noč in dan noč in dan

oče in mati

vsako jesen
vsakič
ko zapustim to hišo
z gluhih okni
z žalostjo na strehi
vsakič občutek krivde
zanemarjanje bližnjega
nemočnega samega
preden pade
zadnji dež pred snegom

ledena doba

nekega jutra se zbudiš
in zima je tu
katedrala skozi okno
ledeneča tišina
belo perje angelov
na tebi
kipu iz kamna

preden zaspim*Pokrajina z Ikarjevim padcem*

Pieter Bruegel

kako si mogel
mar nisi poznal
lastnosti voska
teže telesa
in točnega premera kril
ko bi izbral vsaj
primeren čas
mesto za polet
a si videl da z bližnje ladje
ne mečejo rešilnega pasu
a si pomislil
medtem ko si padal proti vodi
koliko dela te čaka
ti pa se igraš ptico
kdo bo sedaj posejal
njivo tvojega očeta
kdo bo molzel njegove ovce
kdo bo poljubljal
hladno ribjo polt deklice
za katero ribič lovi
orač orje
sonce sije
kako žalostno
štrlijo tvoje noge iz vode
od peres pa ne duha ne sluha
prav ti bodi
ti lahkomišelnež

hvaležni bodimo zimi

za zglajene robove
ohlajeno strast
zamrznjena čustva
hvaležni bodimo bolečini
za toplo temno sobo
obdano z vzglavniki
ovito z odejami
dobro zapakirano
da se nihče ne prebije
da ne pogleda v globino
kaj bi tam našel
ljubezen mojo kaj

* * *

»tudi tu se da živeti«
Ewa Lipska

tudi tako se da živeti
v mrazu
v temi
v lakoti
med zobmi
samo z vzglavnikom besed

nedelja

pojdimo ko je nedelja
na vrhuncu
juha pljuska na prt
drobtine padajo
z gromom in treskom na tla
hranjenje prebavljanje ljubezni
po popoldanskem
počitku na vzglavnikih
šumenju časopisa
negibnem zraku
vzdihu v snu
s temi nedolžnimi znaki družine
pojdimo
tja

Prevedla Namita Subiotto

* * *

not a single thing stirs tonight
the warmth of it the relaxation
the table beneath the stars
the cat at the tiny window
the curtain slightly open
I can see him washing the salad bowl
the summer's gifts
the heart receiving them

where in this picture do I place my mother
with the pain in her spine in her lower back
day and night day and night day and night

father and mother

every autumn
every time
you leave this house
the windows deaf
sadness on the roof
every time the sense of guilt
abandoning someone you love
helpless alone
until the last rain before the snow
begins to fall

ice age

you wake up one morning
and winter is here
a cathedral behind the window
chilling silence
the white feathers of angels
all over you
a sculpture of stone

*before falling asleep**Landscape with the Fall of Icarus*

Pieter Breugel

how could you
didn't you know
about the properties of wax
the body's weight
and the exact size of the wings
how come you even failed to choose
the right time of the year
the site for the flight
did you see that from the nearby boat
no one was throwing a lifebelt
did you think
while falling down to the water
how much there was to do
while you played at being a bird
who would now sow
your father's field
who would now milk his sheep
who would kiss
the cool fishy flesh of the girl
for whom the fisherman goes fishing
the ploughman ploughs
the sun shines
how pathetic
your legs sticking out of the water
no trace of your feathers
serves you right
you featherbrain

let us be grateful to winter

for the smoothed edges
the chilled passions
the frozen feelings
let us be grateful to pain
for the dark warm room
fenced with pillows
buried under quilts
well packed
so no one could sneak in
nor gaze into the depths
what shall he find there
my love what shall he

* * *

“one can live here too”
Ewa Lipska

one can live like this too
in the cold
in the dark
in starvation
between the teeth
only a pillow of words

sunday

let's go when the sunday
is in full swing
the soup overflowing onto the tablecloth
the breadcrumbs rolling
with rumble and crash on the floor
eating digesting love
then the afternoon
rest on the pillows
the rustle of the newspaper
the stagnant air
the sigh while asleep
all the innocent marks of a family
let's go
there

Translated by Elena Alexsieva

Radka Denemarková

Radka Denemarková se je rodila leta 1968 v Kutni Hori na Češkem. Diplomirala je iz nemške in češke književnosti na Filozofski fakulteti Karlove univerze v Pragi, kjer je leta 1997 tudi doktorirala. Je pisateljica, esejistka, dramatičarka, literarna zgodovinarica, scenaristka, dramaturginja in prevajalka iz nemščine. Prevedla je dela avtoric in avtorjev, kot so Herta Müller, Bertolt Brecht in Michael Stavarich. Med njena dela sodijo romani *Sám sobě nepřitelem* (Sam sebi sovražnik, 1998), *A já pořád kdo to tlučé* (Jaz pa vprašam, kdo to tolče, 2005), za katerega je prejela nagrado Evropskega festivala za prvenec v Kielu (2005), *Peníze od Hitlera* (*Denar od Hitlerja*, 2006), za katerega je prejela nagrado »Magnesia Litera« za najboljši roman (2007), leta 2010 pa je pri založbi Modrijan izšel tudi v slovenskem prevodu Tatjane Jamnik, dokumentarni romani *Smrt, nebudeš se báti aneb Příběh Petra Lébla* (*Smrt, ne bo te strah ali Zgodba Petra Lébla*, 2008), za katerega je prejela nagrado »Magnesia Litera« za najboljši roman (2009), dvojni roman *Kobold* (2011) in gledališka igra *Spací vady* (*Spalne hibe*, 2010). Njena dela so prevedena v petnajst jezikov.

Radka Denemarková was born in 1968 in Kutna Hora, Czech Republic. She graduated in German and Czech Literature at the Faculty of Arts at Charles University in Prague, where she also earned a PhD in 1997. She is a writer, essayist, playwright, literary historian, scriptwriter, dramaturge, and translator from the German. She has translated works by authors such as Herta Müller, Bertolt Brecht and Michael Stavarich. Her works include the novels *Sám sobě nepřitelem* (Enemy to Oneself, 1998), *A já pořád kdo to tlučé* (Who's Banging on that Door? 2005); for which she won the award of the European Festival of the First Novel in Kiel (2005); *Peníze od Hitlera* (Money from Hitler, 2006); for which she won the Magnesia Litera prize for best novel of the year (2007) and which was also translated into Slovene by Tatjana Jamnik and published by the Modrijan Publishing House in 2010; the documentary novel *Smrt, nebudeš se báti aneb Příběh Petra Lébla* (Death, no Need to Fear it, 2008); for which she won the Magnesia Litera prize for best novel of the year (2009); the double novel *Kobold* (*Goblin*, 2011); and the play *Spací vady* (Sleeplessness, 2010). Her works have been translated into 15 languages.

Evropa je tu, nehýbe se

Mozaika

(úryvek)

Žiju v Čechách. Kdo žil v socialistické zemi, v okupačním režimu jako v-
zal Ruska, jako by neuměl žít v jiném světě. „Partajní mládenci“ v Čechách
se dnes pokoušejí o kapitalismus „se socialistickou tvář“: vítězství vyvo-
lených, bez konkurence a mimo volnou soutěž (tak jako byli zvyklí za
socialismu soupeře diskvalifikovat politickou perzekucí). Převzaly menta-
litu: nepodporují nadané a schopné, ale méně schopné jen proto, že jsou
loajální a bez skrupulí. Všechno, co strany tvrdí o podpoře umění, je lež.
Už zas mají peníze. Mají zájem podporovat jen komerční, tedy nekonfor-
mističtější umění. Stále se snaží zničit vše a každého, kdo ukazuje, že král je
 nahý. Jsou to trpké situace, do kterých český národ zahnilo minulé století.
A není to nakonec i s českým národem tak, že sice fyzicky přežil mnohaletý
žalář – šestiletý za nacismu a čtyřicetiletý za socialismu – ale je to jako s
člověkem, vrátil se do svobodného světa psychicky jako troska, schopná
a ochotná jen urvat pro sebe, co se dá. Navrch mají ti, kdo nebyli nuce-
ni odolávat nátlaku, kde by si vyzkoušeli, jak zachovat nekompromisnost
charakteru, ale vrhají se na lidi, kteří seděli v kriminálech nebo nemohli
vydávat nebo emigrovali a hájili právo na svobodné vyjádření. Význam
takového postoje se zlehčuje, umenšuje. Ti, kteří se bojí, aby nepřišli o
chutně namazaný krajíc, podpoří všechno, ke všemu lhostejní. Před ro-
kem 1989 v teple přečkali dobu plánovaného oblbování na svých cha-
tách s plzeňským pivem. Chataření se mnohdy vysvětlovalo jako přesunutí
tvůrčího zápalu jinač. I tehdy jako dnes byla většina lhostejná jakákoliv
nespravedlnost.

Touha po partajních výhodách přežila, pozice prezidenta je pozice monar-
chy, cara, to je onen bacil východu, který v nás zůstal, strach z občanské
společnosti, snaha druhé využít, obejít, tvářit se, že nejsme součástí Evropy,
jako by Evropa byla někde mimo nás a hodna zesměšnění, jak ukazuje
fiasko českých politiků v čele Evropské unie v roce 2009. Je nebezpečná
česká zapouzdřenost, která se nezabývá tím, co se děje za humny, lidé tu
mají pocit, že všemu rozumějí nejlépe, že jsou pupek světa a všem to osladí
a natrou, řeknou světové špičky, jistě, zajímavé, ano, ale my přece máme to
svoje... Stále dokola jde o majetek, zvůli, násilí a zpučnost. Chybí pokora
a lidskost a zvědavost a vědomí, že život nemusí být soutěž. Češi mají ten-
denci hlasitě, okázale mít poslední slovo. První prezident T. G. Masaryk,
za něhož byla republika, která vznikla v roce 1918, skutečně svobodná, se
obával lokajské mentality, mentality služek, jak nás poznala Vídeň, menta-
lity čeledína, který jen občas vstane v hospodě a vykřičí nahlas, co si myslí
o svém pánovi. Lokajství, nasycené asijskou mentalitou, hledá viníky ko-
lem, na nich si odreaguje pocit méněcennosti. Halasná akce byl i rok 1989.
Tváříme se, že nevidíme tváře vrahů ani kolaborantů okupačních režimů.

Kam se rozplynuli příslušníci Státní bezpečnosti? Panuje atmosféra obdivu k silnějším. Oběti jsou ponižováni ze dvou stran: těmi, kteří je zničili a těmi, kteří jim vyčítají, že se zničit dali. Jak si vysvětlit bezcharakternost tolika lidí? Celé generace vyválené v onom čase. Pochopitelné je pokušení nebýt mezi pronásledovanými. Stále se tváříme, že jsme někdo jiný. Pro některé lidi je to součást výzbroje pro přežití v Čechách. Země, kde není místo pro duši. Česká varianta kapitalismu vrací zákon džungle: silnější ovládá slabšího. Ale zákon lidské společnosti by měl znít: silnější chráně slabšího. Křivdy neodčiněné během života, jako by se nikdy nestaly. Všichni chtěli iluzi, že všechno je nějak, absurdně v pořádku. Všichni chtějí být obětí. Jedině zoufalci a cynici se nedají nikdy lapit. Ani do lasa socialismu, ani do lasa komunismu, ani do lasa kapitalismu. Český svět je zvláštním způsobem přízračný, bizarní. Jinak než v expresionismu nebo horroru, protože lidé neztrácejí lidskou tvář a kontakt s realitou. Situace nikdy nepozbývají „obyčejných“ kontur.

Žiju v Evropě. Nežiju jen v českém světě. Evropa je zvláštní prostor. Napínavý. V Austrálii člověk ujede tisíce kilometrů a nic se nemění. V Evropě člověk ujede několik stovek, v některých regionech dokonce několik desítek kilometrů, a všechno je jinak. Jazyk, architektura, obsah talíře a především mentalita. A mentalita je spojitá nádoba pojmů devatenáctého století, jako je národ a vlastenectví. O tyto pojmy zakopáváme.

Předloňský podzim během diskuze o evropské literatuře v New Yorku (pro Američany obecně je Evropa malým prostorem, nutně jednotným) vzbudila největší vášně poznámka francouzského autora: Evropa rovná se Francie, zbytek jsou podivná nedochůdčata. Vášně ta poznámka vzbudila mezi diskutujícími, nikoliv v publiku, které se v půtkách Francouze, Němky, Polky, Češky, Španěla a Italky trochu ztrácelo a bylo myšlenkovými turbulencemi nadšené. Pro intelektuály typu Susan Sontagové byly velkými zjevenými Thomas Mann a Franz Kafka, evropská kultura patřila k zdrojům veškeré kultury. Z tohoto úhlu pohledu považovala Sontagová Ameriku za evropskou kolonii. Dnes je vše jinak.

Přirovnávání EU k USA pokulhává, chybí nám společný jazyk a s jazykem spojené kulturní zázemí a myšlení. Zmizely nám sice celnice, ale hranice se hlásí sama od sebe: mentalita i rozdílná minulost se otiskly do krajiny a do chování a obličejů a gest lidí. A roli hrají lidské slabosti, sympatie a antipatie (Gerhard Schröder zase nesnášel Francouze a sedláky, nejvíce tedy asi francouzské sedláky; vyjmenovávat, koho a co nesnáší Václav Klaus, by bylo zbytečné a nekonečné).

Řecko obnažilo problémy Evropské unie a Evropy na dřevě. Už se tolik nelže. Politiky k tomu donutila ekonomika. Ekonomika a trh panují, jim se přinášejí oběti, nikoliv otázkám lidských práv, například. Víme tedy, kdo globalizované společnosti vládne, skrytě a totálně. Můžu sestavit seznam

slov, která podvádějí sama sebe: demokracie, svoboda, rovnost před zákonem a stejná práva pro všechny, solidarita a suverenita. Co se to děje? Stává se i Evropa prostorem, kde není místo pro duši? Ano, Evropané za duchovnem jezdí do Indie. Ale obchodují s Čínou. A petici proti Londýnskému knižnímu veletrhu, kam zbaběle pozvali jen čínské spisovatele, kteří tamnímu režimu nevadí, podepíše jen několik spisovatelů. Evropské země se radikalizují, některé razantně a děsivě jako Maďarsko, kde zoufalství jedinců nikoho nezajímá.

Proč dnes představuje pro mnohé z nás identifikovat sebe sama hotové utrpení? V demokracii se jako kyvadlo na hodinách střídá pravice a levice. V Čechách vyhublal zajímavý úkaz: místo mezi stranami, osobnostmi, idejemi se dnes řada lidí rozhoduje mezi politickým systémem a jeho totálním odmítnutím. Řešením není výběr mezi politickými stranami, ale mezi mravností a nemravností.

Na podzim 2011 jsem jela do Německa, k bavorskému klášteru Andechs, jehož pivovar vyrábí sedm druhů piva a kde se konalo setkání členů Panevropské unie, založené v roce 1922, zakázané nacisty a obnovené po druhé světové válce. Až do své smrti v roce 2011 byl jejím mezinárodním čestným předsedou Otto von Habsburg, mezi členy patřili Franz Werfel, Albert Einstein, Konrad Adenauer, Charles de Gaulle. Už po celou sobotu probíhaly diskuze o možné podobě Evropy (Ferdinand Kinský, Dirk Hermann Voss, Thomas Goppel, Adolf Dingelreiter, Bernd Posselt). V neděli jsem se účastnila intenzivní diskuze na téma *Evropa – dům bez střechy, nebo střecha bez domu?*. Vděčná metafora. Pracovali s ní všichni, sledovala jsem putování té věty. Podnikatele zastupovali princ Wolfgang von Bayern a Bernard Antony, světoznámý výrobce sýrů z Alsaska, což je region, kde se na malé ploše řeší problémy spoluzití (Němců a Francouzů) odjakživa. Arcibiskup Jean-Claude Périsset chtěl dům renovovat na základě křesťanství. Jenomže co se stane, když bude přijato muslimské Turecko? Opakoval věty o tradiční rodině. Jenomže jaké podoby má dnešní rodina? Politiky zastupoval evropský poslanec za jižní Tyrolsko Herbert Dorfmann, média Georg Paul Hefty, politolog a redaktor *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Co a koho jsem zastupovala já? Literaturu. Člověka. Jiný pohled. Evropa panikaří zbytečně, krize, která nastala, není krize Evropské unie, ale krize jedné země, prohlásil Hefty. To on v devadesátých letech jako první připustil možnost, že by kancléřem mohla být žena a poprvé použil slovo *Bundeskanzlerin* (které se stalo slovem roku). A kancléřka Angela Merkelová poprvé vyslala do světa myšlenku, že stát může být z unie „vyloučen“, konkrétně zadlužené Řecko. Spustila lavinu. Definitivně tím nadhodila možnost, že kterýkoliv stát může být vyloučen a kterýkoliv stát může vystoupit, pokud je například hospodářsky silný a nechce „dotovat“ země slabé. Připomíná to vlak, který projíždí krajinou a cestující vystupují

a nastupují podle toho, nakolik je vlak pohodlný a rychlý. Ale Evropa je tu, krajina a země a lidé. Nehýbe se.

Někdy panuje rozčarování, že se mladí nezajímají o Evropskou unii, považují ji za spolek vzniklý na základě hospodářských potřeb. Nepřemýšlejí o tom, JSOU Evropané. Studují a cestují a přáteli se napříč zeměmi a kontinenty. Nejde přece o jednotu, ale o společný zájem. V tom se Panevropská unie ze svých zásad nevychyluje, stále jde o sjednocení na demokratických a přátelských základech, o duchovní dimenzi, o (někdy příliš) konzervativní hodnoty.

Cestou domů (ale vždyť doma jsem byla, v Evropě) jsem se ve vlaku odchýlila k obecným tématům. Po staletí jsou to mužské hry, politické hry o moc, které určovaly tvář světa. Možná se doba mění. Ale i tak zůstává jediná cesta, prastará a nejtěžší: respekt a snaha chápat a vnímat druhého. Hranice nakonec existuje jen jedna jediná: mezi člověkem a člověkem. Možná je čas změnit metaforu. Žádný dům, ale malé domky, které respektují společný prostor i vzájemné soukromí.

V dubnu 2012 přijela do Prahy Herta Müller. Musela ustát negativní bouři. Prý Nobelovu cenu nezískala za literární um, ale za politická témata. Nestoudnosti ustála. Stejně jako výtky, že se změnila po Nobelově ceně. Nezměnila. Změnilo se okolí. Ona si střeží víc samu sebe. Koho jiného by také měla střežit? Program Herty Müller byl pevně stanoven, čas musel být ukradnut. Utekly jsme na večeri. Hádaly se o barvu měsíce, který svítil nad Prahou a ještě nebyl scelený. A o politice, zaháněly jsme strach. Nejen z antisemitismu, nejen z rasismu, nejen z totalit. Je křehká vzezřením, věkem, nasazením. „Musíte to všechno vydržet.“ Řekla. Proč bych měla, na to si budu muset odpovědět sama. Když se v Berlíně přestěhovala do nového bytu, nakupovala květiny u květinářky. „A odkud jste? Z Francie?“ – „Ne, z Rumunska.“ – „Aha, z toho si nic nedělejte.“

Stejně reakce zažívám já. „A odkud jste?“ – „Z Čech? Aha, z toho si nic nedělejte.“ Mohu si opakovat truhlářovu větu z textů Herty Müller: „To se nedá vydržet“, řekl truhlář, „to nikdo nevydrží.“

Takováto třídění lidí předávají dospělí dětem doma a ve školách, takže dávbelský kruh nelze rozetnout. Je důležité ohmatávat i prostor, kterému se říká duše. Člověk je uzpůsobený tak, že své vnímání světa považuje za jediné možné a správné a mnohá zkušenost je nepředatelná, přestože lidská přizpůsobivost je jinak jako z vosku. Literatura stvrzuje, že možností „vnímat“ je nespočet, že slova, jimiž přemýšlíme, lze omýt a používat „jinak“, že lze žít „jinak“, že svoboda tvorby i podoba bytí jsou bezbřehé. Dobývání svobody a svobodného, kritického myšlení, je těžké v každé době a nikdy, nikdy nekončí. Pojem kolektivních vin a kolektivních vítězství je zrůdný. A nacionalismus je dnes ještě zrůdnější, protože plive jedinou otázkou: „A odkud jste?“ Položme si otázku jinou, zásadnější: „Kdo jsme?“ Jde jen o to vydržet.

Evropa je tukaj, ne premika se *Mozaik*

(odlomek)

Živim na Češkem. Kdor je živel v socialistični državi, v okupacijskem režimu kot vazal Rusije, kakor da ne bi znal živeti v drugačnem svetu. »Strankarski mladeniči« na Češkem si danes prizadevajo za kapitalizem »s socialističnim obrazom«: zmagoslavje izvoljencev, brez konkurence in ne upoštevaje načelo svobodne konkurence (tako kot so bili za časa socializma vajeni nasprotnika diskvalificirati s politično persekucijo). Prevzeli so miselnost: ne podpirajo nadarjenih in sposobnih, temveč manj sposobne, kajti ti so lojalni in brez zadržkov. Vse, kar stranke trdijo o podpori umetnosti, je laž. Že spet imajo denar. Podpirati so pripravljeni le komercialno, torej najbolj konformistično umetnost. Še vedno poskušajo uničiti vse in vsakogar, ki pokaže, da je cesar nag. To so trpke situacije, v katere je češki narod poglano prejšnje stoletje. In ali ni nazadnje tudi s češkim narodom tako, da je fizično sicer preživel dolgoletno ječo – šestletno za časa nacizma in štiridesetletno za časa socializma –, ampak to je kakor s človekom, psihično se je v svobodni svet vrnil kot razvalina, sposobna in pripravljena samo še nagrebsti zase, kar se da. Prevladujejo tisti, ki se jim ni bilo treba upirati pritiskom, pri čemer bi lahko preizkusili, kako ohraniti nekompromisnost značaja, zdaj pa se spravljajo na ljudi, ki so sedeli po zaporih ali niso mogli objavljati ali so emigrirali in branili pravico do svobodnega izražanja. Pomen takšne države se omalovažuje, zmanjšuje. Tisti, ki se bojijo, da ne bi prišli ob slastno namazan kos kruha, podprejo vse, do vsega ravnodušni. Pred letom 1989 so na varnem prečakali obdobje načrtovanega poneumljanja na svojih vikendih, s plzenskim pivom v roki. Vikendaštvo se je pogosto interpretiralo kot premik ustvarjalnega zanosa drugam. Tudi takrat tako kot danes večine ni ganila nobena nepravilnost.

Želja po partijskih privilegijih je preživela, položaj predsednika je položaj monarha, carja, to je tisti bacil vzhoda, ki je pri nas ostal, strah pred civilno družbo, težnja izkoristiti, zaobiti druge, pretvarjati se, da nismo del Evrope, kakor da bi bila Evropa nekje drugje in vredna posmeha, kot kaže fiasko čeških politikov na čelu Evropske unije leta 2009. Nevarna je češka zabubljenost, ki se ne ukvarja s tem, kaj se dogaja onkraj domačega dvorišča, ljudje imajo tukaj občutek, da vse najbolje razumejo, da so popek sveta in bodo vsem dali vetra in vse ugnali v kozji rog, svetovni voditelji bodo rekli, seveda, zanimivo, ja, ampak mi imamo vendar svoje ... Vedno znova gre za premoženje, samovoljo, nasilje in objestnost. Manjkajo ponižnost in človeškost in radovednost in zavedanje, da življenje ni nujno tekma. Čehi imajo tendenco glasno, bahavo imeti zadnjo besedo. Prvega predsednika T. G. Masaryka, za vlade katerega je bila republika, ki je nastala leta 1918, resnično svobodna, je skrbela lakajska miselnost, miselnost služkinj, kakor

nas je poznal Dunaj, miselnost hlapca, ki le tu pa tam vstane v gostilni in naglas zavpije, kaj si misli o svojem gospodarju. Lakajstvo, prežeto z azijsko miselnostjo, išče krivce okoli sebe, na njih zdravi svoj občutek manjvrednosti. Precej hrupno je bilo tudi leto 1989. Pretvarjamo se, da ne vidimo obrazov morilcev in kolaborantov okupacijskih režimov. Kam so izpuhteli pripadniki Državne varnosti? Vlada atmosfera občudovanja močnejših. Žrtve so ponižane z dveh strani: od tistih, ki so jih uničili, in od tistih, ki jim očitajo, da so se pustile uničiti. Kako si razložiti brezznačajnost toliko ljudi? Cele generacije, ki jih je zaznamoval tisti čas. Razumljiva je skušnjava ne biti med preganjanimi. Ves čas se pretvarjamo, da smo nekdo drug. Za nekatere je to način, kako na Češkem preživeti. Dežela, kjer ni prostora za dušo. Češka različica kapitalizma vrača zakon džungle: močnejši obvladuje šibkejšega. Toda zakon človeške družbe bi se moral glasiti: močnejši naj ščiti šibkejšega. Krivice, ki niso bile popravljene za življenja, kakor da se ne bi nikoli zgodile. Vsi so hoteli iluzijo, da je vse nekako, absurdno v redu. Vsi bi bili radi žrtve. Edino obupanci in ciniki se nikoli ne pustijo ujeti. Niti z lasom socializma niti z lasom komunizma niti z lasom kapitalizma. Češki svet je na nek poseben način pošasten, bizaren. Drugače kakor v ekspresionizmu ali grozljivki, ker ljudje ne izgubijo človeškega obraza in stika z realnostjo. Situacije nikoli ne izgubijo »običajnih« kontur.

Živim v Evropi. Ne živim samo v češkem svetu. Evropa je poseben prostor. Napet. V Avstraliji človek prevozi tisoče kilometrov, pa se nič ne spremeni. V Evropi človek prevozi nekaj sto, v nekaterih regijah celo nekaj deset kilometrov, pa je vse drugače. Jezik, arhitektura, vsebina krožnika in predvsem miselnost. Miselnost pa je tesno povezana s pojmi devetnajstega stoletja, kot sta narod in domoljubje. Ob ta dva pojma se spotikamo.

Predlansko jesen je med diskusijo o evropski literaturi v New Yorku (za Američane je Evropa na splošno majhen prostor, nujno enoten) največ strasti razvnela pripomba francoskega avtorja: Evropa je enako Francija, ostalo so čudni kilavci. Strasti je ta pripomba razvnela med diskutirajočimi, ne v publiku, ki se je v prerekanju Francoza, Nemke, Poljakinje, Čehinje, Španca in Italijanke malce izgubljala in je bila navdušena nad miselnimi turbulencami. Za intelektualce tipa Susan Sontag sta bila veliko odkritje Thomas Mann in Franz Kafka, evropska kultura jim je pomenila enega izvorov vse kulture. S tega vidika je bila za Sontagovo Amerika evropska kolonija. Danes je vse drugače.

Primerjava EU z ZDA šepa, manjkajo nam skupni jezik ter z jezikom povezano kulturno zaledje in mišljenje. Sicer so nam izginile carinarnice, a meje se naznanjajo same od sebe: miselnost in različna preteklost sta se vtisnili v pokrajino in v obnašanje in obraze in geste ljudi. In pomembno vlogo igrajo človeške slabosti, simpatije in antipatije (Gerhard Schröder

po drugi strani ni prenesel Francozov in kmetov, torej verjetno še najbolj francoskih kmetov; naštevati, koga in česa ne prenese Václav Klaus, bi bilo odveč in predolgo).

Grčija je probleme Evropske unije in Evrope razgalila do obisti. Ne laže se več toliko. Politike je k temu prisilila ekonomija. Ekonomija in trg vladata, njima se prinašajo žrtve in ne vprašanjem človekovih pravic, na primer. Torej vemo, kdo vlada globalizirani družbi, prikrito in totalno. Lahko sestavim seznam besed, ki prinašajo okrog same sebe: demokracija, svoboda, enakost pred zakonom in enake pravice za vse, solidarnost in suverenost. Kaj se dogaja? Ali tudi Evropa postaja prostor, kjer ni mesta za dušo? Ja, Evropejci duhovnost iščejo v Indiji. Trgujejo pa s Kitajsko. In peticijo proti Londonskemu knjižnemu sejmu, kamor so strahopetno povabili le kitajske pisatelje, ki tamkajšnjega režima ne motijo, podpiše le nekaj pisateljev. Evropske države se radikalizirajo, nekatere razantno in grozljivo kot Madžarska, kjer nikogar ne zanima obup posameznikov.

Zakaj je danes mnogim izmed nas takšna muka identificirati samega sebe? V demokraciji se kakor nihalo na uri menjavata desnica in levica. Na Češkem je zaslediti zanimiv pojav: namesto med strankami, osebnostmi in idejami se danes vrsta ljudi odloča med političnim sistemom in njegovim totalnim zavračanjem. Rešitev ni izbirati med političnimi strankami, temveč med moralnostjo in nemoralnostjo.

Jeseni 2011 sem šla v Nemčijo, k bavarskemu samostanu Andechs, katerega pivovarna izdeluje sedem vrst piva in kjer se je odvijalo srečanje članov Panevropske unije, ustanovljene leta 1922, prepovedane med nacizmom in obnovljene po drugi svetovni vojni. Vse do svoje smrti leta 2011 je bil njen mednarodni častni predsednik Otto von Habsburg, med člani so bili Franz Werfel, Albert Einstein, Konrad Adenauer, Charles de Gaulle. Že vso soboto so potekale diskusije o možni obliki Evrope (Ferdinand Kinsky, Dirk Hermann Voss, Thomas Goppel, Adolf Dingelreiter, Bernd Posselt). V nedeljo sem sodelovala v intenzivni diskusiji na temo *Evropa – hiša brez strehe ali streha brez hiše?*. Hvaležna metafora. Z njo so operirali vsi, opazovala sem potovanje tega stavka. Podjetnike sta zastopala princ Wolfgang von Bayern in Bernard Antony, svetovno znani izdelovalec sirov iz Alzacije, kar je regija, kjer se na majhni površini od nekdaj rešuje problem sožitja (Nemcev in Francozov). Nadškof Jean-Claude Périsset je hotel hišo obnoviti na temelju krščanstva. Toda kaj se bo zgodilo, ko bo sprejeta muslimanska Turčija? Ponavljal je stavke o tradicionalni družini. Toda kakšne oblike ima današnja družina? Politike je zastopal evropski poslanec za Južno Tirolsko Herbert Dorfmann, medije Georg Paul Hefty, politolog in urednik *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Kaj in koga sem zastopala jaz? Literaturo. Človeka. Drugačen pogled. Evropa zganja paniko po nepotrebnem, kriza, ki se je pojavila, ni kriza Evropske unije, ampak kriza

ene države, je izjavil Hefty. On je bil tisti, ki je v devetdesetih letih kot prvi dopustil možnost, da bi bil kancler lahko ženska, in prvič uporabil besedo *Bundeskanzlerin* (ki je postala beseda leta). In kanclerka Angela Merkel je prvič poslala v svet misel, da je lahko država iz unije »izločena«, konkretno zadržena Grčija. Sprožila je plaz. S tem je dokončno odprla možnost, da je lahko katera koli država izločena in da lahko katera koli država izstopi, če je na primer gospodarsko močna in noče »subvencionirati« šibkejših držav. To spominja na vlak, ki se pelje skozi pokrajino in iz katerega potniki izstopajo in vanj vstopajo glede na to, kako udoben in hiter je. Toda Evropa je tukaj, pokrajina in države in ljudje. Ne premika se.

Včasih vlada razočaranje, da se mladi ne zanimajo za Evropsko unijo, zanje je združenje, nastalo na temelju gospodarskih potreb. O tem ne razmišljajo, SO Evropejci. Študirajo in potujejo in prijateljujejo križem po državah in kontinentih. Saj vendar ne gre za enotnost, temveč za skupni interes. V tem Panevropska unija ne odstopa od svojih načel, še vedno gre za zedinjenje na demokratičnih in prijateljskih temeljih, za duhovno razsežnost, za (včasih preveč) konservativne vrednote.

Po poti domov (ampak saj sem bila doma, v Evropi) sem na vlaku skrenila k splošnim temam. Cela stoletja so obraz sveta določale moške igre, politične igre za moč. Mogoče se časi spreminjajo. Toda še vedno ostaja ena sama pot, prastara in najtežja: spoštovanje in prizadevanje razumeti in videti drugega. Ne nazadnje obstaja ena sama meja: med človekom in človekom. Mogoče je čas zamenjati metaforo. Nobena hiša, ampak majhne hišice, ki spoštujejo skupni prostor in vzajemno zasebnost.

Aprila 2012 je v Prago prišla Herta Müller. Morala je biti kos negativnemu viharju. Menda Nobelove nagrade ni dobila za literarno večino, temveč za politične teme. Nesramnosti je bila kos. Enako kakor tudi očitkom, da se je po Nobelovi nagradi spremenila. Ni se spremenila. Spremenilo se je okolje. Ona bolj pazi sama nase. Na koga drugega naj bi tudi pazila? Program Herte Müller je bil strogo določen, čas je bilo treba ukrasti. Pobegnili sva na večerjo. Se prepirali o barvi lune, ki je svetila nad Prago in še ni bila cela. In o politiki, odganjali sva strah. Ne le pred antisemitizmom, ne le pred rasizmom, ne le pred totalitarizmi. Krhka je v uvidu, letih, žaru. »Morate vse to zdržati,« je rekla. Zakaj bi morala, to si bom morala odgovoriti sama. Ko se je v Berlinu preselila v novo stanovanje, je kupovala rože pri cvetličarki. »Od kod pa ste? A iz Francije?« – »Ne, iz Romunije.« – »Aha, nič se ne sekirajte.«

Enake odzive doživljam jaz. »Od kod pa ste?« – »A s Češke? Aha, nič se ne sekirajte.« Lahko ponovim mizarjev stavek iz besedila Herte Müller: »Tega se ne da zdržati,« je rekel mizar, »tega nihče ne more zdržati.«

Takšna razvrščanja ljudi odrasli predajajo otrokom doma in v šolah, tako da hudičevega kroga ni mogoče presekati. Pomembno je raziskovati tudi

prostor, ki se mu reče duša. Človek je narejen tako, da se mu zdi lastno dojemanje sveta edino možno in pravilno, in marsikatero izkušnjo ni mogoče predati drugim, čeprav je drugače človeška prilagodljivost kakor iz voska. Literatura potrjuje, da je možnosti »videti« nešteto, da je besede, s katerimi razmišljamo, mogoče umiti in uporabljati »drugače«, da je mogoče živeti »drugače«, da sta svoboda ustvarjanja in oblika biti neskončni. Pridobivanje svobode in svobodnega, kritičnega mišljenja je težko v vsaki dobi in se nikoli, nikoli ne konča. Pojem kolektivnih krivd in kolektivnih zmag je sprevržen. In nacionalizem je danes še bolj sprevržen, ker pljuva eno samo vprašanje: »Od kod pa ste?« Zastavimo si drugo, bolj bistveno vprašanje: »Kdo smo?« Samo zdržati je treba.

Prevedla Tatjana Jamnik

Europe Is Here, and It's Not Moving

A Mosaic

(excerpt)

I live in the Czech Republic. It is as though anyone who lived in a socialist country, under an occupied regime as a vassal of Russia, is unable to live in a different world. In the Czech Republic today young “party men” are now trying for capitalism “with a socialist face”: the victory of the chosen, with no rivals and no open competition (just as under socialism they were used to disqualifying opponents by political persecution). They have succeeded to the following mentality: I will support not the gifted and the able but the less able, who are loyal and unscrupulous. Everything the parties claim for their support of the arts is a lie. They persist in trying to destroy everything and everyone that shows that the king has no clothes. They have money again. They are interested in supporting only the most commercial, i.e. the most conformist art. This bitter state of affairs has pursued the Czech nation since the last century. The Czech nation may have survived its many years of incarceration – six years of Nazism and forty years of socialism – but, like its people, it returned to the free world as a wreck, able and willing only to grab all it could for itself. Those at the top were not forced to withstand pressure and maintain an intransigence of character, yet they fall upon those who did time in prison, were forbidden to publish or emigrated and defended the right to free expression. Such an attitude serves to belittle and diminish. Those who fear the loss of their well-buttered bread support whatever comes along and are indifferent to everything. Before 1989 they waited out the era of planned stupidity in the warmth of their weekend cottages with a glass of Pilsen beer. The maintaining of a weekend cottage was often cited as evidence of a shifting elsewhere of the creative urge. But then as now the majority was indifferent to any kind of injustice.

The craving for party advantages has survived; the position of president is that of a monarch, a tsar – this bacillus of the East has remained within us, and with it a fear of civil society and efforts to take advantage of others, walk around things, act as though we were not part of Europe, as though Europe were separate from us and deserving of ridicule, as the fiasco of 2009, when Czech politicians led the European Union, went to show. This Czech self-isolation – manifested in a lack of interest in what is going on a stone's throw away – is a dangerous thing; Czechs have the feeling that they understand everything best, that they are the centre of the universe, that they'll give everyone a good pasting. World leaders might say: Yes, of course, how interesting, indeed. But we have our own... Again and again it's all about property, despotism, violence and arrogance. Lacking are humility, humanity, curiosity and the awareness that life doesn't have to be

a competition. Czechs have a tendency to make a show of having the last word. T.G. Masaryk, first president of the republic which originated in 1918, under whom it was truly free, feared the mentality of servility that the Viennese saw in us – the mentality of the farmhand who every now and then stands up in the pub and declares loudly what he thinks of his master. This servility, saturated in an Asian mentality, looks about itself for someone to blame, on whom it can work off its sense of inferiority. The events of 1989 were similarly raucous. We act as though we don't see the faces of the murderers of the occupying powers or those who collaborated with them. Where did the members of the state security police vanish to? There is a mood of admiration for the strongest. Victims are humiliated on two fronts: by those who ruined them and by those who reproach them for letting themselves be ruined. How does one explain a lack of character in so many people? Whole generations gathered up in that time. The temptation not to be among the persecuted is of course understandable. We keep acting as though we are someone else. For some people this is a defence mechanism that helps them survive in this country. A country where there is no room for the spirit. The Czech version of capitalism harks back to the law of the jungle: the stronger controls the weaker. But the law of human society should be thus: Let the stronger protect the weaker. It is as though wrongs not righted in a lifetime never happened. Everyone clings to the illusion that everything is somehow absurdly OK. Everyone wants to be a victim. Only the desperate and the cynical never allow themselves to be caught. They stay clear of the lasso of socialism, the lasso of communism, even the lasso of capitalism. The world of the Czechs is eerie and bizarre. It is not like expressionism or horror because people lose neither their human face nor their contact with reality. Things always have their “regular” contours.

I live in Europe. I do not live only in a Czech world. Europe is a special space. A thrilling one. In Australia you can travel for thousands of kilometres and nothing changes. In Europe you travel several hundred, in some regions perhaps several dozen kilometres and everything is different: the language, the architecture, the dishes and above all the mentality. And mentality is the communicating vessel for nineteenth-century terms such as “nation” and “patriotism”. These terms trip us up.

At a discussion on European literature held the autumn before last in New York (for Americans in general Europe is a small space that is necessarily uniform), the greatest passion was provoked by the claim of a French author that Europe amounts to France, with the rest of it made up of strange weaklings. The passion was among the panel, not the audience, who lost their way somewhat in the skirmishing that ensued between individual

representatives of France, Germany, Poland, the Czech Republic, Spain and Italy but delighted in the intellectual turmoil. For intellectuals of Susan Sontag's ilk Thomas Mann and Franz Kafka were revelations and European culture was one of the sources of all culture. In this regard Sontag held America to be a colony of Europe. Today everything is different.

A comparison of the EU and the USA is not an apt one: we lack a common language, and by language cultural background and thought are linked. Although our customs posts have disappeared, the borders speak for themselves: mentality and differences in our pasts have impressed themselves on the landscape as well as on people's behaviour, faces and gestures. Human weakness, sympathy and antipathy also play a part. (Gerhard Schröder hated the French and farmers, so presumably he hated French farmers most of all. The making of a list of whom and what Václav Klaus hates would be a pointless and interminable exercise.)

Greece has stripped the problems of the European Union and Europe to the marrow. It no longer tells so many lies. Economics has forced it not to. Economics and the market rule and exact their victims, unlike human rights issues, for example. So we know who reigns over globalized society, secretly and totally. I can compile a list of words and phrases that deceive themselves: democracy, freedom, equality before the law and the same rights for all, solidarity, sovereignty. What is going on? Is Europe, too, becoming a place with no space for the spirit? That's right, for spirituality Europeans travel to India. But they do business with China. And just a handful of writers signed a petition against the London Book Fair, which in cowardly fashion invited only Chinese writers who were inoffensive to the Chinese regime. The countries of Europe are radicalizing, some of them, like Hungary, where no one is interested in the desperation of individuals, energetically and to terrifying effect.

Why does self-identification cause so many of us today so much suffering? In democracies right swings to left with the regularity of a pendulum. In the Czech Republic an interesting phenomenon has bubbled to the surface: instead of choosing from among parties, personalities and ideas, many people today choose between acceptance and total rejection of the political system. The choice is not between political parties but between morality and immorality.

In autumn 2011 I went to Andechs Abbey in Bavaria, whose brewery produces seven types of beer and where a meeting of the Pan-European Union was taking place. Founded in 1922, the Pan-European Union was banned by the Nazis and re-established after World War II. Until his death in 2011 its international honorary president was Otto von Habsburg, while its members have included Franz Werfel, Albert Einstein, Konrad Adenauer and Charles de Gaulle. The whole of the Saturday was devoted

to a debate on possible shapes of Europe with Ferdinand Kinsky, Dirk Hermann Voss, Thomas Goppel, Adolf Dingelreiter and Bernd Posselt. On the Sunday I took part in an intense discussion on the theme: *Europe – a house without a roof or a roof without a house?* A grateful metaphor. Everyone set to work on the sentence and I followed its journey. The world of business was represented by Prince Wolfgang of Bavaria and Bernard Antony, a world-famous producer of cheese from Alsace, a small region where problems of French and German co-existence have been played out from time immemorial. Archbishop Jean-Claude Périsset wanted to renovate the house on Christian foundations. But what will happen when Muslim Turkey is accepted? He repeated some words about the traditional family. But what form does today's family take? Politics was represented by Herbert Dorfmann, member of the European Parliament for South Tyrol, and the media by Georg Paul Hefty, political scientist and contributing editor of the *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. And what did I represent? Literature. People. A different point of view. Europe is panicking unnecessarily, claimed Hefty. The crisis that had set in was not a crisis of the European Union but the crisis of one country. In the 1990s he was the first to admit the possibility that a woman could be Chancellor; he was the first to use the word *Bundeskanzlerin* (which would become the word of the year). And it was Angela Merkel who first came up with the idea that a state – specifically debt-ridden Greece – could be “expelled” from the Union. She brought down an avalanche. For good and all she raised the possibility that any state could be expelled from and any state could leave the Union if, for instance, it was strong enough economically and did not want to “subsidize” weak countries. It is reminiscent of a train crossing the countryside, its passengers getting off and on depending on how comfortable and fast the train is. But Europe is here, as is its landscape, countries and people. It's not moving.

There is sometimes widespread disenchantment with the attitude of the young to the European Union, with the claim made that they consider it an association generated by economic need. They give no thought to BEING Europeans. They study and travel and make friends across countries and continents. It is about common interests, not unity. In this the Pan-European Union does not deviate from its principles; it continues to promote a union based on democracy and friendship, with a spiritual dimension and (sometimes too) conservative values.

In the train on my way home (but I was at home already, I was in Europe) I turned to more general topics. For centuries the face of the world has been determined by the games of men, political games of power. Be that as it may, there is a single course for us to take, a course that is ages old and the hardest of all – respect and the effort to understand and think about others. In the end there is but a single border – the one that stands between

person and person. Perhaps it is time to change the metaphor. Not a house, but small houses that respect common space and each other's privacy.

In April 2012 Herta Müller came to Prague. She had to face a storm of negativity. Apparently she had been given the Nobel Prize not for her literary art but for her political themes. She was not unsettled by such effrontery. Nor by the accusation that she had changed since receiving the Nobel. She hadn't. It was her surroundings that had changed. She guards herself more closely. Who else could she be expected to guard?

Herta Müller's programme was so tightly scheduled that time out had to be stolen. We hurried off to get some dinner. We argued about the colour of the moon over Prague, a moon that was not yet whole. About politics, too; we were fighting back the fear. Not only of anti-Semitism, racism, totalitarianism. She is fragile in her looks, age and commitment. "You must endure it all," she said. Why? This I must find out for myself. She had just moved to a new apartment in Berlin and she was at a florist's buying flowers. "Where are you from? From France?" "No, Romania." "I see. Well, don't worry about it."

I get the same reaction. "And where are you from?" "The Czech Republic? I see. Well, don't worry about it." I might repeat the words of a cabinet-maker from the work of Herta Müller. "It is unendurable," he says. "No one could endure it."

Such a sorting of people is passed on in homes and in schools from adults to children, so the vicious circle cannot be broken. It is important to grope around for a space we can think of as the soul. People are so designed that they consider their own perception of the world the only possible and right one, while much experience is non-transferable, as human adaptability is not made of wax. Literature confirms that there are countless ways of 'perceiving', that the words in which we think can be washed and used 'differently', that freedom to produce and forms of being are boundless. The fight for freedom and for free, critical thought is difficult in every age, nor does it ever, ever end. The notion of collective guilt and collective victory is perverse. And nationalism today is more perverse still as it spits but a single question: "And where are you from?" Let us put a different, more fundamental question: "Who are we?" The main thing is to endure it.

Translated by Andrew Oakland

Rodica Draghinescu

Rodica Draghinescu se je rodila leta 1962 v Buziasu v Romuniji. Diplomirala je iz francoskega in romunskega jezika in književnosti na Univerzi v Temišvaru. Delala je kot učiteljica, predavateljica francoske književnosti na Univerzi v Temišvaru in kot raziskovalka na Romunski akademiji v Bukarešti. Je pesnica, pisateljica in esejistka, pripadnica nekonformističnih pisateljev »generacije 90-ih«, ki se je formirala v času strmoglavljenja Ceaușescujevega režima. Sedaj živi v Franciji, kjer dela kot svetovalka za področje leposlovja pri različnih kulturnih institucijah. Piše tako v romunščini kot v francoščini. Objavila je več pesniških zbirk, med drugim: *Aproape cald* (Skoraj toplo, 1993), *EU-genia* (2000), ki je bila leta 2001 odlikovana z nagrado Društva pisateljev Bukarešte za najboljšo pesniško zbirko leta, *Fauve en liberté* (Pošast na svobodi, 2003) in *Ra(ts)* (Pod(gane), 2012) z grafikami Marca Granierja. Izdala je tudi dva romana. Prvi, *Distanța dintre un barbat îmbrăcat și o femeie așa cum E* (Razdalja med oblečenim moškim in žensko takšno, kakršna je, 1996), je prejel nagrado Združenja romunskih pisateljev za najboljši prozni prvenec (1996). Med letoma 2000 in 2002 je bila štipendistka sklada Akademie Schloss Solitude.

Rodica Draghinescu was born in 1962 in Buzias, Romania. She obtained a degree in Romanian and French Language and Literature from the University of Timisoara. She has worked as a teacher, a French literature lecturer at the University of Timisoara, and as a researcher at the Romanian Academy in Bucharest. She is a poet, writer, and essayist who was part of the nonconformist "90's generation" of writers that originated during the fall of Ceaușescu's regime. Today she lives in France, where she has become a literature advisor for various cultural institutions. She writes both in Romanian and French. Her many collections of poetry include: *Aproape cald* (Almost Warm, 1993), *EU-genia* (2000), which won the Writers'-Association-of-Bucharest-Award for the best poetry book of the year 2001; *Fauve en liberté* (Freed Beast, 2003), and *Ra(ts)* (2012), with engravings by Marc Granier. She has also published two novels, her first, *Distanța dintre un barbat îmbrăcat și o femeie așa cum E* (Distance between a Clothed Man and a Woman as She Is, 1996), winning the Writers'-Union-of-Romania-Prize for best debut book of prose (1996). She was a fellow of the Akademie Schloss Solitude between 2000 and 2002.

L'absence dont tu es sûre

Un je ne sais pas quoi d'apôtre.

Qui donne le droit de crier à ma mère.

- *Elle vient ?!*

- (...) *je serai la vôtre, la tienne, je viens.*

Mais je ne sais ni d'où, ni où, ni comment, ni quand.

Le dedans me vend et le dehors m'achète.

De plus en plus fort, *clic-clac-clic, clic-clac-clic,*

Sens métallique de la même taille que moi.

Il y a le *je ne sais pas qui* et le *je n'en sais rien*

dans ces cieux vitrés.

Du blanc. Et du rouge,

Jaune, bleu, vert, noir de mémoire.

Clic-clac

Pas de sortie par là.

Traces sans contenu.

Clique sur ce que le monde voit

Clique...

Clic-clac, clic-clac-clac

Je zappe par inconscience

Clic-clac, clic-clac-clac

Je n'analyse pas,

Je ne synthétise pas.

Clique sur et coupe court à.

Clic. Pas de sortie par ici. *Clac.*

Clac-clac. Suis entrée par l'au-delà du complot. Claquée par des instruments, je pars d'où je viens. J'arrive au lieu du départ. Je me noue les bras et les jambes avec le *là-bas* d'ici et les périls de *la voie principale*. Ma mère a fait ce qu'elle a pu. *Clic-clac.* Je m'envenime avec des pleurs fatidiques. Comme je ne sais pas que je viens j'avance, en reculant. *Clic-clac-clac-clac.* Je ne sais pas ce que tu sais. Tu ne sais pas ce que je sais. Comment défendre cela ? Où est le bon garçon, brave type, chevalier d'antan, dresseur, dompteur de la réalité féconde ? Où est le promis, le choisi ? Je suis une fille d'images rondes, le petit oiseau volant dans un train noyé, petit poisson perçant l'océan enterré, petite toupie se débattant entre chair et bois, le prédateur qui, hirondelle éphémère, de salon, sous un soleil goût d'ambre, dans les yeux d'un bonhomme de

neige en novembre. Je ne sais ni qui ni pourquoi. Je ne sais pas ce que tu sais. Tu ne sais pas ce que je sais. Et ?

Et alors qui (...) ? L'aube ? Le jour ? Le soir ? La nuit ?

Ce que tu appelles « le bel avenir », maman. Un et un font cela ? Je clique dessus ? Ce que tu appelles seulement l'en-fant. L'enfant vide dans lequel les souvenirs foncent, raréfiés. ? Je clique dessus ? L'éther, le mi-lieu de la *fenteventreseins*, la poitrine mouvante ou fixe et indépendante de tout référentiel ?

Pour faire du vide la vie de son avenir, maman, l'Autre a pris une enceinte étanche et il a pompé l'air de ta bouche avec une pompe à vide. C'est ça l'amour à deux ? Du vide et de la pression d'air résiduelle. Vide de couple, partiel, parental, quelle que soit la température du moment astral. Vide poussé, « ultravide », rien de grave, vide gravide, identifié dans ce tout, de l'ordre de 10^{-8} PA. Tu y dénombre encore 2 millions de molécules désertiques par centimètre cube d'absence, soit-elle absence d'amour. Quand est-ce que les tiens t'ont appris cela ? Et l'absence dont tu es sûre.

L'absence de l'Autre, l'avenir du *n'est-ce pas* ? L'absence de matière, de sentiment, d'événement, ce que tu appelles « cela », maman. Ainsi, avec cela en toi, tu es partie remplir le passé simple. *Clic-clac*, l'imparfait, le passé composé, le plus-que-parfait tu les avais oubliés et ils ne se sont plus opposés à mon avancement :

- Je n'avais pas su ce que tu avais su. Tu n'avais pas su ce que j'avais su. N'avais-je pas su ce que je sais ? Ni quand ni où. Ni comment. Ni faux ni vrai. Ni trop ni assez. La nuit s'en débarrassera. Là où il ne fera plus soir ce soir. Ni pluie dans la pluie. Ni autre chose dedans. Ni autre chose dehors. Il ne fera plus jour par là. Pas de temps entre temps. Pas de jour par ici. Il n'y en a plus.

- C'est cela !

Il y eut quelques variations d'un même souvenir et d'un autre dont je ne me rappelle pas. Le vide alternatif, vital, nécessite l'absence absolue de tout sujet mais aussi de tout rayonnement prédictif.

Je fais le vide comme toi, pour gagner du présent. J'habite le principe d'incertitude. *Clic-clac-clic*. J'ai cette attitude-là. Je découpe la peau de la parole, ce que tu appelles *la poésie-plaie*, maman. Peau et parole font cela ? Ce que tu appelles seulement *Aïe*.

Un oiseau des pays froids crie effroyablement

Moto : « Éteignez la lumière, regardez mes pensées ! » (R)

Il était une fois un oiseau-pays qui portait mon nom. Un jour d'été, le chasseur de notre rue l'a vendu fusillé à ma grand-mère. D'ailleurs, le chasseur voulut avoir la tourterelle et pas le rossignol. L'erreur déplumée, débéquétée, cuite et rangée parmi des saucissons et citrons, parée de feuilles de menthe et d'un léger chant d'écho enrichit mon dimanche repris. Ce fut le Nouvel An. Ou ce ne fut rien. Ma grand-mère a oublié de lui plumer la queue. Son plumage ressemblait à des mains brûlées. Criant à m'évanouir, j'ai reconnu l'oiseau. Ma main droite a fendu la table en deux. Rossignol et Rodignol. Copeaux et phonèmes en sont devenus vengeance.

On est mardi, toujours mardi. Je suis cette fille des filles Rodignol, porte-parole de la bonne foi, vivant entre la balle du chasseur et l'oiseau-pays visé. Je ne suis que sa vitesse, sa vie courte, se frayant un chemin au-delà de la mort des secondes.

Il était une fois une seconde qui seconda une femme isolée dans une minute de doute. Ceux qui l'aimaient ont cassé toutes leurs pendules d'où sortirent des oiseaux de bois, annonçant le jeu exact.

Les oiseaux des pendules crient effroyablement. Ils nourrissent l'espace et picorent le temps : seconde et femme, femme et seconde, à tour de rôle.

On est bien dans une pendule en bois. Il fait froid. À travers la sortie de l'entrée, le temps est un trou dans la pensée. *Tic-tac, ro-di-ca, tac-tic, ica-dor, tic-tac*, fourvoient, égarement, errements, errer sur les chemins des sons retentissants.

À demain ou à jamais ! L'espace est un temps enterré !

Mon regard regarde le regardé contre soi-même regard : (...) *Qu'importe si je suis vivante comme une morte ou morte - morte comme une vivante ?! Et que je n'ai que ce temps de force.*

Je cours sous ma peau, je ne m'arrête jamais. On veut de moi et de ma nationalité. On nous flaire longuement comme un parfum de puit maudit. On désire jouer à cache-cache, ne nous jamais trouver, être éventuellement hors de la loi, à l'autre bout de la chair, qu'on nous

demande : *Papiers, documents, lois, visas, estampilles* qu'on nous possède pas, jusqu'à ce qu'ils puissent hurler officiellement : *À bas cette femme et ce pays de l'est E ! Qu'on les retienne à la frontière, ils sont contaminés de poésie noire ! Qu'ils soient éventuellement à l'autre bout de leur chair, agenouillées, tels les instincts des femmes trahies ! À bas ce pays et cette femme de l'est E ! Que les deux soient fatales l'un à l'autre !*

Vulnérabilité fulminante. Timidité violente. Viol politique ! Mon regard regarde le regardé contre soi-même regard : (...)

Regardez ce que vous écoutez !

Me frappe avec eux, me heurte à eux, me bats contre eux, localisant mieux la chasse et la plaie visionnaires.

Ce regard timide, ce regardant regardé, contre soi-même regard :
.....
.....

Ecoutez ce que vous regardez !

Ils s'effacent leurs corps – pensées avec ma patrie. Ils la flairent, ils adorent ses bleus et ses cheveux. Peu après ils la posent contre le ciel, ils fixent l'espace et le temps de la. Ils lui tirent dessus:

ROUMANIE !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Stuttgart, mars 2005

Odsotnost, v katero si prepričana

Nekaj takega kot apostol.

Kar mi daje pravico, da zavpijem svoji materi.

– *Prihaja?!*

– (...) *vaša bom, tvoja, prihajam.*

Toda ne vem ne od kod, ne kam, ne kako, ne kdaj.

Notranjost me prodaja in zunanost me kupuje.

Kovinski smisel, velik kot jaz,

je vedno glasnejši, klik-klak-klik, klik-klak-klik.

V zastekljenih nebesih

prebivata *ne vem kdo* in *nič ne vem o tem*.

Bel. In rdeč,

rumen, moder, zelen, črn spomin.

Klik-klak

Tam ni izhoda.

Le sledi brez vsebine.

Klikni na to, kar vidi svet

Klikni ...

Klik-klak, klik-klak-klak

Nezavedno preskakujem kanale

Klik-klak, klik-klak-klak

Ne analiziram,

ne sintetiziram.

Klikni na in preskoči tja.

Klik. Tu ni izhoda. *Klak.*

Klik-klak. Vstopila sem iz ozadja zapleta. Polomljena od instrumentov se vračam, od koder sem prišla. Prispem na kraj odhoda. Roke in noge prepletam s tukajšnjim *tam doli* in z nevarnostmi *glavne ceste*. Moja mati je naredila vse, kar je mogla. *Klik-klak.* Zastrupljam se z usodnimi solzami. Ker ne vem, da prihajam, se nazaj približujem. *Klik-klak-klak-klak.* Ne vem tega, kar veš. Ne veš tega, kar vem. Kako naj to zagovarjam? Kje je dobri fant, pogumni tip, nekoč vitez, dreser, krotilec rodovitne resničnosti? Kje je obljubljeni, izbrani? Sem otrok okroglih podob, majhna ptica, ki leta v potopljenem vlaku, majhna riba, ki prodira v pokopani ocean, majhna vrtavka, ki se bori med kožo in lesom, plenilec, minljiva salonska lastovica pod soncem jantarjevega okusa v očeh sneženega moža v novembru. Ne vem ne kdo ne zakaj. Ne vem tega, kar veš. Ne veš tega, kar vem. In?

In torej kdo (...) Zora? Dan? Večer? Noč?

To, kar imenuješ »lepa bodočnost«, mama. Sta ena in ena res to? Naj to kliknem? To, kar imenuješ le *novo-rojenček*. Prazen otrok, v katerem se temnijo, redčijo spomini? Naj kliknem nanj? Na eter, polprostor v območju *špranjatrebuhprsi*, na premični ali pritrjeni prsni koš, ki je odrešen vseh referenčnih navezav?

Da bi iz praznine naredil tvoje bodoče življenje, mama, je Drugi vzel neprepustno komoro in z *vakuumsko črpalko* počrpal zrak iz tvojih ust. Je to ljubezen v dvoje? Praznina in usedline zračnega tlaka. Praznina v dvoje, parcialna, familiarna, odvisno od temperature astralnega trenutka. Izrazita praznina, »nadpraznina«, nič donošenega, noseča praznina, prepoznavna v tej celoti, ki znaša 10^{-8} PA. V njej še lahko našteješ 2 milijona puščavskih molekul na kvadratni centimeter odsotnosti, pa čeprav odsotnosti ljubezni. Kdaj so te tvoji naučili tega? In odsotnost, v katero si prepričana. Odsotnost Drugega, bodočnost tega *mar ne*? Odsotnost materije, čustev, dogodkov, tega, kar imenuješ »to«, mama. Tako si s tem v sebi odpotovala, da bi napolnila preteklik. *Klik-klak*, nedovršni preteklik, sestavljeni preteklik, predpreteklik, pozabila si nanje in niso več nasprotovali mojemu napredovanju:

Nisem vedela tega, kar si vedela. Nisi vedela tega, kar sem vedela. Mar nisem vedela tega, kar zdaj vem? Ne kdaj ne kje. Niti kako. Niti prav niti narobe. Ne preveč ne dovolj. Noč se ga bo znebila. Tam, kjer tega večera ta večer ne bo več. Ne dežja v dežju. Niti česa drugega tam notri. Niti česa drugega tam zunaj. Tam ne bo več dneva. Ne časa v tem času. Tukaj ni dneva. Ni ga več.

– *Tale je!*

Bilo je nekaj variacij istega spomina in nekega drugega, ki se ga ne spominjam. Nadomestna, življenjska praznina potrebuje absolutno odsotnost vseh osebkov pa tudi vsakršnega vpliva povedkov.

Tako kot ti delam praznino, da bi pridobila nekaj sedanjosti. Živim z načelom negotovosti. *Klik-klak-klik*. Takšen je moj odnos. Izrezujem kožo z besede, to, kar imenuješ *rana pesmi*, mama. Koža in beseda delata to? To, kar imenuješ le *Au*.

Caen, 11. junij 2008

Ptica iz hladnih dežel vrešči s strašnim glasom

Moto: »Ugasnite luč, pogledjte moje misli!« (R)

Nekoč je bila ptica-dežela, ki je nosila moje ime. Nekega poletnega dne jo je lovec iz naše ulice ustrelil in prodal moji babici. Lovec je namreč želel imeti grlico in ne slavčka. Oskubljena, obglavljena zmota je spečena, okrašena z metinimi listi in nežnim spevnim odmevom ter nameščena med klobase in limone obogatila mojo znova pridobljeno nedeljo. Bilo je novo leto. Ali ni bilo nič. Babica je pozabila ptici oskubiti rep. Njeno perje je bilo podobno ožganim rokam. Ko sem prepoznala ptico, sem vpila do nezavesti. Moja desna roka je mizo razklala na dvoje. Slavček in Rodignol¹. Njeni ostružki in fonemi so postali maščevanje.

Torek je, še vedno torek. Sem hčerka hčera imena Rodignol, prenašalka dobre vere, živim med lovčevim nabojem in namerjeno ptico-deželo. Le hitrost izstrelka sem, njegovo kratko življenje, ki si utira pot onstran smrti sekund.

Nekoč je bila sekunda, ki je sekundirala ženski, izločeni v minuti dvoma. Tisti, ki so jo ljubili, so razbili vse nihalne ure, iz katerih so vzletale gozdne ptice in naznanjale točni potek igre.

Ptice iz nihalnih ur vreščijo s strašnim glasom. Hranijo prostor in ključajo čas: sekunda in ženska, ženska in sekunda, lepo po vrsti.

V leseni nihalni uri je lepo. Hladno je. Skozi izhod vhoda je čas luknja v toku misli. *Tik-tak, ro-di-ca, tak-tik, ica-dor, tik-tak*, izgubljeno, brezglavo, zmotno je tako bloditi po poteh oglušujočih zvokov.

Jutri ali nikdar! Prostor je zakopani čas!

Moj pogled gleda vase zagledani pogled: (...) *Vseeno je, če sem živa, kot bi bila mrtva, ali mrtva – mrtva, kot bi bila živa?! In da nimam druge moči kot čas.*

Pod svojo kožo tečem, nikoli se ne ustavim. Mene in mojo narodnost hočejo. Dolgo naju ovohavajo kot vonj preklete greznice. Želeli bi se

¹ Neprevedljiva besedna igra z opozicijo med *rossignol* (slavček) in *Rodignol*, sestavljenko iz avtoričinega ljubkovalnega vzdevka *Rodi* in končnico *-gnol*, kot *guignol* oz. *rossignol* (op. prev.).

igrati skrivalnice, naju nikdar najti, obviseti nad zakonom, na drugem koncu kože, kjer od naju zahtevajo: *Papirje, dokumente, zakone, vize, žige*, ker jim ne pripadava, dokler končno lahko uradno zavpijejo: *Dol s to žensko in s to deželo vzhodne E! Naj ju zadržijo na meji, okuženi sta s temno poezijo! Naj ostaneta raje na drugem koncu svoje kože, na kolenih, kot čuti prevarane ženske! Dol s to deželo in s to žensko vzhodne E! Naj druga drugo pokončata!*

Vzkipljiva ranljivost. Nasilna plašnost. Politično posilstvo! Moj pogled gleda vase zagledani pogled: (...)

Glejte to, kar slišite!

Udarjajo me z njimi, zadevam se obnje, borim se proti njim, da tako bolje določim, kje se odvijata lov in prividna rana.

Ta plašni pogled, to gledanje vase zagledanega pogleda:
.....
.....

Poslušajte to, kar gledate!

Z mojo deželo brišejo svoja telesa – misli. Zavohajo jo, obožujejo njene modrice in njene lase. Takoj zatem jo položijo pred nebo, od koder ji določijo prostor in čas. Nato nanjo ustrelijo:

ROMUNIJA!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Stuttgart, marec 2005

Prevedla Ana Geršak

The Absence of which You Are Certain

An I-don't-know-what kind of an apostle.

That entitles me to shout at my mother.

"Is she coming?!"

"(...) I'd be yours and yours, I'm coming."

But I don't know from where, nor to where, nor how, nor when.

The inside sells me and the outside buys me.

Louder and louder, *click-clack-click, click-clack-click,*

Metal sense the same size as me.

There is the *I don't know who and I don't know anything*
in those glassy skies.

White. And red,

Yellow, blue, green, black of memory.

Click-clack

No exit that way.

Traces without content.

Click on what the world sees

Click...

Click-clack, click-clack-clack

I zap thoughtlessly

Click-clack, click-clack-clack

I don't analyze,

I don't synthesize.

Click on and cut short.

Click. No exit this way. *Clack.*

Clack-clack. Came in through the beyond of the plot. Conked by instruments, I go where I come from. I arrive at the place of departure. I knot together my arms and legs with the *over there* from here and the peril of *the main road*. My mother did what she could. *Click-clack.* I poison myself with fateful fears. Since I don't know that I come I advance, backwards. *Click-clack-clack-clack.* I don't know what you know. You don't know what I know. How can that be defended? Where is the good boy, nice fellow, knight of old, trainer, tamer of fertile reality? Where is the promised, the chosen? I am a daughter of round images, the little bird flying in a drowned train, little fish breaching the buried ocean, little top struggling between flesh and wood, the predator that, ephemeral, salon swallow, under an amber-flavoured sun, in the eyes a November snowman. I know neither who nor why. I don't know what you know. You don't know what I know. So?

And then who (...) ? Dawn? Day? Evening? Night?

What you call “the lovely future,” mama. One and one make that? Do I click on it? What you just call *in-fant*. The empty child into which the memories dash, rarefied? Do I click on it? The ether, mid-point of the *crackbellybreast*, the moving or fixed chest, and independent by every frame of reference?

To make emptiness the life of your future, mama, the Other has taken an airtight enclosure and pumped the air from your mouth with a vacuum pump. Is that couple love? Of void and residual air pressure. Couple void, partial, parental, whatever the astral temperature of the moment. Intensive emptiness, “ultravoid,” nothing grave, gravid emptiness, identified in that everything, in the order of 10^{-8} Pa. In it, you still count 2 million desert molecules per cubic centimetre of absence, even though absence of love. When did yours teach you that? And the absence of which you are certain.

The absence of the Other, the future of the *isn't it?* The absence of matter, of feeling, of event, what you call “that,” mama. Thus, with that in you, you left to fill the simple past. *Click-clack*, imperfect, the present perfect, the past perfect you had forgotten them and they are no longer opposed to my advancement:

“I hadn't known what you'd known. You hadn't known what I'd known. Hadn't I known what I know? Nor when or where. Nor how. Nor false or true. Nor too much or enough. The night will get rid of it. Where it will no longer be evening this evening. Nor rain in the rain. Nor something else inside. Nor something else outside. It won't be day over there. No time meantime. No day this way. There aren't anymore.”

“That's it!”

There were a few variations on a single memory and another I don't remember. The alternative, vital void requires the absolute absence of every subject, but also of every predicate influence.

I make the void like you, to gain some present. I inhabit the uncertainty principle. *Click-clack-click*. I have that attitude. I cut the skin off the word, what you call *the poetry wound*, mama. Skin and word do that? What you just call *Ouch*.

Caen, June 11, 2008

Translated by Howard Scott

A Bird from the Cold Countries Cries Frightfully

Motto : “Turn out the light, look at my thoughts!” (R)

Once upon a time, there was a bird-country that carried my name. One summer day, the hunter from our street sold it shot to my grandmother. What's more, the hunter wanted the turtledove and not the nightingale. This mistake, defeathered, debeaked, cooked and arranged among sausages and lemons, decorated with mint leaves and a light echoing song, enriched my retaken Sunday. It was New Year's Day. Or it was nothing. My grandmother forgot to pluck its tail. Its plumage looked like burnt hands. Crying out in despair, I recognized the bird. My right hand cleaved the table in two. Nightingale and Rodignol. Wood shavings and phonemes became my vengeance.

It is Tuesday, always Tuesday. I am that daughter of the Rodignol daughters, the messenger of good faith, living between the hunter's bullet and the targeted bird-country. I am merely its quickness, its short life, making my way through the path beyond a death of seconds.

Once upon a time, a second provided succor to a woman isolated in a minute of doubt. Those who loved her broke the clocks from which wooden birds flew to announce the exact game.

The birds from the clocks cry frightfully. They nourish the space and peck out the time: second and woman, woman and second, first one, then the other.

It is nice in a wooden clock. It is cold. Through the exit of the entrance, time is a hole in thought. *Tick-tock, ro-di-ca, tock-tick, ica-dor, tick-tock*, mistake, distraction, wandering on pathways of deafening sound.

Until tomorrow or never! Space is time interred.

My gaze gazes at the gaze gazing against itself: (...) *What does it matter if I am living like a dead woman or dead-dead like a living one?! And that I have so little time of strength.*

I'm running under my skin, I will never stop. They're after me and my nationality. They sniff us out like the scent of a cursed well. They want to play hide-and-seek, never to find us, that we exist outside the law, that we are on the other side of the flesh that they demand of us: *Papers, documents, laws, visas, stamps*, that they do not possess us until they

officially yell at us: *Down with this woman and this country from Eastern E! Let them be held at the border! They are contaminated with black poetry! Let them be on the other side of their flesh, kneeling down, like the instincts of betrayed women! Down with this woman and this country from Eastern E! Let the two be fatal to each other!*

Fulminating vulnerability. Violent timidity. Political rape! My gaze gazes at the gaze gazing against itself: (...)

Look at what you hear!

I fly against them, collide with them, fight with them, locating the hunt and the visionary wound.

This timid gaze, this gazing gazed, this gaze against itself:
.....
.....

Listen to what you see!

They erase their bodies-thoughts with my homeland. They sniff it, they adore its bruises and its hair. Soon they place it against the sky, they fix its space and time. They shoot it:

ROMANIA!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Stuttgart, March 2005

Translated by Erica Johnson Debeljak

Foto © Maj Kelenc

Miriam Drev

Miriam Drev se je rodila leta 1957 v Ljubljani. Je pesnica, pisateljica, literarna kritičarka in književna prevajalka, ki prevaja moderna in klasična dela, napisana v angleškem in nemškem jeziku. Njen prevajalski opus obsega več kot 70 literarnih izdaj. Doslej je objavila štiri pesniške zbirke: *Časovni kvadrat* (2002), ki je bila v ožjem izboru za najboljši knjižni prvenec, *Rojstva* (2007), *Vodna črta* (2008) in *Sredi kuhinje bi rasla češnja* (2012). Med njena druga samostojna literarna dela sodita še knjižica v obliki stripa *Šviga gre lužat* (1995) ter prozni prvenec roman *V pozlačenem mestu* (2012). Dogajanje omenjenega romana je umestila na Dunaj, v avstrijsko prestolnico, kjer je živel sedem let. Napisala je tudi šest portretov za knjigo *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (2007). Živi in dela kot svobodna literarna ustvarjalka v Ljubljani.

Miriam Drev was born in 1957 in Ljubljana, Slovenia. She is a poet, writer, literary critic, and literary translator who translates modern and classic authors, mostly from English and German. Her opus of translations amounts to more than 70 published works. To date she has published four collections of poetry: *Časovni kvadrat* (Time's Square, 2002), which was shortlisted for the "Knjižni prvenec" literary debut award; *Rojstva* (Births, 2007), *Vodna črta* (Water Line, 2008), and *Sredi kuhinje bi rasla češnja* (In the Kitchen a Cherry Tree Would Grow, 2012). Her other individual literary works include the short graphic novel *Šviga gre lužat* (Šviga Does Wee-Wee, 1995) and her prose debut – the novel *V pozlačenem mestu* (In the Gilded City, 2012). The novel is set in Vienna, the capital of Austria, where she lived for seven years. She also authored 6 portrayals for the book *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (The Forgotten Half: Portraits of Slovene Women of the 19th and 20th Century, 2007). She lives and works as a freelance author in Ljubljana.

V pozlačenem mestu

(odlomek)

Stanodajalec nam v zameno za to stanovanje ponuja drugo, po površini za tretjino večje, vendar za skoraj enako najemnino. Ogledamo si ga lahko takoj, navedena sta naslov in kraj, kjer se bomo srečali z njihovim zastopnikom, ki nam ga bo razkazal.

Je to katastrofa ali milost? Ob misli, da bi se s selitvijo izognila zoprniji neizogibnega srečevanja Kolczynskega in njegovih, mi poskoči srce. Toda nedvomno se v podatku, da nam ponujajo večjo kvadraturo za enako ceno, skriva nekaj čudnega.

»Takoј privlečeš slabo stran na svetlo,« reče Luka, ko to povem naglas.

»Imaš kakšen protiargument?«

»Poglejva na zemljevid, kje stanovanje sploh je.«

Ulica je na sredini 17. okraja. Na zemljevidu ni ne blizu ne daleč nobene parka ali mestne zanimivosti, samo blodnjak med sabo v abstraktnem vzorcu prekrizanih cest in ulic, posejanih z rdečimi krožci, ki označujejo vozno linijo tramvajev in mestnih avtobusov. Ropotarnica ali puščava velemestnega Dunaja? Zalotim se, da začenjam razmišljati dvosmerno. Bo slaba možnost izključila dobro? Ali pa bo prevladala nasprotna različica, tista zaželena?

Na ogled gremo nekega jasnega popoldneva, nad mestom je modro nebo, čez katero veter, še prav nič predzimsko strupen, razpihava oblake. Veronika ima prvič v sezoni spet kapo in hodi med nama, vsak na eni strani jo drži za roko. Družina, za kakršno se ozreš. Zdaj spredaj zdaj vzporedno stopa stanovanjska posrednica. Ko smo se predstavili in rokovali, je rekla: »Iz Jugoslavije prihajate, kajne? V tem okraju živi veliko Jugoslovanov in drugih priseljencev.« Spodbudno brblja o nekem novem stanovanjskem kareju, skupaj s sodobno infrastrukturo, ki da bo v kratkem zrasel na tem koncu. Oziram se okrog sebe, nedoločno upanje, da se bomo znašli v očarljivi ali vsaj prijazni starinski sošeski, se umika občutju neobstoja. Pot do stanovanjske hiše s številko 78, po sivih ulicah brez enega samega drevesa, brez prodajaln s tekstilom, drogerije, brez lekarne ali napisa *Kindergarten*, brez čevljarja ali kakšnega drugega rokodelca, na katerega delavnico še naletiš ponekod, v bolj odmaknjenem koncu mesta, in daje vtis prijetne domačnosti, je v stvarnem pogledu dokaj kratka, ampak meni se vleče v nedogled. Opazim, da na pločnikih ni videti pasjih iztrebkov, pogostega zaudarjajočega dodatka drugače v mnogih pogledih ocvetličene avstrijske prestolnice. Ni dreves, ni grmovja, ni pasjih ljubljencev. Prenizek življenjski standard tukajšnjih stanovalcev? Zavijemo za vogal, gremo mimo zbetoniranega igrišča za košarko, ograjenega z visoko kovinsko mrežo, še približno tristo metrov in nad pustimi rjavimi vhodnimi vrati končno iskana številka. Na drugi strani ulice pravokotno nad manjšim lokalom izvesek vabi k igranju biljarda. Tik zraven izložba s spraskanim napisom *Sexshop*.

»V drugo nadstropje gremo,« reče posrednica, izvleče ključ.

V preddverju planejo v nas kuhinjske vonjave. Zelje, govedina, čebula. Okoli petih je, se v loncih že cmari večerja? Med stene ujeti vonji so gosti in se v valovih, ki imajo malodane barvne, med seboj zmešane odtenke, valijo med tremi nadstropji veže. Pljuča se mi stisnejo od odpora. Povzpne-mo se po dvojnem nizu stopnic, na hodnikih pred vrati vse mogoče, zabo-ji, gumijasti škornji, pod nekim polodprtim, a kljub temu s paro orošenim oknom vedro, ob njem metla, spodaj ovita v krpo.

Stanovanje je dvosobno z visokimi stropovi. Po tleh parket, pohištva ni, samo kuhinja je opremljena s plastičnimi omaricami z začetka šestdesetih let. Stopim k oknu v dnevnem prostoru. Gleda na ulico, po kateri smo prišli, v okna stanovanj nasproti. Iz njega vodijo vrata v dokaj prostorno spalnico in kabinet na isti strani.

»Kje je kopalnica?« vprašam.

Stanovanjski posrednici je neugodno. »V preurejeni shrambi,« pove in odpre neugledna vrata v kuhinjskem delu. V kvadrat in pol veliki, z rustikalno vzorčastimi ploščicami obloženi shrambi stojita prha in umivalnik, nad njim plastična omarica z ogledalom.

»In stranišče?«

Ženska je čakala na to vprašanje. »Stranišče je na hodniku, skupno. Delite si ga z drugimi strankami v tem nadstropju.«

Ozrem se v Luka. »Ni govora,« rečem slovensko. Luka omahuje. »Ni go-vora,« ponovim.

»Ne pride v poštev,« se obrnem k posrednici. »Tega stanovanja ne bomo najeli.«

Odzove se začudeno: »*Gnädige Frau*, najemnina za takšno stanovanjsko površino je izjemno ugodna. Predvsem seveda zato, ker gre za spremembo izselitvenega roka v vaši sedanji pogodbi na našo prošnjo.«

Odvisno kako to gledaš. Kaj naj ji pravzaprav razlagam? Mirno in obvlada-no ponovim: »Ne pride v poštev.«

Kislo se nasmehne. »Kakor želite. Drugega vam naše podjetje v tem trenutku ne more ponuditi.«

»Torej ga bomo poiskali sami.« Primem Veroniko za roko, jo povlečem po hodniku. Odleže mi že ob pogledu na izhod. Oglasi se drdrajoč zvok tram-vaja, ki speljuje s postaje, verjetno za vogalom. Zunaj globoko zajamem sapo in spet zadiham normalno.

Naslednje jutro kupim šop dnevnih časopisov, ki objavljajo oglase. Pretok ljudi v metropoli, kakršna je Dunaj, je velik. Znajdem se. Našla bom sta-novanje na takšnem koncu, kjer nam bo všeč. Po svojih merilih. Očitno sem godna za spremembo.

Z rumenim fluorescentnim flomastrom obkrožim ponudbe, ki se mi zdijo primerne in dostopne, in začnem vrteti telefonske številke. V manj kot eni uri se dogovorim za pet ogledov v naslednjih nekaj dneh.

Luka v sosednji sobi restavrira manjšo nabožno sliko. Pri Poljaku je gneča, spet ima poln atelje najete delovne sile, Katarzyno in še trojico. Lukova tarifa, čeprav mi, vpeti v avstrijski sistem, z njegovim zaslužkom komaj shajamo, je za podjetnika Zbigniewovega kova, ki hoče iz ljudi iztisniti čim več za bagatelo, visoka. Za prve faze dela, ki se jim je lažje priučiti in zanje vsaj po njegovem prepričanju ni potrebna posebna strokovnost, bo izkoristil priškele iz Poljske.

Luka se ne strinja z njim in znova lajna svojo vižo, za katero Kolczyński nima posluha: »Potreben je celosten pristop, ne pa to štukanje in kombiniranje. Kar zafušajo drugi, nazadnje vsakič znova pričaka mene. Amaterstvo se ne izplača.«

Skozi tanko steno prihajajo do mene radijski zvoki, napoved, potem osrednja pesem iz mjuzikla Fantom iz opere. Vlogo fantoma hipnotično poje gologlavi Alexander Goebel. Ko zaslišim njegov, v višjih legah skoraj koloraturni glas, v menjavah med strupeno zapeljivostjo in zapeljivo sugestivnostjo, našpičim ušesa. Ne le protagonistko, tudi mene bi fantom s tem svojim petjem, z nečim v njem, kar mi zbujata hrepenenje na robu zasvojenosti, spravil v nevarni nočni labirint. Duetu fantoma in Christine, ki je hit že več mesecev, kdo ve, zakaj, v zamenjanem vrstnem redu sledi njena sanjava pesem *Denk an mich*. Ravno zapoje *doch Gefühle sind unsterblich*, hvalnico neumrljivim čustvom in zvestobi, ko spodaj pri vratih dvakrat pozvoni. Prepozno za poštarja. Zbigniew? Zlezem s stola, na katerem sedim spodvitih nog, da bi šla odpret, vendar me je Luka prehitel.

Prepoznam Katarzynin glas, ko gre z Lukom v atelje, po nekaj je prišla. Za novim mlečnim steklom vrat vidim obris še ene postave, višje, moške. Pogovarjajo se v poljščini, sičniki in šumevci jim sledijo kot rep komete. Luka v predsobi pogrne pole papirja, v katere bo nekaj zavil. Gnetejo se v majhnem prostoru, slišati je samo Katarzyno. Zagledam plamenček, uprasnila je vžigalico. Ne zdrži brez čika. Moški nekaj vpraša, sklepam po intonaciji. Predvajanje pesmi iz Fantoma se konča, na vrsti so reklame. Je *pani* doma? Sprašuje po meni?

S prsti si pritisnem na senca, počutim se kot zamrznjena. In gostoljubnost? Zagledam samo sebe od zunaj. Se mogoče skrivam ali kaj? Pogladih si razvlečen pullover, odprem vrata, rečem *živijo*. Katarzyna se obrne k meni, da ji zavihrajo dolgi lasje, speti v čop vrh glave, v roki drži cigareto. Bo pepel otresla na tla ali kar v nastavek enega od baročnih cerkvenih svečnikov z novo pozlato, ki jih Luka s pomočjo priškele v kavbojkah, sklonjenega nizko proti tlom, zavija v varovalni polivinil z zračnimi mehurčki in zatem še v navaden rjav papir?

Moški, črnolas in svetlih oči, ob katerih me prešine, ali ni mogoča ta prepoznavni odtенок modrine poseben privilegij poljske rase, se sunkovito vzravna, me pogleda, do mene ima samo pol koraka. »Henryk,« se predstavi, mi da roko, pove nekaj nerazumljivega, kar se konča z znanim *dziękuję*,

in za vsak primer doda *thank you*. Se mi nasmiha naravnost v oči. Gleda me, kot da me pozna od nekdaj, in ne spusti moje roke. S cukljam jo potegnem k sebi. Katarzyna mi razloži, da je bil on tisti, ki je poleti stanoval pri nas. Rad bi se oddolžil, naju z Lukom kam povabil, in se zahvaljuje meni kot hišni gospe. Hišna gospa. Kakšen arhaizem je zdaj to? Mogoče samo posledica nerodnega prevajanja.

»Bi kaj spili?« ponudim.

»Mudi se jima,« namesto njiju nedružabno zavrne ponudbo Luka. »Zbišek bi rad dopoldne, pred prometno gnečo, dostavil svečnike župniku.«

Nočem samo stati ob strani. Podržim jim vrata, ko se vsi trije s po dvema zavojem v rokah odpravijo. Črno lasec me zajame s pogledom. V njem je vse kaj drugega kot civilna vljudnost.

In the Gilded City

(excerpt)

In exchange for this apartment the rental agency offers us one that's a third roomier but almost the same rent. We can look at it right away. They inform us of the address and the place we're to meet with their representative, who will show it to us.

Is this a tragedy or a blessing? My heart jumps at the thought that moving out will let me avoid the bothersome, inevitable encounters with Kolczynski and his people. But no doubt there's something irregular hiding in the fact that they're offering more space for the same price.

"You always have to point out the downside," says Luka, when I say this aloud.

"Do you have a counter-argument?"

"Let's look at the map to see where the apartment actually is."

The street's in the middle of the 17th district. There's no park or city attraction anywhere near it, just a maze made from an abstract pattern of roads and streets dotted with red circles indicating tram and bus lines. A junk-room or a desert in the Viennese metropolis? I catch myself starting to think in an either-or manner. Does the possibility of the bad preclude the good? Or will the opposite version win out, the preferred one?

We go to see it one clear, blue-skied afternoon when the wind, not yet poisonously pre-hibernal, is puffing away at the clouds. For the first time this season, Veronika is wearing a cap, and she walks between us, each of us holding one of her hands. The sort of family you give a second glance to. Now in front of us, now parallel to us, walks the real estate agent. As we were introducing ourselves and shaking hands, she said, "You're from Yugoslavia, right? There are plenty of Yugoslavs and other immigrants in this area." She babbles encouragingly about some new block of apartments, including the modern infrastructure that will soon spring up around here. I look around, and the vague hope that we'll find ourselves in a charming or at least friendly old neighbourhood gives way to a sense of non-existence. The path to apartment building number 78, over grey streets without a single tree, without any clothing shops, drug stores, pharmacies, or a *Kindergarten* sign, without a cobbler or any sort of craftsman's workshop you sometimes come across even in remoter areas of the city, is actually rather short, but for me it stretches beyond view. I notice there are no dog droppings on the sidewalk, none of those frequent, foul-smelling additions to what in many other respects is Austria's flowery capital city. No trees, no bushes, no pet dogs. Is the local residents' standard of living too low? We turn a corner, pass concrete basketball courts bounded by a high metal chain-link fence, walk another three hundred metres or so, and finally see, above the dreary brown entrance door, the number we're seeking. Across the street a little sign hangs

perpendicular to a small restaurant, inviting people to play billiards. Right next to a display with a scratched *Sexshop* sign.

"We're going up to the third floor," says the agent, pulling out a key.

In the lobby we're ambushed by kitchen smells. Cabbage, beef, onions. It's around five. Is dinner already stewing in the pots? Trapped between the walls, the dense odours billow within the three-storey entrance hall in waves that seem almost coloured, mixed together in tones. My lungs contract out of protest. We climb the double-width staircase up to a hallway that has everything imaginable in front of the door – boxes, rubber boots and, under a half-open but nevertheless fogged-up window, a bucket with a broom next to it, its bottom wrapped in a rag.

It's a one-bedroom apartment with high ceilings. Parquet floors, unfurnished, except for the kitchen, which is outfitted with plastic cupboards from the early sixties. I walk over to the living room window. It looks out over the street we came from and into the windows of the building opposite. From it, a door leads into a fairly spacious bedroom and office on the same side.

"Where's the bathroom?" I ask.

The agent looks uncomfortable. "In the refurbished pantry," she says and opens a simple door in the kitchen. In the metre-and-a-half pantry with rustically-patterned tiles stand a shower and a sink with a plastic cupboard and mirror above it

"And the toilet?"

The woman was waiting for this question. "The toilet's in the hall. It's communal. You share it with the other clients on this floor."

I look at Luka. "No way," I say in Slovenian. Luka hesitates. "No way," I repeat.

"This is quite unacceptable," I tell the agent. "We are not renting this apartment."

She responds with astonishment: "*Gnädige Frau*, the rent is exceedingly inexpensive for a unit of this size. This is primarily, of course, because it was we who requested a change to the move-out date in your current contract."

It all depends on how you look at it. But how should I actually explain things to her? Calmly and collectedly, I repeat: "This is quite unacceptable."

She smiles sourly. "As you wish. At this time, our agency is unable to offer you anything else."

"Then we'll look for something on our own." I take Veronika by the hand, and pull her along the hallway. Just seeing the exit is a relief. There's the clattering sound of a tram leaving a station, probably from around the corner. Once outside I inhale deeply and breathe normally again.

The next day I buy a stack of newspapers for the classifieds. The flow-rate of people in a metropolis like Vienna is high. I'll manage. I'll find an apartment in an area we'll like. Up to our standards. Obviously I'm ripe for a change.

With a yellow highlighter, I circle the offers that seem reasonable and affordable, and I start dialling numbers. In less than an hour I've arranged five viewings over the next few days.

Luka is in the next room restoring a devotional picture. Things are busy at the Pole's, so his studio is once again full of hired workers, Katarzyna and three others. Although we're caught up in the Austrian system and can hardly get by on what he earns, Luka's rates are too high for a businessman of Zbigniew's stamp, who wants to press as much as possible out of people for every bagatelle. The first phases of work are easier to learn and, at least in Zbigniew's view, don't require any particular expertise, so he'll exploit the Polish immigrants for that.

Luka doesn't agree with him and is once again singing the old song Kolczynski has no ear for: "You need a holistic process, not this stucco-combining. What the others botch up always ends up coming back to me eventually. Amateurism doesn't pay."

The sounds of a radio come to me through the thin walls. Announcements, then the main song from the Phantom of the Opera. Bald-headed Alexander Goebel is hypnotically singing the Phantom's role. Hearing his high-pitched, almost coloratura, voice alternating between poisonous seduction and seductive suggestiveness, I perk up my ears. The Phantom and his singing, which has something in it that gives rise in me to a craving that borders on addiction, would pull me too, not just the lead woman, into his dangerous nocturnal labyrinth. The sequence of songs is mixed-up and the Phantom's duet with Christina, which has been a hit for months already, is followed, who knows why, by "Denk an mich." Just as she's singing, *doch Gefühle sind unsterblich*, a hymn to undying emotions and loyalty, the door buzzer rings twice. It's too late for the postman. Zbigniew? I slide off the chair I was sitting on with tucked-up legs to go answer, but Luka beats me to it.

Katarzyna has come to pick something up. I recognize her voice as she heads into the studio with Luka. Behind the milky new glass door I can see the outline of another figure, a taller one, a man's. They're speaking in Polish, and the sibilants and fricatives follow them like the tail of a comet. Luka is in the hall spreading out sheets of wrapping paper. They're all crammed into a small space and only Katarzyna can be heard. I see the flame, then the match extinguishing. She can't do without a smoke. The man is asking something, I can tell by the intonation. The song from the Phantom has ended, and it's time for ads. Is *pani* home? He's asking for me?

I press my thumb to my temples, and feel like I'm frozen. And hospitality? I look at myself the way another would. Am I maybe hiding or something? I smooth out my stretched sweater, open the door, say *hello*. As Katarzyna turns to me, her long hair, which is tied in a ponytail on top of her head, swings. She's holding a cigarette in her hands. Will she flick the ashes onto

the floor, or perhaps right over the base of one of the newly-gilded baroque church candles that Luka, bent down to the floor and with the help of the immigrant in jeans, is protecting with PVC bubble wrap before additionally wrapping them in plain brown paper?

The black-haired man, whose bright eyes make me wonder whether this distinctive shade of blue is perhaps a special privilege of the Polish race, suddenly straightens up and looks at me, only a half-step away. "Henryk," he introduces himself, offering his hand and saying something incomprehensible that finishes with the familiar *dziękuję*, and adding *thank you* just in case. He smiles right into my eyes. He looks at me as if he knows me from somewhere and doesn't let go of my hand. I pull it back to me with a slight jerk. Katarzyna explains to me that he was the one who stayed with us during the summer. He would like to pay us back by inviting Luka and me out, and to thank me as the lady of the house. The lady of the house. What sort of an archaism is that? Maybe it's just the result of an awkward translation.

"Would you like something to drink?" I offer.

"They're in a hurry," says Luka, unsociably rejecting the offer on their behalf. "Zbišek wants to deliver the candle-holders to the priest before the morning traffic jams."

I don't want to just stand by. I hold the door for them as the three of them, each with two packages in their hands, set off. The black-haired one catches me with a look. In it there's much more than mere common courtesy.

Translated by Jason Blake

Foto © Renate von Mangoldt

Katharina Hacker

Katharina Hacker se je rodila leta 1967 v Frankfurtu na Majni v Nemčiji. Leta 1986 je začela študirati filozofijo, zgodovino in judovske študije na Univerzi v Freiburgu, leta 1990 pa je študij nadaljevala na Hebrejski univerzi v Jeruzalemu. Pisateljica, pesnica in prevajalka iz hebrejščine je svoje prvo prozno delo *Tel Aviv. Eine Stadterzählung* (Tel Aviv. Mestna pripoved) objavila leta 1997. Med njena dela sodijo še zbirka proze *Morpheus oder Der Schnabelschuh* (Morfej ali kljunasti čevelj, 1998), zbirka poezije v prozi *Überlandleitung* (Daljnovod, 2007) in romani *Der Bademeister* (Kopališki mojster, 2000), *Eine Art Liebe* (Neke vrste ljubezen, 2003), *Die Habenichtse* (Obubožanci, 2006), za katerega je prejela nemško književno nagrado (2006), *Alix, Anton und die anderen* (Alix, Anton in drugi, 2009), *Die Erdbeeren von Antons Mutter* (Jagode Antonove matere, 2010) in *Eine Dorfgeschichte* (Vaška pripoved, 2011). Leta 2001 je prejela literarno štipendijo Schloss Wiepersdorf. Za svoj literarni opus je prejela več nagrad, med drugim tudi nagrado mesta Düsseldorf za književnost (2006) ter nagrado Stefana Andresa (2010). Od leta 1996 živi in ustvarja v Berlinu.

Katharina Hacker was born in 1967 in Frankfurt am Main, Germany. She enrolled in Philosophy, History, and Jewish Studies at the University of Freiburg in 1986 and transferred to the Hebrew University in Jerusalem in 1990. A writer, poet, and a translator from Hebrew, she published her first book of prose, *Tel Aviv. Eine Stadterzählung* (Tel Aviv. A City Narrative), in 1997. Her works also include the prose collection *Morpheus oder Der Schnabelschuh* (Morpheus or The Poulaine, 1998), the book of prose poetry *Überlandleitung* (Landline, 2007), and the novels *Der Bademeister* (Lifeguard, 2000), *Eine Art Liebe* (A Sort of Love, 2003), *Die Habenichtse* (The Havenots, 2006) (which won the German Book Prize in 2006), *Alix, Anton und die anderen* (Alix, Anton and the Others, 2009), *Die Erdbeeren von Antons Mutter* (Anthony's Mother's Strawberries, 2010), and *Eine Dorfgeschichte* (A Village Story, 2011). She was the recipient of the Schloss Wiepersdorf literary grant in 2001. She has won several awards for her literary opus, among them the Literary Award of the City of Düsseldorf (2006) and the Stefan-Andres-Award (2010). She has been living and working as a freelance author in Berlin since 1996.

Geschöpfe

(Abschnitt)

Der Abend kam, es wurde leise, kein Hund bellte, eine Taube gurrte, im Wald hinterm Haus regte sich dies und das, Rehböcke, in der Stille hörte man, wie sie ihre Geweihe aneinanderschlugen, manchmal bellten sie, ja, sie bellten. Großmutter kam zur Gartentür und sagte, geh hinein, es ist Nacht. Sie sagte es, wenn der Abend zu sinken begann. Sie sah es, glaubte nicht, dass man sich in der Abendkühle erkälten werde, sie fürchtete sich vor den Tieren, sie mochte Tiere nicht. Manchmal, wenn meine Großeltern über Nacht blieben, saß sie da und zählte durch die geschlossenen Fenster die Tiere auf, die ihr einfielen, unangenehme Begegnungen allesamt, nichts war ihr unangenehmer als die Vorstellung, von einer Vogelfeder, einem Fell berührt zu werden. Sie mied, wo es sich machen ließ, die Namen der Tiere, es gibt, sagte sie, so viele Leute, über die keiner spricht, was soll ich über Tiere sprechen.

Als meine Großmutter noch lebte und wir klein waren, vermieden wir es ebenfalls, das Wort »Tier« oder Tiernamen auszusprechen, wir sagten stattdessen, das erste Geschöpf, das zweite Geschöpf, wir zählten, soweit wir zählen konnten. Wir waren klein, weit ging es nicht, die Zahlen waren unerreichbar wie die Tiere, mühsam buchstabierten wir die Ziffern zueinander, aber wir streckten uns, reckten die Köpfe, hielten einander an den Fingern fest, die Fußzehen nahmen wir zu Hilfe, gerieten ins Durcheinander, verhakten uns, rollten übereinander, gerieten in Streit. Das fünfzehnte Geschöpf. Das fünfundzwanzigste Geschöpf.

Ihr Gesicht war angenehm, es blieb, was ihr auch begegnete, angenehm, sie verzog es nicht, nur wenn von den Nazis die Rede war und wenn einer von Tieren sprach. In ihrer Heimat hatte es, erzählte sie, auf dem Hof, über den Hof hinweg, dann rechts zu den Stallgebäuden, Tiere gegeben, hinter braunen, wettergebleichten Holztüren verborgen, in niedrigen Gebäuden, deren Ziegeldächer bewachsen waren mit Gräsern, Bäumchen, schiefen Schornsteinen. Es gab keine Ursache, keinen Grund, nicht einmal Sätze, nicht eine Geschichte. Nur diese Abneigung, wie ein Ekel, für den sie mein Großvater, der Hunde liebte, tadelte. Mitgeschöpfe sind es, sagte er und war empört. Seid nicht selbstgerecht!, mahnte er.

Geschöpf Neunzehn war ein Igel. Wir schleppten ihn ins Haus, er wäre sonst erfroren. Auch wenn sich ihr Gesicht verzog vor Unwohlsein und Ekel, stimmte sie zu, den Igel aufzunehmen, man ließ nichts sterben, nichts.

Sie war sicherlich in weißen Strümpfen, mit weißer Schürze, in der Kleidung des kleinen Mädchens zum Eiersuchen geschickt, voller Entsetzen stehengeblieben, als die Hühner auf sie losrannten.

Ihre Gegenwart, hatte sie mir einmal gesagt, als sie schon alt und ich ein Kind war, ihre Gegenwart war gleich vorbei gewesen, der Hof gehörte, als

sie ihn überquerte, schon in die Vergangenheit. Mit allen anderen wurden sie vertrieben, ein Köter wurde mitgenommen, ein alter Jagdhund besserer Zeiten. Wir losten, welche Zahl auf ihn, den Hund, der abmagerte, ver-rückt wurde, fallen sollte. Es war die Fünfundzwanzig. Da konnten wir längst zählen, soweit wir wollten.

An einem Abend erzählte meine Großmutter von ihrer Flucht. Es war der Abend, an dem sie von dem Hund redete, dem alten Hund, der Abend, an dem auf irgendeine Weise meine Großmutter starb. Der Rest war Zugabe, Höflichkeit, matter Gehorsam dem Körper gegenüber.

Ein Sommerabend, heiß, der auch spät nicht abkühlte, trotzdem einen klaren Himmel sehen ließ, erst lange dämmerig, dann schwarz und voller Sterne. Man konnte, an einem solchen Abend, nicht schlafen gehen. Wir waren vor dem Haus. Sie saß in einem Liegestuhl, dem längst das Fußteil fehlte, saß sehr aufrecht, anders nie, schaute zufrieden in den Himmel, war froh, dass sich kein Tier in unserer Nähe zeigte.

Den Igel aufzunehmen war ein Irrtum, obwohl es ihn rettete. Er rannte unruhig durch das Bad. Er stank, stank immer schlimmer. Die Stacheln wurden stumpf. Die Beine blieben mager. Er stemmte sich die Wand hinauf, fand nichts. Suchte in Ecken, in hintersten, fand Staub und Watte, die ihm auf den Stacheln spießte. Meine Großmutter quälte sich. Sie schnitt ihm Apfelschnitze, gab von den Salatblättern. Gestank war ihr verhasst. Der Igel war im ersten Stock.

Ein leichter Wind kam, brachte von den Wiesen angenehmen Duft, der Mond ging auf, man hatte nicht viel davon, noch war es hell. Sie bat um eine Decke.

Wir haben, trotz all der Sommer, die wir auf dem Land verbrachten, niemals den Himmel beobachtet, kannten nicht mehr als den Großen Bären, den wir für Großmutter nur Großen Wagen nannten, fanden den Abendstern, verstummten, liebten die Blumen, rochen sie in der Dunkelheit, Jasmin, zuweilen Rosen. Je-länger-je-lieber, das sagte meine Großmutter, zupfte die Blüten oder trockene Blättchen, erneuerte den Stock, band frische Fäden.

Sie wäre auf der Flucht gestorben, erzählte sie an jenem Abend. Sie rutschte vom Wagen, lag am Straßenrand. Der Hund war auf dem Wagen. Hund, sagte sie. Ein Hund. Er winselte. Er sprang hinunter. Er lief zu ihr, legte sich auf ihren Körper. Man sah sie, da er auf ihr lag und jaulte.

Sie roch, erzählte sie, Hundegeruch, das Fell – verfilzt, verdreckt. Einer hob sie auf, legte sie auf einen Karren, nahm sie mit. Ein Wunder, dass sie nicht erfror.

Ich brachte ihr die Decke. Es war noch warm. Im Gebüsch raschelte es. Sie verstand, ihre Ohren zu verschließen.

Der Hund war nicht Geschöpf Nummer eins, sie wusste auch nicht, welche Nummer er für uns tragen sollte. Auf seinem Rücken, sagte sie, habe

etwas geschrieben gestanden. Sie konnte es nicht lesen. Sie erzählte, wie oft in Träumen auftauchte, was mit roter Farbe, wie mit einem Pinsel, auf seinen Rücken geschrieben stand und bis zur Flanke, sie sah den Schriftzug, sah im Traum deutlich fremde Buchstaben, konnte sie nicht erkennen, nicht entziffern, mit roter Farbe — wer schreibt mit Pinsel auf den Rücken eines Hundes? Die Tiere, sagte sie, als könnten sie dafür aufkommen, dass man die Menschen nicht zu hassen beginnt, die Tiere, gezählte Geschöpfe, ihr Gesicht verzog sich nicht, wenn einer darauf kam, wie Tiere der Zahl nach geschlachtet wurden, sie schien es zufrieden zu sein.

Irgendjemand hatte also auf den Hund ein Wort geschrieben. Aber es war doch der alte Jagdhund?, fragten wir an diesem Abend. Ein verrückter Hund, vom Hof mitgekommen, von zu Hause mitgekommen.

Der Hund hatte sie gerettet, sagte sie an jenem Abend, ein Tier.

Frederik, der vor allem Pferde mochte, wehrte sich. Ohne Zwei wärt ihr nie so weit gekommen, ohne Zwei hätte keiner den Karren ziehen können, auf dem du lagst. Ohne Hund und Pferd wärest du am Wegrand erfroren. Vielleicht, weil sie, die wir über alles lieben, Tiere nicht mochte, redeten wir so oft über Tiere.

Im Scherz hatten wir begonnen, die Namen der Tiere zu vermeiden, es war längst Ernst. Mein kleiner Bruder kannte die Namen kaum, so oft hatten wir ihm unsere Zahlen vorgebetet. Igel – Geschöpf Nummer Neunzehn. Pferd – Geschöpf Nummer Zwei. Auf unserer Arche Noah aus Holz und mit Holztieren in Streichholzschachtelgröße riefen wir sie bei ihrer Zahl. Ein Hund war Geschöpf Nummer Fünfundzwanzig. Er sollte nicht an den Anfang. Er sollte nicht ans Ende. Er sollte in der Mitte bleiben. Geschöpf Nummer Fünfzig war das Chamäleon. Wir gerieten nicht durcheinander. Sie sagte an dem Abend, der Hund stank, er stank nach Rauch. Er stank nach uns.

Was sind wir, sagten wir.

Der Hund, sagte sie, war nicht von zu Hause. Der Hund kam von einem anderen Flüchtlingszug.

Wir fragten: Was für ein anderer Flüchtlingszug?

Sie antwortete nichts.

Ich mag nicht mehr, sagte sie plötzlich. Von jedem Geschöpf ein Paar. Und Engel soll es keine geben. Dafür Tiere. Wer will da leben?

Guck mal, da ist ein Fünfundzwanzig, rief mein kleiner Bruder.

Ein großer Hund tauchte still aus einem Schatten auf. Auf seinem Rücken stand etwas geschrieben.

Komm, stand da.

Bitja

(odlomek)

Zvečerilo se je, potihnilo, psi niso lajali, golob je grulil, v gozdu za hišo se je premaknilo to ali ono, srnjaki, v tišini si lahko slišal, kako se klešejo njihova rogovja, včasih so lajali, ja, lajali so. Babica je pristopila k vrtnim vratom in rekla, pridi notri, noč je. To je rekla, ko se je začel zgrinjati mrak. Videla ga je, ni mislila, da bi se v večernem hladu kdo lahko prehladil, bala se je živali, ni jih marala. Včasih, ko sta stara starša prenočila pri nas, je sedela ob zaprtem oknu in naštevala živali, ki so ji prišle na misel, sama neprijetna srečanja, nič ji ni bilo bolj neprijetno kot misel, da bi se je dotaknil kožuh ali ptičje pero. Kjer koli se je dalo, se je izogibala omembam živali, pravila, toliko ljudi je, o katerih nihče ne govori, kaj bi govorila o živalih.

Ko je bila babica še živa in mi majhni, smo se tudi sami izogibali besedi »žival« in živalskim imenom, namesto tega smo govorili, prvo bitje, drugo bitje, šteli smo, do kolikor smo znali. Bili smo še majhni, nismo prišli prav daleč, številke so bile prav tako nedostopne kot živali, s težavo smo drug drugemu črkovali številke, toda trudili smo se, stikali glave, uporabili prste, si pomagali tudi s prsti na nogah, se zmotili, zataknili, se zavalili drug na drugega, zanetili prepir. Petnajsto bitje. Petindvajseto bitje.

Imela je prijeten izraz na obrazu, ki je ostal, ne glede na kaj je naletela, prijeten, nikoli se ni namrščila, le takrat, ko je bilo govora o nacistih ali ko je kdo omenjal živali. Pripovedovala je, da so imeli v domovini, na domačiji, čez dvorišče, na desno proti hlevom živali, skrite za rjavimi, od dežja in od sonca zbledelimi lesenimi vrati, v nizkih poslopjih, katerih opečnate strehe so bile poraščene s travami, drevesci in poševnimi dimniki. Ni bilo vzroka, razloga, niti stavka, niti zgodbe. Le ta odpor, kot gnus, zaradi katerega je karala dedka, ki je imel rad pse. Tudi oni so živa bitja, je odvrnil in bil ogorčen. Ne bodite krivični! je opozarjal.

Bitje devetnajst je bil jež. Prinesli smo ga v hišo, sicer bi zmrznil. Čeprav se je od slabosti in gnusa namrščila, se je strinjala, da ježa obdržimo, ničesar ne smeš pustiti, da umre, ničesar.

Zagotovo je vselej, ko so jo v belih nogavičkah, z belim predpasničkom, v dekliških oblačilih pošiljali po jajca, v grozi obstala, ko so se kokoši zagnale proti njej.

Njene sedanjosti, mi je nekoč povedala, ko je bila že stara, jaz pa še otrok, njene sedanjosti preprosto ni bilo več, dvorišče je, ko ga je prečkala, že sodilo v preteklost. Izgnali so jih kot vse druge, s seboj so vzeli ščene, starega lovskega psa iz boljših časov. Žrebali smo, katera številka bo padla nanj, na psa, ki je shiral, zbezljal. Bila je številka petindvajset. Takrat smo že znali šteti, do kolikor smo hoteli.

Nekega večera je babica pripovedovala o begu. Bilo je tistega večera, ko je spregovorila o starem psu, tistega večera, ko je babica nekako umrla. Kar je sledilo, je bil dodatek, vljudnost, slabotna poslušnost telesu.

Poletni večer, vročina, ki tudi pozno zvečer ni popustila, pa se je vendar videlo jasno nebo, sprva je bilo dolgo mrčno, nato črno in polno zvezd. Ob takem večeru ne moreš iti spat. Bili smo pred hišo. Sedela je na ležalniku, ki mu je že dolgo manjkala opora za noge, sedela je zelo vzravnano, nikoli drugače, zadovoljno zrla v nebo, bila vesela, da se v naši bližini ni prikazala nobena žival.

Bila je napaka, da smo vzeli ježa, čeprav ga je to rešilo. Nemirno je tekal po kopalnici. Smrdel, smrdel vse huje. Bodice so postale tope. Noge suhljate. Vzpenjal se je na steno, a ni našel ničesar. Iskal po kotih, po najbolj skritih, našel prah in vato, ki sta se mu nabodla na bodice. Babica se je mučila. Rezala mu je jabolčne krljle, dajala liste solate. Sovražila je smrad. Jež je bil v prvem nadstropju.

Zavela je sapica, s polj prinesla prijeten vonj, vzšla je luna, nisi imel veliko od tega, še zmeraj je bilo svetlo. Prosila je za odejo.

Kljub vsem poletjem, ki smo jih preživel na deželi, nismo nikoli opazovali neba, nismo poznali kaj več kot velikega medveda, ki smo ga pred babico imenovali veliki voz, našli smo večernico, obmolknili, ljubili rože, jih vonjali v temi, jasin, občasno vrtnice. Marijine prsteke, kot jim je pravila babica, smukala cvetove in posušene lističe, obnavljala olesenelo rastlino in privezovala mlade poganjke.

Med begom bi kmalu umrla, je povedala tistega večera. Padla je z voza, ležala na robu ceste. Na vozu je bil pes. Rekla je pes. Pes. Cvilil je. Skočil dol. Stekel k njej, legel na njeno telo. Opazili so jo, ker je ležal na njej in tulil.

Vonjala je, je pripovedovala, vonj po psu, kožuh – zlepljen, umazan. Nekdo jo je dvignil, jo položil na cizo, vzel s seboj. Čudež je, da ni zmrznila.

Prinesla sem ji odejo. Bilo je še toplo. V grmovju je nekaj zašumelo. Znala je preslišati.

Pes ni bil bitje številka ena, tudi ona ni vedela, katero številko smo mu dali. Na njegovem hrbtu, je rekla, je nekaj pisalo. Ni mogla prebrati. Pripovedovala je, kako pogosto se ji pojavlja v sanjah, nekaj z rdečo barvo, kot s čopičem napisano na bok, vidi pisavo, v sanjah jasno vidi tuje črke, a jih ne more razpoznati, ne razbrati, z rdečo barvo – le kdo bi s čopičem psu popisal hrbet? Živali, je rekla, kot bi plačevale za to, da ne začnejo sovražiti ljudi, živali, prešteta bitja, ni se namrščila, ko je kdo prišel do tega, kako drugo za drugo koljejo, zdelo se je, da je zadovoljna.

Na psa je torej nekdo napisal neko besedo. Saj to je bil vendar stari lovski pes? smo jo vprašali tistega večera, zbežljani pes, ki je prišel z dvorišča, z domačije.

Rešil jo je pes, je povedala tistega večera, žival.

Frederik, ki je imel rad predvsem konje, se je branil. Brez dvojke ne bi prišla tako daleč, brez dvojke ne bi nihče mogel vleči cize, na kateri si ležala. Brez psa in konja bi zmrznila ob poti.

Morda smo zato, ker ona, ki smo jo imeli tako radi, ni marala živali, mi tako pogosto govorili o njih.

Sprva smo se za šalo izogibali živalskih imen, tedaj je bilo že dolgo resno. Mlajši brat je komajda poznal imena, tolikokrat smo mu odmolili naše številke. Jež – bitje številka devetnajst. Konj – bitje številka dve. Na našo leseno Noetovo barko smo živalice iz lesa v velikosti škatlice za vžigalice klicali po številkah. Pes je bil bitje številka petindvajset. Ni smel na začetek. Ni smel na konec. Moral je ostati v sredini. Bitje številka petdeset je bil kameleon. Nikoli se nismo zmotili.

Tistega večera je povedala, da je pes smrdel, smrdel po dimu. Smrdel po nas.

Kaj pa smo mi, smo jo vprašali.

Pes, je rekla, ni bil z domačije. Pes je prišel od neke druge kolone beguncev. Vprašali smo: Katere druge kolone beguncev?

Ni odgovorila.

Ne morem več, je nenadoma rekla. Od vseh bitij en par. Pa tudi angelov naj ne bi bilo. Zato pa živali. Kdo bi hotel živeti tam?

Glej, tam je petindvajset, je zaklical mlajši brat.

Iz sence se je tiho pojavil velik pes.

Nekaj je bilo na njegovem hrbtu.

Pisalo je, pridi.

Prevod Tina Štrancar

The Creatures

(excerpt)

Then it was evening, everything fell quiet, the dogs didn't bark, there was only a pigeon crooning, some rustling in the wood behind the house, a few roebuck in the silence, their antlers clashing, and barking too, yes, barking, don't you believe me? While my grandmother was still alive she'd come to the garden gate and call, come in now, it's practically evening. She'd say this when the sky was just beginning to darken, as she too could see, but it wasn't the thought of us catching a cold in the cool air that bothered her, it was the animals she was scared of, because she didn't like animals. Sometimes when we could persuade her to come to the village with us she'd just sit there and as we passed the closed windows, would list whatever animals she happened to think of, every one of them associated with something unpleasant, nor could she imagine anything worse than coming into contact with feather or fur. Whenever possible she avoided even their names, because, she said, there are so many people no one ever mentions why should we spend our time talking about animals.

As long as my grandmother was alive we would not let the word animal pass our lips, nor would we mention any specific animal, we'd simply say creature one, creature two, and keep counting as far as we could count, because we were only little then and couldn't count very far, numbers being as incomprehensible as animals to us, so it caused us considerable difficulty this keeping track of the numbers, nor did we think we were achieving anything by it, but we pushed ourselves, stuck at it, carried on, using our fingers, and toes if necessary, getting confused, getting lost, blaming each other and arguing. Creature fifteen. Creature twenty-five.

She had a sweet look that remained sweet whatever happened, nor did she ever pull a face unless someone mentioned the Nazis. Or animals. It was her birthplace. There were animals where she was born, in the yard, and beyond the yard, and somewhere off to the right of the stables, hidden behind brown, faded, weather-beaten doors, in low buildings whose tiled roofs were overgrown with grass, shrubs and crooked chimneys. There was no reason, no background, not a word, nothing, not even stories. There was only this underlying disgust and terror of her fellow creatures, said grandfather.

Creature nineteen was a hedgehog. We dragged it into the house to stop it freezing to death. Though she screwed up her face in repulsion and disgust she let us take the hedgehog in because it might have frozen to death outside and nobody should ever let anything die.

I'm sure she started back in terror, when, in her white stockings and white apron, in the clothes worn by a little girl who had been sent to buy some eggs, the chickens ran after her.

Her sense of the present, she once told me when she was old and I was still a child, had ceased to exist. She had no present. When she crossed the

yard it was the yard of years ago. They had been forced to escape taking nothing with them, only a dog, a hunting dog left over from better times. We calculated what number the dog should have, the dog that starved and went mad. It became creature twenty-five. By that time we could count as far as we wanted.

One evening grandmother told us about the escape. It was the evening she told us about the dog, that old dog, it was the evening my grandmother died. The rest was simply an extra, a courtesy, an exhausted tolerance of the body.

It was a summer night, scorching, and no cooler in the evening, and the sky was clear, fading only slowly, then black and full of stars. It's impossible to sleep on such a night. We sat in front of the house. She sat in a deckchair that had long lost its footrest, sitting as straight as ever, gazing contentedly at the sky, happy that not one animal was to be seen anywhere.

The hedgehog was a mistake though we wanted to save it. It scurried up and down the bathroom. It stank and was growing putrid. Its spines were blunt. Its legs remained very thin. It flattened itself against the wall but found nothing there. It kept looking in corners, in the most hidden of them, finding only dust and shreds of cotton wool that stuck to its spines. My grandmother suffered. She would cut slices of apple for it and offered it lettuce leaves. She hated its stench. The hedgehog lived on the first floor. A light breeze sprang up, a pleasant smell drifted over from the fields, the moon rose but it didn't add up to much because the sky was still light. Grandmother asked for a blanket.

We spent every summer in the village, never studying the sky, recognizing only the Great Bear, that we referred to as the Plough in front of grandmother, but could spot the evening star, as we grew silent, enjoyed the flowers, detecting their scent in the dark, the jasmine, a few roses, and honeysuckle, the way my grandmother named them, picking the flowers, removing dry leaves, tidying the stock, tying up fresh shoots.

Escaping had nearly cost her life, she told us that evening. She had fallen off the cart and lay there at the side of the road. The dog was up in the cart. Dog, she said. A dog. It whimpered. It leapt down. It ran over to her and covered her with its body. They saw it lying on her and howling.

She could smell the dog, grandmother said, its fur was soaked and full of mud. Someone lifted grandmother, sat her on a wagon and they went on. It was a miracle she did not freeze to death.

She was cold without a blanket so I brought her one though she hadn't asked for a blanket when we went out. It was still warm. Something stirred in the bushes. She knew well enough not to hear it.

The dog was not creature number one, grandmother didn't know what number it was for us. She said there was something written on its back. She couldn't make it out. She told us how often it appeared in her dreams,

the word written in red paint, applied, it seemed, with a brush, right down to the small of its back, in characters she could clearly see but couldn't recognize, unable to make them out, in red paint, but for heaven's sake, who uses a paintbrush on a dog's back, and the dog had wandered over from another group of fugitives to ours, as if its task was to make sure we didn't go around hating people, but animals are numbered creatures, and she didn't pull a face as she said we slaughtered them according to number and it seemed she was satisfied with that.

So it seems someone had written a word on the dog. But wasn't this the old hunting dog? we asked her that evening, the mad dog that had followed them from the farm?

It was the dog that saved her, she told us that evening, an animal.

My younger brother Frederik, who likes horses best, bristles. It took two, he says, a dog and a horse, without the horse they'd never have been able to pull the wagon you were lying on. Without the horse and the dog you'd have frozen to death at the roadside.

Maybe we talk of animals so often because she whom we love best of all doesn't like animals.

In the beginning it was a joke for us not naming animals, but we had taken it seriously for a long time by then. The hedgehog was creature nineteen. The horse creature two. When playing with our little wooden Noah's ark, with animals no bigger than matchboxes, we called them by their numbers. The dog was creature twenty-five. It shouldn't be at the front of the queue. Nor at the back. Let it remain in the middle. Creature fifty was the chameleon. We wouldn't confuse them.

That evening she told us the dog stank, it stank of fire. It smelled like us.

What are we? we asked her.

The dog, she said, was not our dog. It had found its way over to us from another fugitive group.

What fugitives, we asked her. What march?

She didn't answer.

I don't like them anymore, she said suddenly. Two of each kind. And let there be no angels. Let there be animals instead. Who will live there?

Look, there's a twenty-five my younger brother cried.

A large dog emerged quietly from the shadows. There was a word written on its back.

Come, we read.

Translated by George Szirtes

Foto © Grzegorz Dąbrowski

Ignacy Karpowicz

Ignacy Karpowicz se je rodil leta 1976 v Białystoku na Poljskem. Prva leta življenja je preživel v vasi Sluczanka, nato se je skupaj s starši preselil v Białystok. Študiral je na Medfakultetnem programu za individualne humanistične študije (MISH) Varšavske univerze, kjer se je ukvarjal z iberistiko, afrikanistiko in arheologijo. Je pisatelj, prevajalec iz angleščine, španščine in amharščine in svetovni popotnik, ki je nekaj časa živel tudi v Etiopiji in Kostariki. Leta 2006 je založba Czarne iz Wołowca izdala njegov romaneskni prvenec *Niehalo* (Beda). Do sedaj je objavil še štiri romane: *Cud* (Čudež, 2007), *Gesty* (Geste, 2008), ki je bil nominiran za književno nagrado Nike (2009), *Balladyny i romanse* (Baladine in romance, 2010), za katere je prejel »potni list« revije *Polityka* (2010) in ki so bile prav tako nominirane za nagrado Nike (2011), in najnovejši roman *ości* (osti, 2013), kakor tudi zvrstno mešan potopis po Etiopiji *Nowy Kwiat Cesarza* (Cesarjev novi cvet, 2007), ki je bil nominiran za »potni list« *Polityke* (2008). Njegova dela so prevedena v litovščino in madžarščino.

Ignacy Karpowicz was born in 1976 in Białystok, Poland. He spent his early years living in the village of Sluczanka and later moved with his parents to Białystok. He studied at the Centre for Inter-Faculty Individual Studies in the Humanities Faculty of the University of Warsaw, where he read Iberian Studies, African Studies, and Archaeology. He is a writer, translator from English, Spanish, and the Amharic language, as well as a globetrotter who has spent some time living in Ethiopia and Costa Rica. The Czarne Publishing House from Wołowiec published his debut novel, *Niehalo* (Uncool), in 2006. To date he has written four additional novels: *Cud* (The Miracle, 2007), *Gesty* (Gestures, 2008), which was nominated for the Nike literary award (2009); *Balladyny i romanse* (Balladynas and Romances, 2010), for which he won the "Passport" of the *Polityka* magazine (2010) and was also nominated for the Nike literary award (2011); and *ości* (Fish Bones, 2013), as well as a mixed-genre travelogue of Ethiopia, *Nowy Kwiat Cesarza* (The Emperor's New Flower, 2007), which was nominated for the "Passport" of the *Polityka* magazine (2008). His works have been translated into Lithuanian and Hungarian.

ości

(fragment)

Do Gawrych Rudy zjeżdżali się na wakacje różni państwo doktorstwo, profesorstwo oraz społeczne klasy, względem których stosunkowo młody polski komunizm zachowywał postawę dynamiczną. Wypadałoby zlikwidować różnice klasowe, z drugiej strony niepożądane i nieefektywne na dłuższą metę wydaje się leczenie obywateli/towarzyszy przez obywateli/towarzyszy. Lepiej byłoby być leczonym przez lekarza, wożonym przez woźnicę i spowiadanym przez księdza. Dylematy stosunkowo młodego polskiego komunizmu Kuby nie interesowały. Dorośli letnicy, zawieszeni między orderem a karą śmierci, bawili się w Gawrych Rudzie we własnym gronie. Zadbano także o rozrywkę dla małoletnich. Wieczorami narybek – jeśli nie posnął – spotykał się na ognisku. Opowiadano sobie straszne historie, o duchach i morderstwach, o topielcach i porwanych dzieciach. Grano w gry i na gitarze. Śpiewano. Animatorem życia ogniskowego był chłopiec, pewnie nie najstarszy, prawdopodobnie najwyższy.

Kuba zbliżyła się i wpasowała w lukę pomiędzy siedzącymi na długim obalonym pniu drzewa, dociągniętym do ogniska i służącym za ławkę. Usiadła między dziewczynką, którą знаła z zeszłego turnusu (Marysia), a nieznanym malcem, któremu raz po raz senność strącała głowę na piersi. Jej miejsce wypadało na skos od śpiewającej osoby. Nie widziała wyraźnie – przeszkadzały dym, rozgrzane powietrze i snopy iskier, tryskające, gdy ktoś uderzał patykiem w rozżarzone polana – bez pudła jednak oceniła, że to ani dziewczynka, ani jej roślejsza odmiana, zwana siostrą zakonną. Kuba miała najlepszy widok na kościste, poznaczone zadrapaniami kolano. („On nazywa się Jacek” – Marysia szepnęła w ucho Kuby). Pierwsza noc wakacji, ognisko, śpiew, zmęczenie całodniową podróżą, ekscytacja, a przede wszystkim zadrapane kolano. Kuba zakochała się od pierwszego wejrzenia lub raczej – od pierwszego niedopatrzeńia.

Po kolanie próbowała przyjrzeć się twarzy, ta jednak nie poddała się natarczywości Kuby: bezpiecznie pociągnięta językami ognia i czarniawym werniksem dymu, nie pozwalała się zapamiętać ni ocenić.

Z pierwszego wieczora przy ognisku wyniosła mgliste wspomnienia. Przypuszczalnie pojawił się ojciec, który – podobnie jak inni ojcowie – chwycił swoją pociechę w ramiona i dostarczył do łóżka.

Następnego ranka, gdy tylko Kuba wstała, opłukała twarz w miednicy z wodą, ubrała się, pochłonęła śniadanie, pokonwersowała z rodzicami i babcią, niezwłocznie wybiegła przed dom, gdzie czekał na nią właśnie Jacek. Nie zdziwiła się. Jacek był dokładnie tam, gdzie spodziewała się go znaleźć. Z podsłuchanych rozmów dorosłych Kuba wynioskowała, że zdarza się i nieszczęśliwa miłość, nim jednak nieszczęście przyjdzie, musi przyjść miłość, a ponieważ Kuba wczoraj zakochała się w Jacku, musiał pojawić się

obiekt jej afektu. Ostatecznie miłość do Jacka nie jest możliwa bez samego Jacka, nie na samym początku, może później, gdy zostanie wdową, czyli kobietą – Kuba posiadała jedną taką ciotkę wdowę – niechętnie zapraszającą na rodzinne obiady.

Jacek położył palec na swoich ustach, chwycił Kubę za rękę i poprowadził piaszczystą ścieżką, odbijającą w bok od głównej drogi przy ogromnej kępie ostów. Nie wiedziała, co pragnie jej pokazać, rozpierały ją słowa, zdania i pytania, udało się jednak je okiełznać i zachować milczenie – chłopcy rozmawiają tylko wtedy, gdy do rozmowy jest prawdziwy temat: truchło kota, wykolejony parowóz, zbita szyba.

Doszli do ogromnego spróchniałego pnia z dziuplą na wysokości głowy Kuby. Jacek puścił jej rękę, zbliżył się do drzewa i zanurzył dłoń w dziupli. Już miał coś wyciągnąć i jej pokazać, gdy ktoś szarpnął Kubę za ramię. Raz i kolejny. Nie zamierzała się odwracać, żeby sprawdzić, kto jest intruzem, przynajmniej nie wcześniej, aż zobaczy, co wyciągnął Jacek. Nie dało się – szarpanie powróciło. Musiała odwrócić głowę; zamknęła oczy, wtedy zaś okazało się, że przez zaciśnięte powieki widzi matkę. Widziała jej twarz i poruszające się usta. Znienawidziła ją. Ta kobieta ciągle za nią chodzi, śledzi ją, biedną Kubę.

To były sekundy, może ułamki sekund, jednak Kubie wydłużyły się one w minuty czy kwadranse, gdy wybudzała się z głębokiego snu i musiała zdać sobie sprawę, że nie ma Jacka, nie ma drzewa, nie ma tajemnicy, jest natomiast matka i pilna potrzeba:

– Mamusiu, muszę siku – powiedziała.

Kuba pobiegła boso do sławojki, chociaż mogła skorzystać z nocnika stojącego pod łóżkiem. Pobiegła, bo chciała pobyć choć chwilę sama. W wychodku rozplakała się. Rozczarowało ją, że Jacek jej się przyśnił i że to, co się przyśniło, dopiero musi się wydarzyć. To niesprawiedliwe. Dlatego Kuba płakała.

Uspokoila się, wysikała, otarła łzy. Pomyślała, że to nieprawda, co podsłuchiła z rozmów dorosłych – nieszczęśliwa miłość niekoniecznie wydarza się pomiędzy dwoma chłopcami (Kuba i Jacek), ewentualnie ciotką wdową i należącym do niej zdjęciem ułana w ozdobnej ramce. Nieszczęśliwa miłość bywa najzupełniej jednoosobowa.

Docisnęła skoślawione drzwi wychodka i z opuszczoną głową poczłapała w stronę domu. Krótkotrwała, dotkliwa rozpacz przeszła w złość. Widok własnych stóp bardzo szybko ją znudził, dlatego zadarła głowę i postanowiła trafić do domu, w ogóle nie patrząc, tylko nasłuchując głosów rodziców i babci, do tego kręcąc się dla utrudnienia w kółko. W pewnej chwili zaczęła się o coś, straciła równowagę i poleciała na trawę. Upadkowi towarzyszył czyjś śmiech.

Stał nad nią z wyciągniętą ręką i powiedział:

– Serwus. Nazywam się Jacek i podstawilem ci nogę.

Kuba zastanawiała się, co oznacza ręka. Jeśli miała ona pomóc Kubie wstać – należało ją odtrącić; jeśli została wyciągnięta po to, żeby ją ucisnąć i zawrzeć znajomość – należało ją chwycić.

Zaryzykowała i chwyciła jego dłoń. On pociągnął ją do góry.

– Jestem Kuba – powiedziała. – Widziałam, jak wczoraj śpiewałeś.

– Wiem.

– Mieszkasz tutaj?

– Nie. Przyjechałem z rodzicami. Z Warszawy. Na letnisko.

Zrobili kilka kroków w kierunku domu.

Kuba zastanawiała się, o co go zapytać.

– Dlaczego podstawileś mi nogę?

– Żebyś wrócił na Ziemię – zarechotał, czyli chyba to miał być żart.

Doszli do drzwi.

– Jak chcesz, to pokażę ci spalony dom.

– Tak. Najpierw muszę zjeść śniadanie.

– To poczekam na ciebie przy kapliczce. Wiesz, gdzie to jest?

Taki był początek wielkiej miłości w Gawrych Rudzie. Jacek i Kuba przez najbliższe trzy tygodnie stali się nierozłączni. Wszystko robili razem. Nawet gdy pewne okoliczności (rodzinna przejażdżka, sen) oddzielały chłopców od siebie, rozłąka okazywała się pozorna. Kuba we śnie zawsze widziała się z Jackiem. We śnie robili rzeczy dużo odważniejsze i mniej nazwane niż na jawie.

Ostatniej nocy rodzice chłopców pozwolili im spać w stodole, do której zwieziono dwa dni wcześniej świeże siano. Zapach odurzał i kręcił w nosie. U Kubie pojawiły się łzy. Ponieważ w tamtych czasach nie wynaleziono jeszcze alergii, chociaż intensywnie nad nią pracowano, Kuba myślała, że to emocje i uczucia. Miłość. A skoro miłość, gdy tylko zostali sami, od razu pocałowała Jacka. Całowali się już wcześniej, kilka razy.

Pierwszy pocałunek zainicjowała Kuba, jakoś na samym początku znajomości. Posiadała sporą wiedzę anatomiczną, dzięki dziadkom medykom, dlatego proponowała grę. Wy tłumaczyła Jackowi, że za podniebieniem górnym zwisa dzyndzelek, nazywany jęczyzkiem. Gdy się ten dzyndzelek podrażni, to się wymiotuje. Gra polegała na tym, że każdy z nich swoim językiem miał spróbować dotknąć jęczyzka drugiej osoby i go podrażnić. Wygrywał ten, kto wywołał wymioty. Kuba wyłuszczyła zasady, Jacek zastanawiał się. Zapytał z powagą:

– Co jadłeś na śniadanie?

– Owsiankę.

– Ja jadłem naleśniki. Lubisz naleśniki?

– Lubię.

– To możemy zagrać.

Za pierwszym razem nikt nie wygrał. Przy kolejnych próbach zwycięstwo przestało się liczyć. Liczyły się same próby.

Kuba nie знаła wtedy, w stodole, słowa „pożądanie”. Znała za to z jakiejś książki dla młodzieży słowo „kanibalizm”. I obawiała się, że jest kanibalką, ponieważ umiała wyobrazić sobie, że najzwyczajniej w świecie Jacka zjada. Że tak go kocha, że zjada. Albo zlizuje go jak cielak bryłę soli, ruch szorstkiego języka za ruchem.

Ostatniej nocy pocałunki nie ograniczały się do ust i twarzy. Byli już niemal kompletnie nadzy i trochę zaschło im w gardłach, za to ciała pokrywała warstewka potu i śliny; pot w kropelkach, ślina w zeschniętych strużkach, leżeli objęci. Wreszcie Kuba zdobyła się na odwagę i zapytała.

– Dlaczego nie masz siusiaka? Chłopcy mają siusiaki.

Jacek długo milczał.

– Chyba nie potrzebuję. Zresztą ty też nie masz.

– Nie mam – zgodziła się Kuba. – Bo ja jestem chłopcem dlatego, że babci zabili syna Niemcy. Kogo Niemcy zabili twojej babci?

Jacek napiął się, Kuba czuła skamienienie mięśni, jak gdyby nagle ktoś przeniósł jej ciało, leżące na innym ciele, do sali w muzeum o zimnej, marmurowej posadzce.

– Nie mam babci. Niemcy zabili moją babcię. Prawdziwą mamę też zabili. Chyba Rosjanie. Jestem chłopcem, bo... jestem chłopcem. Nie ma o czym gadać – skończył z rozdrażnieniem.

Zaczęli się całować na nowo.

Zmęczeni i niezaspokojeni, ale równocześnie przesyleni, tak pocałunkami, potem, śliną, jak bliskością, która wydawała się niedostateczna, jak gdyby zaklinowana między ciałem a rzeczownikiem, ubrali się i zasnęli.

osti

(odlomek)

V Gawrych Rudo so prihajali na počitnice družine različnih gospodov doktorjev in profesorjev ter družbeni razredi, do katerih je razmeroma mlad poljski komunizem ohranjal dinamičen odnos. Spodobilo bi se odpraviti razredne razlike, po drugi strani pa se zdi na daljši rok nezaželeno in neučinkovito, da bi državljane/tovariše zdravili državljani/tovariši. Bolje bi bilo, če bi te zdravil zdravnik, vozil voznik in spovedoval župnik. Dileme razmeroma mladega poljskega komunizma Kube niso zanimale. Odrasli letoviščarji, lebdeči med odlikovanjem in smrtno kaznijo, so se v Gawrych Rudi zabavali v lastnem krogu. Poskrbljeno je bilo tudi za razvedrilo za otročad. Ob večerih so se paglavci – če niso pozaspali – srečevali pri zakurjenem ognju. Pripovedovali so si strašne zgodbe, o duhovih in umorih, o utopljenih in ugrabljenih otrocih. Šli so se igrati na kitaro. Peli. Animator druženja pri ognju je bil fant, ki gotovo ni bil najstarejši, prej-kone pa je bil največji.

Kuba se je približala in se namestila v vrzel med sedečimi na dolgem, zvrnjenem hlodu, ki so ga privlekli k ognju in je rabil za klop. Usedla se je med deklico, ki jo je poznala iz prejšnje izmene (Marysio), in neznanim fantkom, ki mu je od zaspanosti glava večkrat omahnila na prsi. Njeno mesto je bilo na stran od osebe, ki je pela. Ni razločno videla – motili so jo dim, razgreti zrak in snopi isker, ki so se razpršile, kadar je kdo s palico udaril v razžarjena polena – vendar je zanesljivo ocenila, da to ni niti deklica niti njena visokoraslejša inačica, poimenovana redovnica. Kuba je imela še najboljši pogled na koščeno, s praskami porisano koleno. (»Ime mu je Jacek,« je Marysia šepnila Kubi na uho.) Prvi večer počitnic, ogenj, petje, utrujenost od celodnevne potovanja, razburjenje, predvsem pa popraskano koleno. Kuba se je zaljubila na prvi pogled ali bolje – na prvi spregled.

Po kolenu si je poskušala ogledati obraz, vendar se ta ni vdal Kubini vsiljivosti: varno prevlečen z jeziki ognja in črnim lakom dima se ni dovolil niti zapomniti niti oceniti.

Od prvega večera pri ognju so ji ostali megleni spomini. Po vsej priliki se je pojavil oče, ki je – tako kot drugi očetje – pograbil svojega pamža v naročje in ga dostavil v posteljo.

Naslednje jutro si je Kuba, takoj ko je vstala, splahnila obraz v lavorju z vodo, se oblekla, pospravila zajtrk, poklepetala s starši in babico ter nemudoma stekla ven pred hišo, kjer je nanjo čakal prav Jacek. Ni se začudila. Jacek je bil natančno tam, kjer je pričakovala, da ga bo našla. Kuba je iz pogovorov odraslih, ki jih je vlekla na ušesa, sklepala, da se dogaja tudi nesrečna ljubezen, vendar mora, preden lahko pride nesreča, priti ljubezen, ker pa se je Kuba včeraj zaljubila v Jacka, se je moral pojaviti objekt njenih čustev. Navsezadnje ljubezen do Jacka ni mogoča brez Jacka samega, ne čisto

na začetku, mogoče pozneje, ko bo postala vdova, se pravi ženska – Kuba je imela neko takšno teto vdovo – ki jo neradi vabijo na družinska kosila. Jacek si je položil prst na usta, prijel Kubo za roko in jo odpeljal po peščenih stezici, ki se je odcepila stran od glavne ceste poleg ogromnega šopa osata. Ni vedela, kaj bi ji rad pokazal, razganjali so jo besede, stavki in vprašanja, vendar se ji je posrečilo, da jih je obrzdala in ostala tiho – fantje se pogovarjajo samo takrat, kadar imajo pravo temo za pogovor: crknjeno mačko, iztirjeno lokomotivo, razbito šipo.

Prišla sta k ogromnemu strohnelemu deblu z duplom na višini Kubine glave. Jacek je izpustil njeno roko, stopil k drevesu in z dlanjo segel v duplo. Že bi skoraj nekaj potegnil ven in ji pokazal, ko je nekdo pocukal Kubo za ramo. Enkrat in še enkrat. Ni se nameravala obrniti, da bi preverila, kdo je vsiljivec, vsaj ne, dokler ne bo videla, kaj je potegnil ven Jacek. Ni bilo mogoče – cukanje se je ponovilo. Morala je obrniti glavo; zaprla je oči, takrat pa se je izkazalo, da skozi zatisnjene veke vidi mater. Videla je njen obraz in pregibajoče se ustnice. Zasovražila jo je. Ta ženska kar naprej lazi za njo, jo zasleduje, ubogo Kubo.

To so bile sekunde, mogoče drobci sekund, vendar so se Kubi podaljševali v minute ali četrti ure, ko se je prebujala iz globokega spanca in se je morala zavedeti, da ni Jacka, ni drevesa, ni skrivnosti, zato pa je mati in nujna potreba:

»Mami, lulat moram,« je rekla.

Kuba je bosa stekla v stranišče na štrbunk, čeprav bi lahko uporabila kahlo, ki je stala pod posteljo. Stekla je, ker je hotela biti vsaj za kak hip sama. Na stranišču se je razjokala. Razočaralo jo je, da se ji je o Jacku sanjalo in da se mora to, o čemer se ji je sanjalo, šele zgoditi. To je krivično. Zato je Kuba jokala.

Pomirila se je, polulala, si obrisala solze. Pomislila je, da ni res to, kar je vlekla na ušesa med pogovori odraslih – nesrečna ljubezen se ne dogaja nujno med dvema fantoma (Kuba in Jacek), kvečjemu še med teto vdovo in fotografijo ulanca v okrasnem okvirčku, ki jo hrani. Nesrečna ljubezen je popolnoma enoosebna.

Zaprla je zveržena vrata stranišča in s spuščeno glavo odšlapala proti domu. Kratkotrajni, skeleči obup je prešel v jezo. Pogled na lastna stopala jo je zelo hitro zdolgočasil, zato je dvignila glavo kvišku in sklenila najti pot domov, ne da bi sploh kaj gledala, pač pa samo lovila na ušesa glasove staršev in babice, poleg tega pa se, da bi si vse skupaj otežila, sukala naokrog. V nekem trenutku se je ob nekaj zataknila, izgubila ravnotežje in sfrčala v travo. Padec je pospremil tuj smeh.

Stal je nad njo z iztegnjeno roko in ji rekel:

»Živijo. Ime mi je Jacek in podstavil sem ti nogo.«

Kuba je premišljala, kaj roka pomeni. Če naj bi pomagala Kubi vstati – bi jo morala odriniti; če je bila iztegnjena zato, da bi jo stisnila in navezala poznanstvo – bi jo bilo treba zgrabiti.

Tvegala je in zgrabila njegovo dlan. On jo je potegnil kvišku.

»Kuba sem,« je rekla. »Včeraj sem te videla, kako si pel.«

»Vem.«

»Ali živiš tu?«

»Ne. Pripotoval sem s starši. Iz Varšave. V letovišče.«

Naredila sta nekaj korakov proti hiši.

Kuba je tuhtala, kaj naj ga vpraša.

»Zakaj si mi podstavil nogo?«

»Da se boš vrnil na Zemljo,« se je zakrohotal, se pravi, da naj bi bil to štos. Prišla sta do vrat.

»Če hočeš, ti lahko pokažem požgano hišo.«

»Ja. Najprej moram pojesti zajtrk.«

»Potem te bom počakal pri kapelici. Veš, kje je to?«

Tako se je začela velika ljubezen v Gawrych Rudi. Jacek in Kuba sta v naslednjih treh tednih postala nerazdružljiva. Vse sta delala skupaj. Celo če so kakšne okoliščine (družinski izlet, spanec) fanta ločili, se je izkazalo, da je ločitev navidezna. Kuba se je v sanjah zmeraj videla z Jackom. V sanjah sta počela veliko pogumnejše in manj poimenovane reči kot budna.

Zadnjo noč so starši fantoma dovolili, da spita na seniku, v katerega so dva dni prej zvozili sveže seno. Vonj je omamljal in žgečkal v nosu. Kubi so navrele solze. Ker v tistih časih še niso iznašli alergije, čeprav so nad njo intenzivno delali, je Kuba mislila, da so to čustva in ganotje. Ljubezen. In ker je šlo za ljubezen, je, brž ko sta ostala sama, Jacka takoj poljubila. Poljubljala sta se že prej, večkrat.

Prvi poljub je spodbudila Kuba, nekje čisto na začetku poznanstva. Premogla je veliko anatomskega znanja, zahvaljujoč dedkoma zdravnikoma, zato je predlagala igro. Jacku je razložila, da za zgornjim nebom visi bingeljček, ki se imenuje jeziček. Če ta bingeljček vzdražiš, potem bruháš. Igra je temeljila na tem, da naj bi se vsak od njiju poskušal s svojim jezikom dotakniti jezička drugega in ga vzdražiti. Zmagal bo tisti, ki bo povzročil bruhanje. Kuba je pojasnila pravila, Jacek je omahoval. Resno je vprašal:

»Kaj si jedla za zajtrk?«

»Ovseno kašo.«

»Jaz sem jedel palačinke. Imaš rada palačinke?«

»Imam.«

»Potem se lahko greva.«

Prvič ni zmagal nihče. Pri naslednjih poskusih zmaga ni bila več važna. Važni so bili poskusi sami.

Kuba takrat, na seniku, ni poznala besede »poželenje«. Zato pa je iz neke knjige za otroke poznala besedo »kanibalizem«. In bala se je, da je kanibal-ka, ker si je znala predstavljati, da Jacka najpreprosteje pod soncem jé. Da ga tako ljubi, da ga jé. Ali pa ga liže kakor teliček kepo soli, gib za gibom hrapavega jezika.

Zadnjo noč se poljubi niso omejevali na usta in obraz. Bila sta že skoraj čisto gola in nekoliko sta se jima posušili grli, zato pa je telesi pokrival tanek sloj potu in sline; pot v kapljicah, slina v posušenih curkih, ležala sta objeta. Končno se je Kuba opogumila in vprašala:

»Zakaj nimaš lulčka? Fantje imajo lulčke.«

Jacek je dolgo molčal.

»Najbrž ga ne potrebujem. Sicer pa ga tudi ti nimaš.«

»Nimam ga,« se je strinjala Kuba. »Kajti jaz sem fant zato, ker so babici ubili sina Nemci. Koga so Nemci ubili tvoji babici?«

Jacek se je napel, Kuba je začutila, kako so ji okamnele mišice, tako kot da bi nenadoma kdo prenesel njeno telo, ležeče na drugem telesu, v dvorano v muzeju z mrzlim, marmornatim podom.

»Nimam babice. Nemci so ubili mojo babico. Pravo mamo so tudi ubili. Najbrž Rusi. Fant sem, ker ... sem fant. Nima smisla izgubljati besed,« je razdraženo zaključil.

Spet sta se začela poljubljati.

Utrujena in nezadovoljena, toda hkrati prenasičena, tako s poljubi, potem in slino kakor z bližino, ki se je dozdevala nezadostna, tako kot da bi bila zaklinjena med telo in samostalnik, sta se oblekla in zaspala.

Prevedla Jana Unuk

fish bones

(excerpt)

Doctors, professors, and all those social classes which maintained a relatively dynamic relationship with Polish communism descended upon Gawrych Ruda for vacation. The appropriate thing to do would have been to liquidate the class differences; but on the other hand, having citizens/comrades cure citizens/comrades seemed undesirable and ultimately ineffective. It was better to be cured by a doctor, driven by a driver, and given confession by a priest. Kuba was less than interested in the dilemmas of Poland's relatively young brand of communism. The adult vacationers, hovering somewhere between receiving a medal and receiving capital punishment, enjoyed each other's company in Gawrych Ruda. Nor was there any lack of entertainment for the young. In the evenings those small fry who could stay awake met around the campfire. They told each other terrible stories of ghosts and murder, of drownings and kidnapped children. They played games and the guitar. They sang. The boy who organized the campfire activities was definitely not the eldest, but he was probably the tallest. Kuba came closer and scooted between two others on the long log that had been dragged to the fireside to serve as a bench. She sat between a girl she knew from the last camp (Marysia) and someone she didn't know, a kid whose head was always drooping and nodding off. Her place was at a diagonal from the singer. She couldn't see clearly – her view was veiled by smoke and heated air, and the shafts of sparks, which crackled every time someone stoked the smoldering earth with a stick – but it was a given that this was no girl, not even of the taller variety, what they called a church sister. Kuba had the best view of the bony, skinned knee. ("His name's Jacek," Marysia whispered in Kuba's ear). The first night of vacation, campfire, song, the day's tiring journey, ecstasy, and now to top it all off, this skinned knee. Kuba fell in love at first sight, or rather – at first oversight.

After the knee Kuba tried to examine the face, but it never relented to be seen: safely tucked behind the tongues of flame and the blackened varnish of smoke, it would not be memorized or assessed.

There remained some foggy memories from that first evening by the campfire. Probably her father turned up and – like the other fathers – scooped her up in his arms and carried her to bed.

As soon as Kuba got up the next morning she splashed her face in the sink, got dressed, inhaled a breakfast, chit-chatted with her parents and grandma, and dashed outside the house, where Jacek was waiting for her. She wasn't surprised. Jacek was exactly where she expected to find him. From the adult conversations she'd overheard, Kuba had come to the conclusion that love could be unhappy, but before the unhappiness came, there had to be the love, and because Kuba had fallen in love with Jacek the day before,

the object of her passion had to appear. Ultimately, love for Jacek was impossible without Jacek as such, at least at the very start, maybe later it was possible, when she became a widow, that is, a woman – Kuba had one such widowed aunt – whom no one wanted to invite to the family dinners. Jacek pressed a finger to his lips, grabbed Kuba by the hand, and took her down a sandy path that split off the main road where it met a huge clump of thistles. She didn't know what he wanted to show her, she was filled with words, sentences and questions, but she managed to smother them and keep quiet – boys only speak when there was really something to talk about: a poisoned cat, a derailed locomotive, a smashed window pane.

They came to a giant rotten stump with a hole at about the height of Kuba's head. Jacek let go of her hand, went up to the tree, and plunged his hand into the hole. He was just about to pull something out to show her when someone tugged at Kuba's arm. And again. She was not about to turn around to see who the intruder was, definitely not until she saw what Jacek had pulled out. It was no use – the tugging returned. She had to turn her head; she closed her eyes, but then it turned out that, though she was squinting, she could see her mother. She saw her face, her lips moving. She hated her. That woman was always behind her, following her, poor Kuba. They were just seconds, maybe fractions of seconds, but for Kuba they stretched out like minutes or quarter-hours, when she awoke from a heavy sleep and was forced to realize that Jacek wasn't there, nor was the tree, there was no mystery, only mother and an urgent need:

"Mama, I have to pee," she said.

Kuba ran barefoot to the latrine, though she could have just used the pot under the bed. She ran because she wanted to be alone, even just for a moment. In the outhouse she cried. She was devastated that she had only dreamed Jacek, and that what she had dreamed still had to happen in reality. It wasn't fair. This is why Kuba was crying.

She calmed down, peed, wiped her tears. She thought that what she had overheard of the adults' conversation was all wrong – unhappy love didn't have to happen between two boys (Kuba and Jacek), or between a widowed aunt and her photograph in a decorative frame. Unhappy love could be utterly solitary.

She closed the crooked door of the outhouse and trudged off home with head hung low. Her short-lived, bitter despair turned into anger. The sight of her own feet quickly bored her, so she pulled up her head and decided to walk home without looking, just by listening for the sounds of her parents and grandma, spinning in circles just to make things trickier. Eventually she stumbled over something, lost her balance, and went flying onto the grass. Her fall made someone laugh.

He was standing above her with an outstretched arm, saying:

"Hey. My name's Jacek, and I tripped you."

Kuba wondered what this hand meant. If it was supposed to help Kuba get up, she should slap it away; if it was for a handshake, for getting acquainted, then it should be taken.

She risked it, grabbing his hand. He pulled her up.

"My name's Kuba," she said. "I saw you singing yesterday."

"I know."

"You live around here?"

"No. I came with my parents. From Warsaw. For summer camp."

They took a few steps homeward.

Kuba wondered what she could ask him about.

"Why'd you trip me?"

"So that you'd come down to Earth," he cackled; apparently, this was meant to be a joke.

They came to the door.

"If you want, I'll show you a house that burned down."

"Sure. But first I have to eat breakfast."

"I'll wait for you by the chapel. You know where that is?"

Thus began a great Gawrych Ruda love story. Jacek and Kuba were inseparable for the next three weeks. They did everything together. Even when circumstances (family outings, sleep) split the boys apart, the separation was only skin deep. Kuba always saw Jacek in her dreams. In her dreams she did things that were much bolder and harder to name than in her waking life.

On their last night the boys' parents let them sleep in the barn, where fresh hay had been brought two days before. The smell struck the nose and clung there. Tears came to Kuba's eyes. Because allergies had yet to be invented, though work on them was moving apace, Kuba thought that this was a sign of emotion. Love. And since there was love when the two of them were left alone, she kissed Jacek at once. They had already kissed a few times before.

Kuba had initiated the first kiss, right off the bat. She knew a great deal about anatomy because her grandparents were doctors, so she suggested a game. She told Jacek that there was a little dangly thing that hung behind the palette called the uvula. When the dangly thing was prodded, a person vomited. The object of the game was to touch the other person's uvula with your tongue and prod it. The winner was who made the other person vomit. Kuba set forth the rules, Jacek weighed them carefully. His face took on a serious expression:

"What did you have for breakfast?"

"Oatmeal."

"I had pancakes. You like pancakes?"

"Sure."

"So let's play."

The first time no one won. During subsequent attempts, it was no longer about winning or losing. It was about how you played the game.

At that time, there in the barn, Kuba did not know the word “lust.” On the other hand, she *had* learned the word “cannibalism” from a book for young people. And she was afraid she was a cannibal, because she could imagine gobbling Jacek up, just like that. She loved him so much that she could eat him. Or lick him up, like a calf did a lump of salt, with one swipe of her rough tongue after another.

On that final night the kisses were not confined to the mouth and face. They were now almost completely naked, their throats a bit parched, and their bodies covered by a layer of sweat and saliva; the sweat in drops, the saliva in dried streams, they lay in an embrace. Finally Kuba found the courage to ask.

“How come you don’t have a wee-wee? Boys have wee-wees.”

Jacek was long silent.

“I guess I don’t need one. Anyway, you haven’t got one either.”

“Right,” Kuba agreed. “But I’m a boy because the Germans killed my Grandma’s son. Who did your grandma lose to the Germans?”

Jacek seized up, Kuba felt the muscles tense, as if someone had suddenly brought her body from on top of another body to the cold, marble floor of a museum hall.

“I don’t have a grandma. The Germans killed my grandma. They also killed my real mother. Or maybe it was the Russians. I’m a boy because... I’m a boy. Simple as that,” he said in a huff.

They began kissing again.

Tired and unsated, yet fully satiated with kisses, sweat, saliva, and the closeness, which always seemed not close enough, as if wedged between the body and the noun, they got dressed and fell asleep.

Translated by Soren Gauger

Foto © Slobodan Miletić

Vladimir Kopicl

Vladimir Kopicl je bil rojen leta 1949 v Đeneral Jankoviću (Srbija/Kosovo). Diplomiral je na Oddelku za splošno in jugoslovansko književnost na Filozofski fakulteti Univerze v Novem Sadu. Je pesnik, esejist, gledališki kritik in prevajalec iz angleškega jezika, ki se od leta 1970 ukvarja tudi s konceptualno umetnostjo, gledališkim performansom in filmom. Med letoma 1981 in 2008 je deloval kot urednik tedenske kulturne rubrike dnevnega informativnega lista *Dnevnik* v Novem Sadu. Bil je član novosadskega mestnega sveta, odgovoren za kulturo, nedavno pa je bil imenovan tudi za direktorja Zavoda za kulturo Vojvodine. Objavil je 14 pesniških zbirk, med njimi *Aer* (1978), *Gladni lavovi* (Lačni levi, 1985), *Prikaze* (Prikazni, 1995), *Smernice* (2006) – za katero je prejel nagrado vzhod-zahod (2006) – *27 pesama: Tenkovi & lune* (27 pesmi: tanki & lune, 2011) ter *Tufne* (Pike, 2013). Njegova poezija je bila objavljena v več zbirkah in antologijah ter prevedena v sedem jezikov. Je član Društva srbskih pisateljev in Srbskega centra PEN, za svoj pesniški opus pa je prejel tudi Disovo nagrado (2008) ter nagrado Desanke Maksimović (2012).

Vladimir Kopicl was born in 1949 in the town of Djeneral Jankovic (Serbia/Kosovo). He graduated from the Department of General and Yugoslav Literature at the Faculty of Philosophy at the University of Novi Sad. He is a poet, essayist, theatre critic, and translator from English who has also been involved in conceptual art, performance theatre, and film since 1970. He was the editor of the weekly culture segment for the daily newspaper *Dnevnik* in Novi Sad between 1981 and 2008. A member of the City Council of Novi Sad in charge of cultural affairs, he was recently named director of the Cultural Institute of Vojvodina. He has published 14 collections of poetry, among them: *Aer* (1978), *Gladni lavovi* (Hungry Lions, 1985), *Prikaze* (Apparitions, 1995), *Smernice* (Guidelines, 2006), which won the East-West Award (2006). *27 pesama: Tenkovi & lune* (27 Poems: Tanks & Moons 2011), and *Tufne* (Dots, 2013). His poetry is featured in several collections and anthologies and has been translated into seven languages. He is a member of the Serbian Literary Society as well as the Serbian Pen Centre and has also won the Dis Award (2008) and the Desanka Maksimović Award (2012) for his poetic oeuvre.

Prikaze

Zaboraviću svaki dan, sunčane vagine Rija
i skakutave praporce. Zaboraviću svaku noć,
tamne konture, prikaze i senke roditelja.
Sve što služi i ne služi. Sve što samo se
slegne. Sve što razdvaja spojeno u ovom
dvostrukom svetu koji je najbolji od svih
jer boljeg od najboljeg nema. Zaboraviti sve,
zaboraviti, sve – to tako dobro zvuči ko slovo
nemogućeg oko koga se moguće skuplja da stvori
reči, da bi se zatim rečeno topilo kao sveća
onog što zovemo sećanje, što nas se jedino seća
kao tamnog i svetlog na hladnom liku Meseca.

Dete

Dete leži u sobi, ne zna za ovaj vek. Ipak,
kada se probudi, ispije vodu i limun.
Limun pluta po bočici kao mrtva planeta:
mrtav je, isečen, isceden, ali osveži dete
ko spisak mogućih očeva. To niko ne vidi,
ne čita, iz knjige ili sa usana, jer limun
skupi usne a knjiga zatvori vek.

Tako, dok voda teče, dete uporno raste.
Ono hoda i čita i sasvim napusti sobu,
kao što sadržaj knjige, pročitano,
zauvek ode u svet. Utom
i vek je isceden, sasušten kao planeta,
i nešto sveže se nazire kako pluta uz svest.

Tu je i skoro je jasno, kao odraz u staklu,
ali to nije stvarno: stvarnost spava u sobi.

Spanish lies

Sve što na španskom verujemo postaje sadržaj verovanja,
makar i samo španskog ili hispanskog, španjolskog,
i služi kao primer kom verujemo, svi,
da Španija je zemlja u kojoj žive Španci,
gde u to svako veruje a većina i oseća.

Čokolada je slatka a duša zadovoljna
još otkako smo flamenko odigrali u petak.
Ne onaj petak kad je Kolumbo razotkrio Ameriku,
već svaki petak uopšte, pa tako čak i ovaj.

Kad petak nije američki tada niko ne putuje,
ni oblak do Katalonije, pa možda čak ni bliže,
ni sutra a ni danas, a nikako u petak,
mada i to je dan još malo pa sasvim prikladan.

Najbolje – petak 13.

Ah, kakav raskošan dan,
kada su ulice krive i tako dugačke, leti,
a u jesen pogotovo ako se do tad ne otope.
A posle dođe zima pa su i ulice kraće,
ili već nešto drugo, možda jutro i dan.

Međutim, to je pitanje iz drugog kalendara,
možda i druge pesme, dok se ova ne razbudi
od večne španske groznice, a ponekad i sadašnje,
što uvek počinje zaboravom, makar to bila i Španija
i njeno budno nebo, mapa tečnog kristala.

Taj kristal liči na čašu iz koje pio bi svako,
ali već nema svakoga, pa ni za svakog čaše
iz koje nešto bi teklo, makar voda i vino,
ili bilo šta drugo što teče neprestano,
jer što teče neprestano to ne staje u čašu.

Ne staje ni u Španiju već otiče u more,
a tamo gde je more tu već prestaje Španija,
ta tako zgodna priča za svakog letopisca
što prodao bi sve reči za samo čašu vina
još uvek tečnog, španskog, dok nije s morem oteklo,
tamo negde daleko, da opet bude mu fino.

Ali i ovde je fino, i španjolsko i špansko,
čak i kad sećanje bleđi, postaje netrajno, laponsko,
kad sanjam more i vino a vidim samo Laponca
nakostrešenog kao bik koji se ničega ne seća
pa samo kopitom kopa kao da tu je zemlja
koja kad se iskopa ponovo postaće Španija.

Tako ta zemlja teče i otiče sve dalje,
kao Kolumbo, nekad, prema nekoj Americi,
ka svemu što je uvek već izbledela Laponija,
sva nekadašnja istina vredna večitog sećanja.

Evo, dolazi radost

Hej, hej, hej, hej! Zašto nam dolazi radost?!
Da traži ubrzanje za neku sporu stvar
koja se toliko vuče da joj se put više i ne vidi?
Onaj put gde je noga i onaj gde je ruka,
njen pokret, smisao, duh, koji bi da se digne
i to sad odmah, brzo, da ne leži na putu.

To duhu nije namenjeno. Zato dolazi radost
osmehom suženih kapaka, s boricama kraj oka
poput vilinskih usta koja vedrinom govore
da zaklone šum večnog, trošni brum melanholije
što ne zna za „hej, hej!“ već teče ravno, mudro,
nekako zaludno opušteno, baš kao svaka nevolja.

A radost juri u šesticama, ponekad i u tercinama,
kao kad preko kamena sitno skakuće voda
i taj kamen to gleda već umivenog oka.

I njemu do tog je stalo, kamoli meni i nama:
da kada radost dođe, dođe brzo i odmah,
a kada će da ode to je već njena stvar.

Prikazni

Pozabil bom sleherni dan, sončne vagine Ria
in poskakujoče kraguljčke. Pozabil bom sleherni noč,
temne obrise, prikazni in sence staršev.
Vse, kar služi in ne služi. Vse, kar se samo
usede. Vse, kar ločuje spojeno v tem
dvojnem svetu, ki je najboljši od vseh,
ker od najboljšega boljšega ni. Pozabiti vse,
pozabiti, vse – to se tako lepo sliši kot beseda
nemogočega, okrog katerega se zbira mogoče, da ustvari
besede, da bi se potem rečeno topilo kot sveča
tistega, kar imenujemo spomin, kar se nas edino spominja
kot nečesa temnega in svetlega na hladni podobi Meseca.

Otrok

V sobi leži otrok, nič ne ve o tem stoletju. Vendar,
ko se zbudi, popije vodo in limono.
Limona plava po steklenički kot mrtev planet:
mrtev je, odrezan, izžet, a otroka osveži
kot seznam možnih očetov. Tega nihče ne vidi,
ne bere, iz knjige ali z ustnic, kajti limona
nabere skup ustnice, knjiga pa zapre stoletje.

Tako, dokler teče voda, dete vztrajno raste.
Hodi in bere in sobo zapusti povsem,
kakor vsebina knjige, prebrana,
za zmeraj gre v svet. Teda
je tudi stoletje izžeto, posušeno kot planet,
in nekaj svežega se prikaže, kako plava ob zavesti.

Tu je in kmalu je jasno, kot odsev v šipi,
vendar to ni resnično: resničnost spi v sobi.

Spanish lies

Vse, kar na Španskem verjamemo, postane vsebina prepričanja,
 čeprav zgolj španskega ali hispanskega,
 in je v rabi kot zgled, kateremu verjamemo, vsi,
 da je Španija dežela, kjer živijo Španci,
 kjer to vsak verjame, večina pa tudi občuti.

Čokolada je sladka, duša pa zadovoljna,
 že odkar smo v petek odplesali flamenko.
 Ne tisti petek, ko je Kolumb odkril Ameriko,
 marveč sploh sleherni petek, in tako tudi ta.

Ko ni petek ameriški, tedaj nihče ne potuje,
 niti oblak do Katalonije, mogoče niti bližje,
 ne jutri ne danes, a vsekakor ne v petek,
 čeprav je še to skoraj čisto primeren dan.

Najbolje – petek 13.
 Ah, kakšen razkošen dan,
 ko so ulice zavite in s tem daljše, poleti,
 a jeseni vsekakor, če do tedaj ne skopnijo.
 A potem pride zima in so tudi ulice krajše,
 ali kaj drugega pač, mogoče jutro in dan.

Vendar to je vprašanje iz drugega koledarja,
 mogoče tudi druge pesmi, dokler se ta ne zbudi
 iz večne španske mrzlice, kdaj pa tudi sedanje,
 kar se zmeraj začne s pozabo, čeprav bi bila to celo Španija
 in njeno budno nebo, zemljevid tekočega kristala.

Ta kristal spominja na čašo, iz katere vsakdo bi pil,
 vendar vsakogar že ni več, ne čaše za vsakogar,
 iz katere bi teklo kaj, čeprav voda in vino
 ali pač drugega kaj, kar teče nenehno,
 kajti kar teče nenehno, to ne gre v čašo.

Ne gre niti v Španijo, temveč v morje odteka,
 a tam, kjer je morje, je že Španije konec,
 te tako primerne zgodbe za vsakega letopisca,
 ki bi prav vse besede prodal že za čašo vina,
 še zmeraj okusnega, španskega, dokler še ni z morjem odteklo,
 tam nekje daleč, da bi bilo mu spet fino.

A tudi tukaj je fino, tudi špansko in hispansko,
celo takrat, ko spomin že blede, postaja neobstojen, laponski,
ko sanjam o morju in vinu, a vidim samo Laponca,
nasršenega kakor bik, ki se ne spominja ničesar
in le koplje s kopitom, kot da je tu zemlja,
ki bo, izkopana, postala spet Španija.

Tako ta zemlja teče in odhaja vse dalje,
kakor Kolumb, nekoč, proti neki Ameriki,
k vsemu, kar je že zmeraj zbledela Laponska,
vsa nekdanja resnica, vredna večnega spomina.

Glejte, veselje prihaja

Hej, hej, hej, hej! Zakaj prihaja k nam veselje?!
Da zahteva pospešek za neko počasno stvar,
ki se tako vleče, da se njene poti že sploh več ne vidi?
Tiste poti, kjer je noga, in tiste, kjer je roka,
njen gib, smisel, duh, ki bi hotel kvišku,
in to zdaj takoj, hitro, da ne bi ležal na poti.

To ni namenjeno duhu. Zato prihaja veselje
z nasmehom priprtih vek, z gubicami v kotu oči
kakor vilinska usta, ki govorijo z vedrino,
da bi obvarovala šum večnega, trhli hrušč melanholije,
ki ne ve nič o »hej, hej!«, marveč teče naravnost, modro,
nekako brezuspešno mlahavo, prav tako kot vsaka nadloga.

A veselje hiti v šestoredih, včasih celo v tercinah,
tako kot takrat, ko čez kamen drobno skaklja voda
in ta kamen to gleda že z umitim očesom.

In to ima rad, kaj šele jaz in mi:
da, ko pride veselje, pride hitro in brž,
ko pa bo hotelo oditi, je to njegova stvar.

Apparitions

I will forget about every day, sunny vaginas of Rio
and jumpy jingles. I will forget about every night,
dark forms, and apparitions, and shadows of my parents.
Everything that matters and which does not matter.
Everything that only just calms down. Everything which
divides things connected in this double world
which is the best of all worlds, because there is no better one,
a better than the best. To forget about everything,
to forget, everything – it sounds so good
like the letter of the impossible, which is surrounded
by the possible, gathered there to form words in order to see
the things that are said, melted like candle-wax of that something
which we call memory, which remembers us solely
as dumb tunes on the deaf and frigid face of the Moon.

Child

A child lies in his room, he does not know of this century.
However, once he woke up he would drink his water with lemon.
The lemon floats in the bottle like an exploded planet:
it is dead, cut into pieces, squeezed out but it refreshes the child
as it were the list of his possible fathers. No one will see this,
nor read it, not from a book or from the lips
for lemon tightens the lips and the book closes a century.

So, as the water oozes down, the child is constantly growing.
It walks and reads and eventually leaves the room,
the way the summary of the book, once read out,
enters the world for good. At the same time
the century gets squashed and dried out like the planet
and something fresh can be observed floating down our mind.

Everything is almost clear there, like a reflection of glass,
but this clarity is not real: the reality sleeps in the room.

Spanish Lies

Everything that we believe in Spanish becomes the subject of belief,
even if it's only a Spanish belief or Hispanic, of the Spaniards,
it serves as an example we trust in, all of us,
like Spain is the country where the Spaniards live
where everyone believes in it and most of them even feel that way.

Chocolate is sweet and our soul fulfilled
ever since we danced Flamenco last Friday.
It wasn't that Friday on which Columbus had discovered America
it was an ordinary Friday like the one it is today.

When Friday does not belong to the Americans no one dares travel,
not even a cloud on its way to Catalonia or moving to a closer destination,
no one will travel today or tomorrow, certainly not on Friday,
although it is just a day, almost a good one.

The best is Friday the 13th.
Oh, what a gorgeous day,
when the streets become windy and long, in summer,
and the way they are in Fall providing they hadn't melted prior to that.
Then winter comes and the streets become shorter,
or something else become shorter, a day or night perhaps.

However, this is the subject from yet another calendar,
perhaps the subject taken from another poem while this one takes time
to wake up
suffering from the Spanish fever, or from some actual fever,
which always starts in forgetting, even if its subject is Spain
and its lively sky, and its map of liquid crystal.

Its crystal reminds us of a glass that everyone would drink from,
but the everyone is absent and so are the glasses
which provide something, at least water and wine,
or anything else which flows all the time
for the liquid flowing incessantly does not enter a glass.

It even does not enter Spain but flows further into the sea,
and where the sea begins, Spain ends,
this really amusing story for every novelist
who would sell all his words for a glass of wine
that one still flowing, Spanish, which hasn't flowed into the sea,
far far away, so that it could become sort of real.

But here we have fun as well, both Spanish and Hispanic,
even when the memories fade and become just like Don Quijote
at the moment when I dream of the sea and wine and all I can see is

Don Quijote
frizzled as a bull who does not remember anything,
it only throws the soil around with its own hoof,
as if he'd dig a hole in there which will become his old Spain again.

So this earth flows and escapes ever further
the way Columbus escaped towards some distant America moons ago,
towards everything which has always been and is the distant forlorn Quijoteland,
which is all former glory worth of the eternal memory.

Here Comes Joy

Hey! Hey! Hey, hey! Why does Joy come to us?!
To speed up some slow affair
which drags itself so long that we cannot even see its course?!
That course where our foot walks, and the one where our hand lies,
its movement, its meaning, its spirit which would to be picked up
immediately, quickly, should not lie in the midst of the course.

The spirit is better than that. That's why Joy visits it
smiling with closed eyelids, with wrinkles encircling the eye
like the fairy's mouth which speak out clearly
in order to hush the noise of eternity, that vague melancholy whisper
which does not recognize "hey, hey!" but flows blandly and wisely,
somehow lazily relaxed, the way misfortune flows.

And Joy rushes in the sextets, sometimes even in triplets
as if water was running over the pebbles
and the stones already rejoice with them with their eyes washed clean.

The stone likes it too, you and us alone:
If Joy is to visit us, that it arrives soon and quickly
and when it has to disappear – is none of our matter.

Translated by Nina Živančević

Tone Kuntner

Tone Kuntner se je rodil leta 1943 na Tratah v Slovenskih goricah. Leta 1968 je diplomiral iz igrilstva na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) v Ljubljani in kmalu postal redni član Mestnega gledališča ljubljanskega. Ob delu v gledališču sodeluje tudi pri umetniškem programu na radiu, pri filmu in na televiziji. Od leta 1986 je bil predavatelj za umetniško besedo na ljubljanski AGRFT. Leta 2005 se je upokojil. Pesniškemu prvcu *Vsakdanji kruh* (1966) je sledilo, vključujoč izbore, več kot petindvajset pesniških zbirk. Avtorjev pesniški svet vsebuje podobe iz vsakdanjega življenja na vasi, zlasti pa stremlje k prvobitnemu sožitju z naravo. Piše tudi ljubezensko in družbenokritično liriko. Njegove pesmi so izšle v zbirkah ali posamično tudi v številnih tujih jezikih. Kot pesnik in dramski umetnik je prejel več nagrad in priznanj, med drugim nagrado Prešernovega sklada za poezijo (1970), priznanje Združenja dramskih umetnikov Slovenije (1980), Borštnikovo nagrado (1983) in Severjevo nagrado (1985).

Tone Kuntner was born in 1943 in Trate in Slovenske Gorice, Slovenia. He graduated in theatre acting from the Academy of Theatre, Radio, Film and Television in Ljubljana in 1968 and became a regular member of the Ljubljana City Theatre soon after. In addition to working in theatre, he contributes to arts-based radio, film, and television projects. He was an Artistic Elocution lecturer at the AGRFT in Ljubljana from 1986 until his retirement in 2005. His first book of poetry, *Vsakdanji kruh* (Daily Bread, 1966), was followed by over 25 books of poetry and selected poems. The author's poetic world includes images of everyday village life, with a particular inclination towards pristine harmony with nature. He also writes love-based and socially critical poetry. His poems have also been published both as part of anthologies and individually in many foreign languages. The numerous awards which he has won both for his poetry as well as for his achievements in the field of dramatic arts include the Prešeren Foundation Award for poetry (1970), the Slovene Drama Artists Association Award (1980), the Borštnik Prize (1983), and the Sever Prize (1985).

Tožna pesem

Hudič se mudi v moji deželi.
Nihče ga ne more tajiti,
nihče se skriti pred njim.

Hudič se mudi v moji deželi.
Hoče se v njej naseliti;
hodi po cestah, stezah in poteh,
priseda v vprege in v avtomobile,
polega po travnikih, poljih, lesovih,
z ognjem gori in dere z vodami,
piha in diha s strupenimi sapami,
švistne skoz zrak, se zaleze v zemljo,
raste z rastlinami, živi v živalih,
seda za mizo v domovih in hišah,
obseda ljudi, se zagriže v duše,
poraja sovražstvo, slepoto, temo ...

Verni so opustili molitve,
neverni pričeli moliti.
Vendar zaman.
Nič se ne da spremeniti.
Zaman, kakor ta tožna pesem,
kakor po toči zvoniti.

Moja hiša

Moja hiša razpada,
(razžira jo čas),
da ni več streha človeku,
da ni več sanjam zavetje. –
Ali je to še moja hiša?

Moji bratje živijo
daleč od domačije,
daleč drug od drugega
in vse bolj daleč od sebe. –
Ali smo še bratje?

Moja dežela se duši
v dimu in v lažeh,
da ubija upanje
v rastlinah in v ljudeh. –
Ali je to še moja dežela?

Moji prijatelji odhajajo
iz moje dežele
ali se vdajajo tokovom
umazanih rek. –
Ali smo še prijatelji?

Divje so širna polja zarasla

Divje so širna polja zarasla,
ki so bila nekoč žitna polja.
Le redki ponosno kljubujejo klasi. –
Ali so žita divja rast?

Stari domovi se ugrezajo v zemljo
in stare navade in stari časi.
Na njih podrtinah rastejo novi. –
Komu domovi? Komu grobovi?

Tuji ljudje so jih naselili,
s tujim življenjem in govorico.
Saj so iz tujih krajev prišli. –
Ali smo tujci in prišleki mi?

Mi, domačini, ki smo odšli.
Po belih cestah v beli svet.
In se po njih spet in spet vračamo. –
Ali smo le še na cestah doma?

Nekakšen vrag

Nekakšen vrag je v tebi,
da neprestano v živi ogenj drezaš,
da svetlobo iščeš v temi,
da ljubiš prepovedane reči;
da dvomiš v nedvomno,
da verjameš v neverjetno,
da segaš za nedosegljivim;
in to življenje na zemlji živiš,
da bi videl nevidno
in slišal neslišno
in razumel nerazumljivo ...

Nekakšen vrag je v tebi,
da ne odnehaš preizkušati
trdnosti glave in zidu
in se ne vežeš z vezanimi
in ne vdajaš z vdanimi
in ne ponižuješ s ponižnimi –
in ne odhajaš z odhajajočimi,

temveč ostajaš – z vsem –
in navkljub vsemu.

Ta luč

Ta luč ni od včeraj
in ni samo moja.
Ta luč ne gori od danes do jutri,
gori in sveti iz davne preteklosti
v davno prihodnost.

Ta luč je spomin,
ta luč je upanje.

Nekdo jo je davno nekoč prižgal
in je svetila
kakor trstenka,
kot oljenka, sveča, kot petrolejka,
kakor karbidovka,
kot plamen, kot kres,
kot ogenj v strehi,
kot velik požar
in kakor žerjavica,
ki je velikokrat skoraj ugasnila.

A ni ugasnila,
ker jo varujemo kot luč svojih oči,
ker jo predajamo neugaslo,
preden ugasnejo naša življenja.

Brez te luči ne bi znali živeti.
Brez te luči bi bila tema.

A Sombre Song

The devil lurks in my land.
No one can deny it,
no one can abscond from him.

The devil lurks in my land.
He wants to settle down;
he walks the streets, tracks and trails,
joins people in harnesses and cars,
lies down on pastures, fields, in forests,
flares in fires and rushes with rivers,
blows and breathes with lethal gusts,
shoots through the air, suffuses the soil,
pops up in plants, abides in animals,
comes to table in homes and houses,
hides in people, creeps into their souls,
breeds hatred, blindness, darkness...

The believers no longer say their prayers,
the non-believers have started to pray.
But to no avail.
Nothing can be changed.
To no avail, just like this sombre song,
just like crying over spilt milk.

My House

My house is falling apart
(corroded by time),
no more a roof over the head,
no more a shelter for dreams. –
Is this still my house?

My brothers live
far from our homestead,
far from one another,
farther and farther from themselves. –
Are we still brothers?

My country is choked
with the smoke and lies,
stifling hope
in plants and people. —
Is this still my country?

My friends are leaving
my country
or yielding to currents
of filthy rivers. —
Are we still friends?

Wild Have the Wide Fields Grown

Wild have the wide fields grown
where once wheat had been.
Only few ears stand proudly. —
Or is the crop a wild growth?

Old homes sink into the ground
and old habits and old times, too.
Out of the hovels, new houses grow. —
Homes to whom? Tombs to whom?

Foreign people settled in,
with foreign life and speech.
Since they came from foreign places. —
Or are the foreigners and settlers we?

We, the natives who have left.
Hit the white road to the white world.
Retracing it over and over again. —
Is the road our sole home yet?

Some Kind of Devil

There's some kind of devil in you
that you keep poking into active fire,
that you look for light in the dark,
that you love forbidden things;
that you doubt the undoubtable,
that you believe in the unbelievable,
that you reach for the unreachable;
and you live this life on earth
to see the unseen
and to hear the unhearable
and to comprehend the incomprehensible...

There's some kind of devil in you
that you don't stop testing
the thickness of your head and the wall
and don't bond with the bounded
and don't surrender with the surrendered
and don't humiliate yourself with the humiliated –
and don't leave with those leaving,

but stay – with everything –
and despite everything.

This Light

This light is not from yesterday
nor is it only mine.
This light does not shine from yesterday till tomorrow,
it shines and burns from the distant past
to the distant future.

This light is memory,
this light is hope.

Someone kindled it long ago
and it has been burning
as a splinter,
as an oil lamp, a candle, as a kerosene lamp,
as a carbide lamp,
as a flame, as a bonfire,
as a roof on fire,
as a raging fire
and as embers
that many times almost burnt out.

Yet it has not burnt out
as we guard it as the apple of our eyes,
as we pass it on unburnt
before our lives burn out.

Without this light, we could not live.
Without this light, there would be darkness.

Translated by Breda Biščak

Foto © Lukas Beck

Tanja Maljarčuk

Tanja Maljarčuk se je rodila leta 1983 v Ivano-Frankivsku v Ukrajini. Študirala je filologijo na tamkajšnji Priкарпатски државни univerzi Vasilja Stefanika, pozneje pa je delala kot novinarka pri kijevski televizijski postaji 1tv. Svoj prozni prvenec roman *Ендишпіль Адольфо, або троянда для Лізи* (Adolphov finale ali roža za Lizo) je izdala leta 2004. Med njena dela sodijo še zbirke kratke proze *Згори вниз: книга страхів* (Od zgoraj navzdol: knjiga strahov, 2006), *Як я стала святою* (Kako sem postala svetnica, 2006), *Говорити* (Govoriti, 2007), *Звірслов* (Bestiarij besed, 2009) in roman *Біографія випадкового чуда* (Biografija naključnega srečanja, 2012). Njena kratka zgodba *Я и моя священная корова* (Jaz in moja sveta krava) je bila leta 2012 objavljena v antologiji *Best European Fiction 2013* (Najboljša evropska proza 2013), izdani pri založbi Dalkey Archive Press. Njena dela so bila prevedena v angleščino in nemščino. Sodelovala je na različnih literarnih festivalih in turnejah, kot so Young.Euro.Connect v Nemčiji (2005), Wechselstrom v Avstriji in Nemčiji (2007) in European Borderlands v Romuniji in Moldaviji (2007) ter Nemčiji (2009). Trenutno živi in ustvarja na Dunaju.

Tania Malyarchuk was born in 1983 in Ivano-Frankivsk, Ukraine. She studied Philology at the local Vasyl Stefanyk Prykarpattya National University and later worked as a journalist with the Kiev-based television station 1tv. She is a writer whose debut novel *Ендишпіль Адольфо, або троянда для Лізи* (Adolpho's Endspiel, or a Rose for Liza) was published in 2004. Her works also include the collections of short prose *Згори вниз: книга страхів* (From Above Looking Down: A Book of Fears, 2006), *Як я стала святою* (How I Became a Saint, 2006), *Говорити* (To Speak, 2007), *Звірслов* (Bestiary of Words, 2009), and the novel *Біографія випадкового чуда* (The Biography of a Chance Encounter, 2012). Her short story *Я и моя священная корова* (*Me and My Sacred Cow*) was featured in the *Best European Fiction 2013* (2013) anthology published by the Dalkey Archive Press. Her works have been translated into English and German. She has participated at various international literary festivals and tours, such as Young.Euro.Connect in Germany (2005), Wechselstrom in Austria and Germany (2007), and European Borderlands in Romania and Moldova (2007) and Germany (2009). She currently lives and works in Vienna.

Жінка і її риба

1

Її чоловік любить ловити рибу, а її не любить. Її звати Лариса. Їй 50 років, вона товста, як бочка з пивом, в неї коротке, зіпсує хімічними завивками рідесеньке волосся, вона товста, як бочка з пивом, її звати Лариса, її чоловіка звати Микола, і деколи Лариса не знає, чи Микола ще живий.

Він приходять до неї, коли змінюються пори року. Коли в нього немає грошей похмелитися, коли немає що їсти, коли раптом немає друзів. Микола приносить з собою велику рибину, а Лариса викидає її через вікно. Я стою надворі і спостерігаю, як рибина вилітає крізь квартиру Ларисиного помешкання і плюскається на асфальт. Жодного разу мені не вдалося схопити рибину на льоту. Рибина велика, може, півметра, але я вірю, що Микола упіймав її власноручно. Він – добрий рибалка. Такі рибалки, які би нічого не любили, лише – рибалити, велика рідкість.

Микола – красень, хоча йому так само 50 років. Його красі вже років 30. Його бороді так само. Коли Микола мав 20, він любив тільки Ларису. В пам'ять про це він приносить їй велику рибину і обіцяє більше ніколи не зникати, клянеться бути вірним, не рибалити, не пити, не хропіти, не з'їдати все зараз і не перемикає канали. Лариса йому не вірить, тому про всяке викидає рибину через вікно. Вона ненавидить рибу, а через них ненавидить воду по-всякому: озера, річки, моря і океани. Вона любить тільки теплу воду з крана і калюжі після дощу, бо в них водяться пугловки жаб. Вона любить жаб. Вона ненавидить рибу. Рибина плюскається на асфальт, і я її підбираю.

2

Микола кожного літа заводив коханок, бо влітку живеться найлегше. Дві коханки померли від алкоголізму. Коли померла остання, Микола прийшов до Лариси і сказав, що бачив справжнього чорта. Чорт був білого кольору. Лариса три дні доглядала Миколу, і тоді вони знову, за довгий час, кохалися. Микола не міг обхопити Ларису руками.

- Лариско, чому ти така товста?

- Ти розлюбив мене, і я потовстіла.

На ранок третього дня Микола зник, і Лариса навіть не заплакала. Вона купила на базарі три кілограми живої риби, вкинула її в казан з окропом і, вже зварену, згодувала вуличним котам і собакам. Я стояла неподалік і спостерігала, як голодні тварини шматують рибу. Лариса навіть не поглянула в мій бік. Вона знала, що Микола повернеться. Він їй ще не все сказав.

3

Лариса була донькою моєї баби.

4

Микола відбував військову службу на морі. Лариса три роки на нього чекала. Вона була худенькою тендітною красунею і мала довге руське волосся. За три роки вона не зрадила Миколі навіть поцілунком. Натомість Микола щодня писав Ларисі пристрасні листи. Вони з нетерпінням чекали одне на одного. Море було першим, що їх розлучило. Велетенський казан, повний води і риби. Другим, що їх розлучило, був білий капець під порогом.

5

Лариса, ця столітрова бочка з пивом, навчилася жити без Миколи відразу після одруження. Але тільки зараз вона навчилася без нього радіти.

6

Лариса і Микола одружилися після Миколиного моря. Вони обоє цього хотіли, вони все ще чекали одне на одного. Він повернувся в тільнящі, був свіжим і пахучим, і очі його були голубі-голубі.

Гостей зібралася повна хата. Під порогом хати зібралося повно взуття. Мама Лариси, моя баба, порахувала, що один черевик, зовсім білий, не має пари. Вона вигукнула: я так і знала, що не може все бути аж так добре! І жбурнула черевик на сусідський город. Гості і молодята здивовано перезирнулися. Але ніхто не впізнав у черевикові свого. Баба сказала: - То не ваш капець. Я знаю, чий то капець.

Перед своєю смертю, 30 років потому, баба сказала, що треба було той капець спалити.

7

Вони вперше посварилися весільного ранку. Лариса досі не розуміє, як так могло статись. Микола гримнув дверима і пішов рибалити. Тут, серед любові, достатку і затишку йому просто бракувало води.

Хтось з них двох перестав чекати на іншого.

Баба завжди була переконана, що їм пороблено.

Любов так просто не минає.

Через рік після одруження Микола вперше завів собі літню коханку і десь тоді упіймав на Дністрі сома, що важив 50 кілограм. Лариса тоді важила так само.

8

Лариса не знає, що Миколі важливіше: риби чи вода.

Микола п'є горілку так часто і так багато, що здавалося, - сам хоче стати водою. Або озером, або річкою, або морем, або океаном. Тільки аби не стати землею.

Лариса приходить з роботи і дивиться в телевізор. Вона не чекає, що він повернеться, але він от-от має повернутися, бо якраз змінюється пора року. Незабаром позамерзають водойми і Миколі не буде чим дихати.

9

Двічі до їхнього помешкання Микола приносив акваріум з декоративними рибками. Лариса промовчала, вона знала, що риби рано чи пізно здихають.

Риби з першого акваріуму під час невеличкого землетрусу повискакували на килим у вітальній, і їх знайшли занадто пізно. Ті, що були не синього кольору – посиніли. Лариса змела риби віником і спустила в унітаз. Вода в акваріумі стояла ще тиждень.

Риби з другого акваріуму також загинули.

Того вечора Лариса, чекаючи на Миколу з рибалки, випилася хересом. Микола рибалив вже дві доби. Коли він нарешті повернувся, Лариса спитала:

Що насправді означає рибалити?

Що означає хотіти упіймати рибу?

Чого тобі бракує?

Чи може бути любов такою абсолютною?

Чого ти любиш рибалити більше, ніж мене?

Того, що риб багато, а я одна?

Того, що вода тече, а я товстію?

Того, що ти мене вже впіймав і випив?

Микола кілька разів пробурмотів: мені подобається, кілька разів: ти не розумієш, кілька разів: нащо було пити весь херес.

Потім сказав:

- Я більше тебе не люблю. Ти така товста, як бочка з пивом. В тебе волосся куце і рідке. В тебе рот, як у жаби, розтолоченої колесом від воза.

І тоді Лариса виблювала в акваріум.

10

Я стою надворі і дивлюся у вікно Ларисиної квартири. Микола повернувся, зім'ятий, побитий, нещасний, з рибиною, загорнутою в

целофан. Він приречено дає рибину Ларисі, і та, так само приречено, викидає її через вікно. Рибина плюскається об асфальт, Микола опускається на підлогу, Лариса обіймає його за плечі і каже, що все буде добре.

- Вона померла, - каже Микола. – Ми довго пили разом коньяк, але то був не справжній коньяк, ну ти знаєш, потім вона роздягнулася до пояса, лягла на диван і перестала дихати. Я навіть не зрозумів, думав, вона хоче, аби я ліг згори. І я ліг, а вона вже була мертва, коли я лягав.

Лариса мовчить, бо їй це байдуже. Їй байдужий цей чоловік, якого вона вже не любить, його літні коханки і пори року, зміна яких обов'язково провокує чергове повернення. Можливо, Лариса ще схудне. Води залишилося зовсім мало.

- А тоді я побачив Чорта. Він був білим. Він сидів на антресолях і тримав в руках вудку. Так, ніби вудить рибу на березі річки. Я дивився на нього знизу, а він на мене – згори. І раптом мене страшенно задерло в горлі, розумієш?? Я проковтнув його гачок! Я впіймався!

Лариса мовчить, бо вже не має за чим шкодувати. Їй 50 років. На завтра вона вже буде старою. На завтра любові не залишиться.

Я підбираю з асфальту рибину і пускаю її назад в океан...

Ženska in njena riba

1

Njen mož rad lovi ribe, nje pa nima rad. Ime ji je Larisa. Stara je petdeset let, debela je kot sodček piva, ima kratke tanke lase, poškodovane od trajne, debela je kot sodček piva, ime ji je Larisa, njenemu možu pa Mikola, in včasih Larisa ne ve, ali je Mikola še živ.

K njej se vrača ob menjavah letnih časov. Ko mu zmanjka denarja, da bi pregnal mačka, ko nima za jesti, ko nenadoma nima več prijateljev. Mikola takrat prinese veliko ribo, Larisa pa jo vrže skozi okno. Jaz stojim na dvorišču in opazujem, kako riba leti čez Larisino stanovanjce in štrbunkne na asfalt. Niti enkrat mi je ni uspelo uloviti v letu. Riba je velika, mogoče pol metra, toda jaz verjamem, da jo je Mikola ulovil s svojimi rokami. Dober ribič je. Taki ribiči, ki ne marajo za nič drugega kot samo za ribolov, so velika redkost.

Mikola je lepotec, čeprav je star že petdeset let. Njegova lepota jih ne kaže več kot trideset. Brada prav tako. Ko je bilo Mikoli dvajset, je ljubil samo Lariso. V spomin na to obdobje ji prinaša velike ribe in obljublja, da ne bo nikoli več izginil, zaklinja se, da bo zvest, da ne bo več lovil rib, pil, smrčal, da ne bo pogoltnil vsega naenkrat in da ne bo preklapljal med kanali. Larisa mu ne verjame, zato vsakič vrže ribo skozi okno. Ribe sovraži, zaradi njih pa sovraži tudi vodo v vseh oblikah: jezera, reke, morja in oceane. Rada ima samo toplo vodo iz pipe in luže po dežju, ker se v njih redijo žabji paglavci. Rada ima žabe. Sovraži ribe. Velika riba štrbunkne na asfalt in jaz jo pobrem.

2

Mikola si je vsako poletje našel žensko, ker je poleti življenje najlažje. Dve ljubici sta umrli zaradi alkoholizma. Ko je umrla zadnja, se je vrnil k Larisi in ji rekel, da je videl pravega hudiča. Hudič je bil bele barve. Larisa je tri dni negovala Mikolo, potem pa sta se po dolgem času spet ljubila. Mikola ni mogel objeti Larise z rokami.

– Lariska, kako to, da si tako debela? –

– Nehal si me ljubiti in sem se zredila. –

Zjutraj naslednjega dne je Mikola izginil, Larisa pa ni niti zajokala. Na tržnici je kupila tri kilograme živih rib, jih vtaknila v lonec s kropom, skuhalo in z njimi nahranila poulične pse in mačke. Stala sem nedaleč stran in opazovala, kako lačna bitja trgajo ribe na kosce. Larisa ni niti pogledala v mojo smer. Vedela je, da se bo Mikola vrnil. Ni ji še povedal vsega.

3

Larisa je bila hči moje babice.

4

Mikola je služil vojaški rok pri mornarici. Larisa je nanj čakala tri leta. Bila je suhljata občutljiva lepotica z dolgimi svetlorjavimi lasmi. V treh letih ga ni prevarala niti s poljubom. Mikola ji je v zameno vsak dan pisal strastna pisma. Nestrpno sta čakala drug drugega. Morje je bilo prvo, kar ju je ločilo. Velikanski lonec, poln vode in rib. Drugo, kar ju je ločilo, je bil bel čevlji na pragu.

5

Larisa, ta stolitrski sodček piva, se je takoj po poroki naučila živeti brez Mikole. Šele pred kratkim pa se je naučila brez njega tudi veseliti.

6

Larisa in Mikola sta se poročila po njegovem morju. Oba sta si tega želela, še vedno sta čakala drug na drugega. Vrnil se je v mornarski majici, bil je svež in dišeč, njegove oči pa so bile modre modre.

Gostov se je zbralo za polno hišo. Na pragu se je nakopičilo veliko obuval. Larisina mama, moja babica, je ugotovila, da eden od čevljev, povsem bel čížem, nima para. Vzkliknila je: – Saj sem vedela, da ne more biti vse tako popolno! – In je zalučala čížem na sosedov vrt. Gostje in mladoporočenca so se začudeno spogledovali. Nihče pa ni prepoznal obuvala za svojega. Babica je rekla:

– To ni vaš čevljček. Vem, čigav je. –

Pred smrtjo, trideset let kasneje, je babica povedala, da bi morali tisti čevlji zažgati.

7

Prvič sta se sprla naslednje jutro po poroki. Larisa še zdaj ne razume, kako se je to lahko zgodilo. Mikola je zaloputnil z vrati in se odpravil loviti ribe. Tu, obkrožen z ljubeznijo, obiljem in udobjem, je preprosto pogrešal vodo. Eden je nehal čakati na drugega.

Babica je bila od nekdaj prepričana, da so ju uročili.

Ljubezen ne mine tako zlahka.

Leto dni po poroki si je Mikola poleti prvič omislil ljubico in v istem času je na Dnestru ulovil soma, ki je tehtal petdeset kilogramov. Takrat je toliko tehtala tudi Larisa.

Larisa ne ve, kaj je za Mikolo pomembnejše: ribe ali voda.

Mikola pije vodko tako pogosto in v takih količinah, da je videti, kot da bi hotel sam postati voda. Jezero ali reka ali morje ali ocean. Samo da ne bi bil zemlja.

Larisa pride iz službe in strmi v televizor. Ne čaka ga, čeprav bi se moral vsak hip vrniti, saj se prav zdaj menjava letni čas.

Kmalu bodo zmrznile vodne poti in Mikola ne bo mogel dihati.

Dvakrat je Mikola v njuno stanovanje prinesel akvarij z okrasnimi ribicami. Larisa ni rekla ničesar, vedela je, da ribice prej ali slej izdihnejo.

Ribice iz prvega akvarija so med manjšim potresom poskakale na preprogo v dnevni sobi, našla pa sta jih prepozno. Tiste, ki niso bile modre barve že po naravi, so pomoderle zdaj. Larisa jih je pometla s sirkovo metlo in spustila v straniščno školjko. Voda je stala v akvariju še ves teden.

Tudi ribice v drugem akvariju so poginile.

Tistega večera se je, čakajoč na Mikolo, Larisa napila heresa. Mikola je bil že dva dni na ribolovu. Ko se je končno vrnil, je Larisa vprašala:

Kaj pravzaprav pomeni ribolov?

Kaj pomeni ta želja, da bi ulovil ribo?

Kaj pogrešaš?

Je ljubezen lahko tako brezpogojna?

Imaš ribolov raje kot mene?

Ker je rib veliko, jaz pa sem ena sama?

Ker voda teče, jaz pa se redim?

Ker si mene že ujel in izpil?

Mikola je nekajkrat zamrmral: – Meni je všeč, kolikokrat; ti ne razumeš, kolikokrat; si morala spiti ves heres! –

Potem je rekel:

– Ne ljubim te več. Debela si kot sodček piva. Tvoji lasje so kratki in redki. Usta imaš kot žaba, ki jo je pomendral voz. –

In tedaj je Larisa bruhala v akvarij.

Stojim na dvorišču in strmim v okno Larisinega stanovanja. Mikola se je vrnil pomečkan, pretepen, nesrečen, z veliko ribo, ovito v celofan. Ribo sprijaznjeno preda Larisi in ta jo, prav tako sprijaznjeno, vrže skozi okno. Riba štrbunkne na asfalt, Mikola zdrsi na tla, Larisa ga objame okrog ramen in reče, da bo še vse dobro.

– Umrla je, pravi Mikola. – Dolgo sva skupaj pila konjak, a to ni bil pravi konjak, saj veš, potem se je slekla do pasu, se ulegla na kavč in nehala dihati. Najprej nisem dojel, mislil sem, da hoče, naj se uležem nanjo. In sem se, ona pa je bila že mrtva, ko sem se ulegel. –

Larisa molči, ker ji ni mar. Vseeno ji je za tega človeka, ki ga ne ljubi več, za njegove poletne ljubice in letne čase, katerih menjave obvezno sprožijo njegovo vrnitev. Morda bo Larisa shujšala. Vode je ostalo samo še malo.

– Takrat pa sem zagledal hudiča. Bil je bel. Sedel je na polici pod stropom, v rokah je držal ribiško palico. Kakor bi lovil ribe na rečnem bregu. Strmel sem nanj od spodaj, on vame pa od zgoraj. Nenadoma me je začelo strašansko dražiti v grlu, razumeš? Pogoltnil sem njegov trnek! Ujel sem se! –

Larisa molči, saj ničesar več ne obžaluje. Šteje jih petdeset. Jutri bo že stara. Za jutri ni ostalo nič več ljubezni.

Jaz poberem ribo z asfalta in jo spustim nazaj v ocean ...

Prevedla Andreja Kalc

A Woman and Her Fish

1

Her husband loves fishing. But he doesn't love her. Her name is Larissa. She is fifty years old. She is as fat as a beer keg, her hair is short and thin, ruined by frequent perms, she is fat as a beer keg, her name is Larissa, her husband's name is Michael, and sometimes Larissa doesn't even know whether Michael is still alive.

He comes back to her when the seasons change. When he doesn't have enough money to buy his morning fix, when there is nothing to eat, when all of the sudden he has no friends. Michael brings back a large fish, and Larissa throws it out of the window.

I stand outside and watch the fish fly out of Larissa's apartment and splatter to the ground. I never manage to catch the fish on its way down. The fish is large, perhaps two feet long, but I believe that Michael caught it himself. He is a good fisherman. Such fishermen, who love nothing but fishing, are a rare find.

Michael is a very handsome man, even though he is also fifty years old. His handsomeness is about thirty. His beard too. When Michael was twenty, he loved only Larissa. In memory of this love, he brings her a large fish and promises never to disappear again. He swears to be faithful, not to fish, not to drink, not to snore, not to finish his meal in one bite, not to change the channel. Larissa does not believe him and throws the fish out of the window, just in case. She hates fish and because of it she hates water in all its forms: lakes, rivers, seas and oceans. She likes only tepid tap water and puddles right after it rains because of the tadpoles that breed there. She likes frogs. She hates fish. The fish splatters to the ground and I pick it up.

2

Every summer Michael takes a new lover, because in summertime the living is easy. Two of his lovers died of alcoholism. When his last lover died, Michael came to Larissa and told her that he saw a real devil. The devil was white. Larissa looked after Michael for three days and then they made love for the first time in years. Michael could not wrap his arms around Larissa.

"Larissa, why are you so fat?"

"You fell out of love with me, and I got fat."

On the morning of the third day Michael disappeared, and Larissa didn't even shed a tear. She bought seven pounds of live fish at the market, threw it into a pot of boiling water, and when it was cooked, she fed it to stray cats and dogs. I stood nearby and watched the hungry animals tear up the

fish. Larissa didn't even glance in my direction. She knew that Michael would come back. He had more things to tell her.

3

Larissa was my grandmother's daughter.

4

Michael did his military service in the navy. Larissa waited for him for three years. She was a thin delicate beauty and had long auburn hair. In three years, she had never been unfaithful to Michael, she hadn't even kissed anyone. Michael wrote Larissa passionate love letters every day. They waited for each other impatiently. The sea was the first thing that kept them apart. The huge pot full of water and fish. The second thing that set them apart was a white shoe in their doorway.

5

Larissa, this twenty-five gallon beer keg, learned to live without Michael right after marriage. But only recently has she learned to feel joy without him.

6

Larissa and Michael got married after Michael's sea. They both wanted to do it, they were still waiting for each other. He came back wearing a striped shirt, fresh and fragrant, and his eyes were deep blue.

The house was full of guests. Lots of shoes lay around in the doorway. Larissa's mom, my grandma, figured out that one of the shoes, a solid white one, had no pair. She exclaimed: "I knew that it couldn't be all perfect!" And she threw the shoe into the neighbor's garden. The guests and the newlyweds exchanged astonished glances. But nobody recognized the shoe as their own. Grandma said:

"That's not your slipper. I know whose slipper it is."

Thirty years later, before she died, Grandma said that they should have burned that slipper.

7

The morning after the wedding they had their first fight. Larissa still does not understand how it happened. Michael slammed the door and went fishing. Here, in the midst of love and comfort, he missed the water.

One of them stopped waiting for the other.

Grandma was certain that they had been cursed.

Love doesn't just disappear like that.

A year after getting married Michael took his first lover. That year he also caught a hundred pound catfish in the Dniester river. That's exactly how much Larissa weighed back then, too.

8

Larissa doesn't know what's more important to Michael: fish or water.

Michael drinks vodka so often and so much that it seems he himself wants to turn into water. Or into a lake, a river, a sea, an ocean. Anything not to turn into earth.

Larissa comes back from work and stares into the TV. She does not wait for him to come back, but he should be back any day now because the seasons are changing. Soon the waterways will freeze and Michael won't be able to breathe.

9

Twice Michael brought home a fish tank with decorative fish. Larissa didn't say anything. She knew that fish die, sooner or later.

The fish from the first fish tank leapt out onto the living room carpet during a minor earthquake. They were discovered far too late. The ones that were not already blue turned blue. Larissa swept up the fish with a broom and flushed them down the toilet. The fish tank just stood there filled with water for another week.

The fish from the second fish tank perished as well.

That evening Larissa drank too much sherry waiting for Michael. Michael was out fishing for more than two days. When he finally came back, Larissa asked:

What does it mean to fish?

What does it mean to want to catch a fish?

What are you lacking?

Can love be unconditional?

Why do you love fishing more than you love me?

Is it because there are many fish, but only one me?

Because water flows but I get fat?

Because you've already caught me and drank me dry?

Michael muttered a few times: I like it; a few more times: you don't get it; a few more times: why did you drink all the sherry?

Then he said:

“I don’t love you anymore. You are as fat as a beer keg. Your hair is short and sparse. Your mouth is like that of a frog run over by a truck.” And then Larissa threw up into the fish tank.

10

I stand outside and look into the window of Larissa’s apartment. Michael came back, all crumpled up, beaten up and miserable, with a fish wrapped in a plastic bag. He wistfully hands the fish over to Larissa, and just as wistfully, she throws it out of the window. The fish splatters to the ground. Michael slides down to the floor, Larissa embraces his shoulders and says that everything’s going to be alright.

“She died,” Michael says. “We’d been drinking brandy for a while, but it wasn’t real brandy, well, you know. Then she took off her shirt, lay down on the sofa and stopped breathing. I didn’t even get it at first. I thought she wanted me to lie down on top of her. And I did, but she was already dead as I was lying down.”

Larissa doesn’t say anything, she just doesn’t care. She doesn’t care about this man, whom she no longer loves, his summer lovers and the change of seasons that always triggers his return. Perhaps Larissa will lose weight. There is very little water left.

“And then I saw the devil. He was all white. He was standing on top of the wardrobe holding a fishing pole. Like he was fishing on the river bank. I was looking up at him, and he was looking down at me. And suddenly I felt a terrible itch in my throat – do you understand? I swallowed his hook! I got caught!”

Larissa doesn’t say anything. There is nothing to feel sorry for. She is fifty. Tomorrow she will be an old woman. There is no love left for tomorrow. I pick up the fish from the pavement and let it back into the ocean.

Translated by Oksana Maksymchuk and Maksym Popelysh-Rosochynsky

Foto © Voranc Kumar

Vanja Pegan

Vanja Pegan se je rodil leta 1967 v Koperu. Študiral je primerjalno književnost na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Je pisatelj in glasbenik. V Piranu poučuje klasično kitaro. Med letoma 1989 in 1996 je napisal scensko glasbo za več gledaliških predstav, uprizorjenih doma in v tujini. Med njegova dela sodijo ilustrirana zgodba za otroke *Citronček in Giovanin* (1999) ter slikanici *Mesto 2000* (2000) in *Tonin* (2009) – za slednjo je prejel mednarodno nagrado za otroško književnost »White Raven« (2010) – gledališki predstavi za otroke *Trije oslički in kozica Rozica* (2001) in *Lučka in najlepše darilo* (2004), romani *Čoln* (2005), *Pisatelj, Adam in Pilot* (2006), za katerega je prejel nagrado za sodobni slovenski roman literarnega natečaja ob tridesetletnici Sveta knjige, in *Potovanje na začetek poti* (2009) ter tri kratkoprozne zbirke: *Kopanje mornarjev v topli vodi* (2002), *Nebo davnega poletja* (2007) in *Štiri morske milje* (2012).

Vanja Pegan was born in 1967 in Koper, Slovenia. He studied Comparative Literature at the Faculty of Arts at the University of Ljubljana. A writer and musician, he teaches classical guitar in Piran. He has written theatre music for various plays staged both at home and abroad between 1989 and 1996. His works include the illustrated children's book *Citronček in Giovanin* (The Butterfly and Giovanin, 1999), two picture books: *Mesto 2000* (City 2000, 2000), and *Tonin* (2009), for which he won the White Raven award for children's literature (2010), the theatre plays for children *Trije oslički in kozica Rozica* (Three Donkeys and Rosie, the Goat, 2001) and *Lučka in najlepše darilo* (Lucy and the Prettiest Present, 2004), the novels *Čoln* (The Boat, 2005), *Pisatelj, Adam in Pilot* (The Writer, Adam, and the Pilot, 2006), which won a Svet knjige Book Club 30th Anniversary Contemporary Slovene Novel Literary Contest award, and *Potovanje na začetek poti* (A Journey to the Beginning of the Path, 2009), along with three books of short stories: *Kopanje mornarjev v topli vodi* (Sailors Bathing in Warm Water, 2002), *Nebo davnega poletja* (The Sky of a Summer Long Ago, 2007), and *Štiri morske milje* (Four Nautical Miles, 2012).

Hišica na parkirišču

Izza visokih žerjavov je vstajalo spomladansko sonce. Ravnokar je obsijalo strehe hiš, ki so si z vrha flišnega previsa ogledovale pristanišče. Spodaj, ob obali, desno od strmega previsa, se je v ozko pobočje razlezlo gradbišče. Tam je nekoč stala stara tovarna, o kateri še vedno priča opečnat dimnik. V senci njenih starih, z bršljanom poraslih zidov, slokih akacij, razraščениh kanel in robide se je skupina delovnih strojev zažirala v hrib. Za njimi so ostajale vedno bolj opazne razrite sledi. Vonj po izgorelem dizelskem gorivu in osmojeni gumi se je mešal s svežim pršcem z morja ravno na mestu, kjer je stala pločevinasta hišica.

Železna baraka, pravzaprav predelan ladijski zabojnik, zarjavel in obtolčen, bi rekli ljudje. Pred leti so ta, takrat sveže pobarvani, a rabljeni kontejner postavili na konec mestnega parkirišča občinski veljaki. Za pobiranje parkirnine.

Jureta je splet okoliščin postavil za leseno mizo v njem. Nujno je potreboval delo, bil je povsem brez denarja in od nečesa je pač moral živeti. Da je to samo začasno, si je rekel, ko je v zaprašeni pisarni komunalnega podjetja podpisoval pogodbo o zaposlitvi.

Takrat, na začetku te začasnosti, sta bila na mizi prenosna železna blagajna in blok s perforiranimi blagajniškimi potrdili, na steni pa rdeče stikalo za dvig zapornice. Takrat.

Malce oddaljeno, takole na robu sna, je zaznaval prostor svoje pločevinaste hišice kot neki drug, ravno tako domač, a vseeno drug prostor. Zaznaval je mehak glas radijske napovedovalke. Ta glas je predel nežne nitke ugodja po prostoru zunaj njegovih ravnokar nastajajočih slik. In to ga sploh ni motilo. Skoraj telesno je občutil glas iz majhnega zvočnika. Bilo je, kot da bi ga kdo pokrival s toplo odejo, kot da je svet, iz katerega prihaja glas napovedovalke, vseeno še vedno tukaj, pravzaprav čisto blizu. Počasi pa se je vendarle oddaljeval. Spanec ga je odnašal od sveta radijske napovedovalke, predvsem pa ga je odnašal od razritega sveta gradbišča, proč od vonja po zgoreli nafti in zažgani gumi. Počasi, vztrajno in brez obžalovanja. Kot se oddaljuje jadrnica v vetru.

In čisto zares je plul.

S premca je videl napeta jadra, vrvi in rudo krmila, ki je bila preko škripcev povezana z uzdama glavnega jadra in prečke. Tako je običajno držal jadrnico v smeri, medtem pa je lahko to in ono postoril po krovu: razpletel vrvi, pospravil bokobrane. Včasih pa se je, tako kot danes, samo sprehodil tistih nekaj korakov do premca, si pretegnil noge in zrl v morje.

S seboj je imel podolgovat črn kovček. Čutil je, kako medenina v notranjosti utripa, zaželel si je zaznati vonj in okus kovine na svojih ustnicah. Kovine, ki ga je spremljala leta in leta, kovine, ki je v dotiku z njegovimi ustnicami spregovorila, zaigrala; ga odnašala v orkester, na vaje, v domačne prostore, v čas, ko je bilo vse skupaj le obetajoča prihodnost, ko je bila

sedanjost pomembna le toliko, kolikor so veljale ure, vpletene v vaje, v trdo delo šolajočega se glasbenika.

Na premcu je počepnil in začel odpirati bleščeče zapirake na škatli, oblečeni v črno usnje. Morje je šumelo ob kljunu in puščalo sled rahlo spenjene vode za krmo. Jadrnica je enakomerno plula v prijetnem maestralu in obala je bila tako varno daleč.

Pobožal je škatlo in zopet občutil tisti posebni užitek, ki ga je oblil vsakič, ko je na akademiji odpiral škatlo in pripravljaval pozavno za orkestralne vaje. Potem tega ni bilo več. Bilo je ugasnjeno, od zunaj. Še sam ni vedel, kdaj in kako se je lahko tako obrnilo. Najbrž takrat, tistega dne, v zaprašeni pisarni upravnika mestnega parkirišča, kjer so po stenah visela pisana priznanja s tekmovanj rekreativne balinarske lige. Odsotno je opazoval mušje iztrebke na njihovih okvirjih. Podpisal je pogodbo in odložil pisalo. Ni mogel verjeti. Prepričan je bil, da začasno, da je to samo most, da je vseeno, da vse pravzaprav šele pride.

In zelo rad bi bil prepričan o tem še danes.

Ali pa tudi ne.

Na morju, daleč stran od božajočega zvoka malega tranzistorskega sprejemnika, v prostorih, ki so se tako nežno izrisovali v nekakšni vmesnosti. Na krovu jadrnice mu je uspelo. Ne vedno, a kadar mu je uspelo, kadar je bilo mogoče; sam pač ni mogel vedeti, kdaj bo to, niti ni mogel vplivati na razvoj dogodkov – tako se je pač zgodilo –, je potegnil iz škatle pozavno, jo sestavil, segrel ustnik in se vpihal. In potem je zaigral. Njegov trombon je zvenel polno in krepko, glasno, potem spet tiho in tožeče, zatem veselo, do neba ...

Govorica njegovega instrumenta je bila presunljivo močna in nabita, spregovoril je vsem, ki so ga utegnili slišati, in prav vsakdo ga je lahko tam daleč sredi zaliva tudi razumel. Preigral je stare parte iz časov akademije, skladbe simfoničnega repertoarja, največkrat pa je samo igral. Brez not, brez smeri, le z vetrom; in daleč nad morje je nosilo zvoke samotnega trombona.

Nekega jutra, ko je južni veter barval morje v sivo in kovinsko modro in je ravno igral v težke oblake, jih pozdravljaval na njihovi poti čez zaliv, je iz morja začutil pogled. S svinčeno sive gladine so vanj strmele oči. Še preden se je uspel obrniti in pogledati v smer, od koder je čutil pogled, se je iz morja pognala velika pliskavka. S pogledom sta se srečala v trenutku, ko je bila v zraku, visoko nad bokom jadrnice. Hip zatem je čudovita žival z velikim pljuskom priletela nazaj v morje. Slane kapljice so narisale temne pike po Juretovi vetrovki in pozavna se je zableščala v tisočih kapljicah. Povsem samodejno je ponovil frazo, ki jo je tik pred tem zaigral. In pliskavka je bila ponovno v zraku. In še enkrat. In še enkrat.

Bleščeča pozavna in srečni glasbenik sta v družbi pliskavke vezla jutro v nekakšno tkanino. Velika žival je kot igla prebadala morje in z nevidno nitjo glasbe vezla jutro, pozavno in Jureta v morskó širjavo.

Od tistega dne je nosil v svojo železno hišico, v stari ladijski kontejner, tudi svojo pozavno. Direktor mu je seveda strogo prepovedal igranje na delovnem mestu, a Jure ga je le čudno gledal. Pa saj sploh ni imel namena igrati na delovnem mestu.

Pliskavka je večkrat plavala ob jadrnici in Jure ji je igral, s svojo pozavno ji je pripovedoval o vsem, kar mu je padlo na pamet. Tako sta plula po dolgih valovih kovinsko sivega morja v južnem vetru, se umikala visokim in penastim valovom v vihravi burji in nekega dne ugotovila, da je zaliv pravzaprav njun, da poznata vsakega galeba, čigro in kormorana, da jima ribiči utrujeno, a vseeno prijazno mahajo s svojih zdelanih čolnov.

Imela sta svoj brezčasni dom.

Nekega jesenskega večera, v času, ko se morje ohlaja in nad morjem razgrajajo še zadnje nevihte, je Jure ponovno izplul. Že precej daleč na morju je opazil, da se mu s severozahoda približuje ogromna siva zavesa. Zamolklo grmenje v daljavi ni obetalo nič dobrega. Tudi morje je bilo mirno, preveč mirno za to uro dneva. Kmalu je tudi veter pojenjal. Jadra so mlahavo obvisela in Jure jih je začel pospravljati. Najprej je spustil dviznico genove in jadro se je spustilo na premec. Odpel je zatiče in odvezal uzde, potem pa jadro pazljivo zložil ter ga pospravil v vrečo. Malce severneje od rdečila sončnega zahoda je naraščal grozeči črni oblak. Počasi se je širil čez ves severni del zaliva. Jure je popustil dviznico glavnega jadra in jadro se je spustilo na bum.

V tistem hipu je udarilo, silovit sunek vetra se je pripodil nad gladino. S krova mu je odneslo nekaj drobnarij. Takoj je snel glavno jadro in ga stlačil v kabino. Takrat je tramontana udarila z vso silo. Skočil je po viharno jadro, si v kabini s pašnjakom okoli pasu privezal vrv, njen drugi konec pa pripel na reševalno zanko, ki je bila napeljana po krovu. Valovi so že hudo premetavali jadrnico, ko mu je uspelo dvigniti viharno jadro in jo na tak način vsaj malo stabilizirati. Veter je zavijal skozi jambor in napenjače, dviznice so žvižgale, gondoljer, dvizna vrvica za bum, pa je nemočno plapolala v grozečih sunkih.

Čeprav je tramontana besno divjala po morju, mu je z viharnim jadrom uspevalo obdržati jadrnico v kurzu. Nosilo ga je v notranjost zaliva in bal se je, da ga bo čez kakšno uro, morda uro in pol, če se veter ne bo umiril, odplaknilo na soline ali morda v bližnji kamnolom in raztreščilo na tisoče koščkov. Poskušal je pluti čim bolj v veter, proč od kopnega, a bočni zanos je odnašal jadrnico proti grozeči obali. Glede na pozicijo je izračunal, da ima ob takšni plovbi le še slabo uro časa. Stemnilo se je in utripajoča luč svetilnika na Puntì se je grozeče premikala proti levi.

Jure je vstal, sunek vetra bi ga skoraj spodnesel, a se je zgrabil za vodilo vrvi v kokpitu. Potem se je ozrl in v razpenjenem morju za krmo hudo nagibajoče se jadrnice zagledal pliskavko. Spremljala ga je. Plavala je čisto blizu in v tistem trenutku, v tisti razpoki besneče tramontane, se mu je posvetilo.

Splezal je v kabino in poiskal črno škatlo. Odprl jo je, in zdaj že motna, od neštetihi kapelj morja razžrta medenina je spet utripala v njegovih rokah. Stopil je na krov in v trenutku ga je vrglo na kolena. Vrv ga je zadržala v kokpitu. Prislonoil je glasbilo k ustom in zatrobil. Zaigral je note, ki jih je skomponirala tramontana, igral je v jeziku, ki ga je razumel razburkani zaliv, govoril je v jeziku svojega brezčasnega doma.

In zaslišal je zvoke, ki niso pripadali morju, vetru, razpenjenim valovom in jadrnici. Komaj zaznavno je v razsajanju nevihte zaslišal orkester. Orkester, ki se uglasuje. Zaslišal je navidezno zmedo v prepletanju glasbil. Potem je neurje za hip prekrilo komaj slišne glasove orkestra.

Orkester je z vsem svojim glasbenim telesom vstopil v prostor. Uvodni takti simfonije so zveneli široko in glasno. S pozavno je čakal na takt, kjer bo z glasnim crescendom vstopil. Odrske luči so bleščeče sijale in dvorana je bila obarvana s toplo svetlobo zastrtih lučk. Nabito polna ljudi.

Vstopil je. Prehit v instrument je zaigral prvih nekaj taktov.

Potem je prislunnil. Slišal je le šumenje in lomljenje ogromnega vala, ki se je ravno z vso silo zgrnil preko premca jadrnice. Pozavna mu je zletela iz rok in se zapletla med vezi bokobranov. Že je hotel ponjo, ko je v tuljenju vetra zaslišal droben glas violine. Oziral se je naokoli in zaradi slane pršca ni videl ničesar. Že se je spet obrnil proti obtolčeni pozavni, ko je zaslišal zamolkli klarinet, zavrt v sladko barvo srednje lege. Spet se je ozrl po morju in videl, da se v bližini pliskavke nekaj dogaja.

Množica rok je čofotala po morju in ljudje so se obupno borili, da bi ostali nad gladino. Sploh ni pomišljal; v hipu je zgrabil krmno vrv in jo zalučal proti pliskavki, potem je s krme odpel rešilni pas, sprostil vitlo in ga zagnal v morje. Iz bokaportov je pobral vse razpoložljive vrvi, jih privezal na krmno in pometal v morje. Potem je začel vleči. S skrajnimi napori je zvelkel na krov na smrt prestrašeno violinistko, ki je, obuta v plesne čevljce, poleg violine tiščala v rokah še nekakšen roman, potem objokanega tubista z zanko okoli vratu, zatem simpatičnega klarinetista s ptičjim nosom in mopedistično čelado, nasmejjano pianistko otožnega pogleda, kolego pozavnista s prsno stekleničko slivovke, timpanista z zavojčkom kart za tarok ...

Tako je vlekel, vlekel in prijel za nešteto rok. Jadrnico je zibalo in rila je v valove. Neurje je še vedno divjalo in ni bilo videti, da se bo kmalu umirilo. Na krovu je bilo vse več ljudi. Ko je prijel za roko še zadnjega, slokega hornista, in ga potegnil na krov, je treščil s kolenom v nekaj trdega.

Iz daljave je zaslišal glas radijske napovedovalke. Pronical je skozi membrane nekega drugega sveta, ki se je počasi rinil na krov.

Sonce se je počasi razlivalo po gradbišču in kmalu je doseglo tudi okence blagajne parkirišča, za katerim je, sede in z rokami na mizi, dremal utrujeni Jure.

Na hrbtni strani dlani je začutil svetlo toploto sonca in se zdrznil. Pogledal je na uro, ki je utripala v spodnjem desnem kotu računalniškega zaslona,

in se oprl na komolce. Na polici nad njim je sameval radio. Z njim si je krajšal razpotegnjene nočne ure in večkrat je bil ta hreščeči tranzistor njegova edina družba.

Glas radijske napovedovalke se je boril z zvoki prebujajočega se parkirišča. Prisluhnil ji je in ugotovil, da so na sporedu jutranja poročila. Bil je preveč zaspan, da bi ga kar koli zanimalo. Zazrl se je skozi okence in pustil, da zvoki zaganjajočih se avtomobilov na parkirišču prekrijejo napovedovalkin glas.

A Tiny House in the Car Park

From behind tall cranes the spring sun was rising, its rays touching the roofs of the houses on the top of a flysch cliff overlooking the port. Down on the coast, on the right side of the cliff, a building site had grown, eating into the narrow slope. An old factory used to stand there, its only remnant an old brick chimney. In the shade of its old walls, covered in ivy, tall acacia trees, wild-growing giant canes and blackberry bushes, a group of bulldozers was gnawing at the side of the hill, leaving behind a trail of furrowed earth. On the exact spot where the smell of diesel exhaust and burnt rubber mixed with fresh drizzle from the sea stood a small metal house.

It was an iron shed, actually an old ship container, rusty and scratched. Years ago municipal notables decided to place the container, embellished with a new coat of paint, at the end of the car park. As a tollhouse.

And owing to a sequence of events, behind a wooden desk in the old container, sat Jure. He desperately needed work, he was penniless and he had to earn a living somehow. As he was signing the job contract in a dusty municipal office, he told himself it was only a temporary job. At that time, at the beginning of this temporariness, the desk bore a portable iron money box and a receipt pad. On the wall there was a red button for lifting the barrier. Then.

On the threshold of dreams, the inside of his metal house seemed to him a homely and cosy, but different place. In the distance, he sensed the soft speech of a radio announcer. Her voice was spinning gentle threads of comfort over the space beyond the images inside his head. It did not bother him. The voice from a small loudspeaker touched him in an almost physical manner. It felt as if someone was covering him with a warm blanket, as if the world of the radio announcer actually existed somewhere quite close. And yet he was drifting away. Sleep was carrying him away from the world of the radio announcer, away from the furrowed building site, from the smell of diesel exhaust and burnt rubber. Slowly, yet persistently and without regret. Like a sailboat in the wind.

Now, he was really sailing.

From the stem he saw the full sails, the ropes and the helm of the tiller, connected to the sheets of the main sail and jib. This way, he usually steered the sailboat and kept it on course. In the meantime he was able to do this and that on the deck: he untangled the ropes, put away the fenders. And sometimes, like today, he just walked the few steps to the stem, stretched his legs and watched the sea.

At his side there was a black case. He felt the brass inside pulsating, he longed to sense the smell and taste of the metal on his lips. This metal had been his companion through the years; touching his lips it spoke and played, binding him to the orchestra, carrying him to rehearsals, to

well-known places in the days when life was a promising future, when the present was only as important as the lessons and practice of a hardworking music student.

On the stem he crouched down and started opening the shiny buckles of the black leather case. The sea was splashing around the stem, leaving a trace of foamy water behind the stern. The sailboat glided smoothly in the pleasant sea breeze and the coast was a safe distance away.

He caressed the case and again felt the curious pleasure that filled his chest each time he lifted the lid at the music academy, getting the trombone ready for the orchestra rehearsal.

But then it all disappeared. It was extinguished from the outside. He did not know himself when or how it happened. It might have been that day in the dusty municipal office, whose walls were covered in awards from amateur bowling competitions. Absent-mindedly he watched some fly droppings on the window frame. He signed the contract and put the pen on the desk. He could not believe it. He was sure this was only a temporary solution, just a bridge, that it did not matter because everything was yet to come.

If only he could still believe it today.

Or perhaps not.

He was able to do it when he was sailing, far away from the tender, caressing sound coming from the small radio set, in the space gently forming somewhere in between. He could do it on board of his sailboat. Not always but when he managed to, when it was possible – he did not know himself when this would be and could not influence the course of events, it just happened – he took the trombone out of the case, assembled it, warmed the mouthpiece and blew into the instrument. Then he played. The sound of his trombone was full and strong, loud, then quiet and melancholy, then again joyful, rising up to the sky...

The language of his instrument was breathtakingly strong and expressive; he was addressing anyone who could hear him and everyone was able to understand him as he was playing far away in the middle of the bay. He played old scores from his student times at the Academy and symphonic compositions, but mostly he just played. Without notes, without direction, he played with the wind, the sounds of his lonely trombone drifting far away over the sea.

One morning, as the south wind coloured the sea grey and metallic blue and Jure was playing into the heavy clouds, saluting them on their way across the bay, he felt a gaze from the sea. A pair of eyes was staring at him from the leaden surface. Before he managed to turn around and see where the gaze was coming from, a giant dolphin leapt out of the water. When it was in the air, high above the side of the sailboat, their eyes met. A moment later the magnificent animal hit the surface with a big splash.

Drops of salty water sprinkled Jure's anorak with dark spots and the trombone with hundreds of sparkling jewels. Jure repeated the phrase and the dolphin was in the air again. And again. And again.

In the dolphin's company, the shiny trombone and the happy musician weaved the fabric of the morning, the giant animal piercing the sea surface like a needle, joining together the morning, the trombone and Jure with an invisible musical thread in the expanse of the sea.

From that day on he always took the trombone with him to his tiny house, the old ship container. When the municipal director strictly forbade him to play at work Jure felt surprised. He had no intention to play there.

The dolphin often swam at the side of the sailboat and Jure played to it, his trombone telling stories about whatever crossed his mind. They sailed through the long waves of metallic grey sea in the south wind, avoided the high and foamy waves of the bora wind, and one day discovered that the bay actually belonged to them for they knew every seagull, every tern and cormorant there and the fishermen waved to them, tired but friendly from their battered boats.

This was their timeless home.

One autumn evening, at the time when the sea is cooling down and the last storms rage above its surface, Jure sailed out to sea. As he was quite far away from the coast, he noticed a huge grey curtain approaching from the northwest and heard a menacing dull rumble of thunder in the distance. The sea was calm, too calm for this time of day. Soon the wind died down. The sails hung on the mast lifelessly and Jure started putting them away. First he released the genoa halyard and the sail dropped on the stem. He undid the hanks and untied the sheets. Then he carefully furled the sail and put it in the sack. To the north of the red-glowing sunset the black cloud was growing bigger, slowly spreading over the entire north part of the bay. Jure released the main halyard and the sail dropped on the boom. At that exact moment the storm struck. A violent gust of wind rushed over the deck and swept some things overboard. Immediately he dropped the main sail and put it in the cabin. A second later the tramontana hit with all its might. Jure rushed to get the storm sail, tied a rope around his waist, fastening its other end with a bow knot to the life sling. The waves were tossing the sailboat to and fro but he managed to put up the storm sail and stabilise it. The wind was howling through the mast and stays, the halyards whistling and the topping lift fluttering helplessly in its merciless gusts.

Jure managed to hold the sailboat on course despite the raging wind. It was carrying him to the centre of the bay and he was afraid that, if the wind did not abate in an hour or an hour and a half, he would be washed off to the saltworks or to a nearby quarry and dashed to pieces. He tried to sail into the wind, away from the coast, but the side drift was carrying the sailboat towards the land. It had grown dark and the pulsating light of the lighthouse on Punta on the left was approaching threateningly.

Jure stood up. A burst of wind almost knocked him down; he grabbed the rope in the cockpit just in time. He turned round and saw the dolphin in the foamy sea behind the stern. It was following him, swimming close to the sailboat. And then he understood. He climbed into the cabin and found the black case. He opened it. Wet, opaque metal, rusty due to the long exposure to salty water, began to pulsate in his hands.

He stepped on the deck. The wind knocked him down on his knees but the rope kept him in the cockpit. He lifted the instrument to his lips and blew into it, playing the notes composed by the tramontana, played in the language understood by the troubled bay, the words of his timeless home. Suddenly, Jure became aware of sounds that did not belong to the sea, the wind, foamy waves or the sailboat. Hardly perceptible sounds of the orchestra were coming through the storm, musicians tuning their instruments, producing seemingly discordant tones. For a second, everything disappeared in the roaring wind.

And then the orchestra entered the space with its full body. The introductory bars of the symphony rang loud and clear. Jure and his trombone waited for their turn to enter with a booming crescendo. The stage lights shone brightly, the music hall, aglow with the soft, warm light, was full of people.

Feeling one with his instrument, he played the first couple of notes.

He listened. The only sound he could hear was the splashing and breaking of a big wave tumbling over the stern. The trombone flew out of his hands and got entangled in the ropes of the fenders. As he was reaching for it, a faint sound of the violin was heard through the howling of the wind. Jure turned round but could not see anything because of the salty drizzle. Again he reached for the battered trombone when he heard the dark, sweet sounds of the clarinet. He looked at the sea and realized something was happening in the water near the dolphin.

Hands were waving and splashing in the sea, people striving to keep their heads above water. Jure did not hesitate, he grabbed the stern rope and flung it towards the dolphin. He unfastened the lifebuoy, loosened the winch and threw the lifebuoy in the water. He grabbed all the available ropes from the hatchways, tied them to the stern and threw them overboard. And then he started pulling. With tremendous effort he pulled aboard a terrified violinist, dancing shoes on her feet, a violin in one and a novel clutched tightly in her other hand, a tube player with a noose round his neck, his eyes red from crying, a kindly clarinetist with a hooked nose wearing a motorbike helmet, a smiling pianist with sad eyes, a fellow trombone player with a small canteen of plum brandy, a timpanist with a pack of tarot cards...

He kept pulling, grabbing and holding hand after hand. The sailboat was rocking violently, ploughing through the waves. The storm was still raging

and did not seem it would be over soon. More and more people gathered on the deck. When he grabbed the last hand, the hand of a tall hornist, and pulled him aboard, he hit his knee against something hard.

Coming to him from a distance was the voice of the radio announcer. It was seeping through the membranes of some other world that was slowly descending on the deck.

The sunlight was spilling over the building site. It finally reached the window of the tollhouse inside which Jure, exhausted, was dozing behind the desk.

He felt the warmth of the sun on the back of his hand and winced. He looked at the clock in the lower right corner of the computer screen, and leaned on his elbows. On the shelf above his head was the solitary radio set, his only companion in the long, lonely hours of the night.

The voice of the radio announcer was getting lost in the sounds of the car park coming to life. He realized she was reading the morning news but was too sleepy to care. He looked out of the window and let the sounds of the car engines drown the announcer's voice.

Translated by Mateja Perpar

Foto © Mojca Pišek

Ana Pepelnik

Ana Pepelnik se je rodila leta 1979 v Ljubljani. Je pesnica in prevajalka. Njena prva pesniška zbirka *Ena od variant kako ravnati s skrivnostjo* je izšla leta 2007 v knjižni zbirki *Prišleki* pri založbi LUD Literatura, kjer sta izšli še zbirki *Utrip oranžnih luči na semaforjih* (2009) in *Cela večnost* (2013). Prevaja poezijo ameriške mlajše in srednje pesniške generacije, med avtorji pa so Joshua Beckman, Matthew Zapruder, Matthew Rohrer, Noelle Kocot, Jennifer Clement, James Schuyler in Elizabeth Bishop. V »drugem« prostem času je mama, špikerica na neodvisnem Radiu Študent in raziskovalka glasu v številnih besedno/zvočno/tišinsko/škrupno/šumskih dogodkih, kot na primer v mednarodnem projektu *Metropoetica*, še največkrat pa kot »tretje kolo« improvizacijske zasedbe CPG s Primožem Čučnikom in Tomažem Gromom. Živi, dela in spi še najraje v Ljubljani.

Ana Pepelnik was born in 1979 in Ljubljana, Slovenia. She is a poet and translator. Her first book of poetry, *Ena od variant kako ravnati s skrivnostjo* (One of the Ways How to Deal with a Secret), was published in *Prišleki* edition by the LUD Literatura Publishing House in 2007. The same publisher also published her two following books of poetry, *Utrip oranžnih luči na semaforjih* (The Blinking of Yellow Traffic Lights, 2009) and *Cela večnost* (A Whole Eternity, 2013). She translates poetry by the younger and middle generation of American poets, such as Joshua Beckman, Matthew Zapruder, Matthew Rohrer, Noelle Kocot, Jennifer Clement, James Schuyler, and Elizabeth Bishop. She spends her "other" spare time as a mother, speaker at the independent radio station Radio Študent, and voice explorer within the scope of many verbal/audio/mute/squeaky/noisy happenings, for example as part of the international project *Metropoetica*, but most frequently as the "third wheel" of the improvisational group CPG with Primož Čučnik and Tomaž Grom. She lives and works in Ljubljana; her favourite city to sleep in.

iz peska

Vsak dan se nekaj spremeni
čeprav ne deluje tako. Mirno
oblizovanje proda preverjanje
slanosti vode. In vsak dan

je kupček školjk. Malih lupin
na skali večji. Ne vem za koga
jih tja zlagam ampak zlagam

jih pridno. Natančno in trudim
se. Z občutkom. Tega bolj lovim
ker nikoli ne veš kdaj se nekaj
udre. Zleze vase in izgubi pomen.

Ta skala govori. Pred leti so nanjo
leteli najini nesmisli ampak vedno
je našla odgovor. S tistim/tem svojim

modrim molkom. Kot srebro in lesk
morskega ušesa. Samo nagnili sva se
nad zvoke valov in dobili odgovor.
Zato zdaj zlagam gor te školjke. Ta

mala bitja iz globokega veselja. Z dna.
Če zdaj veva nekaj malega o veselju
in jaz še več o sivih lasih ki se lovijo

na moje temne majice je to zato
ker sva vse to verjeli. V te čudeže ki so
se vrteli nad nama ne da bi opazili.
In veš. Nekaj sem jih zagledala. Letali so

nad skalo in skakali gor. V neko veselje
ki je takrat res obstajalo. Z glasnim brnenjem
je čemelo na skali in samo bilo.

iz hipa v dan

Tukaj bom preštela
vse pingvine. Samo najti jih
moram. Poiskati črne pike

ki od blizu zgledajo smešne.
Druga za drugo se gugajo
levo in desno. Naklonjeno.

Tako kot voda. Spet
jo pijem na veliko. Z limeto
meto in ingverjem. Ingver

imam vedno v hladilniku.
Rjave gomolje ki jih pingvini
še nikoli niso jedli.

barka

To ni ladja. To je ogromna
zapuščena hiša. S tega okna
sva na sedem prstov preštela
dva leva dve žirafi in dve zebri.

Ker v sobah hiše kjer spiva
občasno pijejo otroci so te risbe
čisto normalne. V tej hiši

je mogoče vse. Glasna reža
ki v sobo spušča prečiščen zrak
piščanec ki ga imenuješ riba
in čudna naprava ki ima narisano

nogometno žogo. In velika vrana.
Ob sedmih jutraj zajtrkuje
pred najinim oknom. Včeraj oreh

piščančje bedrce danes polovico
breskve. Fasada je poslikana
s pisanimi baloni in zrak okoli nje
je redek ker imamo poplave. To sobo

si poplavlil s solzami ki so ponoči
tekale na ulico. Hišo si spremenil v ladjo
in živali so naenkrat postale smiselne.

razgled

Preden popustim preprostemu
opisu ki je bolj na mestu od besed
napišem tole. Ne zaradi tvoje pesmi
niti ne zaradi čarobne doline.

Tudi ne zaradi ampak za. Za osla.
Spet za osla ampak ta živi
tamle zgoraj. V hipu ki je
postal že ozadje se je oglasil

katamaran. Tisti glas trajekta ki zveni
kot prazni dimniki. In v hipu tistem
hipu ga je osel malomarno preglasil.
Napolnil dimnik in iz njega nagnal

lastovke. V naslednjem hipu se je vse
ujelo v brezčasje in pristalo na dlani.
Ujemanje se je zataknilo v čas
in osuplost je popuščala z vsakim

bolj zamaknjenim pogledom. Najbolj
nora je tvoja trditev da je imel Janez
prav ker se je tudi s tem krajem
nemogoče pomirit in rešit svet. Ampak

preden popustim vsej preprostosti
bom podaljšala tale trenutek. Napela
ga bom na zrak in ostala. Ker kot bi
bila oba tukaj. Ali tam. Ali sva.

kako se čisto izgine

Ni tako preprosto. Vrata
je vseeno odprla in takoj
zamižala. Stisnila oči zamašila

ušesa in preskočila dve stopnici.
Z enim korakom prebila zid
in zvok obdržala v ušesih.

V par trenutkih bo izginila
a še ne ve kako. V zelenem curku
luči ki migotajo ali preglasnih

zvočnikih. Ve pa da obstaja
nekdo ki bi mu narisala tisti
osupljiv ognjemet ki se še ni sprožil

in še nekdo ki bi mu dala malo
svojega zraka zaprla oči odmašila ušesa
razprla pest in izginila v hipu.

made of sand

Each day something changes
though it doesn't seem so. Quiet
licking of gravel testing
the saltiness of water. And each day

a pile of clams. Little shells
on the rock get bigger. I don't know
who I'm piling them up for but I pile

them diligently. Thoroughly and by
trying my best. With feeling. Which I keep
catching because you never know when something
might cave. Curls into itself and loses its meaning.

This rock speaks. Years ago our nonsense
was falling down on it but it always
found an answer. With its wise

silence. Like the silver and glitter
of green ormer. We just leaned over
the sound of waves and got an answer.
That's why I'm piling up these clams. These

tiny creatures from the deep universe. From the bottom.
If we now know a little about the universe
and I some more about gray hair that catches

on my dark shirts it's because
we believed in all this. In all these miracles that were
spinning above us and we didn't even notice.
And you know. I caught sight of a few. They were

flying above the rock and jumping up. Into some universe
that really existed back then. With a loud droning
it sat motionless on the rock and just was.

from a moment into a day

I'll count all the penguins
here. I just have to find
them. Find the black dots

that look funny close up.
Wobbling one after another
left and right. Inclined.

Just like water. Again
I'm guzzling it. With lime
mint and ginger. I always keep

ginger in the fridge.
Brown tubers that penguins
never ate before.

boat

This is not a ship. This is a huge
abandoned house. From this window
we counted two lions two giraffes
and two zebras on seven fingers.

Because the rooms of the house where we sleep
are occasionally slept in by children these drawings
are totally normal. Anything is possible

in this house. A loud slit
that lets purified air in the room
a chicken that you call a fish
and a weird device with a picture

of a football on it. And a big crow.
At seven in the morning it's having breakfast
in front of our window. Yesterday a walnut

a chicken leg today half
a peach. The façade is painted
with colored balloons and the air around it
is thin because we have floods. You flooded

this room with tears that ran on the street
at night. You've transformed a house into a boat
and all of a sudden the animals made sense.

a view

Before I give in to the simple
description that's more proper than words
I'll write this down. Not because of your poem
or because of the magic valley.

Also not because but for. For a donkey.
Again for a donkey but this one lives
up there. In a moment that's already
become a background the catamaran

made a sound. The sound of a ferry that sounds
like empty chimneys. And in a moment that
very moment a donkey drowned it out carelessly.
Filled the chimney and shooed the swallows

out of it. In the next moment everything was caught up
in timelessness and landed on the palm.
Matching was stuck in time
and amazement was lessening with each

even more rapt gaze. The weirdest
is your statement that Janez
was right because it's impossible to get even
with this place and save the world. But

before I give in to all this simplicity
I'll prolong this moment. I'll fix it
to the air and stay. As if
both of us were here. Or there. Or we are.

how to disappear completely

It's not so simple. Yet she opened
the door and immediately shut
her eyes. Closed her eyes plugged up

her ears and jumped over two stairs.
With a single step she broke the barrier
and kept the sound in her ears.

She'll disappear in a few moments
but she doesn't know how yet. In a green spurt
of flickering lights or in overloud

speakers. Though she knows there's
someone for whom she would draw
the amazing fireworks which weren't activated yet

and someone else to whom she would give some
of her air close her eyes unplug her ears
open her fist and disappear in a moment.

Translated by Ana Pepelnik & Matthew Rohrer

Foto © Tihomir Pintar

Katja Perat

Katja Perat se je rodila leta 1988 v Ljubljani. Leta 2012 je diplomirala iz filozofije in primerjalne književnosti na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer študij nadaljuje kot doktorska študentka literarnih ved. Je soustanoviteljica in članica uredniškega odbora literarne revije *Idiot*, urejati pa pomaga tudi literarno revijo *Literatura* in spletni portal Študentske založbe *AirBeletrina*. Kot literarna kritičarka in publicistka piše za kulturni štirinajstdnevnik *Pogledi*. Njena prva pesniška zbirka *Najboljši so padli* je izšla leta 2011 pri Študentski založbi v knjižni zbirki Beletrina. Za njo je prejela nagrado Slovenskega knjižnega sejma za najboljši prvenec leta (2011) in nagrado kritiško sito za knjigo leta po izbiri Društva slovenskih literarnih kritikov (2012). Omenjena zbirka je bila nominirana tudi za Veronikino (2011) in Jenkovo nagrado (2012).

Katja Perat was born in 1988 in Ljubljana, Slovenia. She obtained a degree in Philosophy and Comparative Literature from the Faculty of Arts at the University in Ljubljana, where she is continuing her studies as a PhD student in the Literary Studies programme. She is a cofounder and member of the editorial board of the *Idiot* literary magazine and also assists with editing the *Literatura* literary journal and the web portal of the Študentska založba Publishing House – *AirBeletrina*. She is a contributing author and literary critic for the *Pogledi* cultural magazine, which is published every two weeks. Her first book of poetry, *Najboljši so padli* (The Best Have Fallen), was published by the Študentska založba Publishing House as part of the Beletrina literary collection in 2011. Her debut work won the Slovene Book Fair Award for best debut book of the year and the “Kritiško sito” prize of the Slovene Literary Critics’ Association. The collection was also shortlisted for the Veronika Award (2011) and the Jenko Award (2012).

Mojstrovina

Otožna sem, ker vem, da ta pesem ne bo nikdar mojstrovina,
 Čeprav razume,
 Kako nemočen je človek v rokah usode,
 Da je zahod veličasten, ker propada,
 Da je Pariz mesto, ki se ga splača opisati,
 Da ljudje z arogantno, a neodpravljlivo gesto
 Pozivamo majhne stvari naj služijo v svoji priročnosti
 In parke naj izkazujejo svojo poslušnost urbanistom,
 Gradimo domove v negostoljubnem svetu,
 Nosimo svojo žalost kot dragocen nakit,
 V ljubezni slabo izbiramo in umremo mladi.

S to pesmijo je tako,
 Kot bi nekomu, ki je lep in pameten in vam je pri srcu,
 Vendar z njim ne morete zaživeti
 Po tem, ko bi izčrpali vsa sredstva
 In razložili vse, česar se ne da razložiti
 Rekli,
 Da ste ga *res* ljubili, le *trenutek* ni bil pravi.

Nežnost

Pomiritev
 S svetom razmajanim od negotovosti
 Se vedno približuje v enaki podobi:

Da nekdo pazi –
 Ne nujno name,
 Gotovo pa na nekaj
 Kar si delijo vse občutljive stvari;
 (Nekatera priznanja,
 Premiki na nekaterih obrazih,
 Somrak, ki preči goro)
 Lepo,
 Ki ga je nemogoče ponižati v opombo –

Da nekdo s svojo nežnostjo
 Čuva resničnost.

Razumeti razdaljo

Literatura postavlja nekaj nemogočih zahtev
 Kot napisati pesem o Italiji,
 Ker je lepa in pomembna
 In te zveže z vsem,
 Kar je v umetnosti vzvišenega
 Ali napisati pesem o tem, kako se daješ dol,
 Ker morajo vsi razumeti,
 Kako spremenjena bo za vselej ljubezen,
 Odkar je šla skozi tvoje roke.

Treba je iti zelo daleč
 Ali uporabiti zelo zahtevna orodja,
 Da stvari kot pročelja cerkva
 Ali relief pokrajine
 Pridobijo na pomenu,
 Biti neusmiljen,
 Prisiliti lepoto, da je nezavezujoča,
 Da se pusti opazovati z razdalje,
 Da ničesar ne zahteva zase,
 Misliti kot lastniki velikih tovarn,
 Kot enciklopedisti,
 Kot oblast,
 Treba se je vaditi v odmikanju,
 Dokler se ne izrišejo
 Domotožje v Bologni,
 Zamaknjenost v Neaplju,
 Neprimerna obutev v Firencah
 In zobobol v Rimu
 Pa tudi temperatura kože,
 Izrazi na obrazih in čuječnost ljudi,
 Ob katerih se zbujáš,
 Razvrščeni, umeščeni, obvladani.

Saj pride prav,
 Razumeti razdaljo.
 V pasu vsakodnevnega,
 Kjer določene plasti razumevanja,
 Četudi lepe in pomembne,
 Odpadejo
 In ne moreš več računati na njihovo oporo,
 V pasu, kjer se govori, poljublja in posluje,

V pasu interesov,
Med človeškimi stvarmi,
Pod vladavino prizadevanj,
Smrti, družinskih sporov
In neuskladjljivih političnih odločitev,
Sredi nežne brezobzirnosti
Organskega sveta in tržnega gospodarstva,
Pride prav.

Popisati
(Kot nekdo,
Ki lahko vsaki rani natančno odmeri, kako globoka sme biti,
Kot nekdo, ki je komaj še vpleten)
Sonce, kako pade za kuliso Toskane
Ali kako se dvigne nad golo ramo
Na tvoji levi
Je učiti se obvladovati svet.
Izpolniti nemogoče zahteve literature je
Učiti se preživeti.

A Masterpiece

I am melancholy because I know that this poem will never be a masterpiece
 Even though it understands
 How powerless, in the hands of fate, man is,
 That the West is majestic because it is in decline,
 That Paris is a city worth describing,
 That, with an arrogant but irrevocable gesture,
 We call upon small things to serve us in their convenience
 And parks to display their obedience to urbanists.
 We build homes in an inhospitable world,
 Wear our sadness as if it were priceless jewelry,
 Chose badly in love and die young.

This poem is as though
 You had, to someone beautiful and intelligent and of whom were fond
 But with whom you could not live to the full
 And after you had tried all the means at your disposal
 And explained everything that cannot be explained,
 Said
 That you had *truly* loved them but that the *time* just had not been right.

Tenderness

Reconciliation
 With a world made rickety through uncertainty
 Always approaches in the same image:

That somebody is watching over -
 Not necessarily me
 But surely over something
 Shared by all sensitive things;
 (Certain admissions,
 Movements on some faces,
 The twilight that crosses the mountain)
 Beauty
 That is impossible to humiliate into a footnote -

That somebody with their tenderness
 Is guarding reality.

Understanding Distance

Literature makes a number of impossible demands
Such as writing a poem about Italy
Because it is beautiful and important
And because it ties you to everything
That is sublime in art,
Or, to write a poem about how you are getting laid
Because everybody must understand
How changed forever love will be
Since it went through your hands.

One has to go very far,
Or use very demanding tools,
For things such as the facades of churches
Or the contours of the landscape
To gain meaning,
Be merciless,
Force beauty to be without commitment,
So that it lets itself be observed from a distance,
So that it demands nothing for itself,
Think like the owners of big factories,
Like the Encyclopedists,
Like power,
One has to practice distancing
Until drawn out -
Homesickness in Bologna,
Ecstasy in Naples,
Inappropriate shoes in Florence,
And toothache in Rome
As well the temperature of the skin,
The facial expressions and the vigilance of people
Besides whom you wake,
Classified, assigned, governed.

It does come in handy
Understanding the distance
In the tropic of the quotidian
Where certain layers of understanding
Even though beautiful and important
Fall away
And you can no longer count on their support.
In the tropic where one speaks, kisses, and does business,

In the tropic of interests
Between human things
Under the rule of endeavours,
Deaths, family quarrels,
And irreconcilable political decisions
In the midst of the gentle inconsideration
Of the organic world and the market economy,
It comes handy.

To record
(As someone
Who can measure exactly how deep each wound is allowed to be,
As someone who is hardly still involved)
How the sun falls behind the stage-set of Tuscany
Or how it lifts above the naked shoulder
To your left
Is learning how to master the world.
To fulfill the impossible demands of literature is
To learn how to survive.

Translated by Nikolai Jeffs

Foto © Milivoj Milošek

Milan Rakovac

Milan Rakovac se je rodil leta 1939 v Rakovcih pri Poreču na Hrvaškem. Diplomiral je na Vojaški pomorski akademiji v Splitu / Divuljah. Je pisatelj, pesnik, scenarist, prevajalec iz italijanščine in novinar. Med letoma 1973 in 1975 je delal kot urednik dnevnika *Glas Istre*, med letoma 1984 in 2004 pa kot urednik v dokumentarnem programu na hrvaški javni televiziji HTV. Prve pesmi je objavil leta 1963 v reviji *Istarski mozaik* in zanje prejel prvo nagrado na odprtem puljskem natečaju za poezijo. Med njegova dela sodijo romani *Riva i družji* (Prihajajo tovariši, 1983), *Haluj* (Vihar, 1986), *Snovid* (1987), *Sliparija* (Sleparija, 2003) in *La Triestina* (Tržačanka, 2006), zbirka novel *Istragram* (2000), pesniške zbirke *Sik* (Vsek, 1980), *Cha for kids* (Ča za otroke, 2005) in *Besida priletuća* (Priletela beseda, 2009), zbirka poezije in esejev *Priko Učke* (Prek Učke, 1980), biografija *Sinovi Istre* (2009), zbirka esejev *Kvarnerski otočni lucidar* (Kvarnerski otoški lucidarij, 2012), izvirna scenarija za televizijski film *Grgo gre u Pazin* (Grgo gre v Pazin, 1983) in celovečerec *Na istarski način* (Po istrsko, 1986) ter dramatizacija romana *Riva i družji* (Prihajajo tovariši, 2008). Je član Društva hrvaških književnikov in Hrvaškega društva pisateljev ter ustanovitelj mednarodnih obmejnih srečanj *Forum Tomizza*.

Milan Rakovac was born in 1939 in Rakovci near Poreč, Croatia. He graduated from the Naval Academy in Split/Divulje. He is a writer, poet, screenwriter, translator from Italian, and journalist. He was the editor of the daily newspaper *Glas Istre* between 1973 and 1975, and of the documentary programming of the Croatian national TV HTV between 1984 and 2004. He published his first poems in the journal *Istarski mozaik* in 1963 and won the First prize in a Pula-based open poetry contest. His works include the novels *Riva i družji* (The Comrades Are Coming, 1983), *Haluj* (The Storm, 1986), *Snovid* (Dreamvoyance, 1987) *Sliparija* (Deceit, 2003), and *La Triestina* (The Triestan, 2006), the novella collection *Istragram* (2000), the books of poetry *Sik* (Hew, 1980), *Cha for kids* (2005), and *Besida priletuća* (The Flying Word, 2009), the book of poetry and essays *Priko Učke* (Via Uchka, 1980), the biography *Sinovi Istre* (The Sons of Istria, 2009), the book of essays *Kvarnerski otočni lucidar* (The Kvarner Island Elucidarium, 2012), as well as original scripts for the made-for-TV movie *Grgo gre u Pazin* (Grgo Goes to Pazin, 1983) and the feature film *Na istarski način* (The Istrian Way, 1986), and theatrical adaptation of *Riva i družji* (2008). He is a member of the Croatian Writers' Association and the Croatian Authors' Society. He is the initiator of the international cross-border event *Forum Tomizza*.

Madcentruy *ossia, SECTIO AUREA*

(izvadak iz romana u postupku)

Barbara Kristina na Titovom trgu u Kopru, sjedila je na kamenoj klupi Armerije, pušila i čitala: „Earl je rođen za učitelja. U razgovoru s Earlom kršćanstvo i socijalizam postajali su jedno te isto. Earl bi te uvjerio kako su Krist, drvodjelja, prvi apostol radničke klase, i Eugen V. Debs, vođa željezničara, zaista išli istom cilju. Kapitalizam, to su mjenjači novca koje je Krist istjerao iz crkve. Demokracija bi zaista bila savršena stvar da stečena prava nisu u mogućnosti da kupe sve političare. Svrgni moć novca“. John Dos Passos *Midcentury*, 1961. Je bela,.. sine joj, sve je isto poslije pedeset godina, ali ne, sad je gore, *this is mad, this is MADCENTURY*. Na ove riječi njena baka bi odrezala: *Ach, Quatsch! Du auch? Du, Hundelein!..*

Barbara Kristina Mawritshc, slovenska zanosna rezonerka pred kojom su klecala muška koljena, pisala je svoje prezime *à la austriaca*, kao njen prkosni djed da se izdvoji od žandarske, spletkarske, balkanske dvorske camarille - za koju je radio, dvorski radist i šifrer kralja Aleksandra - čakala je na vogalu Tumove in Čevljarske Mebruro, najboljšo prijatelj'co; jer dotična dama, B.K.M, to jest BiKejeM, zapravo je po uvjerenju bila Bosanka, to jest Bošnjakinja.

Malo podalje smiješni starčić škljocao je zastarjelom leicom, kad ga je u uskoj Caleghariji ramenom skoro srušio jedan od primjeraka nove vrste primata, zadrigli firciger od kvintal i pol, tetoviran - na goljoj nadlaktici, nekakv fašo-pudl koji je bio opasan kao - pudl, a imao je biti, valjda, pantera, lav, Hidra, Tifon, Meduza i zastrašiti svakoga.

- Sakovanceti! - promrsio je kanda psujući starčić kroz zube, nasmiješio se Barbari Kristini, ispričavajući se, valjda, za svoju neuljudnost. „Sakovan.. kaj?“... pomislila je, aaa?

- Sako... - zarežao je još jednom, podižući fotografsku torbu skliznulu s koščatih mu ramena na medijevalnu koparsku šaližadu, ili je to kogulada, te divne kamene ploče? Aaaa, sakovanceti,.. ja, ja, ja, a nista to ta dva uboga ameriška, nekaj z revolucijo,.. al' kaj? Yessss, Sacco in Vanzetti, prisjetila se! Nasmiješila mu se, uperio je objektiv u nju, priprijetila mu prstom, dok je okidao i namatao film, žustro i spretno uzmičući natraške i zagazio u korpu romske rumunjske prosjakinje klečeće poput Madonne, pred albanском pizzerijom (sakovanceti, nohamol!), a Mebrura veselo dobacila „ma vid' nje, kaj, si na setu kot Naomi, al' kaj?“ „čak' mal' greva v Loggio, no“... U Loggi su već bile Rosalba, Staša (Nastasja) i vječno natmurena Držislava. Svjetska ženska revolucija počela je pod svodovima koparske Loggie, tog jesenjeg popodneva, nakon što svijet nije propao - *mille mai più mille* Maya i asteroid u Sibiru i tsunami i bankari. No, no, no, ne pretjerujmo, uz čikare odlične, guste čokolade s smetano in malo kakava u prahu,

smeđa kruna na bjelini, bjelina na smeđoj gustini, dok je mršavi dječarac Titovim trgov širio malčice disonantnoga Bélu Bartóka, a zvana mahito urlikajući stotinama decibela ušutkala njegovu violu, blagi šumor maestra-la i blebetanje teenegerke na mobitel, rastjerala vrapce, golubove i grlice i galebove, desilo se – što? Nije se desilo ništa, ne još, jer starčić pod zlatastom francuzicom s foto-aparatom oko vrata tada je samo prošao trgov i naklonio se Barbari Kristini, koja je samo uzvila obrvama u čudu; *ma, arà ciò, che maniere?! Taj me slijedi???* Ili je taj naklon tog popodneva u toj bahatoj zvonjavi kriptoklerikalnoj toj krasnoj biondini štono je s toga svojega laptopa nekome tamo negdje upravo slala ideje Naomi Klein - no, ili je, ergo, baš taj naklon i bio prvi zamah leptirovih krila, no, bar njihov prvi treptaj. Tih krila. I uopće. Jer, čovjek, zamišljen kao čovječanstvo, *as such*, već je namaknuo štrik oko vlastita vrata. Može li ga žena još spasiti? Barbara je forwardirala Fatimi u Prištinu čvrstu Naomi Klein: „No Space, No Choice, No Jobs!... U tome svjetlu, poimanje kapitalizma Čikaške škole u svakom slučaju posjeduje dodirne točke s drugim opasnim ideologijama - vidljivu želju za ostvarivanjem savršene čistoće, prazne ploče na kojoj se stvara preobraženo uzor-društvo. Upravo ta žudnja za božanskom moći stvaranja svjetova tjera ideologe slobodnog tržišta u potragu za krizom i katastrofom... Poklonici doktrine šoka vjeruju da samo golem rasjed - poplava, rat, teroristički udar - može stvoriti takva golema, prazna platna za kojima toliko čeznu. Upravo u tim 'smekšanim' trenucima, kad psihološki plutamo, kad smo fizički iskorijenjeni, ti slikari stvarnosti pljuju u šake i otpočinj u svoju preobrazbu svijeta.”

Barbara Kristina duboko se zamislila, ipak dobacivši „smiješak“ čovjeku. Odrasla je kao slobodno biće, rockerska generacija, i uzalud se njena draga baka Mercedes trsila od nje napraviti damu. No, da, načinila je damu po držanju, odijevanju, manirima, ali ne i po nutрини. A onda, svi ti Istrani, tako zakopčani do grla kao da će ih otpuhnuti bura s Krasa, bili su za nju tek nelagodni urođenici, zakopčani do grla, rezervirani, a onda je jedan od njih, njena tadašnja ljubav, načinio predstavu po Tomizzi, *La miglior vita*, Bujež, de quei italoslavi, kako se difinirao Bettiza, „un fiero bastardo“, pa je upoznala njegovu mater, tipičnu Istrijanku, koja je došla za boljim životom s Gornje Bujštine u Koper, i ova ju je razoružala... I tako se postupno autoistrijanizirala, nakon vlastite mondijalizacije i yu-rock balkanizacije. Duboko prožeta poviješću, zapravo žena-historija, Barbara Kristina Mavritsch je rezonirala, svatko mora nešto učiniti, i onda počela činiti sve što može za Bosnu. Putovala je u Modriču, Sarajevo, Mostar, neprekidno, pomagala izbjeglice u Koprnu, organizirala predavanja, koncerte, kao neka sumanuta Ivana Orleanka iliti bolje Rosa Luxemburg... sekundirajući Safetu Isoviću sa zvučnika u autobusu u sav glas „Snijeg pade, na behar na voće“. Dakle, Bosna. I Istra. Čitala je pažljivo neurotičnog istarskog pisca, od kojega je naučila razumjeti Istru, koja je za nju do jučer bila kao Nova Gvineja za Mikluha Maklaja:

„Mi pravi H.M.Ervin, one of few journalists, come Giorgio Bocca, ki jih berem z guštom, da EU brez Balkana bo propadla, kot organizacija, kot program, kot ideja. Ay-ay-ay Europa, muerta a Sarajevo, sepolida a Srebrenica; a ma, a ča ja znan, ter lako da kako i Fenix se ustane iz svojega luga. Ma cossa far co'i Balkani? Bio jednom div Dragonja, zaorao je dolinu i pustio rijeku da napaja polja, i uzimao male, marljive ljude, kao mrave, na dlan, i učio ih stvarima života. Ma 'desso Dragonja la xe Ultima Thulae Civilitatis, nicht war? Oder wass? Come nei tempi de Hamilkar & Hani-bal & Hazdrubal, kada su kartografi južno od Kartage pisali: HIC SUNT LEONES. A onda - pafff: Granica seli sa Dragonje pred novu barbariju, na Dunav, na Savu. I sad je Balkan opsesija i noćna mora, ali može opet biti ANTEMURALE CHRISTANITATIS, rezonira EU-birokrat u pozi inteligenta by Auguste Rodin; jer možda Balkan može zaustaviti islamske fundamentaliste&teroriste?! We could use them, the Balkan savage warriors, for a hypothetical and very possible After New Age Crypto-Christian Crusade in the very heart of the pagan Lands of Evil?! But, on the other hand; na istom Balkanu živi nekih osam milijuna muslimana. Među pedeset milijuna kršćana, doduše, ali, pfui Teufel, vrag nikad ne spava, a ne?“

- Ali ne, carissima, riječ je o zlatnome rezu, sectio aurea, Goldschnitt – zaltorez: trinaest naspram osam nužno se prenosi na osam naspram pet, doslovno, to su najbolji formati fotosa, knjige,.. ujedno je posrijedi sklad prirodne ljepote, opet doslovnih suodnosa, proporcija, harmonija, tako je i sa ljudskim tijelom i, naročito, duhom, a to Vi imate isto kao i Mercedes; sectio aurea...

- No, no, svakako, sectio aurea, pač; tudi nona mi je povedala vse o zlatu, kadar sem kaj narobe naredila, in to je bilo pogosto, zmeraj je imela pri roki tiste sarkastične nemške besede, altroché sectio aurea – Goldaufdruck, goldene Berge versprechen, Goldflitter, goldgierig, Goldgrube, Goldjunge, Goldmacher, Goldonkel ko moj stric parfumar iz Pariza, Goldtöchterchen, Goldwaage, Goldwut ... und das alles ist nur GOLDSCHAUM... hahahaha (nasmijala bi se grlenozvonkim, bakarnim zvonom) mio sior Oreste...

Ali joj, ujedno, imponirao interes tog čudnog stvora,.. i njena raskošna duša nije mogla odoljeti izazovu, i među njima se razvijao izvjesni flirt; Bog moj, kot tista kako-se-je-že-klicala, Glenda, Vanda, ki ji je Henry Miller, že umirajući starček, pisal blodna pisma,.. sinulo bi joj glavom, izazivajući u bogatoj duši slatke srhe podatnosti skaradnim izazovima...

Barbara-Kristina, medjutim, sa zebnjom je shvatila, djevojčica-žena-majka-starica kako se sve dublje upliće u taj odnos, ironično u mislima prevrćući Prévertovu pjesmu *Le bouquet*:

- »que faites-vous là petite fille«, bla-bla, »là jeune fille«,... »là jolie femme«,... »là vieille femme«:

»J'ATTENDS LE VAINQUEUR«...

Ali, kakav je ovo dobijesa pobjednik?

Herr Orest bio je tek nemoćni starac, starac koji se lijepio za nju kao oznojena, jeftina kineska svilena košulja! Očito, vidio je u njoj inkarnaciju svoje ljubavi, »svoje« Mercedes, nesretni vitez zalutao iz križarskih vremena u ovo ubitačno stoljeće, i sada tu njoj blebeće ludorije o tome kako je i njena baka, ta neporočna i nepomućena gospodja Mercedes Muchiut svetačkih moralnih visina, bila u nj zaljubljena...

I tako se Barbara-Kristina počela već malko histerično vrtiti stiješnjena u vlastitoj koži, kao zmija prije presvlačenja. Čovjek je, definitivno, lud, već cijeli Koper priča za njima, posljednji skandal provincijskog grada, taj *einzweidrei burgerei*, ti njeni Gorenjci i Kranjci sa kiselim kupusom, harmonikom i japanskim automobilima, srpski carinici, hrvatski lučki radnici iz Istre, bosanski zidari, albanski zlatari i slastičari! Bio je uvijek gdje i ona, slao pisma, ostavljao bijelu ružu nježno utaknutu u njen poštanski sandučić, škljocao tim svojim smiješnim aparatom u nju po izložbama i promocijama knjiga, gotovo njena sjena. Živčano je prasnula ne mogavši više, kada se prikrapao jedne večeri u Loggii u srpanjskoj caladi sparine što je sabijala tjeme u pete, njenom ženskom čoporu, no, znate već – novinarka, feministkinje, pjesnikinje, osamljenice samoizborom ili napuštene od svojeg machoman. Dakako, diskretno koliko i patetično načinio je nekoliko snimaka, naklonio se, i? I nije imala kud, predstavila ga svima za stolom, a njene prijateljice zlopako iskoristile priliku i dale sve od sebe zavodljivo trepćući dok im Oreste ljubio nadlanicu, svakoj šapućući posebnu porciju komplimenata; nakaradni stari pajac, bijesno rumenila Barbara-Kristina; »incantado, Signora«, »cussi graziosa«, »mi racomando«...

– No, Gospod Kleinf Feuer, račun za tiste fotografije lahko meni pošiljete... zdaj pa lahko greste, a ne?

Uvrijedjeno je zastao, popravio beretku, još jednom se naklonio i otišao, a prijateljice nagnule na nju da kako je mogla, da jadan čovjek, da tako fin i prijazan. Žustro je ustala, dobacila im da će podmiriti račun, i požurila za njim. Sustigla ga na sredini Titova trga, ispriča mu se; oprostite, bila sam gruba, ali to više tako ne ide, ne mogu živjeti od Vas, dajte već jednom shvatite, za Boga miloga, no...

Madcentury

ossia SECTIO AUREA

(odlomek iz romana v nastajanju)

Barbara Kristina je sedela na kamniti klopi Armerije na Titovem trgu v Kopru, kadila in brala: »Earl je bil rojen učitelj. V pogovoru z njim sta krščanstvo in socializem postala eno in isto. Earl te je lahko prepričal, da sta Kristus, tesar, prvi apostol delavskega razreda, in Eugene V. Debs, vodja železničarjev, resnično hodila k istemu cilju. Kapitalizem, to so menjalci denarja, ki jih je Kristus izgnal iz cerkve. Demokracija bi bila zares nekaj popolnega, če pridobljene pravice ne bi imele moči, da kupijo vse politike. Ovrzi moč denarja.« John Dos Passos, *Midcentury*, 1961. Jebela, se ji posveti, po petdesetih letih je vse enako, ne, kje pa, zdaj je huje, *this is mad, this is MADCENTURY*. Ob teh besedah bi njena babica odsekala: *Ach, Quatsch! Du auch? Du, Hundelein!*

Barbara Kristina Mawritsch, zanosna slovenska modrovalka, ob kateri so se moškimi šibila kolena in je svoj priimek pisala à la *austriaca* kakor njen ključovalni ded, da se je izločil iz žandarske, spletkarske balkanske dvorne kamarile – v katere službi je bil kot dvorni radist in šifrer kralja Aleksandra –, je na vogalu Tumove in Čevljarske čakala Mebruro, najboljšo prijateljco; kajti dotična dama B. K. M., se pravi Bikejem, je bila po prepričanju pravzaprav Bosanka, se pravi Bošnjakinja.

Nedaleč stran je neki smešen starček šklocal z zastarelo leico, ko ga je v ozki Calegariji z ramo skoraj podrl eden od primerkov nove vrste primatov, zaripele štiridesetletnik, težak kakšen kvintal in pol, s tetovirano roko: na goli nadlahtnici nekakšen falš pudelj, ki je bil nevaren – kot pudelj, a menda naj bi bil panter, lev, Hidra, Tifon, Meduza in naj bi vsakogar prestrašil.

– Sakovanceti! – je zamomljal starček, kakor da benti, in se nasmehnil Barbari Kristini, najbrž v opravičilo za svojo nevljudnost. »Sakovan ... kaj?!« je pomislila.

– Sako ... – je zagodrnjal še enkrat in pri tem dvigoval fotografsko torbo, ki mu je zdrknila s koščenih ram na srednjeveške koprške *šaliže*; so bili ploščati ali pač okrogli tisti čudoviti kamniti tlakovci? Aaaa, sakovanceti ... ja, ja, ja, a nista to tistale uboga ameriška ... nekaj z revolucijo, ali kaj? Yesss, Sacco in Vanzetti, se je spomnila! Nasmehnila se mu je, uperil je objektiv vanjo, zapretila mu je s prstom, medtem ko je sprožil in navil film, urno in spretno umikajoč se zadenjsko, ter zagazil v košaro romske romunske beračice, klečeče kot kakšna madona pred albansko picerijo (sakovanceti, sakrabort!), in je Mebrura veselo pripomnila »ma vid' nje, kaj si na setu ko Naomi al' kaj?« »Čak' mal', greva v Ložo, no ...« V Loži so že bile Rosalba, Staša (Nastasja) in večno mračna Držislava.

Svetovna ženska revolucija se je začela pod oboki koprške Lože ta jesenski popoldan, potem ko svet ni propadel – kljub *mille mai più mille* Majev

in asteroidu v Sibiriji in cunamiju in bankirjem. No, no, no, ne pretiravajmo, ob lončkih odlične goste čokolade s smetano, posute z malčekom kakava v prahu, rjava krona na belini, belina na rjavi gostini, medtem ko je suhljat dečko širil rahlo disonantnega Béla Bartóka po Titovem trgu in so zvonovi, divje doneč s stotinami decibelov, preglasili njegovo violo, blago šumenje maestra in blebet najstnice v mobilni telefon, razgnali vrabce, golobe, grlice in galebe, se je zgodilo – kaj? Zgodilo se ni nič, ne še, ker je starček z zlatasto baretko na glavi in s fotoaparatom okrog vratu zgolj prečkal trg in se poklonil Barbari Kristini, ki je le začudeno privzdignila obrvi; *ma, aracìò, che maniere?! Me tale zasleduje??? Ali je ta poklon v tem popoldnevu ob tem bahavem in prikrito klerikalnem zvonjenju tej krasni blondinki, ki je s tistega svojega, kakor se reče, prenosnika nekomu tam nekje pravkar pošiljala ideje Naomi Klein – no, ali je torej prav ta poklon bil tudi prvi zamah metuljevih kril, no, vsaj prvi tresljaj. Tistih kril. In nasploh. Kajti človek, mišljen kot človeštvo, *as such*, si je že natikal vrv okrog lastnega vratu. Ali ga ženska še lahko reši? Barbara je Fatimi v Prištino nazorno forvardirala Naomi Klein: »No Space, No Choice, No Jobs! V tej luči pojmovanje kapitalizma čikaške šole vsekakor vsebuje stične točke z drugimi nevarnimi ideologijami – vidno željo po uresničevanju popolne čistosti, prazne plošče, na kateri bo ustvarjena preobrazena zgleдна družba. Prav hrepenenje po božanski moči stvarjenja svetov žene ideologe svobodnega tržišča v iskanje krize in katastrofe ... Častilci doktrine šoka verjamejo, da le velikanski udar – poplava, vojna, teroristični udar – lahko ustvari takšna ogromna prazna platna, po katerih tako zelo hrepenijo. Prav v 'zmehčanih' trenutkih, ko duševno lebdimo, ko smo telesno izkoreninjeni, ti slikarji resničnosti pljunejo v dlani in se lotijo svoje preobrazbe sveta.«*

Barbara Kristina se je globoko zamislila, a vseeno poslala nasmešek možaku. Odrasla je kot svobodno bitje, rokovska generacija, in njena draga babica Mercedes si je zaman prizadevala, da bi iz nje naredila damo. No ja, naredila jo je damo glede ponosa, oblačenja, manir, ne pa tudi navznoter. In potem vsi ti Istrani, tako do grla zapeti, kot da jih bo odpihnili burja s Krasa, so bili zanjo kvečjemu neprijetni domačini, zapeti do grla, zadržani, in potem je eden od njih, njena takratna ljubezen, napravil predstavo po Tomizzi, *La miglior vita*, Bujčan, de quei Italoslavi, kakor se je opredeljeval Betizza, »un fiero bastardo«, in potem je spoznala njegovo mater, tipično Istranko, ki je prišla iz Gornje Bujšćine v Koper iskat boljše življenje, in ta jo je razorožila ... In tako se je po lastni mondializaciji in yu-rokovski balkanizaciji postopoma sama poistrila. Globoko prežeta z zgodovino, pravzaprav sama nekakšna ženska-zgodovina, je Barbara Kristina Mawritsch modrovala, da mora vsakdo nekaj storiti, in potem začela delati za Bosno vse, kar je bilo v njeni moči. Hodila je v Modričo, Sarajevo, Mostar, kar naprej, pomagala beguncem v Kopru, organizirala predavanja, koncerte kot kakšna ponorela Ivana Orleanska ali, bolje, Rosa Luxemburg, na ves glas

sekundirala Safetu Isoviću z avtobusnih zvočnikov »Snijeg pade, na behar na voće«. Torej Bosna. In Istra. Pozorno je prebirala nevrotičnega istrskega pisatelja, od katerega se je naučila razumeti Istro, ki je do včeraj bila zanj kot Nova Gvineja za Mikluha Maklaja:

»Mi pravi Ervin M. H., one of few journalists, come Giorgio Bocca, ki jih čitam z guštom, da EU brez Balkana bo propadla kot organizacija, kot program, kot ideja. Aj, aj, aj, Evropa, muerta a Sarajevo, sepolida a Srebrenica; a ma, ma kej jest znan, ter lahko da ko Feniks bo se ustala iz svojega loga. Ma cossa far co'i Balkani? Živel je nekoč orjak Dragonja, zoral je dolino in je nastala reka, da je napajala polja, in jemal je male, ko mravlje marljive ljudi v dlan in jih učil življenjskih stvari. Mađesso Dragonja je vre Ultima Thulae Civilitatis, nicht war? Oder was? Come nei tempi de Hamilkar & Hanibal & Hazdrubal, ko so kartografi južno od Kartagine pisali: HIC SUNT LEONES. In potem – pafff: meja se z Dragonje seli pred novi barbarizem, na Donavo, na Savo. Tudi zdaj je Balkan obsesija in nočna mora, toda lahko spet postane ANTEMURALE CHRISTANITATIS, razglablja EU-birokrat v pozi inteligenta by Auguste Rodin; ker Balkan mogoče lahko zaustavi islamske fundamentaliste & teroriste?! We could use them, the Balkan savage warriors, for a hypothetical and very possible After New Age Crypto-Christian Crusade in the very heart of the pagan Lands of Evil?! But, on the other hand: na taistem Balkanu živi kakšnih osem milijonov muslimanov. Med petdesetimi milijoni kristjanov sicer, ampak, pfuj Teufel, hudič nikoli ne počiva, a ne?«

– Ampak ne, carissima, govor je o zlatem rezu, sectio aurea, Goldschnitt – božansko razmerje: trinajst proti osem se nujno prenese na osem proti pet, dobesedno, to so najboljši formati fotografij, knjig ... obenem pa gre za ubranost naravne lepote, spet dobesednih soodnosov, proporcev, harmonij; in tako je tudi s človeškim telesom in še zlasti z duhom, in to je lastno tako Vam kot tudi Mercedes; sectio aurea ...

– No, no, vsekakor, sectio aurea, pač; tudi nona mi je povedala vse o zlatu, kadar sem kaj narobe naredila, in to je bilo pogosto, zmeraj je imela pri roki tiste sarkastične nemške besede, altroché sectio aurea – Goldaufdruck, goldene Berge versprechen, Goldflitter, goldgierig, Goldgrube, Goldjunge, Goldmacher, Goldonkel kot moj stric parfumar iz Pariza, Goldtöchterchen, Goldwaage, Goldwut ... und das alles ist nur GOLDSCHAUM, ha, ha, ha, ha, ha (se je ponavadi zasmejala z grleno zvonkim, bakrenim zvonóm), mio sjor Oreste ...

Toda obenem ji je zanimanje tega čudnega bitja imponiralo in njena duša se ni mogla upreti izzivu in med njima se je razvijal svojevrsten flirt; moj-bog, ko tista, kako-se-je-že-klicala, Glenda, Vanda, ki ji je Henry Miller, že umirajoči starček, pisal blodna pisma ... je šinilo vanjo in ji v bogati duši pobudilo sladke srhe kot odgovor na opolzki izziv ...

Vendar je Barbara Kristina, deklica-ženska-mati-starka, z grozo dojela, da se vse globlje zapleta v ta odnos, in je pri tem v mislih ironično obračala

Prévvertovo pesem *Le bouquet*: »que faites-vous là petite fille«, bla, bla, »là jeune fille« ... »là jolie femme« ... »là vieille femme«:

»J'ATTENDS LE VAINQUEUR« ...

Toda kakšen zmagovalec, za vraga, je to?

Herr Oreste je bil le nebogljjen starec, starec, ki se je lepil nanjo kot prepotena, cenena kitajska svilena srajca! V njej je očitno uzrl utelešenje svoje ljubezni, »svoje« Mercedes, nesrečni vitez iz križarskih časov, ki je zataval v to pogubno stoletje in ji tu zdaj tvezi traparije, kako je tudi njena babica, krepostna in nepokvarjena gospa Mercedes Muchiut visoke svetniške morale, bila zaljubljena vanj ...

In tako se je Barbara Kristina začela že rahlo histerično vrteti, utesnjena v lastni koži kakor kača pred levitvijo. Možak je definitivno nor, ves Koper že govoriči o njiju, zadnjem škandalu provincialnega mesta, tega *einzwedreie burgerei*, teh njenih Gorenjcev in Kranjcev s kislim zeljem, harmoniko in japonskimi avtomobili, srbskih carinikov, hrvaških luških delavcev iz Istre, bosanskih zidarjev, albanskih zlatarjev in slašičarjev! Vedno se je znašel tam, kjer je bila ona, in pošiljal pisma, puščal belo vrtnico, nežno zatak-njeno v njen poštni nabiralnik, jo šklocal s svojim smešnim aparatom po razstavah in knjižnih predstavitvah, skorajda njena senca. Ko se je nekega večera v julijski dimasti sopari, ki tlačí k tlom, v Loži prislinil k njenemu ženskemu tropu, no, saj veste – novinarko, feministko, pesnico, osamljenko po lastni izbiri ali take, ki jih je zapustil njihov mačo, ni zmogla več in je živčno vzkipela ... Seveda diskretno in hkrati patetično je naredil nekaj posnetkov, se poklonil in? In ni imela kam, predstavila ga je omizju in prijateljice so hudobno izrabile priložnost ter se postavile, zapeljivo pome-žikujoč, ko jim je Oreste poljubljaj roko in pri tem vsaki posebej pošepnil porcijo komplimentov; priskuten stari pajac, je besno zardevala Barbara Kristina; »incantado, Signora«, »cussi graziosa«, »mi racomando« ...

– No, gospod Kleinfuer, račun za tiste fotografije lahko pošljete meni ... zdaj pa lahko greste, a ne?

Užaljeno je obstal, si naravnal baretko, se še enkrat poklonil in se oddaljil, prijateljice pa so se spravile nanjo, češ kako je mogla, češ ubogi človek, češ tako fin in prijazen. Bliskovito je vstala, jim mimogrede navrgla, da bo poravnala račun, in pohitela za njim. Dohitela ga je sredi Titovega trga, opravičila se mu je; oprostite, bila sem groba, ampak tako ne gre več, zaradi vas ne morem živeti, dajte že enkrat razumet, za boga milega, no ...

Prevedla Sonja Polanc

Madcentury or *SECTIO AUREA*

(excerpt from the novel-in-progress)

Barbara Kristina sat on a stone bench in front of the Armoury in Tito Square in Koper, smoking and reading: “Earl was a natural born teacher. Talking to Earl, Christianity and socialism all fell into place. Earl left you thinking that Jesus Christ the carpenter, the first apostle of the working class, and Eugene V. Debs, the railroad leader, had really been out for the same cause. Capitalism was the moneychangers Christ had driven out of the temple. Democracy would be a grand thing if the vested interests weren’t in a position to buy all the politicians. Abolish the power of money.” John Dos Passos, *Midcentury*, 1961. Goodness, it hits her, fifty years later and nothing has changed, but no, it is even worse now, *this is mad, this is MADCENTURY*. To these words, her grandmother would retort: *Ach, Quatsch! Du auch? Du, Hundelein!*

Barbara Kristina Mawritsch, an enthusiastic Slovenian reasoner, who made men go weak at the knees and wrote her surname *à la austriaca* like her defiant grandfather to separate himself from the domineering, scheming, Balkan court camarilla – where he served as court radio operator and cryptographer to King Alexander – was waiting at the corner of Tumova and Čevljarska Street for Mebrura, her best bud; for the lady in question, B. K. M., that is BeeKayeM, was actually Bosnian, that is Bosniak, by conviction.

Not far away, a funny-looking old man was snapping away with his outdated Leica, when he was almost knocked over in the narrow Via Calegaria by the shoulder of a specimen of a new primate species, a flushed forty-year-old of about a quintal and a half, wearing a tattoo: some kind of shoddy poodle on his bare upper arm that was as dangerous – well, as a poodle, but was probably meant to represent a panther, a lion, a Hydra, a Typhon, a Medusa that would scare anyone.

– Saccovanzetti! – mumbled the old man through his teeth, as if cursing, and smiled at Barbara Kristina, probably to apologise for his bad manners. “Saccovan... what?!” she thought to herself.

– Sacco... – he grumbled again, picking up his camera bag, which had slipped down his bony shoulders to the medieval Koper cobblestones; or were they flagstones, those beautiful paving stones? Aaaa, Saccovanzetti... oh yes, weren’t they the two poor American... something to do with the revolution or something? Yesss, Sacco and Vanzetti, she remembered! She returned his smile, he focused his lens on her, she wagged a warning finger at him as he clicked and rewound the film, briskly and nimbly backing away, until he stepped into the basket of a Romanian Roma beggar kneeling outside the Albanian pizza place like some kind of a Madonna (saccovanzetti, sacre bleu!), and Mebrura cheerfully remarked “look at ‘er, what’re

you posin' on a set like Naomi?" "Wait, let's go to the Loggia." Rosalba, Staša (Nastasja) and the ever glum Držislava were already there.

The global women's revolution began under the arches of the Koper Loggia that autumn afternoon after the world did not collapse – despite the Mayans' *mille mai più mille* and the asteroid in Siberia and the tsunami and the bankers. Well, let's not get carried away, as they were sipping cups of delicious, thick hot chocolate with cream sprinkled with a touch of cocoa powder, the brown crown on the whiteness, the whiteness on the brown thickness, and Tito Square was resounding with some skinny boy's slightly dissonant rendition of Béla Bartók and the bells, booming wildly at hundreds of decibels, drowned out the sound of his viola, the faint murmur of the Mistral wind and the blabber of a teenage girl on her mobile phone, scattered the sparrows, pigeons, doves and seagulls, then – what? Nothing happened, not yet, because the old man with a gold beret on his head and a camera around his neck had just crossed the square and bowed to Barbara Kristina, who merely raised her eyebrows in astonishment; *ma, ara ciò, che maniere!* Is the guy following me??? Was this bow this afternoon amid this pompous and crypto-clerical tolling to this gorgeous blond, who was just sending someone somewhere Naomi Klein ideas on her, what do you call it, laptop – well, was this very bow also the first flap of the butterfly's wings, well, the first quiver, at least. Of those wings. And in general. For man, meaning humanity *as such*, was already putting a rope around his own neck. Can the woman still save him? Barbara forwarded the straightforward Naomi Klein to Fatima in Pristina: "No Space, No Choice, No Jobs! Seen in that light, the Chicago School strain of capitalism does indeed have something in common with other dangerous ideologies – the signature desire for unattainable purity, for a clean slate on which to build a reengineered model society. This desire for godlike powers of total creation is precisely why free-market ideologies are so drawn to crises and disasters ... Believers in the shock doctrine are convinced that only a great rupture – a flood, a war, a terrorist attack – can generate the kind of vast, clean canvases they crave. It is in these malleable moments, when we are psychologically unmoored and physically uprooted, that these artists of the real plunge in their hands and begin their work of remaking the world."

Barbara Kristina was deeply absorbed in thought, but still flashed the man a smile. She grew up a free being, the rock generation, and her beloved grandmother Mercedes had tried in vain to make a lady out of her. Well, she did turn her into a lady as far as her bearing, clothes, manners were concerned, but not on the inside. And then all these Istrians, so cold, as if from the chill *burja* wind blowing from the Karst, were nothing but unpleasant locals to her, terribly cold, reserved, and then one of them, her sweetheart at the time, put on a play based on one of Tomizza's works, *La miglior vita*. He was from Buje, *de quei Italoslavi*, as Betizza would define

himself, “un fiero bastardo,” and then she met his mother, a typical Istrian woman, who had moved from Gornja Bujština to Koper in search of a better life, and she disarmed her... And so, after her globalisation and Yugo-rock balkanisation followed her gradual auto-istrianisation. Deeply imbued with history, a herstory in her own right, Barbara Kristina Mawritsch reasoned that everyone must do their part and started doing everything that she could for Bosnia. She would go to Modriča, Sarajevo, Mostar, nonstop, help the refugees in Koper, organise lectures, concerts, like some kind of a crazy Joan of Arc or, better yet, Rosa Luxemburg, cry her lungs out backing up Safet Isović blaring from the bus speakers “Snijeg pade, na behar na voće.” So, Bosnia. And Istria. With deep interest, she read the neurotic Istrian writer, from whom she learned to understand Istria, which, only yesterday, had been to her like New Guinea to Miklouho Maclay:

“So Ervin M. H., one of few journalists, come Giorgio Bocca, that I fancy readin’, says to me that the EU without the Balkans will fail as an organisation, as a programme, as an idea. Ay, ay, ay, Europe, muerta a Sarajevo, sepolida a Srebrenica; but I dunno, per’aps it’ll go rising out of its grove like the Phoenix. Ma cossa far co’i Balkani? Once upon a time, there lived a giant called Dragonja, he ploughed the valley and a river emerged that supplied the fields with water, and he would take these little people, busy as bees, in the palm of his hand and teach them things about life. Ma ‘desso Dragonja la xe Ultima Thulae Civilitatis, nicht war? Oder was? Come nei tempi de Hamilkar & Hannibal & Hasdrubal, when, south of Carthage, cartographers would write: HIC SUNT LEONES. And then – poofff: the border moves from the Dragonja River to the Danube, to the Sava, to stand against the new barbarism. The Balkans continue to be an obsession and a nightmare, but they can once again become the ANTEMURALE CHRISTANITATIS, reasons the EU bureaucrat in the pose of the intellectual by Auguste Rodin; because maybe the Balkans can stop the Islamic fundamentalists & terrorists?! We could use them, the Balkan savage warriors, for a hypothetical and very possible After New Age Crypto-Christian Crusade in the very heart of the pagan Lands of Evil?! But, on the other hand: there are about eight million Muslims living in these same Balkans. Among fifty million Christians, but still, pfui Teufel, the devil never sleeps, right?”

– But no, carissima, this is about the golden ratio, *sectio aurea*, *Goldschnitt* – gilt edging: thirteen to eight is always converted to eight to five, literally, these are the best formats for photographs, books... and at the same time, it is about the harmony of natural beauty, again, of literal correlations, proportions, harmonies; and the same goes for the human body and particularly the spirit, and You have your own, just like Mercedes; *sectio aurea*...

– Well, certainly, *sectio aurea*, of course; my nonna used to tell me everything about gold when I did something wrong, and that was often, she

always had those sarcastic German words at hand, *altroché sectio aurea* – Goldaufdruck, goldene Berge versprechen, Goldflitter, goldgierig, Goldgrube, Goldjunge, Goldmacher, Goldonkel like my uncle the perfumer from Paris, Goldtöchterchen, Goldwaage, Goldwut... und das alles ist nur GOLDSCHAUM, ha ha ha ha (she would burst into her guttural, booming, bell-sounding laughter), mio sior Oreste...

Yet, at the same time, the interest of this strange creature had made an impression on her and her soul was unable to resist the challenge. A certain kind of flirtation was developing between them; my god, like what's-her-name, Glenda, Vanda, to whom Henry Miller, then a dying old man, wrote erratic letters... it suddenly struck her, awaking delicious shivers in her great soul, as if in answer to the lascivious challenge...

But Barbara Kristina, girl-woman-mother-old-lady, realised to her horror that she was getting more and more deeply involved in this relationship, ironically turning over Prevert's poem *Le bouquet* in her mind: "que faites-vous là petite fille," blah, blah, "là jeune fille" ... "là jolie femme" ... "là vieille femme"?

"J'ATTENDS LE VAINQUEUR"...

But what the hell kind of victor was that?

Herr Oreste was nothing but a weak old man, an old man that stuck to her like a sweaty, cheap Chinese silk shirt! He obviously saw her as the incarnation of his love, "his" Mercedes, an unfortunate knight from the time of the Crusades, who had wandered into this disastrous century and was now talking a load of nonsense, telling her how even her grandmother, the virtuous and pure Mrs Mercedes Mucchiut, a woman of saintly moral character, had been in love with him...

And Barbara Kristina started spinning around rather hysterically, restrained in her own skin like a snake before shedding. The man is definitely mad, the whole of Koper is talking about them, the last scandal of the provincial town, this *einzweidrei burgerei*, these Upper Carniolans and Carniolans of hers with their sauerkraut, accordion and Japanese cars, the Serbian customs officers, the Croatian dockers from Istria, the Bosnian construction workers, the Albanian jewellers and cake shop owners! He was always there, sending letters, leaving a single white rose, gently stuck in her letterbox, taking pictures of her with his funny camera at exhibitions and book presentations, following her like a shadow. When, one evening in the Loggia, in the oppressing, smoky heat of July, he intruded upon her female pack, well, you know – journalists, feminists, poets, loners by choice or those dumped by their macho men, she could not take it anymore and flew into a nervous rage... Discreetly, of course, and pathetically, he snapped a few, bowed and? And she had nowhere to go, she introduced him to the table and her friends wickedly took advantage of the opportunity to flaunt, winking seductively as Oreste kissed their hands

and whispered a portion of compliments to each of them; that repulsive old geezer, said Barbara Kristina to herself, blushing with anger; “incantado, Signora,” “cussi graziosa,” “mi racomando” ...

– Well, Mister Kleinfueuer, you can send me the bill for those photographs... and now you can...leave, right?

He stood still, offended, adjusted his beret, gave another bow and walked away and her friends came down on her, saying, how could you, that poor man, so charming and nice. She was up on her feet in a flash, merely saying that she would pick up the tab, and hurried after him. She caught up with him in the middle of Tito Square and apologised to him; I’m sorry, I was rude, but this can’t go on any longer, I can’t live like this, try to understand, for God’s sake...

Translated by Špela Bibič

Martin Solotruk

Martin Solotruk se je rodil leta 1970 v Bratislavi na Slovaškem. Po študiju angleščine v Bratislavi se je izobraževal v Ameriki in Veliki Britaniji ter doktoriral iz angleške književnosti. Na Filozofski fakulteti v Bratislavi predava ameriško literaturo in kulturo. Kot pesnik je izdal naslednje pesniške zbirke: *Tiché vojny* (Tihe vojne, 1999), *Mletie* (Mleti, 2001), *Planktón gravitácie* (Plankton gravitacije, 2006), *Lovestory: Agens a Paciens* (Ljubezenska zgodba: Agens in Paciens, 2007) in *Márnivé bubliny* (Mehurčki zaman, 2010). Njegova poezija je prevedena v številne jezike, sodeluje na mnogih literarnih festivalih v Evropi in Ameriki. Martin Solotruk je organizator mednarodnega pesniškega festivala Ars Poetica (Bratislava), prevaja leposlovje iz angleškega jezika (Samuel Beckett, Seamus Heaney, Charles Simic, John Ashbery, Ted Hughes, David Antin), njegova poezija pa je bila objavljena tudi v antologiji sodobne slovaške poezije v češčini *Dny procházejí městem* (Dnevi se sprehajajo po mestu, 2013).

Martin Solotruk was born in 1970 in Bratislava, in present-day Slovakia. After graduating in English in Bratislava, he continued his studies in the United States and in Great Britain, obtaining a PhD in English Literature. He is a lecturer in American Literature and Culture at the Faculty of Philosophy in Bratislava. As a poet he has published the following books of poetry: *Tiché vojny* (Silent Wars, 1999), *Mletie* (To Grind, 2001), *Planktón gravitácie* (Plankton of Gravity, 2006), *Lovestory: Agens & Paciens* (2007), and *Márnivé bubliny* (Forlorn Bubbles, 2010). His poetry has been translated into several languages and he reads regularly at many literary festivals throughout Europe and America. Martin Solotruk organizes the International Poetry Festival Ars Poetica (Bratislava) and translates fiction from the English (Samuel Beckett, Seamus Heaney, Charles Simic, John Ashbery, Ted Hughes, David Antin). His poetry has also been published in *Dny procházejí městem* (Days Passing through the City, 2013) – an anthology of contemporary Slovak poetry in Czech.

Až velké stahovanie citu

Bol som celý
pohyblivo poležiačky,
až na nečakaných miestach.
Až odrazu až závan
chladného magnetizmu.

*„A čo ak mi od steny
nakoniec prechladne hlava,“*

presvedčivo ma premkol
vzácný pocit heuréky,
krutý, dojemný
film preplývania,
ťažko premietateľný
inak než koncentricky.

Je to tým, že ešte nie sme
celkom zariadení?

Že ešte stále cítime,
že niečo potichu
vystupuje zo stien?

Niečo pocítiteľné
len najstaršími
časťami mozgu,

keď sme sem vstupovali
o pár tisíc krokov dozadu,
každý o pol kroka inak nastavený.

Boli sme presne takí,
definovaní najstaršími
časťami mozgu –
ty tvojím a ja mojím

a teraz si čítame
pod jednou hemisférou
lampy.

Ty ju máš niekedy
tesne nad čelom,
ja zasa niekedy pri uchu.

Čítame pod jednou lampou –
ja svoje, ty svoje.
Pod jednou lampou,
ale prstami si
občas zachádzame –
ja do tvojho, ty do môjho.

Ešte stále sa chceme dotknúť,
– aby prst zastavil prst.

Aby sa spolu zmravenčili.
Sme tu,
no ani chemické stopy našich
prstov zatiaľ nie.

Myslím na vzťah
medzi hladkaním a
nahmatávaním stien,

na to, čo do mňa tvojím
hladkaním vstupuje
a či sa z neho dá prechladnúť.

Prechladnúť do precítienia.

Môže hlava prejsť
touto svojou tvrdou stenou?

Bez toho, aby prechladla?

Môže cit vystúpiť z tela?
Aj bez horkastých bielych slz,
čo občas hladkanie dobehnú?

Keď mi chladne hlava,
môžem na teba aspoň žmurknúť?:

Tak čo? Môže cit vystúpiť z tela??

Hmatateľné brúženie obrazu alebo Mona Lisa cez ústnu dutinu

O čom to má byť,
ak sa dá obrátiť kamkoľvek?

Obracať pohľadom bez toho,
aby si pohol očami?

Na vlásku oka nevisí nič,
len trochu pnútia

malá vlnka, jemnejšia,
ako si okom vieme predstaviť,
plynie –
slovom *rozplývanie*.

Od oka až k ústam
preplývanie ...

a pri tom narábanie
jazykom akoby do prázdna,
do podtlaku v ústach,
keď sa jazyk rozplýva
do slín vákua,
aby sa neskôr sústredil
späť
a vypätím v zakončeníach
inštinktívne hľadal
svoje nástroje,
jazyk,
plynulé pole nabitých zakončení
na svoje prichádza v korienkoch,
v jemnulinkých uzlíkoch
na pomedzí nenahmatateľnosti
a dobrého pocitu,
že sme na niečo predsa len prišli,
že cítime, o čom to má byť,
že všetky tie pohyby
a hmatania
neboli iba pomätením
z rozplývania mliečnych zubov.

Že sa nám nakoniec
predsa len niečo zhrčilo,
jazykom nahrnuté.

Z výšok dutín
zostúpilo a teraz sa hrčí do zrejmosti,
hrnie sa proti hrubosti.

Tak od jazyka hrr až k hrdlu a späť –
výrečný oblúk napätia,
slinný cyklus,

také malé mňam,
takmer naprázdno,
a predsa erotické,
mňaukajúce, precitovanie
hrudkovatenia toho,
čo ešte pred chvíľou
vôbec nebolo.

Precej velika selitev čustev

Ves sem se
premikal leže,
tudi na nepričakovanih mestih.
In kar naenkrat kar preprih
hladnega magnetizma.

*»Kaj pa če si na koncu
zaradi stene prehladim glavo,«*

prepričljivo je utišal
dragoceni občutek hevreke,
krut, močan
film pretakanja,
težko predvajan
drugače kot koncentrično.

Je to zato, ker še nisva
povsem umeščena?

Ker še vedno čutiva,
da nekaj potihoma
izstopa iz sten?

Nekaj, kar lahko občutimo
samo s pradelci
možganov,

ko sva vstopala sem
pred par tisoč koraki
pol koraka drug za drugim.

Prav takšna sva bila,
kot so naju definirali
pradelci možganov –
tebe tvoji in mene moji

in zdaj bereva
pod eno hemisfero
luči.

Ti jo imaš včasih
čisto nad čelom,
jaz pa nekje pri ušesu.

Bereva pod eno lučjo –
jaz svoje, ti svoje.
Pod eno lučjo
pa si s prsti
sem in tja seževa –
jaz v tvoje, ti v moje.

Še vedno se želiva dotikati
– da bi prst ustavil prst.

Da bi skupaj vzdrhtela.
Tu sva,
za zdaj ni niti kemičnih sledi
najinih prstov.

Mislím na odnos
med božanjem in
dotikanjem sten,

na to, kaj vstopa vame
s tvojim božanjem
in če se lahko zato prehladim.

Prehladim vse do prevelike čutnosti.

Ali lahko gre glava
skozi to svojo trdo steno?

Ne da bi se prehladila?

Lahko čustvo izstopi iz telesa?
Tudi brez grenkobnih belih solza,
ki jih včasih povzroči dotik?

Ti lahko, ko moja glava postane hladna,
vsaj pomežiknem?:

Torej? Lahko čustvo izstopi iz telesa??

Čutno potapljanje podobe ali Mona Lisa skozi ustno votlino

Za kaj pravzaprav gre,
če se lahko obrnemo kamor koli?

Da bi obračal pogled, ne da bi
premaknil oči?

Nič ne visi na vlaknu očesa,
samo nekaj vzpenjanja,

prav majhen val, bolj rahel,
kot si lahko predstavljamo z očesom,
izginja –
z eno besedo *razblinjanje*.

Od očesa vse do ust
prerazblinjanje ...

ob tem pa delo
z jezikom skoraj v prazno,
do podtlaka v ustih,
ko se jezik raztaplja
v slino vakuumu,
da se lahko kasneje osredotoči
nazaj
in z napetostjo v vršičku
instiktivno išče
svoje pripomočke,
jezik,
odtekajoče polje, polno vršičkov,
pride na dan v koreninah,
v najnežnejših vozličkih
na meji nedotakljivega
in dobrega občutka,
da smo vendarle nekaj dosegli,
da čutimo, za kaj gre,
da vsi ti gibi
in dotikanja
niso bili samo zmedenost
zaradi razblinjanja mlečnih zob.

Da se je na koncu
vendarle nekaj nakopičilo,
nagrmadilo z jezikom.

Iz višine votlin je
sestopilo in zdaj se kopiči v razvidnost,
grmadi se nasproti grobosti.

Od jezika grrr vse do grla in nazaj –
obok napetosti,
kroženje sline,

tak majhen mmm,
skorajda v prazno
in vendarle erotično,
mijavkasto, čutno
kopičenje tega,
česar še pred hipom
ni bilo.

Prevedla Špela Sevšek Šramel

That All Too Moving Contraction of Emotion

Lying flat,
I was all in movement,
in the most unexpected places.
And out of the blue a gust
of cool magnetism.

*"What if I get a head cold
off the wall,"*

completely seized
by a rare feeling of eureka,
a savage, touching
film of exuberance,
hard to project
other than concentrically.

Is it because we aren't
quite positioned yet?

Because we still feel
something quietly
coming out of the walls?

Something perceptible
only with the oldest
parts of the brain,

when we entered here,
a few thousand steps ago,
each of us placed a half-step differently.

We were exactly like that,
defined by the oldest
parts of the brain —
you by yours and I by mine

and now we are reading
under one hemisphere
of a lamp.

Yours is sometimes
right above your forehead,
mine beside my ear.

We're reading under one lamp –
I mine, you yours.
Under one lamp,
but our fingers
sometimes wander –
mine into yours, yours into mine.

We still want to touch,
– to let a finger stop a finger.

So they would tingle together.
We're here,
but the chemical traces of
our fingers aren't yet.

I'm thinking of the relationship
between caressing and
touching walls,

of what enters me
through your touch
and whether I could get a cold from it.

Get a heartfelt cold.

Can the head
pass through its hard wall?

Without catching a cold?

Can emotion rise out of the body?
Even without the bitter white tears
that sometimes overtake the caressing?

While my head is cooling off,
may I at least wink at you?:

So? Can emotion rise out of the body?

Tangible Immersion of an Image or Mona Lisa Through the Oral Cavity

What should it be like
if it can turn anywhere?

Turning your gaze without
moving your eyes?

There's nothing hanging on the eye's fibre,
but a little tension

a miniscule wave, finer
than our eye could ever imagine,
rolls down –
in short *an overflow*.

From the eye all the way to the mouth
while the tongue maneuvers
as if in a void

into the underpressure in the mouth,
when the tongue melts
to saliva in the vacuum
so as to concentrate
again
and with a strain on its receptors
instinctively search for
its tools,
– tongue,
a smooth field of charged receptors
enjoying the tingle in its roots,
the finest ganglia
on the verge of impalpability
and a good feeling
that after all we have come to something,
that we feel what it should be like,
that all those movements
and touches
weren't mere confusions,
a kind of fascination over the dissolving milk teeth.

That, after all, something
really gathered in us
– what the tongue heaped.

Descended
from the arched heights and now it's gathering,
clustering the smoothness – against the roughness.

From the tongue at full throttle to the throat and back –
eloquent arch of tension,
salivary cycle,

such a small yum,
almost vain
and yet erotic,
meowing, sensing
the clotting of something,
which a while ago
did not yet exist.

Translated by Zuzana Starovecká

Brita Steinwendtner

Brita Steinwendtner se je rodila leta 1942 v Welsu v Avstriji. Študirala je zgodovino, germanistiko in filozofijo na Dunaju in v Parizu in leta 1967 doktorirala iz zgodovine na Univerzi na Dunaju. Je pisateljica, pesnica, literarna feljtonistka, radijska in televizijska novinarka in režiserka. Objavila je več esejev in posnela številne radijske in televizijske dokumentarce o svetovno znanih pisateljih, kot so Peter Handke, Günter Grass in Ilse Aichinger. Za prispevek o življenju in delu Ilse Aichinger je prejela nagrado »LiteraVision« (1992) in dunajsko nagrado »Preis der Österreichischen Volksbildung« (1992). Predavala je na univerzah v Salzburgu, Celovcu in St. Louisu/Missouri, med letoma 1990 in 2012 pa je delovala kot program-ska vodja literarnega festivala Rauriser Literaturtage. Med njena dela sodijo romani *Rote Lackn* (Rdeča mlaka, 1999), *Im Bernstein* (V jantarju, 2002) in *Du Engel Du Teufel* (Ti angel Ti hudič, 2011) ter dvojezična pesniška zbirka *Mittagsvorsatz/Noon Resolution, Gedichte/Poems* (Dopoldanska zaobljuba, Pesmi, 2011) z angleškimi prevodi Herberta Kuhnerja.

Brita Steinwendtner was born in 1942 in Wels, Austria. She studied History, German Language and Literature, and Philosophy in Vienna and Paris, and obtained a PhD in History from the University of Vienna in 1967. She is an author, poet, writer of literary features, a radio and TV journalist, and director. She has published many essays and produced numerous radio and TV documentaries on internationally acclaimed authors such as Peter Handke, Günter Grass, and Ilse Aichinger. Her piece about the life and work of Ilse Aichinger was awarded with the LiteraVision Prize (1992) and the Viennese Preis der Österreichischen Volksbildung (1992). She has lectured at the Universities of Salzburg, Klagenfurt, and St. Louis, Missouri, and was the program director of the "Rauriser Literaturtage" literary festival between 1990 and 2012. Her works include the novels *Rote Lackn* (A Puddle of Red, 1999), *Im Bernstein* (In Amber, 2002), *Du Engel Du Teufel* (You Angel You Devil, 2011), and the bilingual book of poetry *Mittagsvorsatz/Noon Resolution: Gedichte/Poems* (2011), with English translations by Herbert Kuhner.

Du Engel Du Teufel
Emmy Haesele und Alfred Kubin
Eine Liebesgeschichte
(Ausschnitte aus dem Roman)

* * *

Drüben.
Ja, dort.

Das Grummet war geschnitten.
Heißer Mittag, Sommerende. Laut der letzten Grillen. Er schwoll an und ab, drängend und durchdringend, und es war ihr ein Zeichen. Wespen über dem Fallobst, süße Fäulnis der Mostbirnen. Kolbenschlagen eines Traktors im Wald. Über den Hügelkuppen flimmerte die Luft. Sie nahm den Feldstecher wieder auf. Schaute hinüber. Dorthin. Die Sonne neigte sich.
Im ersten Stock hatte die Hausfront fünf Fenster. Die Sicht war fast zur Gänze verdeckt durch die großen Bäume, die um den Tümpel standen, aber sie wußte, daß es fünf waren und welche zur Bibliothek gehörten, welche zum kleinen Salon und welche zu seinem Arbeitszimmer. Sie wußte, wo der Schreibtisch stand, der Zeichentisch mit den alten Katasterpapieren, den Bleistiften, Federn, Pinseln, Linealen, Tinten-, Tusche- und Wassergläsern, den Schnüren, Blechschachteln, Federmessern, Zeitungen, toten Käfern, Briefen, den vielen Briefen. Wie die hellen Weichholzschränke aussahen mit den Fächern für die fertigen Blätter, hunderte, tausende. Sie wußte noch immer, welche er ihr beim ersten Mal gezeigt hatte, damals, im Mai einer anderen Zeit. Und später neue und wieder neue in den zweieinhalb Jahren, die alles waren.

Sie stand auf und barg den Feldstecher im Lederfutteral.
Sie war leer und müde.
In weitem Bogen ging sie über die Wiesen.
Die Hügel hinauf, die Hügel hinunter.
Den Waldrand entlang, durch die Gräben.
Ging und schlich, beharrlich und hoffnungslos.
Wut in ihrem Gesicht, Scham.
Und etwas Verzehrendes, das sich sanft ergab.

Mittelpunkt ihres Umkreisens war das hellgrüngraue Landschloßchen mit dem hölzernen Glockenturm auf dem Giebel als Wahrzeichen, waren der Garten davor und das Gehege für die Hühner dahinter, der Kiesweg, das

Lusthaus, der Teich. Das eine Zimmer, das große, helle, über dessen Doppelbett Alexej Jawlenskys Portrait der anderen hing.

Ja, dort.

Drüben war niemand zu sehen.

Als die Sonne sank, wurde es kühl.

Sie hatte auf ihn zugelebt, lange, bevor sie ihn kannte.

Und als es zu Ende war, war es nicht zu Ende.

Um einundzwanzig Uhr siebzehn ging ihr Zug.

* * *

Im Unkener Doktorhaus brennt lange Licht.

Könnte man einen Blick in das Wohnzimmer werfen, das zur Terrasse hinausführt, würde man Hans am Klavier sehen, in rauschhaften Improvisationen spielt er Richard Wagner.

Hört sie zu?

Oder ist sie bei sich und auf der Suche nach dem, was sie sucht?

Nach der Aufgabe, die auf sie wartet?

Denn das fühlt sie: daß etwas auf sie wartet.

Dann sieht man beide lesen.

Nachts hört man das Schnauben der Rinder auf der Weide.

Der Mond steht über dem Achberg, taucht das Schlafzimmer in Dämmer.

Er sieht sie gerne, wenn er über ihr ist.

Sieht ihr Haar, den Mund, den er liebt.

Die Saalach fließt.

Der Maibaum glänzt.

Jeden Freitag stirbt Christus um drei.

* * *

Der Kalender zeigt April 1932.

Da kommt ein Brief aus Zwickledt.

Er ist von Hedwig Kubin: *Ihre schöne Zeichnung hier zurück. Mein Mann läßt Ihnen sagen, dass er mehr von Ihren Arbeiten sehen möchte, wenn es Ihnen also der Mühe wert ist, ihm eine Auswahl zu schicken, will er Ihnen gerne selbst darüber schreiben.*

Emmy Haesele schickt neue Bilder.

Kurze Zeit später kommt wieder ein Brief Hedwigs, die die organisatorische Post ihres Mannes erledigt: *Ihr lieber Besuch wäre am 20. Mai ganz recht.*

Hedwig empfängt sie mit großer Herzlichkeit. Im kleinen Salon gibt es Tee. Alfred Kubin zeigt den Besuchern seine jüngsten Zeichnungen. Haesele sieht die Figuren, Fratzen, Landschaften und dramatischen Szenen zum ersten Mal im Original, sieht die Strichführung, den Lichteinfall, die Komposition, es prägt sich ihr als Gesamtheit ein für immer.

Der Besuch dauert nur einige Stunden.

Es gibt eine Fotografie davon.

Ein lichtdurchfluteter Garten. Kubin und Emmy Haesele sitzen nahe beisammen an einem gedeckten Tisch. Emmy schaut in die Kamera. Eine sehr hübsche Frau. Dunkel das Haar, in leichte Wellen gelegt. Um den Hals trägt sie eine Perlenkette. Ihr Lächeln: scheu, selbstbewußt, abwartend?

Was nicht zu sehen ist: ist stärker.

Es war nur ein Besuch. Das folgende Jahr jedoch ist von ihm bestimmt. Emmy fühlt sich in ihrem Zeichnen ermutigt, beflügelt sogar. Sie feilt an ihrer Technik. Bannt Träume, Gesichte und Ängste ihres ganzen Lebens auf Papier. Sie sucht den Kontakt zu Kubin brieflich zu intensivieren. *Sehr verehrter u. lieber Herr Kubin! ... Überhaupt habe ich manchmal sehr das Bedürfnis mich – nicht mit Ihnen auseinanderzusetzen, sondern viel eher zu „verständigen“.* Die Briefe offenbaren die Intensität der Anziehungskraft und bereits einen verräterischen Unterton.

Am 30. Jänner 1933 wird Adolf Hitler zum Reichskanzler ernannt. Hans Haesele verfolgt die Reden im Radio, er feiert mit den Kindern das Ereignis als Sieg. Auch Emmy stößt an. Aber sie trifft bereits an den Inn, nach Wernstein und Zwickledt. Sie schreibt anspielungsreiche Briefe und scheut sich nicht, ihre Privatsphäre bloßzustellen.

Der „Magier von Zwickledt“ versteht sofort die Zeichen. Er antwortet in seitenlangen Briefen.

Emmy tut ihr Tagewerk. Das Haus riecht nach Medikamenten. Hans wird zu Kranken und Wöchnerinnen gerufen, er hört Radio, geht zu Versammlungen, baut an einer Zukunft. Sie zeichnet und schreibt Briefe.

Die Saalach fließt.

Die Berge haben sieben Gesichter.

Im Waschküchl brennt das Feuer im Kessel.

* * *

1933.

In diesem Sommer sehen die Unken mit Neugierde und Verwunderung Emmy Haesele in ungehörlicher Nähe mit einem Mann am Ufer der Saalach und über die Höhenwege Richtung Heutal gehen. Es ist nicht „ihr“ Doktor. Dieser Mann ist viel zarter als er und fast kleiner als sie. Wenn die Gewitterregen kommen, trägt er eine dunkle Pelerine, Wetterfleck sagen sie hier. Vom Achberg stürzen die Bäche.

Auf Einladung von Emmy und Hans Haesele sind Hedwig und Alfred Kubin diesmal zur Sommerfrische in Unken. Sie kommen Anfang August und wohnen im Gasthof Post. Sie beziehen das Zimmer Nr. 6.

Man versteht sich gut zu viert. Geht wandern, genießt den Garten in seiner Blütenfülle, die abendlichen Gespräche gehen über Mitternacht hinaus. Hans improvisiert am Klavier, auch Hedwig spielt mit Zurückhaltung.

Emmy fotografiert Kubin bei der Arbeit. Sie sind viel zu zweit und zärtlich unterwegs. Sie tun sich „keinen Zwang an“, erzählen die Nachbarn. Hans ist in der Praxis, Hedwig ist nicht gut zu Fuß. Die Sympathien schließen jedoch alle ein, es entsteht Freundschaft.

Alles könnte gut sein.

Aber die Liebe.

Aus Briefen ist das Datum bekannt: es ist der 19. August 1933. Alfred Kubin und Emmy Haesele, beide verheiratet, gestehen einander, daß sie sich lieben. Das Zimmer Nr. 6 kommt vor und *unser Weg am Achberg* und die Macht des Schicksals.

Du, der Verheißene

Du, meine astrale Eva

Du Spiegel meiner Seele

Eine der schönsten, eine der traurigsten und ergreifendsten Liebesgeschichten des an Künstler-Amouren reichen 20. Jahrhunderts. Bis Februar 1936 läuft ein Geschehen ab, das voll von Dramatik, Glück, Schmerz und Heroismus ist und das nicht zu Ende ist, wenn es zu Ende ist.

Die Rollen sind verteilt.

Für Alfred Kubin ist es nicht die erste Liaison außerhalb seiner Ehe. Fast alle seine Zeichnungen offenbaren die Macht von Erotik und Sexualität in animalischer Triebhaftigkeit, Abscheu, Anziehung, Verführung und in apokalyptischen Szenerien. Er hatte viele Geliebte. Sie kommen und gehen. Hedwig weiß es, sieht und toleriert es, weil sie ihn liebt und ihr gemeinsames Leben auch andere Formen von Vertrautheit und Verstehen kennt.

Der Volksmund hat seine eigenen Worte: Er sei ein „Weiberer“ gewesen.

Die Mägde habe er nach Passau zur Abtreibung geschickt.
Er sei mit dem Teufel im Bunde.

Emmy Haesele jedoch ist selbst für ihn etwas anderes. *Niemand sagte mir das Intimste meiner stillsten Nacht-Gedanken als Du*

Für Emmy bedeutet die Liebe zu Kubin den Umbruch ihres gesamten Lebensentwurfes. Ihre Ehe besteht fortan in der Zweckgemeinschaft und in einer tiefen gegenseitigen Achtung und Zuneigung. Die Kinder, mit dem hochempfindlichen Sensorium Jugendlicher, leiden. Die Fotografien der Familie zeigen starre Gesichter, erstarrte Menschen. Stumm stehen sie da, sitzen um den Gartentisch, wo ist die Leichtigkeit, das Lachen, die Schaukel des Lebens?

Hans Haesele schlichtet allerorten, nimmt sich der Kinder an, wenn Emmy in Zwickledt ist, vermag ihrer Liebesglut nichts entgegenzusetzen, akzeptiert sie und ist – oder spielt es – der Berater für alle Beteiligten. Er wird sogar zum Verteidiger seiner Frau, agiert als Seelenarzt und deutet Ehebruch nicht als solchen, sondern die Liebe als Ausdruck der Freiheit des Menschen.

Kubin hält sich aus den bewegten Debatten heraus.

Er nimmt und genießt.

Schreibt Briefe.

Zieht sich an den Zeichentisch zurück.

Der Geniebegriff der Romantik ist immer noch lebendig.

Als junger Mann hat er sich mit Nietzsches Zarathustra verglichen.

Auch mit der Urschöpferkraft aus Schopenhauers „Die Welt als Wille und Vorstellung“. Ein Genie, so scheint es, darf alles.

Der Öffentlichkeit gegenüber, so sind sie übereingekommen: Schweigen.

Im engen Kreis der Betroffenen: Offenheit.

Aber was läßt sich je wirklich sagen über die Liebe?

* * *

In weitem Bogen geht sie über Land.

Die Hügel hinauf, die Hügel hinunter.

Den Waldrand entlang, durch die Gräben.

Heimlich umkreist sie das Haus mit dem hölzernen Türmchen.

Sie muß es tun, sie ist an Zwickledt gebannt.

Es ist ein Hexenbann, ein Fluch.

29. Mai 1948.

Sie hat gerade ihre erste Ausstellung hinter sich.

Sie würde ihm gerne davon erzählen.

Sie haben sich einst so viel gesagt.
Seit zwölf Jahren hat sie ihn nicht gesehen.
Seit jenem Februar 1936.

Aber Sehnsucht ist stärker als Vernunft, Verletztheit und Wut. Sie kennt keine Zeit, keinen Raum, ist in der Beuge des Tages und der Sprache der Nacht, in den Haaren, dem Zwerchfell, dem Nabel, dem Wunsch. Ist diesseits und jenseits und mittendrin.

Das Haus liegt wie ein Eiland des Friedens vor ihr. *Ach – womit hatte ich nur dieses Glück verscherzt?! Womit hatte ich es mir einstens verdient?! Nun stehe ich ausgeschlossen wie eine Bettlerin, wie eine Landstreicherin vor diesem Reich, in dem ich ehemals Königin war.*

Im Garten blühen Pfingstrosen und Jasmin.
Sie schleicht um den Tümpel, versteckt sich in der Hecke.
Schlummert ein in dem seligen Gefühl, der Heimat des Herzens nahe zu sein.
Plötzlich hört sie Stimmen, eine Tür schlägt ins Schloß.
Er kommt auf sie zu.
Kein Atem, kein Herzschlag.
Vakuum des Erschreckens, des Jubels.
Er sieht sie.
Kein Zögern, kein Zeichen der Überraschung.
Er lüftet den Hut, wie er es immer tut.
Bei jedem Mann, jeder Frau, sogar bei jedem Kind.
Im Vorübergehen sagt er, wie beiläufig und ohne sie anzusehen, *Pfitigott*.

Sie folgt ihm heimlich in der fußbreiten Spur, durch die Wiesen hinunter nach Wernstein. Sucht Deckung im hohen Gras. Der Weg wird einsam zwischen Feldern, dann eng bei einer Hofdurchfahrt. Er spricht mit dem Bauern.

Jetzt.
Sie geht an ihm vorüber ohne ein Wort.
Eine dunkle Sonnenbrille verbirgt ihre Augen.
Er hält sie nicht auf.

*Du allerschwerstes Kreuz
Du Himmel Du Hölle
Du Engel Du Teufel*

Ti angel Ti hudič
Emmy Haesele in Alfred Kubin
Ljubezenska zgodba
(odlomki iz romana)

* * *

Tam čez.
Da, tam.

Otava je bila pokošena.

Vroče poldne, konec poletja. Čirikanje zadnjih murnov. Naraščalo je in upadalo, vsiljivo in prodorno, v tem je zaslutila znamenje. Ose nad odpadlim sadjem, sladko gnitje moštnic. Hrup traktorja v gozdu. Nad vrhovi gričev je trepetal zrak.

Ponovno je prislonila vojaški daljnogled. Zrla tja čez. Tja.

Sonce je zahajalo.

V prvem nadstropju je imela hiša na pročelju pet oken. Razgled so skoraj povsem zakrivala velika drevesa, rastoča okoli mlake, toda vedela je, da je oken pet in katera od njih pripadajo knjižnici, katera malemu salonu in katera njegovi delovni sobi. Vedela je, kje stoji pisalna miza, risarska miza s starimi katastrskimi dokumenti, svinčniki, peresi, čopiči, ravnili, posodicami s črnilom, tušem in vodo, vrvicami, pločevinastimi škatlicami, noži na vzmet, časniki, mrtvimi hrošči, pismi, množico pisem. Kakšne so svetle omare iz mehkega lesa s predali za končana dela, na stotine, na tisoče. Še zmeraj je vedela, katera ji je pokazal prvikrat, tedaj, maja, v nekem drugem času. In zatem nova in spet nova, v teh dveh letih in pol, ki so bila vse.

Vstala je in spravila daljnogled v usnjen etui.

Počutila se je prazno in utrujeno.

V velikem loku je prečkala travnike.

Ob robu gozda, čez jarke.

Korakala je, se plazila, zagrizeno in brez upanja.

Na njenem licu jeza, sram.

In nekaj koprnečega, kar se je mehko porajalo.

Središče njenega kroženja je bil svetli sivo zeleni podeželski dvorec s simbolnim lesenim stolpičem z zvoncem na zatrepu, vrt pred njim in ograda za kokoši zadaj, prodnata steza, paviljon, ribnik. Tista soba, prostorna, svetla, kjer je nad dvojno posteljo visel portret druge ženske, ki ga je napravil Alexej Jawlensky.

Da, tam.

Tam čez ni bilo videti nikogar.

Sonce je zahajalo in shladilo se je.

Živela je zanj, že dolgo preden ga je spoznala.

In ko se je vse končalo, se ni končalo.

Ob enainvajseti uri sedemnajst je peljal njen vlak.

* * *

V hiši unkenskega doktorja dolgo gori luč.

Če bi mogli pokukati v dnevno sobo, ki pelje na teraso, bi ob klavirju zagledali Hansa, kako ves prevzet improvizira in preigrava Richarda Wagnerja.

Ga ona posluša?

Ali pa je zatopljena vase in v iskanju nečesa?

Naloge, ki jo čaka?

Čuti namreč: nekaj jo čaka.

Nato bi oba videli brati.

Ponoči po pašniku odmeva prhanje govedi.

Mesec visi nad Achbergom, potaplja spalnico v mrak.

Rad jo opazuje, kadar je nad njo.

Opazuje njene lase, usta, ki jih ljubi.

Saalach teče.

Mlaj se blešči.

Vsak petek Kristus umre ob treh.

* * *

Koledar kaže april 1932.

Prispe pismo iz Zwickledta.

Napisala ga je Hedwig Kubin: *Vračam vašo lepo risbo. Moj soprog vam sporoča, da bi si z veseljem ogledal več vaših del; če bi se vam torej zdelo smiselno poslati mu izbor, vam bo z veseljem sam pisno odgovoril.*

Emmy Haesele pošlje nove slike.

Kmalu zatem ponovno prispe pismo Hedwig, ki ureja uradno korespondenco svojega soproga: *Najugodnejši datum vašega dragega obiska bi bil 20. maj.*

Hedwig jo nadvse pristrčno sprejme. V majhnem salonu postreže s čajem. Alfred Kubin obiskovalki pokaže svoje najnovejše risbe. Haeselejeva prvič v originalu zagleda figure, grimase, pokrajine in dramatične prizore, zagleda

potek črt, vpad svetlobe, kompozicijo, za vselej se ji vtisne v spomin kot celota.

Obisk traja samo nekaj ur.

Ohranjena je fotografija.

Vrt, prežet s svetlobo. Kubin in Emmy Haesele sedita tesno skupaj za pogrnjeno mizo. Emmy gleda v fotoaparat. Zelo lepa ženska. Temni lasje, položeni v lahne valove. Okoli vratu nosi biserno ogrlico. Njen nasmešek: plašen, samozavesten, pričakujoč?

Kar se ne vidi: je močnejše.

Bil je en sam obisk. In vendar je določal celo naslednje leto. Emmy začuti vzpodbudo za risanje, celo navdušenje. Izboljšuje svojo tehniko. Sanje, oblike in strahove celega življenja zganja na papir. Skuša okrepiti pisne stike s Kubinom. *Spoštovani in dragi g. Kubin! ... Pogosto me obide takšna nuja – ne da bi z vami razpravljala, temveč da bi se »sporazumevala«*. Pisma izražajo intenzivno privlačnost in imajo obenem že izdajalski podton.

30. januarja 1933 je Adolf Hitler imenovan za kanclerja Rajha. Hans Haesele spremlja govore po radiu, z otroki proslavlja dogodek kot zmago. Tudi Emmy nazdravi. Toda v mislih že pluje proti Innu, v Wernstein in Zwickledt. Piše pomenljiva pisma in se ne izogiba razgaljanju intimnosti.

»Mag iz Zwickledta« takoj razume znamenja. Odgovarja ji s cele strani dolgimi pismi.

Emmy se loteva dnevnih opravil. Hiša vonja po zdravilih. Hansa kličejo k bolnikom in babicam, posluša radio, hodi na zborovanja, ustvarja prihodnost. Ona riše in piše pisma.

Saalach teče.

Gore imajo sedem obrazov.

V pralnici v kotlu buhti oganj.

* * *

1933.

To poletje Unkenčani radovedno in začudeno videvajo Emmy Haesele v nespodobni bližini nekega moškega, kako pohajkujeta ob obrežju Saalacha in po planinskih poteh proti Heutalu. To ni »njihov« doktor. Možak je veliko krhkejši od nje in skoraj manjši od nje. Ob nevihtnih nalivih nosi temno lodnasto pelerino, ki ji to pravijo svršnica. Z Achberga hrumijo potoki.

Na povabilo Emmy in Hansa Haeseleja se tokrat Hedwig in Alfred Kubin odpravita na poletni dopust v Unken. Prispeta v začetku avgusta in se nastanita v gostišču Pri pošti. Najameta sobo številka 6.

Četverica se dobro razume. Odpravljajo se na pohode, uživajo v bujnem cvetenju vrta, večerni pogovori se zavlečejo čez polnoč. Hans improvizira na klavirju, tudi Hedwig zadržano igra.

Emmy fotografira Kubina med delom. Veliko časa preživita v dvoje in nežno. »V nič se ne silita,« znajo povedati sosedje. Hans je v ordinaciji, Hedwig težko hodi. Simpatije povezujejo vse, razvije se prijateljstvo.

Vse bi lahko bilo dobro.

Toda ljubezen.

Iz pisem je znan datum: gre za 19. avgust 1933. Alfred Kubin in Emmy Haesele, oba poročena, si izpovesta ljubezen. Omenja se soba številka 6 in *najina pot na Achberg* in moč usode.

Ti, obljubljena

Ti, moja astralna Eva

Ti zrcalo moje duše

Ena najlepših, ena najbridkejših in najpretresljivejših ljubezenskih zgodb 20. stoletja, bogatega z umetniškimi romanci. Do februarja 1936 se odvijajo dnevi, polni dramatičnosti, sreče, bolečine in junaštva, in se ne končajo, ko je vsega konec.

Vloge so dodeljene.

Za Alfreda Kubina to ni prvo zunajzakonsko razmerje. Malone vse njegove risbe razkrivajo moč erotike in živalsko nabite seksualnosti, odpora, privlačnosti, zapeljevanja, apokaliptične prizore. Imel je številne ljubice. Prihajajo in odhajajo. Hedwig to ve, vidi in sprejema, saj ga ljubi in njuno skupno življenje pozna tudi druge oblike zaupnosti in razumevanja.

Ljudje temu rečejo drugače: da je »ženskar«.

Vse dekle je odpravil v Passau, kjer so splavile.

Zvezan je s hudičem.

Emmy Haesele pa je tudi zanj nekaj drugačnega. *Nihče ni ubesedil najintimnejšega iz njihov najtišjih nočnih misli kakor ti.*

Za Emmy Ljubezen do Kubina pomeni popoln preobrat v načinu življenja. Njen zakon je odtlej samo še namenska skupnost, četudi prežeta z globokim medsebojnim spoštovanjem in naklonjenostjo. Otroci, z izjemno mladostniško senzibilnostjo, trpijo. Družinske fotografije prikazujejo otrple obraze, odrevenele ljudi. Molče postavajo naokrog, posedajo za vrtno mizo, kje je vsa lahkotnost, smeh, gugalnica življenja? Hans Haesele povsod pomaga, posveča se otrokom, kadar je Emmy v Zwickledtu, noče se postavljati po robu njenemu ljubezenskemu žaru, sprejme ga in je – ali

pa to igra – zaupni svetoalec vsem vpletenim. Svojo ženo celo zagovarja, njunega razmerja psihološko ne razlaga kot zakonolom, temveč sprejema ljubezen kot izraz človekove svobode.

Kubin se ne vmešava v živahne razprave.

Jemlje in uživa.

Piše pisma.

Se umika za risarsko mizo.

Romantični pojem genija je še vedno živ.

Kot mladenič se je primerjal z Nietzschejevim Zaratustro.

Tudi z ustvarjalno prasilom iz Schopenhauerjeve razprave *Svet kot volja in predstava*. Genij, se zdi, sme vse.

Kar se tiče javnosti, se vsi strinjajo: molk.

V ožjem krogu vpletenih: odprtost.

Toda kaj je sploh mogoče dejansko reči o ljubezni?

* * *

V velikem loku prečka pokrajino.

Po gričih navzgor, po gričih navzdol.

Ob robu gozda, čez jarke.

Skrivaj kroži okoli hiše z lesenim stolpičem.

To mora početi, Zwickledt jo je uročil.

To je čarovniški urok, prekletstvo.

29. maj 1948.

Pravkar je za njo prva razstava.

Tako rada bi mu povedala o njej.

Nekoč sta si imela toliko povedati.

Že dvanajst let ga ni videla.

Od tistega februarja 1936.

Toda hrepenenje je močnejše od razuma, ranjenosti in jeze. Ne pozna časa ne prostora, je v nagibu dneva in jeziku noči, v laseh, trebušni preponi, popku, želji. Je tostran in onstran in v osrčju.

Hiša leži pred njo kot otok miru. *Ah – le s čim sem si zapravila to srečo?! S čim sem si jo tedaj sploh zaslužila?! Zdaj postavam naokrog kot pregnana beračica, kot potepuhinja v kraljestvu, kjer sem bila nekoč kraljica.*

Na vrtu cvetijo potonike in jasmin.

Prikrade se okoli mlake, se potuhne v živi meji.

Zadremlje v blaženem občutju, da je tako blizu srčnemu domu.

Na lepem zasliši glasove, zaprejo se vrata.
 Kubin koraka v njeno smer.
 Ni diha, ni utripa.
 Vakuum prestrašenosti, zmagoslavja.
 Opazi jo.
 Brez oklevanja, brez znamenj presenečenja.
 Privzdigne klobuk, kot to vselej počenja.
 Pred vsakim moškim, vsako žensko, celo vsakim otrokom.
 Ko gre mimo, kakor tjavendan in ne da bi jo pogledal, reče: *Bohlonaj*.

Skrivaj mu sledi po stezi, za čevelj široki, čez travnike navzdol proti Wernsteinu. Potajuje se v visoki travi. Pot med polji je samotna, na prehodu čez kmečko dvorišče se zoži. Kubin se zaplete v pogovor s kmetom.

Zdaj.
 Brez besed zakoraka mimo njega.
 Oči skriva za temnimi sončnimi očali.
 Ne poskuša je ustaviti.

Ti najtežji med križi
Ti nebesa ti pekel
Ti angel ti hudič

Prevedla Ana Jasmina Oseban

You Angel You Devil
Emmy Haesele and Alfred Kubin

A Love Story

(excerpt from the novel)

* * *

Over there.

Yes, there.

The aftermath had been cut.

Hot mid-day, end of summer. Sound of the last crickets. It swelled and ebbed, urgent and penetrating, and to her it was a sign. Wasps over the fallen fruit, sweet rot of cider pears. The beat of a tractor's pistons in the woods. Over the hilltops the air was shimmering.

She raised the binoculars again. Looked over. Over there.

The sun was declining.

On the second floor this side of the house had five windows. The line of vision was almost entirely obscured by the large trees that stood around the tarn, but she knew that there were five of them and which ones belonged to the library, which to the small salon, and which to his atelier. She knew where the desk stood, the drawing table with the old land registry documents, the pencils, pens, brushes, rulers, inks, glasses for ink and for water, twine, metal boxes, pen knives, newspapers, dead beetles, letters, the many letters. What the bright softwood cupboards looked like with their compartments for the finished sheets, the hundreds, the thousands. She still knew which one he had shown her that first time, back then, in that May of another time. And later, new ones and again new ones during the two and a half years that had been everything.

She stood up and put the binoculars into the leather case.

She was empty and tired.

In a wide arc she walked across the meadows.

Up the hills, down the hills.

Along the edge of the woods, through the ditches.

Walked and crept, persistent and without hope.

Anger in her face, shame.

And something consuming that gently arose.

The centre-point of her orbiting was the pale grey-green country manor with the white-framed windows and the landmark wooden belfry on the gable, the garden in front of it and the enclosures for the chickens behind it, the

gravel path, the gazebo, the pond. The one room, the big, bright one over whose double bed Alexej Jawlensky's portrait of the other woman hung.

Yes, there.

Over there, there was no one to be seen.

When the sun sank, it cooled down.

She had been living for him long before she even knew him.

And when it was over, it was not over.

Her train left at nine seventeen.

* * *

In the doctor's house in Unken the light has been on for a long time.

If one could catch a glimpse of the living room that leads to the terrace, one would see Hans at the piano playing frenzied Richard Wagner improvisations.

Is she listening?

Or is she off on her own and in search of what she's searching for?

For the duty that awaits her?

For she senses it: something awaits her.

Then one sees the two of them reading.

At night one hears the snorting of the cattle in the field.

The moon stands above the Achberg, immersing the bedroom in twilight.

He likes seeing her, whenever he is above her.

Seeing her hair, the mouth that he loves.

The Saalach flows.

The maypole sparkles.

Every Friday Christ dies at three.

* * *

The calendar shows April, 1932.

A letter arrives from Zwickledt.

It is from Hedwig Kubin: *Returned to You here, Your beautiful drawing. My husband lets You know that he would like to see more of Your work, and if it is worth Your trouble to send him a selection, he will gladly write back to You himself.*

Emmy Haesele sends new pictures.

A short time later another letter arrives from Hedwig, who takes care of her husband's correspondence: *Your dear visit on May 20 would suit us.*

Hedwig receives them most warmly. In the small lounge, tea is served. Alfred Kubin shows the visitors his most recent drawings. For the first time, Haesele sees in the original the grotesque faces, the landscapes and the dramatic scenes, sees the brush strokes, the light, the composition, and it makes an everlasting and collective imprint on her.

The visit lasts just a few hours.

There is a photograph of it.

A garden flooded with light. Kubin and Emmy Haesele are sitting together at a set dinner table. Emmy is looking into the camera. A very pretty woman. Dark hair, set in light waves. She is wearing a pearl necklace around her neck. Her smile: shy, self-conscious, expectant?

What cannot be seen: is stronger.

It was just one visit. The following year, however, is determined by him. Emmy feels encouraged, even inspired, to draw. She hones her technique. Captures on paper her entire life's dreams, visions and fears. She seeks to intensify contact with Kubin by means of letters. *Dear, esteemed Mr. Kubin! ... Sometimes I have a strong need – not to talk with You but to “communicate.”* The letters manifest the intensity of the attraction and have a veritably divulging undertone.

On 30 January, 1933, Adolf Hitler is appointed *Reichskanzler*. Hans Haesele listens to the speeches on the radio. With his children, he celebrates the event as a victory. Emmy, too, drinks to it. But she is already drifting away to the River Inn, to Wernstein and Zwickledt. She writes suggestive letters and is not ashamed to expose her private realm.

The “Mage of Zwickledt” understands the signs immediately. He responds in many-paged letters.

Emmy goes about her daily work. The house smells of medicines. Hans is called to the sickly and to women who have just given birth, listens to the radio, goes to gatherings, works on a future. She draws and writes letters.

The Saalach flows.

The mountains have seven faces.

In the laundry room the fire burns in the cauldron.

* * *

1933.

That summer, with curiosity and amazement, the people of Unken see Emmy Haesele walking in unseemly proximity with a man along the banks of the Saalach and across the mountain paths in the direction of Heutal. It

is not “their” doctor. This man is much more delicate than him and almost smaller than her. When the thunderstorms arrive, he wears a dark rain cape, a *slicker* they say here. The streams rush down from the Achberg.

At Emmy and Hans Haesele’s invitation, Hedwig and Alfred Kubin take their annual summer break in Unken. They arrive in early August and stay at Gasthof Post. They take up residence in room no. 6.

The four of them get on well. They go hiking, enjoy the lushly blossoming garden, and their evening conversations go well past midnight. Hans improvises on the piano, even Hedwig plays, with reserve.

Emmy takes photographs of Kubin as he works. They are often together and affectionately out and about. They put “no constraints” on themselves, say the neighbours. Hans is in his practice, Hedwig is not particularly mobile. They all like each other, however, and friendship develops.

Everything could be good.

But love.

The date is known from the letters: it is August 19, 1933.

Alfred Kubin and Emmy Haesele, both married, confess their love for one another. Room no. 6 is mentioned and *our path on the Achberg* and the force of destiny.

You, the promised one

You, my astral Eve

You mirror of my soul.

One of the most beautiful, one of the saddest and most moving love stories of the artist-amour-rich 20th century. Up until February, 1936, something transpires that is full of drama, happiness, pain and heroism, something that is not over even when it is over.

The roles have been dealt out.

For Alfred Kubin, it is not the first extra-marital dalliance. Almost all of his drawings reveal the power of eroticism and sexuality in animalistic impulsiveness, disgust, attraction, seduction and in apocalyptic scenes. He has had many lovers. They come and go. Hedwig knows, sees and tolerates this because she loves him and because their life together also knows other forms of intimacy and understanding.

Common parlance has its own words: He was a “skirt-chaser.”

He had sent maids off to Passau for abortions.

He was in league with the devil.

But Emmy Haesele is something different even for him. *You alone told me the most intimate of my most silent night-thoughts.*

For Emmy, loving Kubin means the upheaval of her entire life plan. Her marriage now continues in a partnership of convenience and with deep mutual respect and affection. The children, with the highly delicate sensitivity of the young, suffer. The family photos show rigid faces, stiff individuals. Silently they stand there, sit around the garden table, where is the ease, the laughter, the swing of life?

Hans Haesele, ever the reconciler, takes care of the children whenever Emmy is in Zwickleddt, can do nothing against the flames of her love, accepts it and is – or pretends to be – an aide to all involved. He will even become a defender of his wife, act as an analyst and interpret adultery not as what it is but as love and an expression of human freedom.

Kubin does get involved in the animated debates.

He takes and enjoys.

Writes letters.

Retreats to the drawing table.

The idea of Romantic genius is still alive.

As a young man he compared himself to Nietzsche's Zarathustra.

Also to the primal creative power from *The World as Will and Representation*. A genius, it seems, is allowed to do anything.

Towards the general public, they have agreed: silence.

Within the narrow circle of those involved: openness.

But what can one ever really say about love?

* * *

In a wide arc she walks over the land.

Up the hill, down the hill.

Along the edge of the woods, through the ditches.

Secretly, she circles the house with the wooden tower.

She has to do it, she's spellbound to Zwickleddt.

It's a witches' spell, a curse.

29 May, 1948.

She has just had her first exhibition.

She would like to tell him about it.

It's been twelve years since she saw him.

Since that February, 1936.

But desire is stronger than reason, hurt and anger. It knows no time, no space, it's in the crook of the day and the language of the night, in the hair, the diaphragm, the navel, the wish. In the crowing of the cock, the rubbing of the coloured crayon. It's on this side and that side and in the middle.

The house lies like an isle of peace before her. *Oh – with what did I ever
forfeit this happiness?! With what did I once earn it?! Now I stand shut out like
a beggar-woman, like a vagrant before this realm in which I was once queen.*

In the garden peonies and jasmine are blooming.
She creeps around the tarn, hides herself in the hedge.
Slumbers off in the blissful feeling of being close to the homeland of the
heart.
Suddenly she hears voices, a door to the manor slams shut.
He's approaching.
No breath, no heartbeat.
Vacuum of terror, of jubilation.
He sees her.
No hesitating, no sign of surprise.
He raises his hat, as he always does.
With every man, every woman, even with every child.
In passing, he says, as if casually, and without looking at her, *God bless.*

She follows him secretly in the foot-wide trail down through the meadows
to Wernstein. Seeks cover in the tall grass. The path gets lonely among the
fields, then narrow as it crosses a farmyard. He speaks with the farmer.

Now.
She passes him by without a word.
Dark sunglasses hide her eyes.
He doesn't stop her.

*You heaviest of crosses
You Heaven You Hell
You Angel You Devil*

Translated by Jason Blake

Gostje
Vilenice 2013

Vilenica

Guests 2013

Foto © Jussi Puikkonen

Olli Heikkonen

Olli Heikkonen se je rodil leta 1965 v Kontiolahtiju na Finskem. Študiral je finsko književnost na Univerzi v Helsinkih. Do sedaj je objavil tri pesniške zbirke. Prva z naslovom *Jakutian aurinko* (Jakutsko sonce, 2000) opisuje fantazijsko potovanje do Sibirije. Leta 2000 je prejela nagrado »Helsingin Sanomat« za najboljši literarni prvenec, ki jo podeljuje vodilni finski časnik, po katerem je poimenovana. Njegova druga zbirka *Kuinka maa muuttui musiikiksi* (Kako je Zemlja postala glasba) je izšla leta 2003, tretja *Jäätikön ääri* (Rob ledenika) pa leta 2007. Prepoznavne značilnosti njegove poetike so močan ritem, slikovite podobe in oprijemljivi detalji. V svoji nazadnje izdani zbirki Heikkonenov lirski subjekt spregovori z glasom severnega jelena, mistične živali finskih gozdov. Glede na zaznamek z njegovega bloga lyrik.online najraje piše, kadar je tema, pravi pa tudi, da je najbolj ustvarjalen jeseni in pozimi. Heikkonenova poezija je prevedena v šestnajst jezikov in objavljena v številnih antologijah in literarnih revijah. Trenutno živi in ustvarja v Helsinkih.

Olli Heikkonen was born in 1965 in Kontiolahti, Finland. He studied Finnish literature at the University of Helsinki. He is a poet who has published three collections of poetry to date. His first collection bears the title *Jakutian aurinko* (The Sun of Yakutia, 2000), and is an account of an imaginary journey to Siberia. It was awarded the Helsingin Sanomat prize commissioned by the leading Finnish newspaper, after which the aforementioned award for the best literary debut in named (2000). His second collection, *Kuinka maa muuttui musiikiksi* (How the Earth Became Music), was published in 2003 and the third, *Jäätikön ääri* (The Edge of the Glacier), in 2007. Powerful rhythm, strong images, and concrete details are typical features of his poetry. In his most recent collection, Heikkonen gives a voice to the lyrical subject of the elk, the mythic animal of the forests of Finland. According to an entry in the lyrik.online blog, he prefers darkness when he writes, and is most productive during autumn and winter. Heikkonen's poetry has been translated into 16 languages and is published in many anthologies and literary magazines. He currently lives and works in Helsinki.

* * *

Älä lausu minun nimeäni turhaan,
sillä minä tulen kun kutsut. Tulen metsien läpi,
sarveni raapivat sammalta ja kaarnaa,
minun hengitykseni salpaa lintujen laulun, nostaa ilmaan
märät lehdet ja maatuneet neulat.
Kohotan sieraimet tuuleen,
pihkat ja pihlajanmarjat, haistan ihmisten ikävän.
Miksi he minua kaipaavat, minun sarveni
ovat luiset ja tuovat vain kipua. Miksi he
vetävät voimalinjaa, miksi päällystävät metsätien.
Minun sorkkani puhkovat asvaltin
ja silmäni imevät valon.
Älä kutsu minua
omenapuidesi katveeseen. Älä tule
minun metsäni pimeyteen.
Älä tule. Juurakot takertuvat jalkoihisi,
piikkipensaat repivät ihosi rikki.

* * *

Minä tulen läpi tuiskun,
huudan kuin halla tai haitari.
Läpi viiden tuulen ja kinostuvan ajan
tulen virvatulta ajaen, tulen sieltä
missä liekki palaa, yötä päivää
kytevät suot, missä muta kuplii.
Kaipuu on täyttänyt keuhkojeni palkeet.
Minun huutoni
on muita huutoja kylmempi.
Se jäätää järvet ja kiristää kivet
 rannoille kuin hampaat.
Se murskaa marjat ja kuorii pihlajat.
Se jähmettää metsän.
Vain lumi tupruaa, järven yllä
 loputon lumi.

* * *

Kun Laika, avaruuteen unohdettu, haukahtaa, yksi kerrallaan
syttyvät hökkeleiden valot. Kello voisi olla jo seitsemän,
taivaalta pudota rautaa, mutta yhä fysiikan laki,
kiveen ja kotiloon kirjoitettu,
pyörittää tätä sinistä kylää.
Ja niin syttyy lampukka,
niin lämpenee öljyinen sydän
ja unien varjot tanssivat seinällä.
Jossakin yksinäinen koira tähyilee maata.
Varjelen tätä planeettaa, se voisi haukahtaa,
mutta radioasemat, tiedäthän, kaikki viestit,
jotka täyttävät taivaan, satelliittien kohina ja kolina.

* * *

Kumarra pihlajaa. Sen alle kasvot ylöspäin
veljesi on haudattu. Maan povessa luut
mustuvat, yrtit versovat nikamiin.
Kumarra pihlajaa, sen ihonkaltaista kuorta, oksan hankaan
ripustettua helminauhaa. Kumarra latvan liekkiä.
Juuret lävistävät veljesi rinnan.
Juuret lävistävät veljesi otsan.
Pihlaja on ääniä täynnä, jotka keväällä
puhkeavat lehdiksi.

* * *

Irsk. Ääni ratapihan yllä
kuin hampaiden kirskunta. Juna vaihtaa raidetta
kun kohautan olkaa. Vaunu seuraa vaunua, päivä päivää.
Niin ovat päiväsi valoisaa yötä. Yöt hampaiden kirskuntaa.
Irkutsk. Nivelet narisee, humauttaa päivät, arolla
lysähtää jurtta. Siellä on koti, Irkutsk,
vaunut kuin uloshengitettyä ilmaa.
Siellä hengityksen lämmössä
tiheän karvan alla.

* * *

Kruunupää katselee maailmaa. Tämä oma
niityn takainen metsä, se voisi puuskahtaa,
kun savu nousee ja horisontti kalpenee.
Kruunupää kuulee kuinka kone jylisee,
rauta taipuu virtojen yli ja kolonnat
seuraavat toisiaan. Ei mikään pidättelee:
Ob, Lena, Jenisei. Jää murtuu
kuin munan kuori. Routaan repeää valtatie.
Kruunupää katselee maailmaa, ravistaa
pikeä kyljistään. Ja Majesteetin luomien alla
kolonnat jatkavat kulkuaan.

* * *

Ne izgovarjaj mojega imena po nemarnem,
ker pridem, ko me pokličeš. Pridem skozi gozdove,
z rogovjem drgnem ob mah in lubje,
moj dih utiša ptičje petje, v zrak pihnem
mokra listje in trohneče iglice.
Nozdrvi usmerim proti vetru,
zavoham smolo in jerebikove jagode, hrepenenje ljudi.
Zakaj se jim toži po meni, če je moje rogovje
koščeno in prinaša le bolečino? Zakaj postavljajo
elektrovode, asfaltirajo gozdne poti?
Moja kopita bodo razrila asfalt,
moje oči posrkale svetlobo.
Ne vabi me v senco
svojih jablan. Ne hodi
v temo mojega gozda.
Ne hodi. Korenine ti bodo ovile noge,
trnato grmovje ti bo spraskalo kožo.

* * *

Prebijam se skozi snežni metež,
oglašam se kot zmrzal ali harmonika.
Skozi pet vetrov in zameden čas se prebijam,
sledim čudni svetlobi v temi, prihajam od tam,
kjer gorijo plameni, kjer cele dneve in noči
tlijo močvirja, kjer brbota blato.
Pljuča mi napolni hrepenenje.
Moje tuljenje
je hladnejše od tuljenja drugih.
Zamrzne jezera in vklene kamne
v obale kot zobe.
Zmečka jagode in olupci jerebik.
Gozd obstane kot vkopan.
Samo sneg se vrtinči, nad jezerom
nenehni sneg.

* * *

Ko zalaja Lajka, pozabljena v vesolju, se v podrtijah
druga za drugo prižgejo luči. Ura bi lahko bila že sedem,
z neba bi lahko padalo železo, toda v kamen
in polžje hišice zapisan fizikalni zakon
še vedno poganja to modro vas.
In tako se prižge večna luč,
tako se segreva njen oljnati stenj
in po steni poplesavajo sence sanj.
Nekje osamljena psica opazuje Zemljo.
Lahko bi zalajala: varujem ta planet,
ampak, saj veste, nebo je polno radijskih postaj
in vseh teh sporočil, polno šuma satelitov.

* * *

Pokloni se jerebiki. Pod njo je pokopan tvoj brat
z obrazom navzgor. Kosti temnijo
v naročju zemlje, med vretenci rastejo zeli.
Pokloni se jerebiki, njenemu kožnemu lubju in biserni ogrlici,
ki visi z razcepljene veje. Pokloni se plamenu krošnje.
Korenine tvojemu bratu prebadajo prsi.
Korenine tvojemu bratu prebadajo čelo.
Jerebika je polna glasov, ki bodo spomladi
vzbrsteli v liste.

* * *

Irsk. Zvok nad ranžirno postajo
je kot škrtanje zob. Ko dvignem ramena,
se vlak preusmeri na drugi tir. Vagon sledi vagonu,
dan dnevu. Tako so tvoji dnevi svetla noč. Noči so
škrtanje zob. Irkutsk. Sklepi škripajo, dnevi švigajo mimo,
v stepi se zruši jurta. Tam je dom, Irkutsk,
vagoni kot izdihan zrak.
Tam, na toplem dihu,
pod gosto dlako.

* * *

Kronana glava si ogleduje svet. Medtem ko se dviga dim
in obzorje blede, bi lahko vzkliknila:
ta gozd za travnikom je moj!
Kronana glava sliši, kako rohani motor,
kako se čez reke upogiba železo in kako si
druga za drugo sledijo kolone vozil. Nič jih ne zadržuje:
Ob, Lena, Jenisej. Led se lomi kot
jajčna lupina. Zamrznjena tla se razprejo
v avtocesto. Kronana glava si ogleduje svet,
z bokov si drgne smolo. Kolone nadaljujejo
svoj pohod pod vekami njegovega veličanstva.

Prevedla Julija Potrč

* * *

Don't take my name in vain,
for I'll come when you call.
I come through forests,
scrape moss and bark with my antlers,
mute birdsong with my breath, blow
wet leaves and mouldered needles in the air.
I raise my nostrils to the wind,
the resins and rowan berries, I smell human longing.
Why do they long for me, my antlers
are bony and bring but pain. Why do they
build power lines, pave the forest path.
My hooves puncture the asphalt
and my eyes soak up the light.
Don't invite me
to the shade of your apple trees. Don't come
to the darkness of my forest.
Don't come. The roots will cling to your feet,
thorn bushes tear your skin.

* * *

I come through the blizzard,
growl like the frost or an accordion.
Through five winds and snowdrifts of time
I come chasing will-o'-the-wisp, I come from
where the flame flickers, swamps smoulder
night and day, where mud bubbles.
Longing has filled the bellows of my lungs.
My cry is colder than other cries.
It freezes lakes and locks stones
 on shores like teeth.
It crushes berries and peels the rowan trees.
It holds still the forest.
Just snow swirls, above the lake
 ceaseless snow.

* * *

When Laika, abandoned in space, barks
the lights in the hovels come on, one by one.
It might already be seven o'clock, iron might fall
from the sky, but the law of physics
written on stone and gastropod shell,
still drives this blue village.
And so is the votive lamp lit,
so does its oily heart grow warm
and dream shadows dance on the wall.
Somewhere a lonely dog peers down at Earth.
I am guarding this planet, she might be saying
when she barks, but, you know, those radio stations,
all those messages, the sky is full of them,
full of the satellites' clatter and hum.

* * *

Bow before the mountain ash. Under it, face up,
your brother lies. In earth's bosom
bones blacken, herbs sprout between vertebrae.
Bow before the mountain ash, its skinlike bark,
the necklace hung on a forked branch. Bow
to the treetop's flame.
The roots pierce your brother's chest.
The roots pierce your brother's forehead.
The mountain ash is full of voices,
when spring comes, they burst out as leaves.

* * *

Irsk. Noise above rail yard
like grinding teeth. I shrug,
the train switches tracks.
Car after car, day after day.
Thus your days are well-lit night.
The nights, grinding of teeth.
Irkutsk. Joints squeal, days swoosh past,
on the steppe a yurt collapses.
That's where home is, Irkutsk,
the train cars like exhaled air.
There, in the warmth of breathing
beneath dense fur.

* * *

The crowned head looks at the world. This forest,
behind the meadow, it's mine, he might say, snorting,
as the smoke rises and the horizon grows pale.
The crowned head hears the machine's thunder,
hears how steel bends across rivers and columns pass
one after another. Nothing can hold them back:
Ob, Lena, Yenisei. The ice breaks
like an eggshell. The frozen ground
splits open, becomes a highway. The crowned head
looks at the world, shrugs pitch off his flanks.
And under His Majesty's eyelids
the columns keep on coming.

Translated by Anselm Hollo

Foto © Susan Worsham

Brian Henry

Brian Henry se je rodil leta 1972 v Columbusu v zvezni državi Ohio v ZDA. Diplomiral je iz angleškega jezika in književnosti na Univerzi William & Mary ter magistriral iz kreativnega pisanja na Univerzi Massachusetts – Amherst. Je pesnik, urednik, kritik in prevajalec. Njegove kritike poezije so bile objavljene v številnih svetovno znanih literarnih revijah. Napisal je deset pesniških zbirk, med njimi *Astronaut* (Astronavt, 2000), ki je bila v ožjem izboru za nagrado »Forward« (2000), leta 2000 pa je v prevodu Janka Lozarja izšla pri založbi Mondena tudi v slovenskem jeziku; *Quarantine* (Karantena, 2006), ki je prejela nagrado »Alice Fay di Castagnola« (2003); *Doppelgänger* (Dvojniki, 2011) in *Brother No One* (Bratec Nihče, 2012). V angleščino je prevedel tudi zbirke slovenskih pesnikov Tomaža Šalamuna (*Gozd in kelihi* kot *Woods and Chalices*, 2008) in Aleša Štegra (*Knjiga reči* kot *The Book of Things*, 2010), za prevod slednje je prejel ameriško nagrado za najboljšo prevedeno knjigo poezije (2011). Njegova dela so prevedena v sedem jezikov. Prejel je več nagrad in štipendij, med njimi tudi prevajalsko štipendijo Javne agencije za knjigo Republike Slovenije (2009).

Brian Henry was born in 1972 in Columbus, Ohio, USA. He completed a BA in English Language and Literature at the College of William & Mary and an MFA in Creative Writing at the University of Massachusetts – Amherst. He is a poet, editor, critic, and translator. His poetry criticism has appeared in many literary magazines of worldwide acclaim. He has authored ten books of poetry, among them: *Astronaut* (2000), which was short-listed for the Forward Prize (2000) as well as translated into Slovene by Janko Lozar and published by the Mondena Publishing House in 2000; *Quarantine* (2006), which won the Alice Fay di Castagnola Award (2003); *Doppelgänger* (2011); and *Brother No One* (2012). He has also translated books by Slovene poets Tomaž Šalamun (*Gozd in kelihi* as *Woods and Chalices*; in 2008) and Aleš Šteger (*Knjiga reči* as *The Book of Things*; in 2010) into English, with the latter winning the American Best Translated Book Award for poetry (2011). His poetry has been translated into seven languages. He has received many awards and fellowships, among them the Slovene Book Agency Translation Grant (2009).

Brother No One

I am under the shine today.
Today I'm under the shine.
I cannot feel my ear today.
Today I can't feel my ear.

The pills are lined up in front of me.
In front of me are all my pills.
There's no water here to take them with.
There's no water here to drink.

Someone on the other side
is turning and shaking the knob.
Someone on the other side
is kicking and cracking the door.

I am under the gun today.
Today I'm under the gun.
I cannot feel my mouth today.
Today I can't feel my mouth.

My brother is in the room with me.
My brother's name is No One.
My brother is counting trains today.
My brother is naming the trains.

I have nowhere to go today.
Today I have nowhere to go.
I will stay in and sleep today.
Today I will stay here and sleep.

My brother is lying in front of me.
In front of me lies my brother.
I will climb into my body now.
Now I will climb into my body.

My brother will count me to sleep now.
I will be counted into sleep.
My brother will rock us to sleep now.
He will rock our body to sleep.

I am under the shine today.
Today I am under the shine.
My brother's name is No One today.
My brother's name is No One.

October in February

Distrust what the eyes bring,
nothing that soft can stand
up to the sight of what ends
only to begin again.
Tiepolo knew the difference
between sky and *sky*. (Broken
sight). Schuyler, too. The garden's
sharpest scholar. Here, even
the shadows are tarnished.
Sad gray rows that seem to know
they serve no purpose.
They have no smell, make
no sound, feel like nothing
but what they're cast upon,
taste like nothing but what
they're cast upon. So much weaker
than wind, snow, glare
on the snow, they live
on borrowed surfaces.
There's no bottom to them
when sky and ground
share the same hue.

Taken, Taken

When what remains is dirty
remnants – dirty snow, dirty slush
(yes even the ice is dirty) –
we stroll the world's paltry
offerings as if to look for
a ribbon of color buried
somewhere in the shared
object of our hatred.
We, resigned to find
nothing not sullied,
are not disappointed.

River Song

I stand in the water
the water this river
I stand in the water
the water this river
I stand in the water
the water this river
and the sky it goes silver
I stand in the water
the water this silver
I stand in the water
the sky this water
I stand in the river
the river no water
I stand in the water

Bratec Nihče

Danes sem čisto v mraku.
V mrak sem padel nocoj.
Danes ne čutim ušesa.
Ne čutim ušesa nocoj.

Razvrščene tablete pred mano.
Pred mano so moje tablete.
Tukaj ni vode, da bi poplaknil.
Tukaj ni vode, da bi pil.

Nekdo z druge strani
obrača in trese držaj.
Nekdo z druge strani
udriha ob krilo vrat.

Danes sem na vizirju.
Na vizirju sem nocoj.
Danes ne čutim svojih ust.
Svojih ust ne čutim nocoj.

Moj bratec Nihče z mano v sobi.
Moj bratec se imenuje Nihče.
Moj bratec danes vlake prešteva.
Moj bratec jim daje imena.

Danes nimam kam iti.
Nikamor ne morem nocoj.
Danes bom ostal notri in spal.
Tukaj bom spal nocoj.

Moj bratec leži pred menoj.
Pred mano leži moj bratec.
Sedaj bom splezal v svoje telo.
V svoje telo zdaj splezam.

Moj bratec me bo odšteval do sna.
Odštevan bom vse do sna.
Moj bratec naju bo zazibal v spanec.
V spanec zaziba najino telo.

Danes sem čisto v mraku.
V mrak sem padel nocoj.
Danes se moj bratec imenuje Nihče.
Moj bratec se imenuje Nihče.

Oktober v februarju

Ne verjemi očem,
nič še tako mehkega se ne more
kosati s pogledom na to, kar se končuje le,
da bi se znova pričelo.
Tiepolo je poznal razliko
med nebom in nebom. (Prelomljen
pogled). Schuyler prav tako. Najbolj
ostroumen učenec vrta. Tukaj so
motne celo sence.
Žalobne sive vrste, zdi se,
da vedo za lastno odvečnost.
So brez vonja, brez
zvoka, občutek ničesar drugega
kot tega, kar zrcalijo,
so brez okusa razen z okusom tega,
kar zrcalijo. Neprimerno šibkejše
kot veter, sneg, lesket
na snegu živijo
na izposojenih površinah.
Brezdanje so,
ko nebo in zemlja
delita isti odtенок.

Vzeto, Vzeto

Ko je vse, kar ostane, umazani
 ostanki – umazan sneg, umazana plundra
 (celo led je umazan) –
 postopava po pičlih
 darovih zemlje kot v iskanju
 vsaj trakca kake barve, zakopane
 nekje v najinem skupnem
 objektu sovraštva.
 Ker sva vdana v to, da
 ne najdeva ničesar
 neomadeževanega,
 ne bova razočarana.

Rečna pesem

Stojim v tej vodi
 ta voda ta reka
 stojim v tej vodi
 ta voda ta reka
 stojim v tej vodi
 ta voda ta reka
 in nebo se srebrí
 stojim v tej vodi
 srebro je ta voda
 stojim v tej vodi
 nebo je ta voda
 stojim v tej reki
 in reka ni voda
 stojim v tej vodi

Prevedel Aleš Šteger

Foto © Frank Rüdiger

Gerry Loose

Gerry Loose je Irec, ki se je rodil leta 1948 v Londonu v Veliki Britaniji. Izobraževal se je na področjih krajinske arhitekture, kmetijstva, ohranjanja narave in varstva okolja. Je pesnik, pisatelj, urednik in oblikovalec vrtov. Med letoma 1999 in 2002 je bil rezidenčni pisatelj v glasgowskih botaničnih vrtovih, kjer je zasnoval pesniški vrt. S svojo ustvarjalnostjo je oplemenitil tudi najstarejši botanični vrt Francije – Jardin des Plantes v Montpellierju (2004). Njegove poetične inskripcije, vrezane v kamen, krasijo tudi Skrite vrtove na južni strani Glasgowa. Njegova prva pesniška zbirka *The Elementary Particles* (Elementarni delci) je izšla leta 1993, sledile pa so ji številne druge, med njimi *Printed on Water: New & Selected Poems* (Natisnjeno na vodi: Nove in izbrane pesmi, 2007), *that person himself* (ta oseba osebno, 2009) in *Crossing Alba* (Preko Albe, 2010). Med nagradami, ki jih je prejel za svoje delo, naj omenimo nagradi Roberta Louisa Stevenson (2006) in Koneen Saatio (2009) ter pisateljsko štipendijo Hermanna Kestena (2012). Rdeča nit njegovega ustvarjanja je njegova ljubezen do botanike.

Gerry Loose is an Irishman who was born in 1948 in London, UK. His background is in horticulture, agriculture, conservation, and ecology. He is a poet, writer, playwright, editor, and land-artist. He was Poet-in-Residence at Glasgow's Botanic Gardens between 1999 and 2002 and created a Poetry Garden there. He also applied his creativity to ennoble France's oldest botanic garden, the Jardin des Plantes in Montpellier (2004). His poetic inscriptions carved in stone also grace The Hidden Gardens on the south side of Glasgow. His first book of poetry, *The Elementary Particles*, was published in 1993 and was followed by several more, among them, *Printed on Water: New & Selected Poems* (2007), *that person himself* (2009), and *Crossing Alba* (2010). His forthcoming book, *fault line*, is due for publication in 2014. He has also written two stage and radio play respectively. His accolades include the Robert Louis Stevenson Award (2006), the Koneen Saatio Award (2009), and the Hermann Kesten Literary Grant (2012). The common thread of his work is his love of botany.

fault line

(excerpt)

I

about right for these parts
mostly birch
some oak
my living room
where the white hind has
scented me
though I'm glassed in
standard class
on the halted train
through Glen Douglas
she follows my gaze
over her shoulder
to hillside bunkers
trots downwind
in the direction of
the sea's drifting
foam specks
Faslane

while an owl
edits my sleep
an object

II

consider these lilies
 what you talk about
 when you talk aesthetics
 & these sweet coils
 woodbine razorwire

my fixed point of the hills
 grasping peerless sunlight

III

states of matter
 halogen lights
 safely do away
 with night & day
 abolish the moon
 barn owl
 snatches song
 all twenty four hours now
 a siren
 rock to my hard place
 these men talk
 to their lapels

meniscus
 mergansers dive
 see
 the bridge
 see the water
 see the bow wave
 turning

IV

the streets are lined
 today I found a penny
 yesterday a pound coin
 it's on my shopping list
 tea wine gold
 that everyday hero
 Midas
 warned me

inadvertently
 making the sign
 of the cross
 on that train
 no other
 he offers me wine

V

more than one sun
 in the sky now
 the heron's auguries
 no longer to be trusted
 she too stands
 on the street corner
 hand to mouth
 hand to ear
 I still worry
 about the apple trees

dawn
 here if
 it's rosy fingered
 it's brambles
 or blood

VI

when his teacher's
 lecture
 was a flower
 between thumb
 & forefinger
 Kasyapa smiled
 I'm collecting
 dead bees
 from the meadows
 above

notice there
 a hole
 of quietness
 knit
 by birdsong
 by plants' dormancy
 by submarines' winches
 15 of them
 lifting galaxies

prelomnica

(iz cikla)

I

kar sodi v te kraje
veliko brez
kakšen hrast
moja dnevna soba
bela košuta
voha
moj odsev v oknu
vagona drugega razreda
vlaka ki se je ustavil
na poti skozi Glen Douglas¹
sledi mojemu pogledu
čez njena pleča
do skladišč na pobočju
steče z vetrom
proti
penastim madežem
ki jih naplavlja morje
iz Faslane²

medtem ko sova
ureja moje spanje
neka stvar

¹ Vojaško oporišče zveze NATO na Škotskem (op. prev.).

² Baza Kraljeve vojne mornarice na Fyrth of Clyde na Škotskem (op. prev.).

II

premisli te lilije
 o čem govoriš
 ko govoriš o estetiki
 & tile prijetni zvitki
 ovijalka bodeča žica

moja oporna točka gričev
 lovi edinstveno sončavo

III

stanje stvari
 halogenske luči
 varno ukinjajo
 noč & dan
 uničujejo luno
 skovik
 željno poje
 cel dan zdaj
 sirena
 v mojem mrzlem domu preglasi
 ljudi ki govorijo
 s svojimi reverji

meniskus
 potop ponirkov
 glej
 most
 glej vodo
 glej ladijski val
 ki se prekucne

IV

ceste so začrtane
danes sem našel peni
včeraj kovanec za funt
na mojem nakupovalnem spisku so
čaj vino zlato
na kar me opozarja
vsakdanji junak
Midas

nenamerno
je samo na ta
vlak
narisano
križec
ponudil mi je vino

V

zdaj je na nebu
več kot eno sonce
čapljina prerokovanja
niso več vredna zaupanja
tudi ona stoji
na cestnem oglu
komaj kaj za v usta
komaj kaj za v uho
še vedno mi je žal
jablan

zarja
tukaj če
ima rdeče prste
so robide
ali kri

VI

ko mu je učitelj
razlagal
o roži
med palcem
& kazalcem
se je Kasyapa nasmehnil
zbiram
mrtve čebele
s travnikov
nad nami

upoštevaj tu
je luknja
tišine
prešita
s ptičjim petjem
z dremežem rastlin
z vitli podmornic
15 jih je
dvigujejo ozvezdja

Foto © Edward Madrid Gómez

Alan McMonagle

Alan McMonagle se je rodil leta 1969 v Sligu na Irskem. Magistriral je iz kreativnega pisanja na Irski državni univerzi v Galwayu. Je pisec kratke proze, pesnik in dramatik. Njegove zgodbe so bile objavljene v številnih irskih in severnoameriških literarnih revijah, kot so *The Adirondack Review*, *The Valparaiso Fiction Review*, *Natural Bridge*, *Grain*, *Prairie Fire*, *Southword* in *The Stinging Fly*. Njegova prva zbirka kratkih zgodb *Liar Liar* (Lažnivec, lažnivec, 2008) je bila leta 2009 v širšem izboru za mednarodno nagrado Franka O'Connorja za kratko zgodbo. Naslovna zgodba njegove druge zbirke *Psychotic Episodes* (Psihotična stanja, 2013) je bila nominirana za nagrado »Pushcart«. Omenjena zbirka je bila tudi v širšem izboru za mednarodno nagrado Franka O'Connorja za kratko zgodbo (2013). Prejel je več nagrad, med drugim nagrado Jonathana Swifta (2010) in nagrado »Writing Spirit« za kratko zgodbo (2011), ter literarne štipendije Irskega umetniškega sklada (2007), Umetniške rezidence poklicnih umetnikov v Yaddu v New Yorku (2010), Centra za kreativnost v Banffu v Kanadi (2010) in španske Fundacije Valparaiso (2012). Živi in dela v Galwayu.

Alan McMonagle was born in 1969 in Sligo, Ireland. He obtained an MA in Creative Writing from National University of Ireland in Galway. He is a short fiction writer, poet, and playwright. His stories have been published in many Irish and North American literary journals such as *The Adirondack Review*, *The Valparaiso Fiction Review*, *Natural Bridge*, *Grain*, *Prairie Fire*, *Southword* and *The Stinging Fly*. His first collection of short stories, *Liar Liar* (2008) and was longlisted for the Frank O'Connor International Short Story Award in 2009. The title story from his second collection of short stories, *Psychotic Episodes* (2013), was nominated for the Pushcart Prize. This collection has also been longlisted for the 2013 Frank O'Connor International Short Story Award. He has received several awards for his short stories – among them the Jonathan Swift Award (2010) and the Writing Spirit short story award (2011) – as well as literary grants from the Arts Council of Ireland (2007), the Professional Artists' Retreat in Yaddo, New York (2010), the Banff Centre for Creativity in Canada (2010), and the Spanish Fundación Valparaiso (2012). He lives and works in Galway.

Making Love to Lana Turner

(excerpt)

When Sylvia isn't looking I make love to Lana Turner. My indiscretions occur in the sitting room, in the upstairs bathroom, in the guest bedroom, in the utility room and in the cloakroom beneath the stairs. Sometimes Lana beckons me into the garden. She pouts her ransom lips, shakes out her luminous hair and, before I know it, I'm crawling indiscriminately among the tangled weeds, in search of her succulent physique. Once or twice we have ended up in the garden shed.

This morning, I'm making love in the kitchen, a place where I seem to find myself for hours on end these days. The climactic moments themselves happen at one end of the new dining table, a beechwood six-seater plucked by Sylvia from the B&Q along the edges of our town. Only I do not refer to it as the dining table. Now that I have found a consistent use for it, I refer to it as my desk.

"Go get your own table," Sylvia says to me when she suddenly appears, catching me unawares.

"Shoo your self," I reply, "or there'll be no dinner this evening."

"Promises, promises," she echoes and leaves me be again.

After we make love I like to share my thoughts with Lana. Particularly, in the moments after my final surrender. Lana's indifferent expression tweaks a pang of uncertainty within me, a buried needle come suddenly to life that prods my innermost concerns. Once Lana's urgent appeals have subsided, I find I cannot cope with the tentative silence hovering over us.

At first, I speak without thinking. Word for word, I regurgitate the most obvious utterances as though still reeling from my initial infatuation. What does a Hollywood legend want with a washed-up timber salesman? Why do my cumbersome charms never fail to impress? Will you sign my poster? I ask, having collected myself after the wild courses of our time together. It is something I ask for every time. At this stage I am like a broken record. Soon I become braver. "I like your flesh," I say to Lana. "It quivers." And we begin all over again.

Once, after a particularly intense bout of love making, I implored Lana to run away with me. Running away has always seemed to me a good idea. *You know something, honey*, she said to me after a lengthy pause. *You're about as smooth as an air-crash*. These are the only words she has ever spoken to me, and from the moment they were uttered, she has shown no interest in anything I have to say. Truth be told, the lady has only one thing on her mind. She is insatiable.

Nevertheless, once our pleasure time together ends, I tend to ramble on. I tell her I really liked her in *The Postman Always Rings Twice*. Her role as a dangerous lady really turned me on, I say. Especially the ocean scene

near the end when she insists on swimming out until she knows she is too tired to make it safely back to shore. Though I like running away, coming face-to-face with a little danger beforehand I feel makes escape taste that little bit sweeter. And there and then I share with Lana one of my favourite pieces of wisdom – in order to know the sea you must experience it when your feet cannot touch the sand as well as when they can. I also cite our illicit affair as a concrete example of what I am talking about. So I really identified with that scene, I tell her. You are my soul mate, I say.

I mention the poster again. Actually, it's more like a large photograph, a black and white screen shot from the movie I had pinned to my bedroom wall long before Sylvia and I took up reins together. Lana is wearing her white uniform. Her hair is kinked at the ends. Her eyebrows are pencilled in. There is not one single blemish on her skin. She's standing over her injured co-star, John Garfield, her conspiratorial look lost in the hatchings of a devil-scheme. She could kill with the look in her eyes. I can think of worse ways to die.

Eventually, as I knew would happen, I mention Sylvia. I'm worried about Sylvia, I say to Lana, cutting to the chase. I barely conceal the quiet desperation in my voice. Out of the corner of my eye, I see Lana give me one of her looks. *Wake up you sap*, it says. *Open your eyes and smell the flowers*. But her flinty words are lost on me. Is there something you know that I don't? I find myself asking next.

The thing is, since I started making love to Lana, I've noticed that Sylvia has been replacing me with things. Last month it was a dishwasher. "Don't you just love turbulent appliances," she said to me. "No, I do not," I replied, but she wasn't listening. She was too busy kneeling down beside the sink, her good ear clamped to the sudsy rhythms she had just fallen for.

Nor is she confining her attentions to inanimate objects. There has been talk of an Alsatian. "What's wrong with a poodle?" I offered and she laughed. She laughed for a good while, and it took some effort on my part to persuade her that my comment was not intended as a joke – Sylvia knows well I cannot tell a joke to save my life. Currently, she is saving up to buy a horse – she reckons she can pick one up for a couple of hundred euros. "I could be a lover of horses," she says, and, for once, I think she is supplying me with too much information.

Today, it is a plant.

It arrived an hour ago, in a large octagonal pot. It's an Arizona lily, although Sylvia keeps referring to it as the Amazonian lily. Upon its arrival, she placed it on a high stool waltzed home from our local bar one night past. She then stood the high stool by the patio doors, directly in my line of vision. Then began a litany of compliments, a litany she adds to every time the thing catches her eye.

"At least call it by its proper name," I say.

"I want to call it the Amazonian lily," she replies, flicking the information card bedded into the pot's soil.

Looking at it I can't see any reason why the thing should be referred to as any kind of lily. It is nothing more than a pile of glossy leaves.

Possibly our garden's exotic nature is imposing a sultry influence upon Sylvia's choice of language. When she addresses the new addition to our household, perhaps she considers the word Amazonian more in keeping with the tropical nettles and petrified toadstools that dominate our little plot. She probably thinks the word lends itself to the garden's flourishing pond life, its immortal bracts of thistle, the swampy sounds underfoot. Whatever her reasons she ignores all my attempts to have her address it by its proper name.

"Why is it on the stool?" I ask. "It's blocking my view."

"The guy at the garden centre said the Amazonian lily craves light," she replies, sticking her head into the leaves. "Otherwise it won't flower."

Of course I'm just being flippant. My restricted garden view aside, I have another reason for lodging my complaint. The morning is lush with promise, and I'm looking forward to an earthy rumble with Lana. By the expectant look in her eyes, Lana is in a similar mood. It's too good an opportunity to squander, I tell myself. And Lana's unspoken message is reaching me loud and clear: *Get rid of her*.

Previously, to get rid of Sylvia I purchased a Black and Decker. She had been banging on about curtains for the guest bedroom. "I want to drill holes," she said. So, I took myself to Woodies and picked up the latest model. It has gears and comes with a rechargeable battery. I even threw in a set of drill bits. Immediately, Sylvia disappeared upstairs and the loudly whirring sounds that ensued allowed Lana and I take our unions to hitherto unknown regions. We shared pleasant gasps, joyful shrieks and a highly varied selection of situations. Particularly pleasing to my ears was a steady procession of pleas for more. Pleas that seemed to draw from the core of the earth itself, from the farthest extremities of ecstasy, if I may be so bold. I really don't know how the table withstood it all – so typical of Sylvia to pick one that will endure. Naturally, there was only so much of this I could take – my stamina isn't quite what it used to be – and, eventually, my back gave out.

So there I was. Stretched out across the beechwood in a useless heap. Crumpled up. I was exhausted, my back was aching and you can imagine the look upon my face when I hauled myself off the table, casually looked up and saw Sylvia standing at the kitchen door, twirling the Black and Decker around her middle finger – just like a Wild West gunslinger. In the background I could hear Lana sniggering.

"This thing doesn't work," Sylvia said.

"It makes enough noise," I replied, and bounded across to her before she made any sudden moves.

Immediately I noticed that she had it in reverse gear. And when I politely pointed this out, so relieved was she to be able to start drilling holes again she forgot all about any suspicions my dishevelled appearance merited. To head off future suspicion I invented chores that involve time in the kitchen. In between bouts of love making, I now cook, scrub floor tiles, and make pot loads of tea.

Ljubljenje z Lano Turner

(odlomek)

Kadar Sylvia ne gleda, se ljubim z Lano Turner. Moje indiskretnosti se dogajajo v dnevni sobi, v kopalnici zgoraj, v sobi za goste, v shrambi in v garderobi pod stopnicami. Včasih mi Lana da znak, naj pridem na vrt. Našobi svoje izsiljevalske ustnice, razpusti bleščeče lase, in še preden se zavem, se že nepremišljeno plazim med prepletenim plevelom, iščoč njen sočni stas. Enkrat ali dvakrat sva končala v vrtni lopi.

Danes jutraj se z njo ljubim v kuhinji; v prostoru, kjer zadnje čase, tako se mi zdi, neprenehoma tičim. Kar zadeva same trenutke vrhunca, se ti zgodijo na enem koncu nove jedilne mize – bukovne mize za šest oseb, ki jo je Sylvia nabavila v Bauhausu na obrobju našega mesta. Sam ji sicer ne pravim jedilna miza. Zdaj, ko sem zanjo končno našel stalno rabo, ji pravim moja delovna miza.

»Kupi si že svojo mizo,« mi reče Sylvia, kadar se nenadoma pojavi in me preseneti.

»Šč, šč,« ji odvrnem, »ali pa danes ne bo večerje.«

»Besede, besede,« me posnema in znova pusti samega.

Ko končava z ljubljenjem, svoje misli rad delim z Lano. Še posebej v trenutkih, ki sledijo moji dokončni predaji. Lanin ravnodušni izraz boleče podreza v mojo notranjo negotovost, zakopana igla, ki zbode moje najgloblje bojazni, nenadoma oživi. Kakor hitro se Lanini vztrajni pozivi poležejo, imam občutek, da ne bom prenesel negotovega molka, ki visi nad nama.

Najprej spregovorim, ne da bi kaj pomislil. Besedo za besedo bljuvam najbolj očitne izjave, kakor da bi se še zmeraj odmotaval iz svoje začetne zaslepljenosti. Kaj bo holivudski legendi takle neuspešen prodajalec stavbnega lesa? Kako je mogoče, da jo moj okorni šarm impresionira vsakokrat brez izjeme? Se mi boš podpisala na plakat? jo vprašam, ko se uspem zbrati po divjem minevanju časa, ki ga preživiva skupaj. Prav vsakič jo to vprašam. V tej fazi sem kot pokvarjena plošča.

Kmalu postanem pogumnejši. »Rad imam tvoje meso,« rečem Lani. »Drhti ti.« In spet začneva od začetka.

Enkrat, in sicer po prav posebej intenzivnem zagonu ljubljenja, sem Lano rotill, naj pobegne z mano. Pobeg se mi je zmeraj zdel dobra zamisel. *Všč kaj, honey*, mi je rekla po predolgem premolku. *Približno tako osladen si kot letalska nesreča*. To so edine besede, ki mi jih je kdaj rekla, nato pa od trenutka, ko so bile izgovorjene, ni pokazala nikakršnega zanimanja za kar koli, kar se je meni zdelo, da ji moram povedati. Roko na srce, roji moji dami po glavi samo ena stvar. Nenasitna je.

Jaz pa vseeno, potem ko se najin skupni čas užitka konča, rad še malce dolgozevim. Rečem ji, da mi je bila v filmu *Poštar zvoni samo dvakrat* izredno

všeč. Njena vloga nevarne ženske me je resnično vzburla, ji povem. Še posebej tisti prizor ob oceanu tik pred koncem, ko vztraja, da bo odpлавala daleč na odprto morje, čeprav je preveč utrujena, da bi se lahko vrnila nazaj na obalo. Čeprav imam rad bežanje, se mi zdi, da je pobeg zaradi predhodnega in neposrednega soočenja z nevarnostjo še nekoliko slajši. In na licu mesta zaupam Lani eno svojih najljubših modrosti – če bi rad spoznal morje, ga moraš doživeti, ko tvoja stopala ne dosežejo peska pa tudi ko ga dosežejo. Najino prepovedano zvezo navedem kot konkreten primer za tisto, o čemer govorim. Vidiš, da sem se res poistovetil s tistim prizorom, ji rečem. Moja sorodna duša si, ji pravim.

Spet omenim plakat. V bistvu je to zgolj velika fotografija, črno-beli posnetek iz filma, ki sem si ga pribil na steno svoje sobe davno pred tem, ko sva s Sylvio skupaj prevzela vajeti. Lana je oblečena v belo uniformo. Konice las se ji vihajo. Obrvi ima zarisane s svinčnikom. Na njeni koži ni ene same samcate pomanjkljivosti. Stoji nad poškodovanim glavnim soigralcem Johnom Garfieldom, njen zarotniški pogled se izgublja v snovanju vražjega načrta. S tem pogledom bi lahko tudi ubijala. Dosti hujše smrti mi pridejo na misel.

Končno in kot bi vedel, da se bo to zgodilo, omenim Sylvio. Skrbi me zaradi Sylvie, rečem Lani brez ovinkarjenja. Komaj še lahko prikrijem tiho obupanost v svojem glasu. S kotičkom očesa vidim Lano, kako mi nameni enega tistih svojih pogledov. *Zbudi se, cepec*, mi govori ta pogled. *Odpri oči in poduhaj cvetlice*. Toda njene skope besede zame nimajo nobenega pomena. Ali obstaja kaj, kar ti veš, jaz pa ne? jo nato vprašam.

Kajti vse odkar sem se začel ljubiti z Lano, opažam, da me je Sylvia začela nadomeščati s stvarmi. Prejšnji mesec me je s pomivalnim strojem. »Pa kaj ti res nisi nor na hrupne naprave?« mi je rekla. »Ne, nisem,« sem odgovoril, toda ona me ni več poslušala. Povsem zaposlena je bila s tem, da je klečala poleg kuhinjskega korita in imela uho, na katero bolje sliši, prilepljeno na ritem pene, ki jo je povsem prevzel.

Svoje pozornosti pa ni omejila na nežive predmete, kje pa. Zadnje čase pogosto omenja nemškega ovčarja. »Kaj pa je narobe s pudljem?« sem ji ponudil, ona pa se je zasmejala. Lep čas se je smejala, in kar potruditi sem se moral, da sem jo le prepričal, da moja opazka ni bila mišljena kot šala. Sylvia dobro ve, da ne znam praviti šal, pa če bi bilo od tega odvisno moje življenje. Zato zdaj tudi varčuje, da si bo kupila konja – dozdeva se ji, da bi ga lahko dobila že za par sto evrov. »Zdi se mi, da bi lahko postala ljubiteljica konj,« reče, jaz pa pomislim, da me zalaga s preveč podatki.

Danes je na vrsti lončnica.

Pred eno uro je prišla, v velikem osmerokotnem loncu. Arizonska lilija, čeprav ji Sylvia ves čas pravi amazonska lilija. Po prihodu jo je postavila na visok barski stolček, s katerim sva neke noči nekoč odplesala domov iz najinega bližnjega lokala. Nato je barski stolček postavila poleg vrat v atrij,

točno po sredini mojega vidnega polja. Zatem so se začele litanije pohval, litanije, ki jih doda vsakič, ko tista reč pritegne njen pogled.

»Vsaj s pravim izrazom jo imenuj,« ji rečem.

»Če pa jo hočem imenovati amazonska lilija,« odgovori in krcne kartonček s podatki o rastlini, ki je zaboden v prst v loncu.

Ko jo takole gledam, ne vidim prav nobenega razloga, da bi to reč sploh lahko imenovali lilija, kakršna koli že pač. Kup povoščenih listov je to, čisto nič drugega.

Nemara pa vsiljuje eksotični značaj najinega vrta svoj čutni vpliv na Sylvijino izbiro jezika. Ko naslavlja novo pridobitev v najinem gospodinjstvu, se ji beseda amazonska nemara zdi bolj v skladu s tropskimi koprivami in okamnelimi krstacami, ki prevladujejo na najini mali krpi zemlje. Najbrž se ji zdi, da je že izraz sam bolj ustrezen za bohotno življenje v ribniku na vrtu, za trajne ovršne liste osata, za močvirno cmokanje pod nogami. Naj si bodo njeni razlogi taki ali drugačni, Sylvia se niti zdaleč ne zmeni za moje poskuse, da bi jo prepričal, naj lončnico imenuje s pravim imenom.

»Zakaj je pa na stolu?« jo vprašam. »Pogled mi zastira.«

»Tip v vrtnariji je rekel, da amazonska lilija potrebuje ogromno svetlobe,« odgovori in vtakne glavo med liste. »Sicer ne bo vzcvetela.«

Jasno, da jo samo zbadam. Če odmislim dejstvo, da mi lončnica zastira pogled na vrt, imam še drug razlog za pritoževanje. Današnje jutro bohotno obeta marsikaj in že se veselim zemskega ruvanja z Lano. Sodeč po pričakovanja polnem izrazu v njenih očeh je Lana razpoložena enako kot jaz. Predobra priložnost, da bi jo zapravila, si rečem. In Lanino neizgovorjeno sporočilo pride do mene glasno in jasno: *Znebi se je*.

Predhodno sem ravno zato, da bi se znebil Sylvie, nabavil vrtalni stroj. Lep čas mi je težila zaradi zaves v sobi za goste. »Luknje hočem zvrtni,« je rekla. In tako sem se res odpravil v trgovino za domače mojstre in izbral najnovejši model. S prestavami in priloženim akumulatorskim polnilcem. Nekaj svedrov pa sem navrgel še za povrh. Sylvia je nemudoma izginila gor in glasni brenčeči zvok vrtanja, ki je sledil, je Lani in meni omogočil, da sva najine združitve ponesla v doslej neznana območja. Delila sva si nasladno sopenje, radostne krike in nadvse raznolik nabor položajev. Še posebej blagozvočen za moja ušesa pa je bil nepretrgan niz pozivov, da hoče še. Pozivov, ki so se, tako se je zdelo, izvili iz jedra zemlje same, iz najbolj skrajnih meja ekstaze, če se smem drzno izraziti. Pojma nimam, kako je miza sploh lahko kljubovala vsemu temu – tipično za Sylvio, da je izbrala mizo, ki veliko prenese. Seveda pa je bilo tistega, kar sem lahko prenesel sam, le toliko in toliko – moja žilavost ni več takšna, kot je bila svoje čase – in nazadnje me je izdal hrbet.

In sem omagal. Iztegnjen na bukovem lesu kot nekoristna gmota. Ves pomečkan. Izčrpan sem bil, hrbet me je bolel, in lahko si predstavljate izraz na mojem obrazu, ko sem se nekako le od vlekel od mize in ležerno

pogledal gor in zagledal Sylvio, kako stoji pri kuhinjskih vratih in suče vrtalni stroj okoli sredinca – kot kak strelec na Divjem zahodu. V ozadju pa sem slišal Lano, kako se cinično smeje.

»Tole sploh ne dela,« je rekla Sylvia.

»Hrup vsekakor povzroča,« sem odgovoril in odskočil proti njej, preden bi se utegnila nenadoma premakniti.

Takoj sem opazil, da ima vrtalni stroj v vzvratni prestavi. In ko sem ji to vljudno omenil, ji je neznansko odleglo, saj je dojela, da bo spet lahko vrtala luknje, in hipoma je pozabila vse sume, ki jih je porodil moj razmršeni videz. Da bi odvrnil tudi vse prihodnje sume, sem si izmislil domača dela, ki terjajo veliko časa v kuhinji. In tako zdaj med epizodami ljubljenja kuham, loščim talne ploščice in kuham na litre čaja.

Prevedla Tina Mahkota

Foto © Tian Xiaojun

Zhao Si

Zhao Si se je rodila kot Zhao Zhifang v Šanghaju na Kitajskem. Leta 2001 je na Univerzi Guangxi magistrirala iz zgodovine kitajskega jezika, leta 2006 doktorirala iz primerjalne književnosti na Kitajski družboslovni akademiji in leta 2010 uspešno končala postdoktorski študij zahodne poezije iz obdobja moderne na Pedagoški univerzi v Pekingu. Zhao Si je pesnica, esejistka, prevajalka, urednica in strokovnjakinja na področju pesniške teorije. Trenutno je članica uredništva osrednje pesniške revije Društva kitajskih pisateljev 诗刊 (Pesniški list). Med njena dela sodita pesniška zbirka 诗集《白乌鸦》(Beli vran, 2005) in zbirka esejev 散文集《拣沙者》(V pesku iščem zlato prah, 2005). Njena poezija je bila objavljena tudi v kitajskih literarnih revijah 诗江南 (Poezija Jingnana), 诗歌月刊 (Pesniški mesečnik) idr. Kot prevajalka je znana po tem, da je v kitajščino prevedla obsežno antologijo poezije Tomaža Šalamuna, ki je izšla pod naslovom 萨拉蒙诗选 (Tomaž Šalamun: Izbrane pesmi, 2013), ter izbrane pesmi in eseje številnih drugih avtorjev, kot so Hart Crane, Ted Hughes, Dariusz Tomasz Lebioda in Mihail N. Epstein. Leta 2012 je prejela nagrado Marije Konopnicke za prevode poljske poezije.

Zhao Si was born as Zhao Zhifang in 1972 in Shanghai, China. She obtained an MA in Chinese Language History from Guangxi University in 2001, received a PhD in Comparative Literature from the Chinese Academy of Social Sciences in 2006, and successfully completed her postdoctoral studies on Western Modern Poetics at Beijing Normal University in 2010. Zhao Si is a poet, essayist, translator, editor, and poetics scholar. She is currently a member of the editorial board at 诗刊 (Poetry Periodical), the primary poetry journal of the Chinese Writers' Association. Her works include the book of poetry 诗集《白乌鸦》(White Crow, 2005) and the book of essays 散文集《拣沙者》(Gold-in-sand Picker, 2005). Her poetry has also been published in Chinese literary magazines such as 诗江南 (Poetry of Jingnan) and 诗歌月刊 (Poetry Monthly). As a translator, she is known for having translated a comprehensive anthology of poems by Tomaž Šalamun into Chinese, published under the title 萨拉蒙诗选 (Tomaž Šalamun: Selected Poems, 2013), as well as selected poems and essays by many other authors, such as Hart Crane, Ted Hughes, Dariusz Tomasz Lebioda, and Mikhail N. Epstein. In 2012 she received the received the Maria Konopnicka Prize for translating Polish poetry.

孩 子

他们消失了，转眼
无踪。海浪涌动，卷走的时间
一个个打着卷的涡旋，卷发柔软，
笑容明亮。

明亮的他们消失了，成片成片。此前
他们是星星，在地球上黯淡的反光
Cherubim，借用了灵魂最初的模样
反光双翼的量子波长
但星星们离地球太远
反光震荡

打着卷的时间，柔软的天使
反光消失了，消失得太快。

叹 息

——为大屠杀死难者

我听见，我听见掉进混乱与惊恐的人群
掠起群集的雨乌鸦，大笑，成群的大笑飞过
撞着哭墙。胜利的业火口含利刃
切割叹息，一片，两片，羽毛飞舞
你出现，出现在漫天大雪中
你们所无法想象的事物出现，时间到了
白色的血滴滴溅起，雪花中最亮的朵朵
我看见，我看见你的大苦之心鼓胀，鼓胀
轰然而出的天使，一边敛紧他尚不熟悉的大翼翅的根部，顶住从你的内心吹出的风口
一边用尖嘴喙低头凿开偌大的石化世界
已经僵硬的你，如此巨大的叹息矗立内燃
一堵火墙，一堵火墙阴湿地燃烧，冒着
苦涩的白烟坍塌，埋下，埋下永恒叹息

乘

我无依的灵魂水母般向你张开
 透明，无辜，不知道自己身带毒素
 它只在你的凝视中感到亲密温暖
 你爱怜它，是吗？
 它注定是属于你的
 无处不在的你，此刻就在
 行进地铁大水壶般的晃荡里水绿荧人
 而我是你的一粒小颗的水珠乘客
 你一望即明
 我体内颠簸着属你的水分子的呼应，对吗？
 吮吸它吧
 过于喧嚣的疏离
 我愿在你的怀中脱水枯萎
 彼时，将会有一团银亮
 允诺给你
 一架自你的掌上冉冉升起的
 属灵的近地飞行器

恋 舞

那些疲惫的脸也是我的脸，
 那些无望的心也是我的心，
 那些挣扎的人也挣扎在我的体内，
 这个漏洞百出的世界也是我不得不披挂的衣衫，
 而那些貌似幸福却取悦不了我渴求的灵魂。
 在创造的神性每一次欣悦的闪光中，
 我都看见承接秘密流转的幸福，
 伸开它巨大辉煌的凤凰尾翼，
 在残酷的生存之舞中，
 安慰地稳稳托住了我的腰身。

祭 肉

一条沾满泥、水的揉成团的牛仔褲
不尋常地躺在雨後的街邊
像一張飽經風霜的人臉
不知是暴力、傷害的殘留物
還是只是簡單地被厭棄

一群滿臉倦怠的候車人
每天準時地蜂擁在一旁的車站
每當一輛公交車開來
便是一頓乍起，人
彷彿撲向祭肉的鳥群

今天早晨，不尋常地
我的受傷害的視覺，看到
命運最黑暗的部分，總在惦記着
一塊不斷趕上厄運的祭肉

小 朵

奔跑在跟毀滅賽跑，無處可躲，小朵奔跑
毀滅花開朵朵，灰塵的鵝毛大雪黑雲壓下
小朵奔跑，抵死奔跑，要穿過亂雲飛渡，
穿過陷落的家園，穿過邪惡創造力的腰身
天使在回望，無遮無蔽，誰在拆拆飛速地拆
無家無告，我跑跑莫名其妙地跑，不接地氣
針尖上的小朵，刀俎上跑，一小朵
微小如被施法的塵埃，我們僅剩的靈魂
一小朵，被一大坨求生拋出的小朵，謝天
謝地，我乘乘乘花朵的降落傘，三朵花傘
浪花依舊，險象環生增生超生，一定要有
動作，小朵20號腳下射出油門
讓子彈飛奔，小朵13號旁逸斜出如出槍膛
騎上蜜蜂，巨無霸嗡鳴，宛如九个小朵
在恐懼九重深的巍峨里，穿梭九毫米
如豆燈火，小朵星星點點，垂落
又飆起的希望，火光一閃
爭鬥，爭鬥，舉起兩根縫衣針
我織織織進三重詛咒，與混亂戰鬥
自救的口袋，一截布道的手指
蓋上我，在天空下睡去，向着熄火的朝陽。

家

给布鲁诺·舒尔茨等

你是某个我从未见过但天然喜欢的东西
漂浮着的黑森林里突然迸出的光的小镇
温暖、耀眼，毫不节制
如此性感的行走路线
穿越我，悬停身后
一张巨大的灵魂蛛网无法言传的牵连
搬运着一条条充满归属感的小镇街道
三倍惊人的嗅觉在四月晚风中
闻听
高大的幽灵们——曾在
每一条街后住着的，多少世代中
每一个我的似曾相识的异乡亲人
一一升起
至今仍如正午骄阳
投思想的沉沉阴影予一览无余的大地

Otroci

Izginili so, hipoma
brez sledi. Valovanje morja, čas, ki ga odvrtni stran,
vrtljaj za vrtljajem vrtnca, mehki kodri,
svetleči nasmehi.

Oni, svetleči, so izginili, hektar za hektarjem. Pred tem
so bili zvezde, ki so medlo odsevale na Zemlji.
Kerub si je izposodil začetno podobo duše,
kvantna valovna dolžina svetlobe, ki se odbija od njegovih kril,
zemlja je daleč od zvezd,
odsev trepeta.

Med vrtinčenjem časa stran, mili angeli,
odsevi zvezd izginejo, hipoma.

Vzdihi

vsem žrtvam pobojev

Slišim, slišim deževnato jato vran, kako pada in se izliva iz množic
kaosa in strahu, smeh, krohoti, ki letijo mimo in se zaletavajo v Zid
objokovanja. Karma zmage ima v ustih oster nož in reže vzdihe na
koščke; en košček, dva koščka, perje frfota, pleše. Ti se prikažeš med
vrtinčenjem snega. Pojavi se nekaj, česar si ne morete predstavljati.
Prišel je čas, škropijo kaplje bele krvi, med najsvetlejšimi cvetovi snežink
zagledam, zagledam, kako tvoje trpeče srce nabreka, nabreka, vse dokler
ne zagrmi ven angel, napne svoje velike, še neznane korenine kril in
kljubuje pihanju iz vetrne vrzeli v tvojem srcu, pri tem pa sklanja glavo,
da bi z ostrim kljunom pozobal nemajhen okameneli svet. Ti pa že otrpel
kot orjaški vzdih stojiš pokončno, a v sebi goriš. Ognjeni zid, ognjeni zid
gori temačno in vlažno, v nevarnosti, da se zruši v grenkem belem dimu,
da pokoplje, pokoplje pod sabo vzdihe večnosti.

Vožnja

Moja razlaščena duša se kot meduza širi proti tebi,
 prozorna, nedolžna, ne ve za strupe, ki jih nosi v sebi.
 Zgolj v tvojem strmenju se počuti toplo in domače.
 Do nje gojiš nežna čustva, mar ne?
 Usojeno ji je, da ti pripada;
 ti, zdaj vseprisoten, si v tem hipu
 svetleč vodno zelen, ki se ziblje v premikajočem se metroju, velik kotel,
 medtem ko sem jaz drobna kaplja tvojih potnikov.
 Z enim samim pogledom razumeš vse.
 V moji notranjosti odmevajo trki tvojih vodnih molekul, mar ne?
 Posreбай jih.
 Preglasna odtujitev.
 Pripravljen sem se izsušiti in oveneti v tvojem naročju
 in takrat bi ostal klobčič svetle srebrne
 obljube, da ti bom podarila
 duši pripadajočo vesoljsko ladjo v nizki zemeljski orbiti,
 ki se počasi dviguje s tvojih dlani.

Ljubezenski ples

Vsi tisti izčrpani obrazi so moj obraz,
 vsa tista brezupna srca so moje srce,
 vsi tisti ljudje, ki se borijo, se borijo v meni,
 ta luknjasti svet je oklep, ki ga moram jaz nositi,
 toda ta navidezna veselja ne morejo potešiti moje hrepeneče duše.
 Le v slehernem radostnem preblisku božanstva ustvarjanja
 vidim podedovano ezoterično srečo,
 ki razpira svoj veličastni feniksov rep
 in me v neusmiljenem plesu preživetja
 tolažeče trdno podpira v pasu.

Žrtevno meso

par v kepo zmečkanih blatnih kavbojk
neobičajno leži na cesti po dežju
videti je kot razbrazdan obraz
nihče ne ve, ali je ostanek nasilja, poškodbe
ali pa preprosto zavržen

množica ljudi z zdelanimi obrazi čaka na avtobus
vsak dan se ob isti uri zgrinja na eno stran avtobusne postaje
vsakič ko avtobus pripelje
se množica naenkrat zgane, ljudje
so videti kot jata ptic ujed, ki plane na žrtevno meso

danes zjutraj, nenavadno,
moj poslabšani vid opazi,
da najtemačnejši del usode, ki me vedno skrbi,
neprekinjeno drži korak z žrtenim mesom, ki vodi v pogubo

Pikica

Teče v tekmi z uničenjem, brez kraja, kamor bi se lahko zatekla, pika teče,
uničenje pikčasto cveti, veliki prašni kosmi črnih oblakov pritiskajo navzdol;
pika teče, vztrajno, želi se prebiti skozi neurejene oblake na nebu,
prodreti skozi padlo domovino, predreti pas zlobne ustvarjalnosti.
Angel se ozre nazaj, nikjer nobenega zatočišča, kdo ruši, kar naprej ruši
s polno hitrostjo? Brez doma in brez pomoči, tečem, tečem, na koncu
nepopisno tečem, nikjer nobenega zapika,
pika, ki teče po konicah igel, po rezilih nožev in tnalih,
pika, majhna kot pričarani prah, edini ostanek naše duše,
pikica, ki jo je izvrgla velika kepa volje po preživetju. Hvala Bogu!
Vozim se, vozim se, vozim se s padalom rož, z dežniki s tremi rožami na
prščih valovih nevarnosti in krize se rojevajo in naraščajo.
Treba je ukrepati! Pika št. 20 z nogo pritisne sprožilec in krogle poletijo;
pika št. 13 plane iz cevi kot ukrivljeni strel.
Jahajoč čebele, brenčoč naokrog vsaj devet pik
poleti skozi devetmilimetrške luči fizolaste oblike, v prekleto globokem
prekašanju strahu, svetlikajoče se pike padajo,
upanje pljuska naokrog, plamen se iskri!
Boj! Boj! Dvigaje dve šiviljski igli
tkem, tkem, tkem trojno preklet, okrog glave nereda
samorešilni žep, pridigarški prst
me pokrije, zaspim pod milim nebom, z obrazom proti soncu, ki ugaša.

Dom

posebej za Bruna Schultza

Ti si nekaj, česar še nikoli nisem videla, a kar prirojeno ljubim
mesto luči izbruhne iz lebdečega črnega gozda
topla, bleščeča, sproščena
tako erotična pot
me preči, za mojim telesom ohranja
gromozansko pajčevino duše z neizrazljivimi povezavami
prestavi vsako cesto v mestu, ki jo preplavlja občutek pripadnosti
v večernih aprilskih sapah trojno ostro čutilo za vonj
voha in posluša
veličastne duhove, moje, *déjà vu* tuje sorodnike,
ki so kdaj koli živeli na vseh teh ulicah, se skozi generacije
drug za drugim dvigujejo
doslej še vedno visoko kot opoldanska žareča sonca
mečejo globoke sence misli na s pogledom premerjeno zemljo

Prevedla Katja Kolšek

Children

They disappeared, swiftly
without a trace. Coiling waves, whirled-away time
each and every spinning vortex, soft head curls,
bright smiles.

Acres and acres vanished, they of brightness. Before
they were dim reflections of stars on the earth.
Cherubim, borrowed the initial appearance of the soul,
the quantum fluctuations of their light-reflecting wings
reflection fluctuates

Coils and coils whirled-away time, soft angels,
the reflections of stars disappeared, so swift.

Sighs

for all the slaughter victims

I hear, I hear flock of rain, crowing, rushing out of stirred crowds of
chaos and frights, sweeping past, laughing, roars of laughter
crashing into the Wailing Wall. Triumphant karma holds a sharp blade
in its mouth and slices the sigh into pieces; one piece, two pieces,
feathers flutter, dancing. You emerge, among the whirling snow.
The thing you can't imagine arises. It's the time,
drops of white blood splash, the brightest blossom of snowflakes.
I see, I see your heart of great suffering swells up, up
till an angel thunders out, and he tightens up his not-yet-familiar
large wing roots, pressing against the blowing
from the wind gap in your heart, then bows his head to peck
such a sizable petrified world with his sharp beak. An already stiffened You,
so giant a sigh, stands upright while burning inside.
A fire wall, a wall of fire burns darkly and damply, smoking
whitely and bitterly, collapses and buries, buries the eternal sighs.

Riding

My dispossessed soul opens to you like a jellyfish,
 transparent, innocent, not knowing the toxins of itself.
 It only feels warm and intimate in your staring eyes.
 You love it in pathetically, don't you?
 It is destined to belong to you;
 ubiquitously, you, now, are the lovely water-green
 swinging in the moving metro, a huge kettle,
 while I'm a small drop of riders of you.
 With just one glance, you know it all.
 Inside me the water molecules echo your swinging, don't they?
 Suck it!
 Too noisy isolation.
 I am willing to dehydrate and wither in your arms,
 and then, there would be a ball of bright silver
 promise to give you
 a low earth orbit spiritual spacecraft
 rising from your palms

Love Dance

Those weary faces are all my face;
 those hopeless hearts are all my heart;
 those struggling people are all struggling inside me;
 this world full of loopholes is the clothes I have to wear too;
 but those seeming happinesses cannot satisfy my desiring soul.
 Only in every enlightened flash of the deity of creating,
 I see the inherited esoteric happiness
 unfolds its huge brilliant phoenix tail
 upholds steadily my waist soothingly
 in the brutal dance of survival.

A Sacrificial Meat

A pair of crumpled muddy jeans
 lies on the street unusually after a rain
 looking like a weather-beaten face
 no one knows if it is the remain
 of violence or harm or just plain abandoned

A host of people with weary faces waiting for the bus
 swarm at the station on time everyday
 Whenever a bus comes
 the crowd is stirred, as if
 a flock of raptors dashing toward sacrificial meats

This morning, unusually,
 my impaired vision sees that
 the darkest part of fate keeps pace with
 a sacrificial meat running into its doom

A Dot

Running in a race with destruction, nowhere to hide, a dot runs;
 destruction blossoms dottedly, large dust-flakes pressing down;
 a dot runs, desperately, heart-full of passing through scudded clouds
 across the sky, across fallen homeland, piercing the waist of evil creativity.
 An angel looks back, everywhere no shelter, who is demolishing, demolishing
 with full speed ahead? Homeless, helpless, I run and run and run at a
 loss, no touchdown,
 a dot running on tips of needles, on blades of knives and chopping boards,
 a dot, tiny as a conjured dust, the only remainder of our soul,
 a dot, casted by a big ball of desire to survive. Thank god!
 I ride and ride and ride a flower parachute, three flower umbrellas,
 against waves of spraying dangers, and incessant crises swell, swell, swell...
 There must be actions! No. 20 dot kicks a shot, making the bullets fly;
 No. 13 dot dashes out like a slant shot out of a barrel.
 Riding bees, buzzing about, at least nine dots
 fly through 9 millimeter bean-shaped lights in the hell-deep towering
 of frightening. Twinkle dots falling,
 hopes splashing, flashing sparkles!
 Struggle! Struggle! Lifting two sewing needles,
 threefold be the curse I weave and weave and weave 'round the disorder's head,
 a bag of saving oneself, a preaching finger
 covers me, who lay down under the sky, towards the flameout morning sun.

Home

especially for Bruno Schultz

You are something I've never seen before but innately love
 a town of light bursts out of a drifting black forest
 warm, dazzling, beyond any constraint
 such a sexy route
 runs through me, suspending behind
 a huge soul cobweb with inexpressible connections
 transfers every street in the town that is full of sense of belongingness
 in the night breezes of April, triple sharp olfaction
 smells, listening to
 lofty phantoms, my *déjà vu* foreign kinsfolk who
 had ever lived in each of these streets, in generations
 uprise one by one
 still high above they are, like high noon suns
 casting heavy shadows of thoughts on the no-hiding earth

Translated by Tim Lilburn, Xuan Yuan and the author

Mlada

vilenica 2013

***Young Vilenica
Award 2013***

Nagrajenka 13. Mlade Vilenice v starostni skupini od 7 do 10 let je Ajda Furlan, učenka četrtega razreda OŠ Draga Bajca Vipava, za pesem Moja knjiga. Mentorica: Damjana Černigoj.

Živimo v času, ko se podoba knjige zelo spreminja. Nekateri so nad tem navdušeni, drugi smo se sprijaznili, tretji pa se s spremembami sploh ne strinjajo. Toda eno je gotovo. Srečni smo tisti, ki nam je knjiga prijateljica. Taka, kot jo je v pesmi predstavila Ajda Furlan. Knjiga iz Ajdine pesmi je živa, veliko ve, polna je skrivnosti in je vedno na voljo. Pri podrobnem branju se bralec sprašuje, ali je knjiga res knjiga ali je kaj več. To ni zgolj snopič papirja, ujet v platnice, to je že kar prijateljica, bitje, nekdo, ki se ga nikoli ne naveličaš, saj, kot pravi avtorica, *posluša, razume, popelje, pokaže, odpira nove strani v življenju*. In pomembno je tudi to – da si jo je sama izbrala. Zgradba pesmi je enostavna, vendar samo na prvi pogled. V vsaki kitici se prvi trije verzi pojavljajo kot refren. S tem nam kaže na poslanstvo knjige. Drugi del kitice pa je dodatno pojasnilo, oblikovano v stopnjevanje. Rima pri tem sploh ni moteča, nasprotno, prav premišljeno je vtkana. In čisto na koncu pride bralec do sklepa, da je knjiga pravzaprav naše življenje, in nas sili k razmišljanju, da jo moramo sami popisati z lepimi dogodki.

Moja knjiga

Moja knjiga,
tista knjiga,
ki berem jo vsak dan.
Me posluša,
me razume,
če grem kdove kam.

Moja knjiga,
tista knjiga,
ki berem jo vsak dan.
Me popelje
in pokaže,
kako je svet prostran.

Moja knjiga,
tista knjiga,
ki berem jo vsak dan.
Mi od včeraj
vse do danes
odpira novo stran.

The winner of the 13th Young Vilenica Award in the 7-10 year age category is Ajda Furlan, a fourth-grader from Elementary School Drago Bajc, Vipava, for the poem My Book. Mentor: Damjana Černigoj.

We are living at a time when the concept of the book is changing radically – to the delight of some and the resignation, or even strong disagreement, of others. Still, one fact remains: lucky are those to whom the book is a friend. A friend like the one introduced in the poem by Ajda Furlan. The book of Ajda's poem is alive, knowledgeable, bursting with secrets, always at hand. A closer reading has the reader wondering whether there might not be something more to the book. Rather than a mere bundle of paper caught between covers, it is a friend, a being, someone never to tire of: according to the author it *listens, understands, guides, displays, turns over new pages in life*. What is of further importance is that she has chosen it herself. The structure of the poem is simple, but only at first glance. Each stanza is introduced by a three-line burden, thus driving home the mission of the book. The second part of the stanza contains an additional explanation, each more emphatic than the last. The rhyme, far from being a distraction, is judiciously woven into the poem. And at the very end, the reader is led to conclude that the book is in fact our life, to be filled with striking experiences by ourselves.

My Book

My book,
the very book
that I am reading every day.
Always listening,
understanding,
no matter where I make my way.

My book,
the very book
that I am reading every day.
Always guiding,
always putting
the world's vastness on display.

My book,
the very book
that I am reading every day.
From the past day
to this moment
turning over a new page.

Nagrajenka 13. Mlade Vilenice v starostni skupini od 11 do 14 let je Jerneja Rupnik, učenka petega razreda OŠ Črni Vrh, za pesem Majhna pesem. Mentorica: Ivanka Erjavec.

Jernejina pesem je igriva in hudomušna, gladko tekoča in poskočna in v resnici sploh ni majhna, saj se ne obnaša tako. Je pravi otrok, tak, kot smo ga odrasli v hitrici življenja nekje pozabili. Najprej se igra, nato se zresni in napiše roman, v temni noči na videz izgine, vendar se spet priplazi v sanje. Kadar je ni, jo pogrešamo. Pogrešamo pesem ali trenutke veselja? Pesnica sklene z mislijo, v kateri se sprašuje, kje je pesem. Odgovor moramo poiskati sami. Tako kot moramo poiskati pesem v sebi ali pa jo napisati – pišemo pa svoje življenje. In tako se rodi potreba po pesmi. Po ustvarjanju in po prebiranju tistega, kar je izmuzljivo. Avtorica nam s tem razloži, zakaj bralci vse redkeje beremo poezijo – ker je izmuzljiva in nas sili, da smo tudi ustvarjalci. Ali je branje pesmi skrivalnica? Jerneja v svojo pesem še posebej spretno skrije pridih otroštva – saj jo zapiše v obliki izštevanke, ki je (bila?) ena od najbolj priljubljenih otroških iger.

Majhna pesem

Majhna pesem je igriva,
skače med oblake in se skriva.
Ko na zemljo pricaplja,
se s prijatelji igra.
Vedno majhna
in zabavna,
meče sneg,
kot da ni majhna.
Ko pa pride drugi dan,
mora pisat spet roman.
In ko pride
temna noč,
čeprav je majhna,
mora proč.
Zdaj v sanjah,
sem ter tja,
majhna pesem
spet se igra.
V zlato jutro
se zbudi,
majhna pesem,
kje si ti.

The winner of the 13th Young Vilenica Award in the 11-14 year age category is Jerneja Rupnik, a fifth-grader from Elementary School Črni Vrh, for the poem A Small Poem. Mentor: Ivanka Erjavec.

Jerneja's poem is playful and humorous, fluent and frolicking and not small at all, to judge by its behaviour. It is the genuine child, the one that has been mislaid by us adults in the rush of life. It starts by playing, soberly goes on to work on a book, and seemingly disappears in the darkness of the night, only to creep back into our dreams. When it is gone, we miss it. But miss what – the poem or the moments of joy? The poet concludes by wondering where the poem is. The answer has to be sought out by ourselves. Just as the poem has to be sought out within us or recorded – and what is recorded is our own life. Hence the need for a poem. The need to create and to read what is elusive. The author thus explains why readers reach for poetry ever more rarely – because it is elusive and because it forces us to turn into creators ourselves. Is reading a game of hide-and-seek? With particular skill, Jerneja folds a taste of childhood in her poem by phrasing it as a counting-out rhyme, which is (or used to be?) one of the most popular children's games.

A Small Poem

A small poem likes to play,
 leap up cloud-high, hide away.
 When it patters down at length,
 it starts playing with its friends.
 Always small,
 gay as a lark,
 it throws snow
 like someone large.
 Come the break of the next day,
 there's a book to write away.
 And when nightfall
 has approached,
 although small,
 it has to go.
 Bouncing into dreams,
 again
 the small poem
 joins the game.
 It awakes
 to golden dew,
 little poem,
 where are you.

Nagrajenka 13. Mlade Vilenice v starostni skupini od 15 do 17 let je Eva Salopek, učenka drugega razreda gimnazije Šolskega centra Srečka Kosovela Sežana, za pesem Trgovina s heroji. Mentorica: Jelka Hadalin.

V letošnjem zborniku se je nabral kar lep snopič pesmi mladostnikov, ki so najbližje poti odraslosti. Odražajo duh časa – ljubezen, željo po begu v domišljjski svet, minevanje, so v prostem verzu ali pa se spogledujejo s stalnimi pesniškimi oblikami. *Trgovina s heroji* avtorice Eve Salopek pritegne že z naslovom. Heroji? Pa še v trgovini. In spet vprašanje. Kako naj pesem berem? Kot sonet? Kot roman? Kot angažirano pesem? Jo lahko zapojem in na kakšen način? Po eni strani je zelo boleče spoznanje, da pravzaprav vsi živimo na robu mesta (?), v kosovelovski sivini, naveličanosti, utrujenosti sveta, najhuje pa je, da smo se s tem že zdavnaj sprijaznili. Lirski subjekt, dekle, pa se ne pusti prepričati tistemu, ki je bil nekoč njen junak, in izstopi. Toda s tem pesmi še ni konec. Nadaljuje se v nenapisanem: Bo uspela poiskati nekaj boljšega, svetlejšega? Smo res že tako daleč? Poziva nas, naj se zbudimo. Pa se bomo? Pesem nas sili, da jo preberemo še enkrat in vedno znova. Kar je njena odlika in odlika dobrega pesništva sploh.

Trgovina s heroji

Na robu mesta, prav tam, »kamor ne hodiš«,
kjer tesnoba z ulic sili v obraz
in prah s tal v nos; oba sta odraz
vsega, kar v stiski išče heroja.

Za vrati z malto pokrite razvaline
vsi siromaki brez sreče in volje
kličejo junaka že zgodaj, ker bolje
se je gneče večerne ogniti.

In ti to veš
in ti si tam
in praviš, da sem tvoja, enaka,
in obetaš prihodnost, ki ni moja.

Vedi, da med nama je razlika;
nekoč »imela« sem junaka.

The winner of the 13th Young Vilenica Award in the 15-17 year age category is Eva Salopek, a second-grader from the Gymnasium of the School Centre Srečko Kosovel, Sežana, for the poem A Hero Shop. Mentor: Jelka Hadalin.

This year's almanac has garnered a sizeable crop of poems written by adolescents, which come closest to the path of adulthood. Written in free verse or inspired by fixed verse forms, they reflect the spirit of the age – love, a desire to escape into the world of fantasy, the passing of time. Eva Salopek's *Hero Shop* attracts attention with its very title. Heroes? And for sale to boot? A further question. How should I read the poem? As a sonnet? As a novel? As a socially committed poem? Can I sing it, and if so, how? On the one hand, there is the painful realisation that we all live on the periphery (?), in a Kosovelian greyness, boredom, world-weariness – and, worst of all, we have long been resigned to it. The speaker, the girl, refuses to be persuaded by her former hero and opts out. But the poem does not end here. It continues in the unwritten: Shall she succeed in finding something better, brighter? Have we really come to this? She calls on us to awaken. But shall we? The poem calls to be re-read, time and time again. This is a feature of her poetry, and of good poetry in general.

A Hero Shop

On city outskirts, where “one does not walk”,
on streets that mark you with anxieties
and send dust up your nose – two images
of all that seeks a hero in its need.

Behind the doors of mortar-plastered ruins
all wretched creatures with no luck or zest
call for a hero early: it is best
to give a wide berth to the evening crowd.

And you know that
and you are there
and tell me I am yours, the same,
hold out a future – but not mine.

Still, you should know there is a difference:
I “had” a hero at one time.

Translated by Nada Grošelj

**Dosedanji
udeleženci in
nagrajenci
Vilenice**

Previous

*Participants and
Vilenica Prize
Winners*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1986 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1986 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Fulvio Tomizza

Utemeljitev nagrade / Laudation: Jože Pirjevec

V publikaciji *Vilenica 1986* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1986* and took part in the literary readings:

Péter Esterházy, Reinhard P. Gruber, Ingram Hartinger, Zbigniew Herbert, Gert Hofmann, Tadeusz Konwicki, Lojze Kovačič, Slavko Mihalić, Gerhard Roth, Milan Rúfus, Eva Schmidt, Jan Skácel, Wisława Szymborska, Fulvio Tomizza, Istvan Vas, Igor Zidić

.....

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1987 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1987 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Peter Handke

Utemeljitev nagrade / Laudation: Erik Prunč

KRISTAL VILENICE 1987 / 1987 CRYSTAL VILENICA AWARD – Gregor Strniša

V publikaciji *Vilenica 1987* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1987* and took part in the literary readings:

Ivan Aralica, Tándori Dezső, Erzsébet Galgóczi, Lúbmír Feldek, Carmela Fratantonio, Peter Handke, Bohumil Hrabal, Geda Jacolutti, Drago Jančar, Alfred Kolleritsch, Ryszard Krynicki, Andrzej Kuśniewicz, Giuliana Morandini, Ágnes Nemes Nagy, Jan Skácel, Gregor Strniša, Wisława Szymborska, Dominik Tatarka, Veno Taufer, Pavle Ugrinov, Adam Zagajewski, Vitomil Zupan

DISPUT: Claudio Magris: *Ewaldova bakla* / Ewald's Torch

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1988 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1988 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Péter Esterházy

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Jože Hradil*

KRISTAL VILENICE 1988 / 1988 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Ewa Lipska*

V publikaciji *Vilenica 1988* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1988* and took part in the literary readings:

Birgitta Arens, Francesco Burdin, Sándor Csoóri, Jaroslav Čejka, Miroslav Červenka, Milan Dekleva, Danijel Dragojević, Benedikt Dyrlich, Vlado Gotovac, Marian Grześczak, Klaus Hoffer, Anton Hykisch, Gert Jonke, László Lator, Ewa Lipska, Marcelijus Martinaitis, Vesna Parun, Erica Pedretti, Richard Pietrass, Ilma Rakusa, Christoph Ransmayr, Renzo Rosso, Jarosław Marek Rymkiewicz, Ryszard Schubert, Tomaž Šalamun, Rudi Šeligo, Josef Šimon, Aleksandar Tišma, Judita Vaičiunaite, Tomas Venclova, Giorgio Voghera, Josef Winkler, Dane Zajc, Štefan Žarj

DISPUT: *Czesław Miłosz: Četrta učna ura / The Fourth Teaching Lesson*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1989 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1989 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Jan Skácel

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Albina Lipovec*

KRISTAL VILENICE 1989 / 1989 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Dubravka Ugrešić*

V publikaciji *Vilenica 1989* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1989* and took part in the literary readings:

H. C. Artmann, Jan Beno, Volker Braun, Gino Brazzoduro, Jan Buzássy, Paola Capriolo, Csoóri Sándor, Bogumil Ćuzel, Miroslav Dudok, Petar Gudelj, Christoph Hein, Milan Jesih, Gert Jonke, Eugeniusz Kabatc, Danilo Kiš, Ivan Klíma, Jurij Koch, Kajetan Kovič, Gabriel Laub, Florjan Lipuš, Miklos Meszöly, Emil Mikulenaite, Adolph Muschg, Tadeusz Nowak, Josip Osti, Tone Pavček, Kornelijus Platelis, Ingrid Puginigg, Miroslav Putik, Alojz Rebula, Carlo Scgorlon, Werner Sollner, Andrzej Szczypiorski, Antonio Tabucchi, Dubravka Ugrešić, Miroslav Valek, Dragan Velikić, Ligo Zanini

DISPUT: *György Konrad: S sredine / From the Centre*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1990 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1990 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Tomas Venclova

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Veno Taufer*

KRISTAL VILENICE 1990 / 1990 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Aleš Debeljak*

V publikaciji *Vilenica 1990* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1990* and took part in the literary readings:

Aleksandra Berková, Andrej Blatnik, Leon Briedis, Miroslav Červenka, Aleš Debeljak, Nedjeljko Fabrio, András Fodor, Branko Gradišnik, Niko Grafenauer, Reinhardt P. Gruber, Maja Haderlap, Paweł Huelle, Anton Hykisch, Eugenius Ignatavičius, Antanas Jonynas, Lubomir Jurík, Diana Kempff, Michael Köhlmeier, Tomas Saulius Kondrotas, György Konrád, Miroslav Košuta, Libuše Moníková, Stelio Mattioni, Péter Nádas, Gáspár Nagy, Boris Pahor, Miodrag Pavlović, Giorgio Pressburger, Eva Schmidt, Knuts Skujenieks, Jože Snoj, Andrzej Szypiorski, Ján József Szczepański, Susanna Tamaro, Ladislav Tažký, Goran Tribuson, Božena Trilecová, Ludvík Vaculík, Joachim Walter, Anka Žagar

DISPUT: *Veno Taufer: Izziv ali zgaga? / Challenge or Hassle?*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1991 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1991 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Zbigniew Herbert

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Niko Jež*

KRISTAL VILENICE 1991 / 1991 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Grendel Lajos*

V publikaciji *Vilenica 1991* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1991* and took part in the literary readings:

Ladislav Ballek, Andrej Brvar, Lenka Chytilová, Heinz Czechowski, István Eörsi, Lajos Grendel, Fabjan Hafner, Reto Hänni, Ivanka Hergold, Andrej Hieng, Alois Hotschnig, Viťazoslav Hronec, Jókai Anna, Donaldas Kajokas, Milan Kleč, Mirko Kovač, Lojze Krakar, Vít Kremlička, Bronisław Maj, Laura Marchig, Štefan Moravčík, Luko Paljetak, Oskar Pastior, Jure Potokar, Hans Raimund, Rolandas Rastauskas, Somlyó György, Mario Suško, Ivo Svetina, Susanna Tamaro, Arvo Valton, Várady Szabolcs, Bite Vilimaité, Alena Vostrá, Joachim Walther, Ernest Wichner, Josef Winkler

DISPUT: *Vlado Gotovac: Skica o Atlasu / Sketch of the Atlas*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1992 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1992 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Milan Kundera

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Jaroslav Skrušný*

KRISTAL VILENICE 1992 / 1992 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Endre Kukorelly*

V publikaciji *Vilenica 1992* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1992* and took part in the literary readings:

Alexandra Berková, Vytautas Bložė, Branko Ćepec, Slavenka Drakulić, Gustav Januš, Dušan Jovanović, Ferenc Juhász, Ryszard Kapuściński, Marie-Thérèse Kerschbaumer, Eftim Kletnikov, Krzysztof Koehler, Uwe Kolbe, Mirko Kovač, Endre Kukorelly, Krzysztof Lisowski, Drahošlav Machala, Vytautas Martinkus, Ivan Minatti, Libuše Moníková, Boris A. Novak, Lajos Parti Nagy, Aarne Puu, Gerhard Roth, Štefan Strážay, Jana Štroblova, Marjan Tomšič, Miloslav Topinka, Dragan Velikić, Jani Virk, Peter Waterhouse

DISPUT: *Eugen Bavčar: Univerzalizmi in njihova Facies Hypocritica / Universalisms and Their Facies Hypocritica*

Péter Esterházy: Postmoderni barbarizem ali Evropa brez lastnosti / Postmodern Barbarism Or Europe with No Characteristics

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1993 JE PREJELA / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1993 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Libuše Moníková

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Neva Šlibar*

KRISTAL VILENICE 1993 / 1993 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Francesco Micieli*

V publikaciji *Vilenica 1993* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1993* and took part in the literary readings:

Zsófia Balla, József Baran, Roberto Dedenaro, Helmut Einsendle, Alojz Ihan, Dževad Karahasan, Matjaž Kocbek, Vlastimil Kovalčík, Marko Kravos, Zvonko Makovič, Márton László, Robert Menasse, Francesco Micieli, Marjeta Novak Kajzer, Paul Parin, Denis Poniž, Diana Prancietytė, Carlo Sgorlon, Arvo Valton, Michal Viewegh, Piotr Woiciechowski, Ifigenija Zagoričnik Simonović

DISPUT: *Georges-Arthur Goldschmidt, Vlado Gotovac, László Krasznárhorkai, Antonin J. Liehm: Edvard Kocbek: Palica / Edvard Kocbek: The Stick*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1994 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1994 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Josip Osti

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Denis Poníž*

KRISTAL VILENICE 1994 / 1994 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Slavko Mihalíć*

V publikaciji *Vilenica 1994* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1994* and took part in the literary readings:

Marjorie Agosán, Edoardo Albinati, Árni Bergmann, Miloš Biedrzycki, Christa Dericum, Janko Ferk, Antonio Fian, Antanas Gailius, Vlado Gotovac, Egid Gstättnner, Gunnar D. Hansson, Daniel Hevier, Viťazoslav Hronec, Paweł Huelle, Goran Ignjatije Janković, Richard Jackson, Dževad Karahasan, Lubor Kasal, Thomas Kling, Majda Kne, Miklavž Komelj, Jurgis Kunčinas, Feri Lainšček, Phillis Levin, Svetlana Makarovič, Giuseppe Mariuz, János Marno, Mateja Matevski, Andrej Medved, Slavko Mihalíć, Dušan Mitana, Grzegorz Musiał, Juan Octavio Prenz, Aleksander Peršolja, György Petri, Lenka Procházková, Gianfranco Sodomaco, Matthew Sweeney, Tomaž Šalamun, Igor Škamperle, Jachým Topol, Urs Widmer, Uroš Zupan

DISPUT: *Alain Finkielkraut: Intelektualci, politika in vojna / Intellectuals, Politics and War*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1995 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1995 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Adolf Muschg

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Vesna Kondrič Horvat*

KRISTAL VILENICE 1995 / 1995 CRYSTAL VILENICA AWARD –

Marzanna Bogumiła Kielar

V publikaciji *Vilenica 1995* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1995* and took part in the literary readings:

Jovica Acin, Kurt Aebli, Marjorie Agosán, Eugenijus Ališanka, Marcin Baran, Árni Bergmann, Krzysztof Bielecki, Dariusz Bittner, Loredana Bogliun, Berta Bojetu-Boeta, Tereza Boučková, Lucas Cejpek, Róža Domašcyna, Erik Groch, Gunnar D. Hansson, Nora Ikstena, Richard Jackson, Marzanna Bogumiła Kielar, Rade Krstić, Phillis Levin, Tonko Maroevič, Manfred Moser, Danielius Mušinskas, Juan Octavio Prenz, Radovan Pavlovski, Tone Perčič, Sibila Petlevski, Raoul Schrott, Zorko Simčič, Rudolf Sloboda, Andrzej Stasiuk, Matthew Sweeney,

Tomaž Šalamun, Ján Štrasser, Zsuzsa Tákács, Dezső Tandori, Jaromír Typlt, Miloš Vacík, Saša Vegri, Pavel Vilikovský, Ernest Wichner, Ciril Zlobec, Vlado Žabot, Aldo Žerjal

DISPUT: *Lojze Kovačič: Ali pisatelj potrebuje svet, ki njega ne potrebuje? / Does a Writer Need the World Which Doesn't Need Him?*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1996 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1996 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Adam Zagajewski

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Niko Jež*

KRISTAL VILENICE 1996 / 1996 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Kača Čelan*

V publikaciji *Vilenica 1996* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1996* and took part in the literary readings:

Lothar Baier, Uldis Berzinš, Petr Borkovec, Magda Carneci, Karol Chmel, Claude Michel Cluny, Branko Čegan, Kača Čelan, Zita Čepaite, Stefano Dell'antonio, Ljiljana Dirjan, Dušan Dušek, Milan Đorđević, Menna Elfyn, János Háty, Ann Jäderlund, Antanas A. Jonynas, Julian Kornhauser, András Ferenc Kovács, Vladimír Kovačič, Friederike Kretzen, Enzo Martines, Lydia Mischkulnig, Brane Mozetič, Boris A. Novak, Iztok Osojnik, Žarko Petan, James Ragan, Ales Razanov, Hansjörg Schertenleib, Triini Soomets, Karel Šiktanc, Aleš Šteger, Thorgeir Thorgeirson, Maja Vidmar, Márton Zelmenis

DISPUT: *Svoboda imaginacije – imaginacija svobode / Imagination of Freedom – Freedom of Imagination:*

Branko Miljković: Poezijo bodo vsi pisali / Everybody Will Be Writing Poetry

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1997 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1997 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Pavel Vilikovský

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Andrej Rozman*

KRISTAL VILENICE 1997 / 1997 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Nicole Müller*

V publikaciji *Vilenica 1997* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1997* and took part in the literary readings:

Balázs Attila, Pauls Bankovskis, Peters Brūveris, Stefan Chwin, Gillian Clarke, Vittorio Cozzoli, Vera Čejkowska, Liutauras Degėsys, Evald Flisar, Franjo Frančič, Niko Grafenauer, Marianne Gruber, Aime Hansen, Jože Hudeček, Hanna Johansen, Vanda Juknaite, Mila Kačič, Doris Kareva, István Kovács, Kristina Ljaljko, Peter Macsovský, Herbert Maurer, Christopher Merrill, Katja Lange Müller, Nicole Müller, Neža Maurer, Ewald Murrer, Miha Obit, Albert Ostermaier, Pavao Pavličić, Delimir Rešicki, Brane Senegačnik, Abdulah Sidran, Andrzej Sosnowski, Pierre-Yves Soucy, Ragnar Strömberg, Olga Tokarczuk, Alta Vášová, Anastassis Vistonitis, Anatol Vjarcinski, Andrew Zawadzki

DISPUT: *Daimon zapeljevanja / Daimon of Temptation:*

Rainer Maria Rilke: Orfej • Evridika • Hermes / Orpheus • Eurydike • Hermes

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1998 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1998 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Péter Nádas

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Orsolya Gállos*

KRISTAL VILENICE 1998 / 1998 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Peter Semolič*

V publikaciji *Vilenica 1998* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1998* and took part in the literary readings:

Amanda Aizpuriete, Andrei Bodi, Jan Čikvin, France Forstnerič, Natasza Goerke, Felicitas Hoppe, Zoë Jenny, Arne Johnsson, Jiří Kratochvíl, José Jorge Letria, Vida Mokrin Pauer, Maja Novak, Osamljeni Tekachi, Hava Pinhas Coen, Ilma Rakusa, Izet Sarajlić, Peter Semolič, Marko Sosič, Alvydas Šlepikas, Slobodan Šnajder, Pia Tafdrup, Veno Taufer, László Villányi, Milan Vincetič, Hugo Williams, Andrea Zanzotto

DISPUT: *Timothy Garton Ash: Konec stoletja, začetek tisočletja / The End of the Century, the Beginning of the Millennium*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 1999 JE PREJELA / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 1999 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Erica Pedretti

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Vesna Kondrič Horvat*

KRISTAL VILENICE 1999 / 1999 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Angelo Cherchi*

V publikaciji *Vilenica 1999* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 1999* and took part in the literary readings:

Neringa Abrutyte, Angelo Cherchi, Lelo Cjanton, Richard Flanagan, Marius Ivaškevičius, Richard Jackson, Jana Juránova, Jaan Kaplinski, Dražen Katunarič, Taja Kramberger, Ryszard Krynicki, Franco Loi, Miha Mazzini, Miloš Mikelin, Mimmo Morina, Andrej Morovič, Amir Or, Razvan Petrescu, Asher Reich, Christopher Reid, Kathrin Röggla, Ljudmila Rubljévska, Anna Santoliquido, Armin Sender, Sande Stojčevski, Vojo Šindolič, Adriana Škunca, Ottó Tolnai, Bogdan Trojak, Nenad Veličković, Karen Volkman, Dane Zajc

DISPUT: *Trst na začetku 20. stoletja: futuristična utopija ali možni model za nadnacionalno in ustvarjalno sožitje v združeni (srednji) Evropi / Trieste at the Beginning of the 20th Century: A Futuristic Utopia or Realistic Model of Trans-National and Creative Coexistence of People in the Common (Central) Europe*

.....

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH PISATELJEV ZA LETO 2000 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION AWARDED THE 2000 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Slavko Mihalč

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Veno Taufer*

KRISTAL VILENICE 2000 / 2000 CRYSTAL VILENICA AWARD — *Vörös István*

V publikaciji *Vilenica 2000* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2000* and took part in the literary readings:

Zoran Ančevski, Peter Božič, Uke Bucpapaj, Aleš Čar, Primož Čučnik, Jacques Darras, Lidija Dimkowska, Mircea Dinescu, Michael Donhauser, Janis Elsbergs, Leopold Federmair, Mila Haugova, Željko Ivanković, Liudvikas Jakimavičius, Urs Karpf, Georgiu Konstantinov, Hasso Krull, Gary Lawless, Umberto Mangani, Erik Menkveld, Brina Švigelj Mérat, Jaume Perez Montaner, Imre Oravecz, Silvana Paletti, Katherine Pierpoint, Angelina Polonskaya, Milorad Popović, Ana Ristović, Sudeep Sen, Marcin Sendeki, Ronny Someck, Marjan Strojan, Yörgos Veis, Vörös István, Gerald Zschorsch

DISPUT: *Friederike Kretzen: Vloga in pomen literature danes / The Meaning and the Role of Literature Today*

Niko Grafenauer: Pisatelj v ekscentru časa / Writer in the Off-Centre of Time

Régis Debray, Zdenko Vrdlovec: Literatura in mediji / Literature and the Media

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 2001 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 2001 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Jaan Kaplinski

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Veno Taufer*

KRISTAL VILENICE 2001 / 2001 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Natalka Bilocerkevica*

V publikaciji *Vilenica 2001* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2001* and took part in the literary readings:

Esad Babačić, Mohammed Bennis, Natalka Bilocerkevica, Casimiro De Brito, Richard Burns, Peteris Cedriņš, Dragan Jovanović Danilov, Robert Davis, Michel Deguy, Ferida Duraković, Andreas Ehin, Hans Eichhorn, Mauro Faccioni Filho, Michael Farrell, Garaczi László, Greg Gatenby, Adam Globus, Adela Greceanu, Petr Hruška, Valdo Immovilli, Laurynas Katkus, Vladimir Kavčič, Katica Kjulavkova, Barbara Korun, Maruša Krese, Roman Ludva, Sonja Manojlović, Narlan Matos, Marián Milčák, Ban'ya Natsuishi, Claudio Pozzani, Matthew Rohrer, Erik Stinus, Franco Supino, Vivienne Vermes, Thor Vilhjálmsson, Hans Van De Waarsenburg, Adam Wiedemann

DELAVNICE / WORKSHOPS: *Prevajanje poezije, O estetski komponenti vsakdanjega življenja / Translating Poetry, On the Aesthetic Component of the Everyday Life*

MLADA VILENICA 2001 / YOUNG VILENICA AWARD 2001: *Špela Poljak*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 2002 JE PREJELA / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 2002 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Ana Blandiana

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Lidija Dimkowska*

KRISTAL VILENICE 2002 / 2002 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Pál Závada*

V publikaciji *Vilenica 2002* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2002* and took part in the literary readings:

Jorge Enrique Adoum, Dritëro Agolli, Andriy Bondar, Snežana Bukal, Bora Cosić, Jozefina Dautbegović, Tanja Dückers, Oswald Egger, Chuah Guat Eng, Jakša Fiamengo, Ioan Flora, Janice Galloway, Sinan Gudžević, Michál Hvorecký, Anatol Kudravec, Anatolij Kudrjavicki, Leena Lander, Franco Manzoni, Maciej Melecki, Dušan Merc, Petr Mikeš, Vinko Möderndorfer, Herta Müller, Patricia Nolan, Knut Ödegård, Justo Jorge Padron, Monika Van Paemel, Ratimir Pavlović,

Janis Rokpelnis, Ken Smith, Glen Sorestad, Luan Starova, Vidosav Stevanović, Lucija Stupica, Tone Škrjanec, Willem Van Toorn, Pál Závada

DELAVNICE / WORKSHOPS: *Prevajanje poezije, O literaturi na internetu, O vizualni in literarni podobi / On Translating Poetry, On Literature on the Internet, On Visual and Literary Image*

MLADA VILENICA 2002 / YOUNG VILENICA AWARD 2002: *Ana Šalgaj*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH PISATELJEV ZA LETO 2003 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION AWARDED THE 2003 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Mirko Kovač

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Josip Osti*

V publikaciji *Vilenica 2003* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2003* and took part in the literary readings:

Constantin Abăluță, Hana Andronikova, Kostas Assimacopoulos, Vladimír Balla, Marek Bieńczyk, Boris Biletić, Gordana Mihailova Bošnjakoska, Nicole Brossard, René De Ceccatty, Paulo Da Costa, John F. Deane, Paulette Dubé, Lynn Emanuel, Pavle Goranović, Norbert Gstrein, Jacques Izoard, Rutger Kopland, Herkus Kunčius, Taras Luchuk, Donal McLaughlin, Tom Petsinis, Vivienne Plumb, Gregor Podlogar, Alek Popov, Stella Rotenberg, Paolo Ruffilli, Fiona Sampson, Ljudka Silnova, Andrej E. Skubic, Eira Stenberg, James Tate, Krisztina Tóth, Suzana Tratnik, Christian Uetz, Vladimir Vertlib, Erika Vouk, Juli Zeh

DELAVNICE / WORKSHOPS: *Prevajanje poezije, Prostori transgresije, Revija v reviji / Translating Poetry, Places of Transgression, Review In Review*

MLADA VILENICA 2003 / YOUNG VILENICA AWARD 2003: *Žiga Mohorič, Agata Venier*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH PISATELJEV ZA LETO 2004 JE PREJELA / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION AWARDED THE 2004 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Brigitte Kronauer

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Neva Šlibar in Vesna Kondrič Horvat*
KRISTAL VILENICE 2004 / 2004 CRYSTAL VILENICA AWARD — *Valžina Mort*

V publikaciji *Vilenica 2004* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2004* and took part in the literary readings:

Jan Balabán, Muharem Bazdulj, Eric Brogniet, Ștefan Caraman, Daša Drndić, Martin Fahrner, Edward Foster, Georgi Gospodinov, Gintaras Grajauskas, Daniela Kapitaňová, Vojislav Karanović, Artjom Kavalevski, Juris Kronbergs, Alain Lance, Sydney Lea, Vasyl Makhno, Katarina Marinčič, Txema Martínez Inglés, Valžina Mort, Novica Novaković, Gino Pastega, Szilárd Podmaniczky, Aleksandar Prokopiev, Barbara Simoniti, Peter Steiner, Anni Sumari, Vladimir P. Štefanec, Cai Tianxin, Krzysztof Varga, Peter Weber, Andrea Zanzotto

PREVAJALSKA DELAVNICA / TRANSLATION WORKSHOP: *Mererid Puw Davies, Louis De Paor, Helena Sinervo*

DISPUT: *Primer Edvard Kocbek in svoboda izražanja danes / The Edvard Kocbek Case and the Freedom of Expression Today*

MLADA VILENICA 2004 / YOUNG VILENICA AWARD 2004: *Eva Renner, Brigita Berčon*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH PISATELJEV ZA LETO 2005 STA PREJELA / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION AWARDED THE 2005 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Ilma Rakusa in Karl-Markus Gauß

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Vesna Kondrič Horvat in Drago Jančar*
KRISTAL VILENICE 2005 / 2005 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Vladas Braziunas*

V publikaciji *Vilenica 2005* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2005* and took part in the literary readings:

Carlos A. Aguilera, Veljko Barbieri, Juras Barisevič, Vladas Braziunas, Anna Maria Carpi, Theodora Dimova, Jure Jakob, Janez Kajzer, Viliam Klimáček, Olivera Korvezirovska, Cvetka Lipuš, Jaan Malin, Jim Mcgarrah, Anna Mitgutsch, Sinéad Morrissey, Duško Novaković, Gregor Papež, Leung-Ping Kwan, Jean Portante, Zsuzsa Rakovszky, Ralf Schlatter, Stephanos Stephanides, Faruk Šehić, Magdalena Tulli, Miloš Urban, Liliana Ursu

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:
»Možnosti sobivanja različnih kultur v Evropi in proces iskanja nove kulturne paradigme« / "The Possibilities of Coexistence of Different Cultures in Europe and the Process of Searching a New Cultural Paradigm"

MODERATOR: *Aleš Debeljak*

MLADA VILENICA 2005 / YOUNG VILENICA AWARD 2005: *Rožana Švara, Eva Mohorič*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 2006 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 2006 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Miodrag Pavlović

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Veno Taufer*

KRISTAL VILENICE 2006 / 2006 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Mojca Kumerdej*

V publikaciji *Vilenica 2006* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2006* and took part in the literary readings:

Inga Abele, Michál Ajvaz, Venko Andonovski, Lindita Arapi, Albierd Bacharevič, Szilárd Borbély, Yiorgos Chouliaras, Daiva Čepauskaitė, Ervin Fritz, Tatjana Gromača, Brian Henry, Oto Horvat, Nora Iuga, Iva Jevtić, Ekaterina Yossifova, Zdenko Kodrič, Márius Kopcsay, Miran Košuta, Mojca Kumerdej, Terézia Mora, Birgit Müller-Wieland, Claudio Pozzani, Gabriel Rosenstock, Goran Samardžić, Ostap Slyvynsky, Breda Smolnikar, Tönnu Önnepalu (Emil Tode), Olga Tokarczuk, Marko Uršič, Raphael Urweider

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:

»Kdo sliši sosedovo zgodbo?« / "Who Can Hear One's Neighbour's Story?"

MODERATORICA / MODERATOR: *Simona Škrabec*

MANJ POZNANE KNJIŽEVNOSTI EVROPE NA VILENICI / LESSER-KNOWN LITERATURES OF EUROPE AT VILENICA: *Sodobna baskovska književnost / Contemporary Basque Writing: Barnardo Atxaga, Harkaitz Cano, Miren Agur Meabe, Rikardo Arregi, Kirmen Uribe*

MLADA VILENICA 2006 / YOUNG VILENICA AWARD 2006: *Dita Škalič, Aljaž Ferencek, Miroslava Furtkevičová*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 2007 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 2007 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Goran Stefanovski

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Lidija Dimkova*

KRISTAL VILENICE 2007 / 2007 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Piotr Sommer*

V publikaciji *Vilenica 2007* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2007* and took part in the literary readings:

David Albahari, Attila Bartis, Ataol Behramoğlu, Balša Brković, Gentian Çoçoli, Dumitru Crudu, Vytautas Dekšnys, Dagnija Dreika, Kristiina Ehin, Carolyn Forché Mattison, Nejc Gazvoda, Sonja Harter, Ioana Ieronim, Andrej Kurkov,

Meta Kušar, Ermis Lafazanovski, Agi Mishol, Senadin Musabegović, Aleš Mustar, Dennis O'driscoll, Maja Panajotova, Roberto Pazzi, Monika Rinck, Piotr Sommer, Igor Štik, Ján Štrasser, Edi Shukriu, Sami Tchak, Tomas Tranströmer, Christina Viragh, Barys Žančak, Matjaž Zupančič

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:
»(Samo)cenzura danes: literarna cenzura v luči politične korektnosti« / "(Self)-
Censorship Today: Literary Censorship in the Light of Political Correctness"

MODERATORICA / MODERATOR: *Alenka Puhar*

MANJ POZNANE KNJIŽEVNOSTI EVROPE NA VILENICI / LESSER-KNOWN LITERATURES
OF EUROPE AT VILENICA: *Sodobna književnost v irščini / Contemporary Literature
in Irish: Celia de Fréine, Tomás Mac Stomóin, Dairena Ní Chinnéide, Micheál Ó
Conghaile, Cathal Ó Searcaigh, Gabriel Rosenstock*

MLADA VILENICA 2007 / YOUNG VILENICA AWARD 2007: *Katja Lavrenčič, Matic Može*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 2008 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 2008 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Andrzej Stasiuk

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Jana Unuk*

KRISTAL VILENICE 2008 / 2008 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Andrej Hadanovič*

V publikaciji *Vilenica 2008* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The
following are represented in the *Vilenica almanac 2008* and took part in the
literary readings:

*Jurij Andruhovič, Laslo Blašković, Andrej Hadanovič, Cvetanka Elenkova, Iztok
Geister, Kica Kolbe, Florin Lăzărescu, Arian Leka, Yang Lian, Diego Marani,
Jean-Michel Maulpoix, Irina Neki, Imre Oravecz, Marina Palej, Ulrich Peltzer,
Ivana Sajko, Peter Stamm, Magdalena Svetina Terčon, Dušan Šarotar, Bina
Štampe Žmavc, Jüri Talvet, Zoé Valdés, Andrea Winkler, Yo Yo, Inga Žolude*

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:
»Avtor med tekstom in kontekstom« / "The Author between Text and Context"

MODERATOR: *Marko Uršič*

MANJ POZNANE KNJIŽEVNOSTI EVROPE NA VILENICI / LESSER-KNOWN LITERATURES
OF EUROPE AT VILENICA: *Sodobna litovska književnost / Contemporary Lithuanian
Writing: Eugenijus Ališanka, Birutė Jonuškaitė, Sigitas Parulskis, Kornelijus Platelis,
Tomas Venclova*

MLADA VILENICA 2008 / YOUNG VILENICA AWARD 2008: *Liam Visentin, Ana Šemrov*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 2009 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 2009 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Claudio Magris

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Veronika Simoniti*

KRISTAL VILENICE 2009 / 2009 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Luljeta Lleshanaku*

V publikaciji *Vilenica 2009* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2009* and took part in the literary readings:

Jana Benová, Ines Cergol, Kalin Donkov, Umberto Galimberti, Forrest Gander, Andrea Grill, Miljenko Jergović, Štefan Kardoš, Yasmina Khadra, Herkus Kunčius, Alejandra Laurencich, Luljeta Lleshanaku, Dan Lungu, Tone Partljič, Jana Putrle Srdić, Peter Rezman, Víctor Rodríguez Núñez, Maria Şleahţţchi, Ewa Sonnenberg, Vlada Urošević, Oksana Zabuzko

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:

»Izbira med svobodo in zapovedjo: literarna avtonomija in mehanizmi izbora« / "Choice between Freedom and Command: Literary Autonomy and the Mechanics of Choice"

MODERATOR: *Andrej Blatnik*

MANJ POZNANE KNJIŽEVNOSTI EVROPE NA VILENICI / LESSER-KNOWN LITERATURES OF EUROPE AT VILENICA: *Flandrija na Vilenici / Flanders at Vilenica: Miriam Van Hee, Stefan Hertmans, Monika Van Paemel, Peter Verhelst*

MLADA VILENICA 2009 / YOUNG VILENICA AWARD 2009: *Jana Stekar, Gaja Rupnik Caruso*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 2010 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 2010 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Dževad Karahasan

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Jana Unuk*

KRISTAL VILENICE 2010 / 2010 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Goran Vojnović*

V publikaciji *Vilenica 2010* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2010* and took part in the literary readings:

Max Blaeulich, Jacek Dehnel, Kristin Dimitrova, Veronika Dintinjana, Aris Fioretos, Ludwig Hartinger, Enes Karić, Blaže Minevski, Salvatore Niffoi, Radoslav Petković, Taras Prohasko, Viktória Radics, Maja Razboršek, Joachim

Sartorius, Illja Sin, Octavian Soviany, Veronika Šikulova, Jáchym Topol, Suzana Triatnik, Goran Vojnović, C.D. Wright, Agnė Žagrakalytė

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:

»O branju: bralna izkušnja in njene oblike v sodobnem času« / "On Reading: Reading Experience and its Forms in Modern Times

MODERATORICA / MODERATOR: *Tanja Lesničar Pučko*

MANJ POZNANE KNJIŽEVNOSTI EVROPE NA VILENICI / LESSER-KNOWN LITERATURES OF EUROPE AT VILENICA: *Wales na Vilenici / Wales at Vilenica: Lloyd Jones, Siân Melangell Dafydd, Wiliam Owen Roberts, Angharad Price*

MLADA VILENICA 2010 / YOUNG VILENICA AWARD 2010: *Nina Rozman, Rok Muhič, Lidija Magdevska*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH PISATELJEV ZA LETO 2011 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION AWARDED THE 2011 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

Mircea Cărtărescu

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Lidija Dimkowska*

KRISTAL VILENICE 2011 / 2011 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Dan Coman*

V publikaciji *Vilenica 2011* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2011* and took part in the literary readings:

Pavel Brycz, Pierluigi Cappello, Sarah Clancey, Dan Coman, Ivan Dobnik, György Dragomán, Jean-Michel Espitallier, Xavier Farré Vidal, Guy Helmingier, Stanka Hrastelj, Ljiljana Jokić Kaspar, Gorazd Kocijančič, Tatjana Komissarova, Alain Lance, Vesna Lemaic, Vladimir Levčev, Nikola Madžirov, Alberto Manguel, Aleksander Peršolja, Edo Popović, Angelika Reitzer, Tomasz Różycki, Lúbia Somolayová, Ognjen Spahić, Agron Tufa, Arturas Valionis, Jan Wagner

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:

»Beri me v živo« / "Read Me Live"

MODERATOR: *Gregor Podlogar*

MANJ POZNANE KNJIŽEVNOSTI EVROPE NA VILENICI / LESSER-KNOWN LITERATURES OF EUROPE AT VILENICA: *Turčija na Vilenici / Turkey at Vilenica: Nazli Eray, Nedim Gürsel, Mehmet Yaşın*

MLADA VILENICA 2011 / YOUNG VILENICA AWARD 2011: *Julija Železnik, Teja Gerjovič, Lara Ružič Povirk*

MEDNARODNO LITERARNO NAGRADO VILENICA DRUŠTVA SLOVENSКИH
PISATELJEV ZA LETO 2012 JE PREJEL / THE SLOVENE WRITERS' ASSOCIATION
AWARDED THE 2012 VILENICA INTERNATIONAL LITERARY PRIZE TO

David Albahari

Utemeljitev nagrade / Laudation: *Andrej Blatnik*

KRISTAL VILENICE 2012 / 2012 CRYSTAL VILENICA AWARD – *Rumen Leonidov*

V publikaciji *Vilenica 2012* in na literarnih prireditvah so sodelovali / The following are represented in the *Vilenica almanac 2012* and took part in the literary readings:

Antonia Arslan, Miljana Cunta, László Darvasi, Dimitré Dinev, Dušan Dušek, Zineb El Rhazoui, Maja Haderlap, Petr Hruška, Igor Isakovski, Erica Johnson Debeljak, Colm Keegan, Rumen Leonidov, Dorota Masłowska, Indrek Mesikepp, Miroslav Mićanović, Paul Muldoon, Ioana Nicolaie, Tom Petsinis, Sebastijan Pregelj, Pino Roveredo, Monique Schwitter, Bekim Sejranović, Dmitrij Stroečev, Kārlis Vērdiņš, Gian Mario Villalta, Jiaxin Wang, Aldo Žerjal

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:

»Avtorji nomadi« / "Nomadic Writers"

MODERATORICA / MODERATOR: *Iva Kosmos*

MANJ POZNANE KNJIŽEVNOSTI EVROPE NA VILENICI / LESSER-KNOWN LITERATURES OF EUROPE AT VILENICA: *Hebrejska književnost na Vilenici / Hebrew literature at Vilenica: Hana Amichai, Sami Michael, Hava Pinhas-Cohen, Nurit Zarchi*

MLADA VILENICA 2012 / YOUNG VILENICA AWARD 2012: *Tilka Namestnik, Marta Radić, Veronika Martinčič*

Člani žirije / *Jury Members*

Andrej Blatnik, predsednik žirije, pisatelj, prevajalec, urednik / president of the jury, prose writer, translator, editor

Lidija Dimkowska, podpredsednica žirije, pesnica, prevajalka, esejistka / vice president, poet, translator, essayist

Niko Grafenauer, pesnik, prevajalec, esejist, urednik / poet, translator, essayist, editor

Ludwig Hartinger, pesnik, prevajalec, esejist, urednik / poet, translator, essayist, editor

Vesna Kondrič Horvat, docentka za novejšo nemško književnost na Univerzi v Mariboru / associate professor of modern German literature at the University of Maribor

Tone Peršak, pisatelj / prose writer

Špela Sešek Šramel, prevajalka, asistentka za slovaško književnost na Univerzi v Ljubljani / translator, assistant professor of Slovak literature at the University of Ljubljana

Veronika Simoniti, prevajalka, pisateljica / translator, prose writer

Tomaž Šalamun, pesnik, prevajalec / poet, translator

Aleš Steger, pesnik, pisatelj, esejist / poet, prose writer, essayist

Veno Taufer, pesnik, prevajalec, esejist, ustanovni predsednik Vilenice / poet, translator, essayist, founding president of the Vilenica Festival

Jana Unuk, prevajalka / translator

Jani Virk, pisatelj, prevajalec / prose writer, translator

Konzultanti / *Advisory Panel*

Agnieszka Będkowska-Kopczyk, prevajalka, docentka na Tehnično-humanistični akademiji v Bielsko-Biały, Poljska / translator, senior lecturer at the University of Bielsko-Biała, Poland

Miriam Drev, prevajalka, publicistka, pesnica, Slovenija / translator, columnist, poet, Slovenia

Csordás Gábor, esejist, urednik založbe Jelenkor, Madžarska / essayist, editor at Jelenkor Publishing House, Hungary

Orsolya Gállos, prevajalka, Madžarska / translator, Hungary

Dana Hučková, kritičarka, literarna raziskovalka na Inštitutu za slovaško književnost v Bratislavi, Slovaška / literary critic, literary scholar at the Institute of Slovak Literature in Bratislava, Slovak Republic

Alenka Jensterle-Doležal, docentka za slovensko književnost na Filozofski fakulteti v Pragi, Češka / senior lecturer in Slovene literature at the Faculty of Arts in Prague, Czech Republic

Erica Johnson-Debeljak, pisateljica, prevajalka, publicistka, Slovenija / prose writer, translator, columnist, Slovenia

Aleš Kozar, prevajalec, Češka / translator, Czech Republic

Inesa Kurjan, znanstvena delavka, Belorusija / researcher, Belarus

Arian Leka, pisatelj, pesnik, prevajalec, urednik, organizator Mednarodnega festivala lirike Poeteka, Albanija / writer, poet, translator, editor, organizer of the International Lyric Poetry Festival Poeteka, Albania

Tina Mahkota, prevajalka, publicistka, Slovenija / translator, columnist, Slovenia

Aleš Mustar, pesnik, prevajalec, Slovenija / poet, translator, Slovenia

Janis Oga, direktor Latvijskega centra za literaturo, filolog, Latvija / director of Latvian Literature Centre, philologist, Latvia

Vera Pejovič, pesnica, prevajalka, Slovenija / poet, translator, Slovenia

Kornelijus Platelis, pesnik, prevajalec, Litva / poet, translator, Lithuania

Marjeta Prelesnik Drozg, bibliotekarka, prevajalka, Slovenija / librarian, translator, Slovenia

Peter Rácz, filozof, pesnik, prevajalec, Madžarska / philosopher, poet, translator, Hungary

Ilma Rakusa, pisateljica, predavateljica na Univerzi v Zürichu, Švica / writer, lecturer at the University of Zürich, Switzerland

Judit Reiman, prevajalka, predavateljica na Univerzi v Budimpešti, Madžarska / translator, lecturer at the University of Budapest, Hungary

Ana Ristović, pesnica, prevajalka, Srbija / poet, translator, Serbia

Jutka Rudaš, docentka za madžarsko književnost na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, Slovenija / senior lecturer at the Department of Hungarian Language and Literature at the Faculty of Arts in Maribor, Slovenia

Namita Subiotto, docentka na katedri za makedonski jezik in književnost na Filozofski fakulteti v Ljubljani, Slovenija / senior lecturer at the Department of Macedonian Language and Literature at the Faculty of Arts in Ljubljana, Slovenia

Brina Svit, pisateljica, publicistka, Francija / prose writer, columnist, France

Tea Štoka, prevajalka, Slovenija / translator, Slovenia

Jüri Talvet, predavatelj na Univerzi v Tartuju, Estonija / lecturer at the University of Tartu, Estonia

Zbornik Vilenica, ki izhaja od leta 1986, predstavlja poleg dobitnika mednarodne literarne nagrade vilenica tudi dela avtorjev, ki jih žirija Vilenice izbere za goste festivala. Besedila so objavljena v izvirniku, v slovenskem in angleškem prevodu. Poleg avtorjev iz Srednje Evrope, ki se potegujejo za kristal vilenice, nagrado za najboljši literarni prispevek v zborniku, Vilenica gosti tudi avtorje od drugod, ki so predstavljeni v posebni rubriki. V zborniku objavljamo tudi zmagovalne pesmi natečaja mlada vilenica.

The Vilenica Almanac has been published annually since 1986. Besides presenting the Vilenica International Literary Prize Winner, it includes presentations of the works of authors invited to the festival by the Vilenica Jury. The texts are published in the original language, and in Slovene and English translation. Alongside authors from Central Europe, who compete for the Crystal Vilenica Award for the best literary piece in the Almanac, Vilenica also hosts writers from other countries. These authors are presented in a special section. The Almanac also features the winning poems of the Young Vilenica competition.

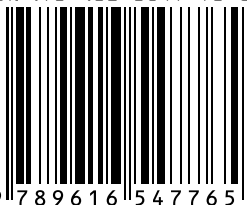
Culture

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

20,00 €

ISBN 978-961-6547-76-5

9 789616 547765

Društvo slovenskih pisateljev
Slovene Writers' Association

vilenica